

Observationes medicae / [Nicolaas Tulp].

Contributors

Tulp, Nicolaas, 1593-1674.
Voort, Abraham Salomon vander.

Publication/Creation

Lugduni Batavorum : Apud Joh. du Vivie : Vid. & fil. C. Boutesteyn : Andr.
Dyckhuysen : & J.A. Langerak, 1716.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/mcxmv9e5>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

52172/A/1

E. xv. e

17

E.

LIBRARY OF THE
CONSTITUTIONAL
CONFERENCE

LIBRARY OF THE
CONSTITUTIONAL
CONFERENCE

NICOLAI TVLP II
AMSTELREDAMENSIS
OBSERVATIONES
MEDICÆ.

*Editio nova, libro quarto
auctior, et sparsim multis
in locis emendatior.*

LUGDUNI BATAVORUM
SUMPTIBUS SOCIETATIS.
M.D.CC.XVI.

42383

Tho: Wilbrahamo

NICOLAI TULPII

tho: Howell.

AMSTELODAMENSIS EXCONSULIS

1828.

OBSERVATIONES
MEDICÆ.

EDITIO QUINTA.

Cui brevis ipsius Authoris vitæ narratio
est præfixa, ac textuum auctorum
illustrationibus.

LUGDUNI BATAVORUM.

Apud { J O H: DU VIVIE,
Vid. & Fil. C. BOUTESTEYN,
ANDR. DYCKHUYSEN,
& J. A. LANGERAK.

CIC ID CCXVI.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO, ILL.

A D

PETRUM TULPIUM

F I L I U M.

LAtè se pandit, Petre fili, in quo decurris,
Medicinæ campus. Percoluère tamen illum
certatim, cum veteres, tum recentiores,
labore tam indefesso, ut vix quicquam amplius
in eo desideres, præter certas, rariorum affectuum,
observationes: utique remedia, infallibili usu com-
probata: Quibus equidem confisus, præter tuum,
& aliorum studium, haud leviter adjutum iri, de-
crevi tandem in commune dare, ac publici juris fa-
cere, quas tibi soli aliàs destinaveram, observatio-
nes. Futuras fortassis Musis tuis, eò gratiores; quod
plures earum, vel coràm videris, vel auditione sal-
tem acceperis, à testibus oculatis. Quorum pars
magna, utique eorum, quorum hîc passim nomina, in
vivis cum sit, prodibunt fortè; nunc multò securio-
res, in publicum, quàm illis defunctis. Continent
quippe non pauca, ut à communi usu sejugata; at-
tamen verissima. Neque futura minùs ex usu Me-
dicis; quam Geographis, vel America; vel Freta,
sive Magellanica, sive Lemeria; nostrâ saltem me-
moriâ, primùm inventa, Quibus ut non parum il-

IN EFFIGIEM

amplissimi Consul

NICOLAI TULPII,

argenteo numismate expressam.

AMstelidum Consul, medicæ lux Tulpius artis,
Ter duodenorum gloria prima Patrum:
Alba licet superet, crinis candore, ligustra;
Ore nives; animo candidiore viget.
Felici effigie dum vultus pectora monstrat,
Quid sit & exterius, quid sit & intus, habet.

I. S I X.

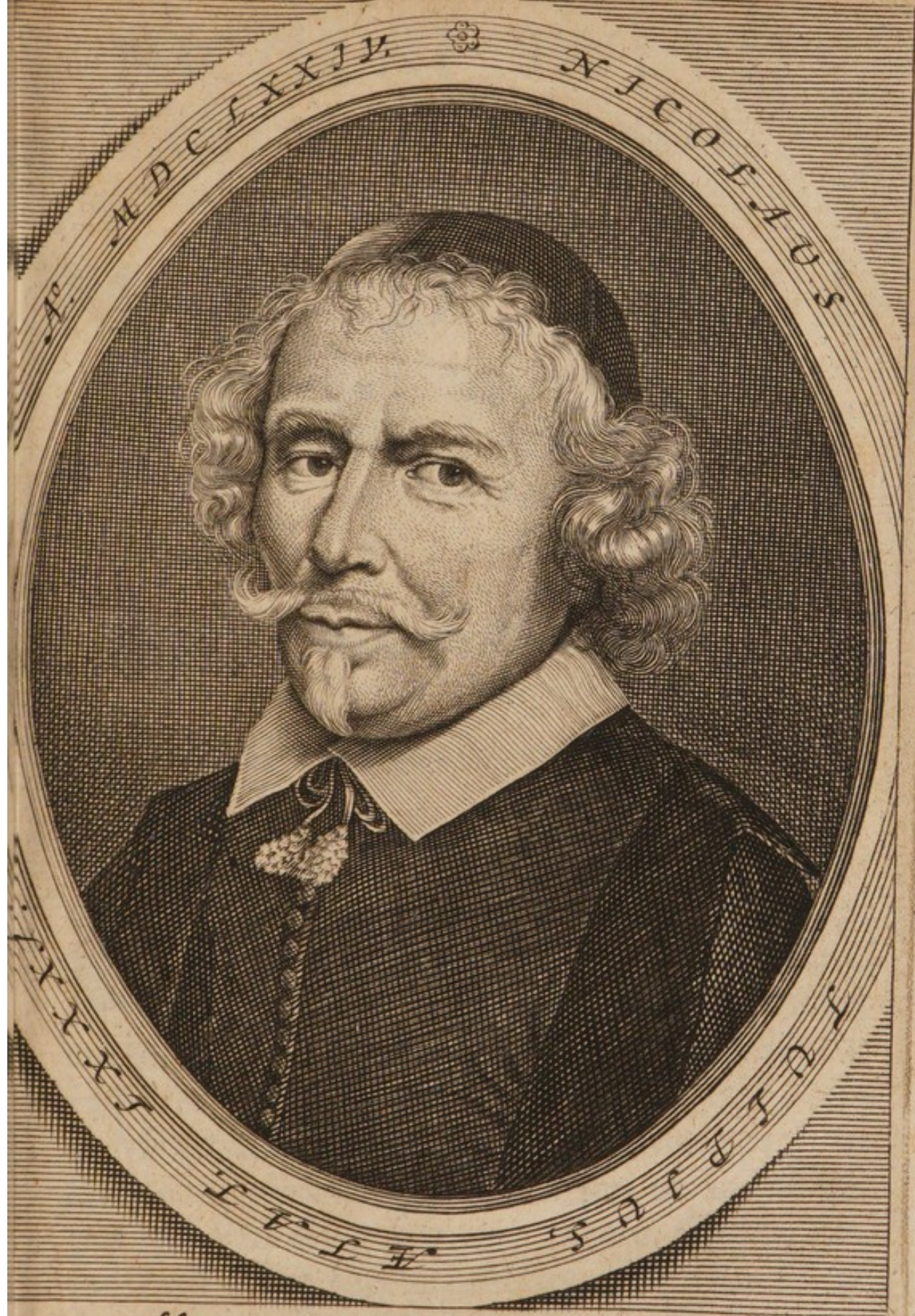
EPITAPHIUM ILLUSTRIS
NICOLAI TULPII,

Amstelodamensis exconsulis.

EGregius pariter pietate, vel arte, vel annis,
Amstelidum Consul Tulpius hîc tegitur:
Nec tegitur; nam clara Viri monumenta super sunt:
Nec, toties vitam qui dedit, omnis obit.

I. S I X.

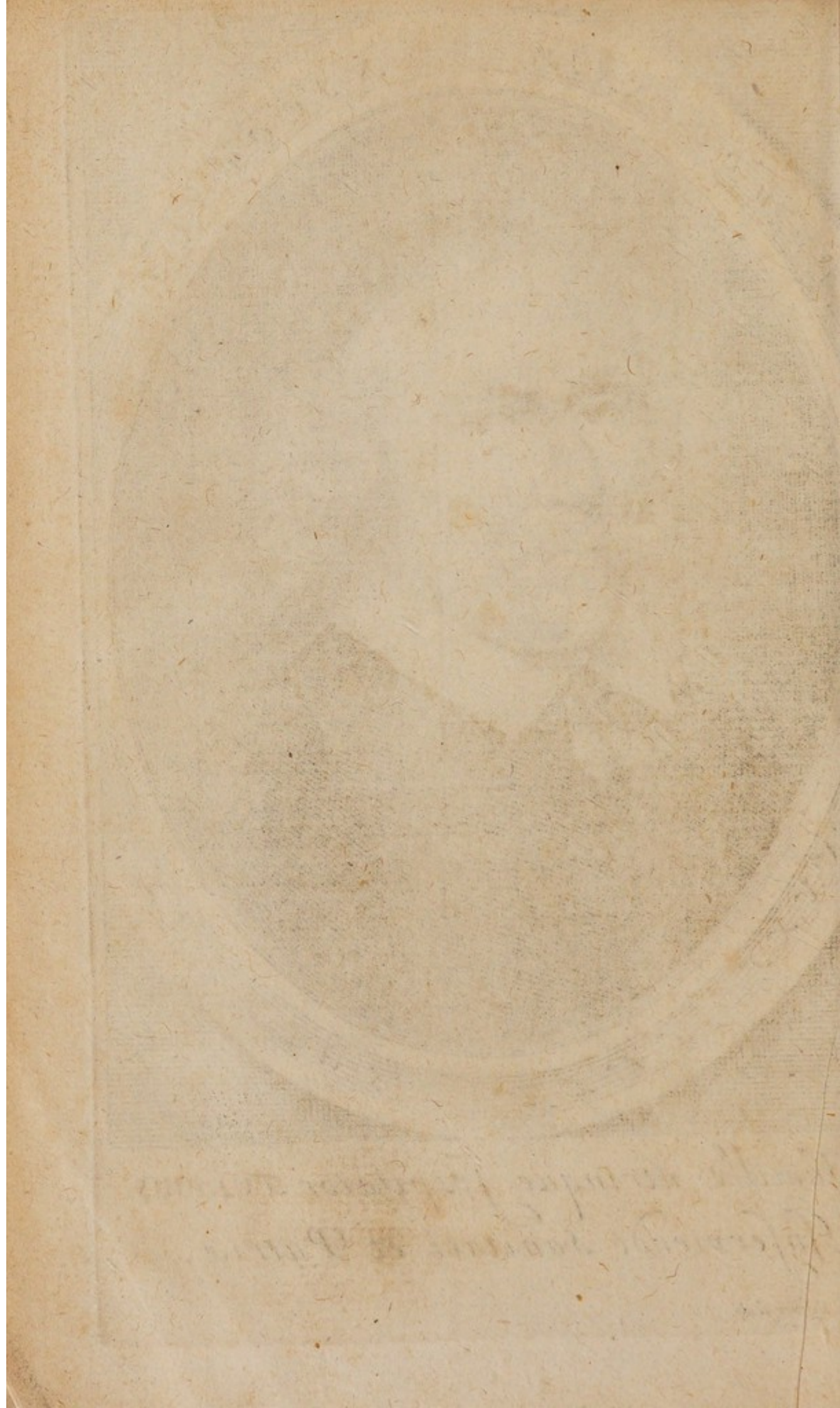

*Hic ille utrinque fospitator TULPUS
Inserviendo Sanitati et Patrie.*

L. Visscher sculp.

NICOLAI TULPII

AMSTELODAMENSIS,

dum viveret,

M E D I C I

*Experientissimi, Consulis, Curatoris,
Scabini Illustrissimi*

V I T A.

A B

ABRAHAMO SALOMONO VANDER VOORT,
M. D.

Ex diversis monumentis excerpta.

B. L.

Peræ pretium existimavi L.B. non inutile fore in hac Novissima Nobilissimi Tulpii editione præmittere Vitam auctoris. in super in fine operis adjunxi textus Hippocratis Medicorum coryphæi, A.C.cel- si Medicinæ literis eleganter Romanis Illu- stratoris, aliorumque auctorum ab ipso Tul- pio quidem allegatorum, at non illustratos, sed meâ curâ hîc adjunctos. Ut tibi L. B. constare possit, qualis extiterit N. Tulpius, sic habeto. prædictus N. Tulpius natus Am- stelodami anno millesimo quingentesimo ter-
tia

norum triginta sanguineum sputum : hic ejec-
 tas ore turundas : hîc matrum intemperies
 & in faustos partus &c. quæ quidem obser-
 vatu difficilia, usufructuosa, jucunda perce-
 ptu longe etiam plura haberemus, nisi ma-
 gnum auctorem graviores curæ distrinxissent,
 & laudem ipse suam sibi invidisset. imo dolen-
 dum est quod caremus illo libro quem flam-
 mis dari jussit, in quo erudite docebat nul-
 lam in orbe terram sic esse a novercante na-
 tura expositam, quæ non suis malis nativa
 proferret & genuina, ac propria remedia,
 quæ cum obvia sint & congruentia, prom-
 ptius & certius destinatos veluti hostes vin-
 cere credenda sunt. sint hæc in transitu dicta
 de utilitate observationum Tulpîi, pergamus
 ulterius ad ejus vitam. In matrimonium duxit
 noster Tulpîus Evam Egbertiam van der
 Voegh, ex cujus prima conjuge suscepit Pe-
 trum Medicinæ Doctorem, Egbertum Mer-
 catorem, Nicolaum prima juven-
 tem præ matura mors abstulit : nisi quod ex
 Catharina nepotes sustulit duos, hunc Virum
 Clarissimum Henricum Tholinx Jurisconsul-
 tum, Petrum, Centurionis Optionem : Ne-
 ptes itidem duas, Evam & Margaretam. qui
 quidem omnes patre nati sunt Viro Amplif-
 simo, Arnol-
 do Tholinx, Medicinæ Docto-
 re. Sed nec ex altera conjuge Margareta de
 Vlaming ab Oudshoorn susceptam omnem
 pro-

V I T A.

prolem tollere potuit & educare. Studiis operam dantem amisit Symonem; atque in ipso vitæ ingressu etiam Evam: sola Margareta relicta erat, sui sexus ornamentum, ac conjux Amplissimi Viri, Joannis Sixii, Domini de Vromade, Amstelodamensis, dum viveret, scabini. dum vixit nobilis Tulpius, hoc Symbolo usus est ardentis lucernæ, *aliis inserviando consumor*. Celebrabat suum Jubilæum solenni convivio octuagenarius senex, exacto Senatorii laboris anno quinquagesimo. Senile ejus corpus afflixit atrophia, abhorrente natura ab omni alimonia: mox secuta est Anasarca, lethali humore per omnia se diffundens, permeans omnes artus, partesque consistentes pessime macerans, ac in fœdas aquas diluens. Cum finis vitæ instabat, secutus est ad quietem volens lubensque in beatorum sedes, qui nec erat mansurus in opere invitus. in ipso enim opere versantem, stantem administrantemque rempublicam, volventemque animo casus patriæ divina iussaprehenderunt. Quid cessas igitur, domine, quid moraris, inquiebat? mox anhelii pectoris singultus audiens, adest, en! inquit, audin illam? & in ipsa voce extinctus est, anno millesimo sexcentesimo septuagesimo quarto, tam tacito animæ decessu, ut spectatores quoque in id intentos falleret. Vixit ceu moriturus aliquando; mortuus est

ceu.

NICOLAI TULPII VITA.

œu æternum victurus : fuit quicquid erat Tulpius, fuit Medicus & Senator duobus & quinquaginta annis; fuit Medicus & sextum scabinus; fuit Medicus & quartum Consul : nec fuit tamen Tulpius; quem non dicam sibi superstitem esse ac vivere in Marmorea statua, quam habet spirantem Sixius ex arte quellini Amstelodamensis famigeratissimi Sculptoris; in librorum monumentis, quos edidit ipse; in fama Amstelodamensis civitatis sempiterna : at vivit N. Tulpius in animis nostris, vivit in pectoribus in pia recordatione virtutum, quas nulla unquam delebit oblivio. Hæc vero sunt quæ de Tulpio ad posteros transmittimus.

INDEX CAPITUM

LIBRI I.

1 C Alvaria fracta.	30 Vulnus pupillæ sanarum.
2 Occulta capitis rima.	31 Cœcitas à veneno.
3 Fractura ossis cuneiformis.	32 Dolor capitis à natura de-
4 Fractura capitis sanata.	victus.
5 Salutaris modioli usus.	33 Dolor inter caput, ac pe-
6 Morbus attonitus.	dem reciprocus.
7 Morbus attonitus à sangui-	34 Pedes talpini.
ne.	35 Respiratio per aures.
8 Morbus comitialis spontè	36 Mors à dente genuino.
sanatus.	37 Ulcera palati.
9 Morbus comitialis à splene.	38 Prolapsus palati.
10 Morbus comitialis à vulva.	39 Vox à febre intercepta.
11 Epilepsia sexies cottidie	40 Idem silentium à pituita,
accedens.	41 Mutus loquens.
12 Tremor periodicus.	42 Gula resoluta.
13 Reciprocus capitis dolor.	43 Inedia undecim dierum.
14 Convulsio sedentaria.	44 Lethalis gula tumori.
15 Præfagium convulsionis pe-	45 Idem tumor à pituita.
riodica.	46 Strumarum anatomie.
16 Viti saltus.	47 Cancer quinquaginta an-
17 Malleatio.	nos innoxius.
18 Imaginaria ossium molli-	48 Arteriotomia.
ties.	49 Sanguis ex dente.
19 Mola imaginaria.	50 Vulnus asperæ arteriæ.
20 Aquæ metus.	51 Angina interna.
21 Senex rabiosus.	52 Ranula.
22 Catalepsis ex amore.	53 Cancer mammarum.
23 Pollicis tremor, à detra-	54 Evanidæ mammarum pu-
ctione sanguinis.	stulæ.
24 Hydrocephalus.	55 Livor ex tussi.
25 Hydrocephalus dimidiati	56 Epilepsia puerilis.
capitis.	57 Cutis laxa.
26 Polypus narium.	58 Lac coagulato sanguini in-
27 Polypus cordis.	natans.
28 Oculi procidentia.	59 Intestinorum calculus.
29 Encanthis cancrofa.	

INDEX CAPITUM.

LIBRI II.

1 Dolor pleuriticus è bile.	27 Pus jecinoris, per os, ac alvum.
2 Sanguis oëties puerperæ missus.	28 Lien verberans.
3 Pleuritis sanguinem venis subtrahens.	29 Lien disruptus.
4 Pleuritis suppurata.	30 Magnus lien.
5 Legitima thoracis sectio.	31 Sanguis cutem transfudans.
6 Pus thoracis per umbilicum.	32 Steatomata mesenterii.
7 Rara difficilis spiritus causa.	33 Steatoma cum ulcere & aquâ.
8 Marcor ostreis sanatus.	34 Hydrops cum vesiculis mesenterii.
9 Idem successus à solâ naturâ.	35 Tympanites, cum ascite.
10 Vomica pulmonis.	36 Morbus regius, cum hydrope.
11 Sputum sanguinis triginta annorum.	37 Abscessus mesenterii à partu disruptus.
12 Surculus, venæ arteriosæ, expectoratus.	38 Ventris sectio.
13 Integra vena à pulmone rejecta.	39 Perforatio scroti.
14 Frustum pulmonis, fauces occludens.	40 Mors ex depresso ventre.
15 Turunda ore rejecta.	41 Volvulus ex ira.
16 Hydrops thoracis.	42 Genuinum lati lumbrici caput.
17 Pulmo præcisus.	43 Ischuria lunatica.
18 Vulnus cordis.	44 Calculus renum.
19 Cordis palpitatio à Liene.	45 Calculus ureterem obturans.
20 Ira puerperis noxia.	46 Diabetes.
21 Vomitus bilis atræ.	47 Mictus lapidosus.
22 Vomitus octodecim mensium.	48 Membrana lapidescens.
23 Vomitus pituitæ concretæ.	49 Mictus vermis cruenti.
24 Prægnans edens mille quadringentos haleces.	50 Undeviginti vermiculi emitti.
25 Calculus arterialis.	51 Cottidianus vermium mictus.
26 Fibræ jecinoris vulnerata.	52 Periodicus capillorum mictus.
	53 Ulcus vesicæ sanatum.
	54 Terrestris coles cum coleis suis.

INDEX CAPITUM.

LIBRI III.

1 M ifera, virginis gibbosa, conditio.	28 Fiftula infanabilis.
2 Vefica à calculo confumpta.	29 Lethalis lumborum tumor.
3 Gangræna umbilici.	30 Spina dorfi bifida.
4 Lapides bezoardici in homine.	31 Vulva bili innatans.
5 Calculus veficæ adnatus.	32 Hydrops uteri.
6 Calculus veficæ arcte circumdatus.	33 Fungus ex vulva excifus.
7 Calculus trium unciarum spontè excretus.	34 Major fungus ibidem excifus.
8 Modus eximendi calculum ex urethrâ.	35 <i>Telææ</i> five fricatrix.
9 Turunda lapidefcens.	36 Menftrua puellæ quadrimæ.
10 Lethalis ani tumor.	37 Partus monftri bicipitis.
11 Dolor ani quartâ horâ, à folutâ alvo.	38 Diffectio monftri bicipitis.
12 Lumbricus ex inguine.	39 Coles incurvatus.
13 Periculofa hernia fanata.	40 Pediculi pubis.
14 Sapientia juvenilis.	41 Mors ex flore calcis.
15 Præpofterum filentium.	42 Sudor feptem annorum.
16 Immoderatus clyfteris ufus.	43 Excoriatio ab oleo Vitrioli.
17 Interior inteftini tunica excreta.	44 Exedens præcordiorum herpes.
18 Adeps cottidie ab alvo prodiens.	45 Pulsus arteriæ extra carpum explorandus.
19 Idem adeps, ab alvo, ac veficâ.	46 Gangræna univerfalis.
20 Vulnus latioris inteftini fanatum.	47 Gangræna pedis.
Valvula inteftinalis.	48 Sphacelus brachii, à febre.
Convulfio abdominis.	49 Atrophia brachii fuctu fanata.
Absceffus inguinum, à vulva.	50 Rotundum vulnus.
Tabes dorfalis.	51 Carcinoma femoris.
Coxæ dolor abfceffu fanatus.	52 Febris quintana.
Coxa ferramento exufta.	53 Cibi abftinentia quartanæ lethalis.
Vulnus fpinalis medullæ.	54 Error naturæ compenfatus.
	55 Incredibile corporis humani incrementum.
	56 Satyrus Indicus.

INDEX CAPITUM.

LIBRI IV.

1 C erebrum suppuratum.	30 Vulnus Vesicæ sanatum.
2 Epilepsia ex pollice pedis.	31 Æger sibi calculum præcicens.
3 Epilepsia cum vocis suppressione.	32 Testis perperam exectus.
4 Sanguis humanus epileptici datus.	33 Pancreas suppuratum.
5 Beriberi Indorum.	34 Coles gangrænâ obfessus.
6 Vivo comburium.	35 Calculus urethræ.
7 Judici sincere respondendum.	36 Coles sine urethrâ.
8 Cancris contagium.	37 Mictus calculorum effractorum.
9 Membrana laryngis expectorata.	38 Cancer vesicæ.
10 Juvenis balans.	39 Gangræna partium naturalium.
11 Noxa à nimia frigida colutione.	40 Embryo frustulatim per alvum excretus.
12 Vermis narium.	41 Partus intestinum lacerans.
13 Cancer ossis.	42 Secundæ post partum retentæ.
14 Sanguisugarum usus.	43 Penicillum ligneum.
15 Oblivio à læso occipitio.	44 Hydrops peritonæi.
16 Urina leporina.	45 Hydrops in cornubus uteri.
17 Aneurisma premendo sanatum.	46 Tertianæ quadruplex.
18 Morpio cuti adnatus.	47 Febris Syncopalis.
19 Surdus visu verba intelligens.	48 Calculus vesicæ cervicem deferens.
20 Palpitatio cordis.	49 Præpostera pulsus exploratio.
21 Tussis sanata decocto raparum.	50 Mors à luxato pede.
22 Calculus venæ thoracicæ.	51 Pes sponte à corpore sejungatus.
23 Præposterus penicillorum usus.	52 Variolæ epidemicæ.
24 Pica plumbum appetens.	53 Improvida sanguinis detractio.
25 Singultus duodecim dierum.	54 Noxa ex libris medicis.
26 Improvidus colocynthidis usus.	55 Digni racemosi.
27 Ischuria undecimo sanata.	56 Unguis tertii digitorum articuli.
28 Calculus per lumbos excretus.	57 Oleum sulphuris arthriticis utile.
29 Serosa lumborum distentio.	58 Curatio obstipi capitis.
	59 Unicornu marinum.
	60 Herbe Théæ.

NICOLAI TULPII
OBSERVATIONUM
MEDICARUM
LIBRI PRIMII

CAPUT I.

Calvaria fracta.

Nter calvariæ vulnera, sicuti eminet; ita difficulter quoque curatur ^{ἑσφλασσις} Hippocratis. Quæ fit, ubi capitis os, tam finditur, quam medium desidet. Cujus vulneris fragmentum, dum premit, pungitque membranas: vel impeditur cerebri motus: vel excitatur inflammatio; vel delitescente fragmento, sub integro osse, comprimuntur adeo arcte, inæquales, disruptarum partium, oræ: ut intercludant omnem exitum, evacuationi aliâs erupturæ: unde homini exitium.

Gravis, decidentis fenestræ, lapsus depressit, fregitque, filio Petri Witsii, sinistra bregmatis ossa, non procul à futurâ Lambdoide. At fragmenta, quæ inde dissilierant, desidebant non modo, sub limbo circumpositi ossis: sed infigebantur præterea, tam firmiter, pertusis, cerebri, membranis: ut nihil omnino humoris, potuerit ex vulnere effluere: necdum eximi rite

fragmenta : quin lacerarentur turpiter membranæ ; utique cerebrum , illis subiectum.

Ex cujus dilaceratâ medullâ , ademit tantum cottidie chirurgus : quantum recepisset , dimidium nucis juglandis putamen. At die tertio auferebantur inde , duo integra cochlearia : sine ullâ tamen (quod dictu mirum) vel mentis offensâ ; vel alio aliquo symptomate. Sed die quinto intervenêre febricula , levis sopor , & resolutio lateris dextri , (quamvis plaga infestaret sinistrum) verùm sexto periit vox ; & post illam ipsa vita.

Sed cur flaccescit latus oppositum ? fit id bifariam : vel circa plagæ initium , vel aliquot diebus post. Siquidem contingit protinus ab inflicto vulnere , propelluntur humores , à violentæ concussionis impetu , ad loca quàm remotissima : sive ad ventriculos cerebri ; vel meatum spinali medullæ insculptum. Quò delata penetrans hæc vis , adigit (ut cum Cassio loquar) fluidam hanc materiam ; potiùs ad partem oppositam , quàm plagæ vicinam.

Quò tamen , siquidem tenderet humor , nervos resoluturus , retrocederet necessariò , ad motus sui principium ; & ad terminum , à quo primùm fuerat depulsus. Cùm contrà motus violentus sequatur motorem : tendâtque potiùs ulteriùs , quàm subsistat in propinquo. Sicuti luce clarius , apparet in clandestinâ , ossis oppositi , fissurâ.

At si nervi resolvantur, aliquandiu post inflic-
tum vulnus: verisimile est, ab illatâ vi, hu-
mores quidem fuisse agitados, sed non exiisse,
ex parte affectâ. Verum illâ paulatim incale-
scente, sive à putredine, sive à febre, credibile
est eosdem illos humores denuo moveri; & ab
exfuscitato hoc calore, tandem quoque pro-
pelli, ad partem oppositam: ceu locum maxi-
mè remotum, à motus principio: & præcipuè
à latere dolente, unde hostem suum, satagit de-
pellere natura.

CAPUT II.

Occulta capitis rima.

Quamvis ferramenta, plerumque adhi-
beantur calvariaë, vel fractæ, vel fissæ;
conveniunt nihilominus, nonnunquam etiam
integræ: præsertim si metus sit, disruptarum
venarum. Educitur quippe hac ratione, non
tantùm sanguis effusus; sed impediuntur si-
mul, inflammatio, putredo, delirium, febris,
aliaque exitialia symptomata. Sed cur scopum
hunc non semper attingat ars, demonstratum
ibunt, sequentia exempla.

Jacobus Bexius, ictus à sclopeto, in occipite,
concidit protinùs pronus in terram: foris vix
læsus, sed intus tam vehementer offensus: ut
inciderit illicò, in febrem, ac graves convulsio-
nes. Quibus permoti, perforavimus confestim

calvariam, licet extrinsecus nullas egisset rimas. Quo auxilio, elicuimus quidem sanguinem, supra cerebri membranas effusum: attamen neque festina hæc acceleratio, neque remedia satis maturè adhibita, tantum potuere, in præcipiti hoc periculo: quin nihilominus sexto die perierit æger.

In cujus capite, terebram dum circumageret chirurgus, vidimus, per integrum os, erupisse innumeras sanguinis guttulas: cooperientes, instar roris, universam calvariam. Quibus spongiâ aliquoties deterfis, repellulare continuo & alias: monstraturas quasi digito, nihil naturæ esse invium: sed omnia pervia. Neque ossa ullibi tam solida; quin per ea liberè permeet, cum sanguis, tum pus.

At dissecto, post obitum, cadavere, licet apparuerit calvaria foris illæsa: ostendit tamen intus varias fissuras: docens suo exemplo, quid per infortunium suum, velit vir incomparabilis Hippocrates, libro de vulneribus capitis. Verè enim infelices sunt illi, ad quorum abditos morbos, nec oculi, nec mentis penetrat acies.

Sed præter occultas hæc rimas, videre fuit, prope plagæ locum, extimam cerebri membranam, non minùs lividam, quàm flaccidam: & non uno loco, atro cruore foedè obductam. At cerebellum erat planè syderatum: ceu vero sphacelo corruptum. Venæ utique passim lateræ: & circa basim cerebri, ac rete mirabile, tan-

tantum concreti, sanguinis: ut nullus miraretur, occubuisse hominem, tot calamitatibus circumventum.

Verè itaque, verus naturæ genius, sect. III. aph. XI. coac. prænot. Cerebro syderato, alii quidem tertio, alii verò septimo moriuntur die: illos autem si effugerint, servantur. At quibus ex his dissectis, invenitur os diffociatum, illi pereunt. Quâ circumloquutione designatur, procul dubio, principium corruptionis. Licet sphaceli vox, latius sese extendat. Qui enim servaretur aliâs aliquis, post diem septimum? etenim, quod semel integrè emortuum, id reviviscit nunquam. Quippe à privatione, habitus denuò comparari nequit.

Sed quid vult sibi os diffociatum? διεσκηδὸς τὸ ὀστέον? annon corruptionis labem, vitiatæ calvariæ communicatam? cujus indicium fecit, in hoc ægro, dissoluta illa offis laxitas: à quâ promanarunt, guttæ sanguineæ; quas diximus te-rebranti chirurgo, præter omnem consuetudinem, fuisse oblata. Non secùs ac gangrænam præcedit, aquosa curis vesica; & insequentem sphacelum, ipsa gangræna.

Quasi diceret vir inclutus. Siquidem a cerebri vitio, eatenùs immutetur os, ipsi proximè impositum: ut dissolutâ compage, discedat evidenter, à naturali suâ soliditate (quod in hac calvariâ conspicuè factum) actum erit de vitâ: & necesse, hominem mo-

ri; à tam desperatâ, corrupti cerebri, conditione.

C A P U T III.

Fraçtura ossis cuneiformis.

IN quod ipsum infortunium, modò non in majus, vidimus quoque incidisse, virum septuagenarium, sed ebrium. Qui delapsus ex altiore loco, contraxit in calvaria, tam amplum vulnus: ut commodè, per ejus hiatum, educeretur, quicquid inhæreret, extimæ cerebri membranæ. Invadentibus ipsum nihilominùs illicò, vertigine, vomitu, ac stupore. Sive à residuâ crapulâ, sive à concussio cerebro. Sed postridie rediit ad se; expers febris, & immunis omnium aliorum symptomatum. Verùm die quarto, exscreatis priùs sputis purulentis, periit, præter omnem spem, ab inopinatâ apoplexia.

Cujus ergò interiora capitis penitiùs perscrutantibus, obtulit se primùm, frequens humor; replens ventriculos cerebri. Sex mox longissima rima; excurrens continuatâ serie, per frontem, oculique foramen, usque ad sellam equinam; prope ossis cuneiformis medium. Quò loci animadvertimus (quod jure, in omnium oculis fuit rarissimum) ingens ossis cuneiformis fragmentum, ita sejugatum à reliquo osse; ut manifestè elevaretur supra quascunque partes circumpositas.

In

In quarum remotiori recessu, cum delitesceret plurimum sanguinis coagulati; verisimile est, ex ejus putredine, prodiisse, postremò vitæ die, quod exscreavit, pus. Sed morbus attolitus, qui ipsum occidit, traxit originem; partim ex obstructis processibus spinalis medullæ, (qui sunt verum nervorum principium) partim verò, ex angustia retis mirabilis: quod constat, ex intricato venarum jugularium, articularum carotidum, ac cervicalium concursu. Quibus nobilissimis partibus impeditis; privatur homo, non modò sensu, ac motu, sed ipsa vitâ: juxta illud Corneli Celsi. Lib. v. cap. xxvi. Servari non potest, cui basis cerebri percussa est.

CAPUT IV.

Fractura capitis sanata.

PRioribus autem ægris, ut nequicquam perforatum fuit capitis os: eò quod sanguis delitesceret, non tantum sub membranis; sed infra cerebri basim: ubi inevitabilis mortis causa est. Sic contrâ, profuit aliis summoperè terebra: præsertim hærente cruore, ex venis effuso; non tam sub membranis, quàm in obviâ earundem parte.

Juveni, habitanti prope Tyam fluvium, frangebatur lapide, tam inæqualiter calvaria: ut fragmentum hinc urgeret membranas; illinc

verò adhæreret etiamnum integro offi. Quæ dispar fracturæ ratio, in causâ fuit; quo minus, vel festinanter elevaretur fragmentum, cerebro grave: vel prohiberetur convenienter, ne concretus sanguis produceret, aut febres, aut deliria.

Quibus propterea ipsum invadentibus, ivimus protinus ad modiolum: dissoluturi quam primum, tenax illud vinculum; quod fragmentum hoc adligabat offi circumposito. Quo cautè divulso, conquievêre illicò febres, ac deliria: & restitutâ cerebro movendi libertate, evanuerunt pericula: quæ nobilissimo visceri intentaverat, urgens depressio.

C A P U T V.

Salutaris modioli usus.

SI quæ itaque necessitas, exegerit modiolum; utendum eò maturè: ne à morâ, proveniant, putredo, tetri vapores, pus graveolens, inflammatio, febris, delirium, contractio nervorum, & tandem ipsa mors.

Centurio marinus opiparè coenatus, & vino largiter obrutus, fatagens sub noctem officiosius, quam id temporis exigebatur, convivas suos dimittere; allisit graviter caput filicibus; & fiscâ longissimè calvariâ, contraxit in eâ rimam satis productam: sed angustiolem, quam ut per illam, vel debitè se exoneraret cerebrum;

vel

vel convenienter admoventur necessaria auxilia.

Quibus aditu intercluso, opus fuit, modiolum fissuræ imponere: & exciso osse, haud cunctantur elicere; quidquid vel cerebro, vel membranis foret oneri. Quem scopum etiam feliciter tetigimus. Vix enim medicinæ locum fecerat terebra: quin vidimus protinus, per ossis vacuum, expelli plurimum sanguinis: quo parcius subinde prodeunte, depressimus aliquoties cerebri membranas specillo: vel compressis naribus, fategimus spiritum sursum adigere: quò expeditius onus suum, expelleret oppressum cerebrum.

Excrementum autem hoc, quod natura hîc expulit, per foramen à modiololo relictum: erat planè albicans, ac spumeum. Quam speciem, solent chirurgi ponere, inter optimas, adveniantis sanitatis, notas. Eo enim fluxu cessante, increfcit protinus caro; vel ab ipso osse, vel à cerebri membranâ. Repleturque paullatim, calvaria vacuum; à crustâ rubicundâ, transfigurâ tandem in callum; ac subiturâ genuinam, ossis ablati, naturam. Quod sagax industriæ naturæ tentamentum, expressurus Poëta, cecinit non inconcinnè:

- - - rerumque novatrix,
Ex aliis, alias reparat natura figuras,

CAPUT VI.

Morbus attonitus.

JUvenis temulentus, ictus vehementer, in pectore, concidit repente attonitus, in terram, ceu fulmine consternatus: cum spiritu gravi, vomitu frequenti, voce suppressâ, & spumâ tam confertim ex ore emanante, ut intra paucas horas amitteret vitæ usuram.

Cujus inopinati eventus causâ fuit, partim evidens calvariæ rima, à casu exorta: partim verò frequens sanguis, effusus ubertim, cum supra, tum infra cerebri membranas. sed pulmo habebat plurimas, lividas maculas; adscribendas fortè, vel repentinæ suffocationi; vel nicotianæ crebriùs adsumptæ: quâ plantâ dlicebatur hic juvenis, plus nimio, fuisse delectatus.

Ad suffocationem quidem maculas hæc referre, suadebat, cum spumæ, tum livoris natura. Spuma quippe (juxta elegantissimum Actuarium) est spiritus, & humorum mixtio. Fitque in morbo attonito; vel ex destillante capitis pituitâ, per aërem rarefactâ: vel ex spirituofo, oppressi pulmonis, vapore. Priorem spumam planè innoxiam [declarat cotidianus, spumosa epilepsiæ, reditus. Sed alterum lethalem, repentina apoplecticorum mors: orta, procul dubio, ex adempto spiritu;

ritu; sine quo, ne momentum quidem subsistit homo.

Cujus spumæ periculum propterea propositurus Cornelius Celsus, subjungit satis scitè. Neque is ad vitam redit, qui ex suspensio, spumante ore, detractus est. Quippe hanc spumam non producit pulmo, nisi summè laborans: sive à resolutione humidi, sibi, cordique insiti: sive à spiritibus, ob retentos vapores; impeditamque respirationem, adeò effervescentibus: ut in extremo dissolutionis metu sit, calidum innatum. Quam luctam æquum designet hæc spuma; quid mirum team utique præfagire ineluctabilem mortem? Inducitur enim post illam partibus obsessis, illoco vividi coloris, obscurus, ac luridus livor. Non secùs ac à solis occasu tenebræ; & à flammæ suffocatione carbonis nigredo. Livor enim sequitur vel extinctionem; vel interceptionem spiritus, ac caloris vitalis. Ac proinde non temerè Hippocrates, id coacis, aph. LXXII.

Τὰ πιλιδνὰ γενόμενα, ἐν πυρετῷ, σύντομον θάνατον σημαίνει.

Livida evenientia, in febre, brevem mortem significant.

Potuit itaque, hæc repentina suffocatio, has quidem produxisse maculas: sed rarius, cum occurrant in eorum pulmonibus, quos occidit morbus attonitus: & contra frequentius,

tius, in illis quibus *Nicotiana* fuit in delitiis, non inconsultum fortassis erit, excutere hinc naturam illius fumi: qui aëri permixtus, & ore attractus, tam benè facit ad multorum palatum: ut eum præferant omnibus epulis: modò non & ipsi sanitati: quâ tamen humano generi nihil utiliùs.

Extra omnem itaque controversiæ aleam est, *Nicotianam* potui datam, tantum adversari ventriculo, ac intestinis: quantum prodest humido, ac frigido cerebro. Sed dubitatur, utrum fumus ipsius offendat pulmones? calida quippe est planta; imò acris, ac vellicans: sive naturâ, sive arte. Ex pulvere videlicet *euphorbii*, *pyrethri*, *piperis*, aliorumve acrium aromatum, *lucris* causâ, à fraudulentis, ac infidis mercatoribus, clanculùm, contortis ipsius foliis, insperfo. Quorum omnium vapore, verisimile est, non minùs offendi pulmones, quàm à *Raphani* agrestis, ac *piperis* triturâ, cerebrum sternutans.

Immodicus namque calor, ut exhaurit humidum radicale; sic obscurat nebulosus ipsius fumus, non parùm illustrem, nostræ vitæ spiritum: imò suffocat tam efficaciter calidum innatum: ut instar tabidorum (qui ex sententiâ *Galenii*, à siccitate consumuntur) planè extenuemur, cum tussi perenni, & infatigabili spiritus difficultate. Quæ duo arguunt inextricabile, oppressi pulmonis, vitium.

A quo

A quo equidem plurimos, qui dies, lac noctes cum hac Helenâ transegerant, vidi pessumdatos. Moderata certè uti nullibi, sic neque hîc culpanitur. Sed modum in hoc fumo si excesseris, defatigaberis à tussi, vitiabitur pulmo, emarcescet animus, & tandem consumetur corpus univèrsū. Vel lentè, si fueris integer, ac valens: vel celeriter, si quid vitii alibi sit in viceribus. Sicuti videre fuit in hoc ægro. Quem eò, procul dubio, citiùs strangulavit morbus attonitus; quò minus potuerit reluctari; & spiritum ab interitu vendicare, exsuccus, ac maculosus pulmo.

CAPUT VII.

Morbus attonitus, à sanguine.

Velut non quilibet morbus attonitus, vel à pituitâ, aut atrâ bile; sed interdum quoque, à sanguine: sic neque occidit passim apoplexia, fortis, ac stertorosa. quantum enim opus olim animadvertit Hippocrates, ex febre (juxta Galenum) pituitosæ apoplexiæ superveniente: tantum observat etiamnùm insequens ætas, in sanguineâ, cum stertore conjunctâ, à sanguine liberaliter misso. Qui sa-
ni, inquit, capitis dolore, repente corripiuntur; & statim muti fiunt, ac stertunt, in septem diebus moriuntur; nisi febris prece-
nderit, aph. II. lib. VI.

Juvenem pleni habitus, præcipitavit redundans capitis sanguis, in subitam, ac gravem apoplexiam: cum tremore, aphoniâ, ac stertore; tribus periculosissimis, hujus morbi, comitibus. quorum vehementia maturè, quo infringeretur; emittebatur illicò sanguis, ex brachio dextro, sed eo lentius fluente, quàm ut satisfaceret morbi magnitudini: exsolutum fuit utique, eodem ferro, & brachium finistrum. quo bipartito fluxu aliquandiu continuante, remisit evidenter stertor; traxit commodius spiritum; & recuperavit brevi pristinam sanitatem.

Quid ergo? inquires, suadesne hoc strictè imitari? imò in simili necessitate intrepidè. verùm multa in præcipiti periculo, rectè fiunt, aliàs tamen omittenda. Quippe vehementi, ac celeri malo, non succurrit, nisi remedium, vel æquè vehemens, vel perinde celer. At scrupulum injiciet fortè Cornelius Celsus, afferens „lib. III. capite XXVII. Si omnia membra, resoluta sint, sanguinis detractionem, vel liberare: vel occidere. Sed inculcat non minùs seriò idem auctor: fatiùs esse, anceps remedium experiri, quàm nullum. Quamvis anceps non sit, quod festinanter imminutum it sanguinem, hominem aliàs obruiturum.

Cui ancipiti alexæ, ne iterùm subjiceretur hic juvenis; monitus fuit, quolibet Vere, sanguinem sibi detrahare: & protinùs occurrere
venien-

venienti hosti. sed monitis hisce floccifactis, cedit post biennium, irreparabiles, suæ negligentiae, poenas. Sicuti namque disruptis agge-ribus, submerguntur prata: sic obruitur quoque facile cerebrum, à sanguine; praesertim si, vel effringatur, vel enervetur, membraneum illud ostiolum: quod, ad coërcendum sanguinis impetum, internis juguli venis, incomprehensibili artificio à providâ naturâ inditum. Habent quidem & aliae venae, similia repagula: sed ut in illis impeditur sanguinis descensus: ita hic contrâ, ejusdem adscensus. Obruerentur aliàs facillimè, à concitati sanguinis, copiâ, repleta, athletarum, corpora.

CAPUT VIII.

Morbus comitialis spontè sanatus.

OLurima non minùs graviter, quàm verè dixit, uberrimus auctor, Hippocrates: sed nihil majestate ipsius dignius, quàm ingenuum aud. Naturæ morbis medentur. cujus effati agnitatem, ut passim omnes; sic ostendit praesepuè morbus comitialis. quem eradicatum subit natura, utitur modò, variantis ætatis, mutatione; modò verò ulceribus, in capite extatis; vel excogitans aliud aliquod solers inventum, dissolvit industriè nodum, arti medicæ planè indissolubilem.

Consulis Amstelredamensis filiae exagita-
tæ

tæ vehementer, à morbo comitiali; & parum, aut nihil auxilii, ab arte, impetranti, suppetias tandem tulit officiosa natura: expellens potenter, acrem, periodicæ distentionis, causam, à cerebro in subjectos, faucium, musculos. Quibus impeditis, cessit quidem, ex toto, morbus comitalis: sed interim, intumuit haud parùm guttur; periit elocutio; neque deglutiit, nisi admodum graviter.

Sed præcipua molestia fuit à suppressâ voce: quâ caruit, ad sextum usque mensem: licet interim non negligerentur, vel convenientia cathartica; vel requisita roborantia: inter quæ facilè primas tenuit, oleum, arte chymicâ, è succino elicited. Quod fanè plurimùm profuit, recuperandæ voci. Quam iterùm adeptâ, fecit primum, receptæ locutionis, initium (quod etiam ab aliis, aliàs observatum) vocalibus A, & O. Quibus aliquoties ruditer prolatis, profecit brevi tantoperè; ut ante diem quartum decimum, loqueretur, non minus articulatè: ac si nunquam obmutuisset.

Quod ipsum, benevolæ naturæ, auxilium, etiam in aliis, subinde licuit videre: sed præcipuè in duobus infantibus, quorum epilepsiam sanavit, per manantia capitis ulcera. Quibus improvidè aliquandò suppressis, retinebantur non tantum tetri, maligni morbi, vapores: sed revertebatur ilicò, terribilis hæc nervorum contractio. Neque desinebat iterùm, nisi remotâ

ecatrice, referaretur hiatus, exhalandis fuliginibus, à naturâ destinatus.

En præeuntem naturam, ô Chirurge; monstrat ipsa, quasi digito, salutarem, inuulcerum, usum: ex famâ tuâ erit, imò ex usu ægrorum, si hanc sequaris ducem. Profunt ulcera arthritidi; expellunt lippitudinem; sed neminem efficacius juvant quàm, morbo comitiali, obseffos.

A quo utique adsertum vidi aurifabrum, per squamosas quasdam crustas, foedum in modum pedis cutem exasperantes, quibus scalpelli apice dextere ablatis, destillare protinus per exilia cutis ulcuscula, frequens, ac acer humor, qui per anfractuosas ambages ad pedes delatus, eo procul dubio descendit sive à capite, genuino hujus mali fonte; sive ab hepate, aliove aliquo inaccessso fomite, secreto alicubi latitante.

C A P U T I X.

Morbus comitialis à splene.

EX acri, quarumlibet partium, vapore, cerebrum vellicante, morbum comitiale excitari, novum non est. Sed parti alicui, tam exquisitum inesse sensum: ut attacta duntaxat, nervi, digitorum, apice, protinùs contrahat nervos; id certè summè rarum est. Et præter unum Fernelium (qui ex simili occipitis attactu, vertiginem vidit obortam) vix cuiquam obortassis observatum.

Juvenis Patritius, annorum circiter quindécim, doluit ex pube, tam intolerabiliter; extra omnem suspicionem calculi: ut ibidem loci, neque litum olei amygdalini; neque linteolum eodem madens, foret ferendo. Sed converso, post mensem, omni doloris impetu, à pube, versus latus finistrum, unde fortassis descenderat, desiit, ex toto, illius partis cruciatus: & ilicò malè habuit lien: & ex ipsius consortio, cerebrum. Non secùs ac aliis, ex pede vulva; ex liene ventriculus; & à ventriculo caput; instar cucurbitæ, universo corpori, impositum.

Noxiam autem materiam, à liene, per venas iliacas, ad ilia, ac pubem descendere, vidit olim vir oculatissimus Hippocrates: sed innuit, „ id, adeo tectè, ut à paucis observetur. Qui nigra (inquit) vomunt, ad pubem dolent. Lib. Præd. Expulsâ videlicet illuc, acri sanguinis fæce. Unde certè est, quod melancholicis fiant, maximi morbi, ab ilibus. De quorum molestâ dilaceratione, non minùs quoque conqueruntur, scorbuto qui obnoxii: quibus propterea videntur ilia rumpi: cùm ob continuam humoris erosionem; tum propter urgentem, dilaceratarum membranarum, distentionem.

Inquirendum itaque curiosè medicis, in naturam humoris, à natura expulsi: & cavendum obnixè, ne facilè regurgitet, à loco ignobili, in partem principem. Satiùs quippe est, pestilentem ejuscemodi frugem in semine

mine comprimere; quàm adultam demetere messem.

Sed ad rem. lien à turgido hoc, atræ bilis, fermento, jam tumidus, diffudit. ilicò, ex se, vapores cerebro tam inimicos: ut Juvenis protinus concideret, in vehementissimos, morbi comitialis, insultus: excitatos non tantùm à causâ internâ; sed subinde quoque, ab externâ.

Nam pressâ, vel solo digito, regione lienis, contrahebantur ilicò, omnes nervi: & sequebatur confestim, miserabilis, universi corporis, distentio: lædens, iteratis suis circuitibus, usque eò, mentem jam aliquoties labefactatam: & cumprimis, vim ipsius imaginatricem: ut crederet, se nescio, quem regem: distribueretque, non minùs largiter, qualiacunque munera; imò integras regiones; ac si reverâ, rerum potitus fuisset.

Insidente ipsi, hac, conceptæ majestatis, opinionione, adeò profundè: ut summè excandesceret; corripereturque gravissimâ epilepsiâ: si quis majestatis oblitus, ipsum compellasset nomine usitato. Ceu inferius dignitate suâ ratus alio, quàm regio insigniri titulo. Impositis interim familiæ suæ (quæ erat amplissima) promiscuis, quorumcunque animalium, nominibus. Quæ semel data (quod melancholicis proprium) tam firmiter memoriæ mandavit: ut nunquam deinceps, inde exciderint: licet vel longissimè quis peregrè abfuisset.

Quod si verò quis, loco urfi, felis, canis, draconis, aut leopardi, desideraret proprium sibi restitui nomen; eum reddebat ilicò, voti compotem: modò donaretur aliquo munere. quâ facilitate, ab amicis, observatâ, redemere, plerique omnes, ignominiosa illa nomina. Eâque donis ipsorum imposita, retinuit invicem, tam stricte: ut etiam post plures menses, recondaretur nominatim; quod quisque, vitandæ ignominiae ergo, obtulisset munus.

Inusitato autem huic morbo, plurima quidem nobiscum opposuit, felicissimus Medicus, Joannes Fontanus: sed nihil præponderavit, vel vino chalybeato; vel veratro nigro. Quorum primum, posteris quò commendaret Cornelius Celsus, scribit expressè, animadversum esse, ea animalia, quæ apud fabros ferrarios educuntur, exiguos habere lienes. Constabat autem hoc vinum, ex sequentibus.

℞. Radic. althææ, asparagi, singularum uncias duas; decoquantur, ex aceto vini, & infunde colaturæ, limaturæ chalybis, libram unam, cum dimidiâ, deinde insolentur, vel macerentur, per biduum, in cineribus calidis, addendo, chalybi exficcato, & tenuiter trito, vini Rhénani libras quatuor: aquæ melissæ libras duas; ligni guajaci rasi unciam mediam, corticum radicum capparum, tamarisci, ceterach, serpilli, singulorum dragmam, croci Britannici, scrupulum; concutiantur cottidiè fortiter, in lagenâ

genâ vitreâ ; & ex colaturâ fiat , vinum chalybeatum.

Post cujus usum , inurebatur cruri sinistro ulcus , sed vix deciderat ipsius crusta ; quin effervesceret usque eò , turgida bilis : ut nihil differret à furibundo. Cantillans noctu , taciturnus interdiu , cum vultu semper truci , mente perturbatâ , fame insatiabili , & obstructione gulæ , tam pertinaci , ut vix ullis remediis referaretur iterum : nisi fortè , per clysteres crebrius infusos : utique veratrum nigrum , dejectionis causâ , aliquoties , potui datum.

℞. Corticum radicum capparum , tamarisci , fœniculi , singulorum , unciam. Herbarum fumaris , melissæ , boraginis singularum manipulum. Seminum melonum , limonum , anisi , singulorum dragmas duas , radicum veratri nigri , dragmas sex , uvarum passarum corinthiacarum uncias quatuor. Decoque ex aqua hordei ad libras duas , & dissolve in colaturâ , Sirupi rosacei cum senâ , uncias quatuor , misce , fiat potio.

Cujus medicamenti beneficio , licet uberius deponeretur atra bilis ; peperit tamen ingratus ipsius sapor , tantum fastidii : ut necesse fuerit , eo derelicto , præparare insequens catharticum : quod etiam summoperè , ipsi in rem fuit.

℞. Foliorum senæ mundatorum à stipitibus dragmas duas , radicum veratri nigri , scrupulos duos , seminum limonum , & fœniculi , singulorum scrupulum , infunde per noctem , in

decocto fumariæ viridis, adde (deinde colaturæ, confectionis hamech dragmas duas, Syrupi rosacei solutivi, unciam cum dimidiâ, fiat potiuncula.

Quâ aliquoties propinatâ, ejecit continenter tantum atræ bilis: ut tandem ad se redierit: debellato coutnmacissimo hoste, & expulsâ, gravissimæ epilepsiæ, materiâ, attamen non sine aliquâ mentis labe. Quæ tamen tanti non fuit; quin potuerit deinceps, & illiteris ritè operam dare: & alia peragere non secus, atque sanissimus.

C A P U T X.

Morbus comitialis, à vulvâ,

MUlierem prægnantem conjecit malignus vulvæ vapor, in tam acerbis nervorum contractiones: ut pepererit. Ignara tamen partum illum, à se, editum: derogans adhæc fidem, amicis, id uno ore adseverantibus. Ea quippe fuit hujus distentionis vehementia: ut extenderit se, ultra horas novem. Quibus exactis, corripuere ipsam febris, ac sopor adeò torpidus, à sanguine impetuosius sursum raptus: ut tali vena aliquoties fuerit ferienda; antequam iterum descenderent ipsi menstrua: & cessaret, ex toto, febris, vehementer ipsam exagitans.

In quem inscium partum, ab eodem vulvæ consortio, incidit utique, haud diu post, affinis nostra, Maria Corvina. Sed privabatur hæc præ-

præterea visu. Licet foris nec hebetudinem
acies: nec aliud aliquod vitium, ostenderet ex-
terna oculi tunica. Quam cæcitatis speciem
καμάωσις veteres; & guttam ferenam appel-
lant recentiorum nonnulli.

Quod vitium ut insanabile habetur, siqui-
dem infidet ipsi cerebro: sic curatur etiam dif-
ficillimè, quantumvis fiat, ex aliarum partium
consensu. Ac proinde nequit etiam in hac ægrâ
tollî, nisi per remedia valentissima. In quibus
excelluere ampla vesicatoria, internis femini-
bus admota. Quorum ope retrahebatur, tam
potenter, sanguis, sursum vergens: ut recupe-
ratâ, gratissimi luminis, usurâ: evaserit feli-
citer perniciosissimam illam cæcitatem: quam
plerique Medicorum judicaverant habere cer-
tam desperationem.

Sed circumspecti Medici est, præfagire qui-
dem pericula: sed interim non omittere, quæ ars
requirit. Et cur quæso, desperaret quis fieri pos-
se, quæ hîc facta sunt? incipe animosè, perge
prudenter, & annuet fortè coeptis tuis Deus.

C A P U T X I.

Epilepsia, sexies cottidie, accedens.

QUOD in mari est æstus, ac recessus: id
in morbis vocatur reciprocus circuitus.
Quem quò comprehendis minùs: eò admiraris
magis. Latet quippe plerumque ipsius causa.
Et absconditi ordinis ratio, defatigat etiam acu-
tissima

tissima ingenia. Præsertim quorundam morborum, ea cum sit conditio: ut cottidie, non semel, atque iterum, sed interdum quinquies, vel sexies accedant, recedantque. Idque non aliquot menses; sed integros subinde annos, servante quolibet insultu, exactum, reciprocantis periodi, momentum. Uti id nonnunquam videre est, vel in interpolato capitis dolore: vel reciproco artuum tremore, sed nullibi evidentiùs, quàm in periodicâ illâ epilepsia, quam hîc inferam.

Matronæ locupleti, intervenêre, ex ventre diutiùs adstricto, non modò horror, ac febris; verumetiam frequens animi deliquium: accedens primùm quidem promiscuè, & indistinctè; sed mox ordinatè, cum in accessione, tum in recessione. Quod tamen reciprocans animi deliquium destitit ex toto, post duos menses. Sed ea cum lege, ut illi, è vestigio successerit admirabilis quædam epilepsia: insurgens cottidiè, modò ternis, modò quinis, modò senis circuitibus. quorum impetus fuit subinde adeò efferus: ut opus non semel fuerit, ipsam detineri à quatuor mulieribus.

Suppressâ interim (qualibet accessione) voce; occæcatis oculis; obsurdescentibus auribus, & cessante tam diu, sensuum internorum, functione: donec post horam quartam (is enim terminus cuilibet periodo fuit præfixus) ad se reverteretur; mentis iterum compos: & protinus

tinus apta respondere, ad quæcunque interrogata. Quæ animi præsentia mansit illi semper immota: usque dum recurreret, iterùm novus insultus: aboliturus denuò & interiores, & exteriores sensus.

Quem tamen reciprocum ordinem immutarunt subinde, vel aëris inclementia; vel animi adfectus, vel inopinatum aliquod infortunium. Et prout vel leniretur, vel exacerbaretur hic morbus; pro eo etiam, vel tolerabiliùs, vel deterius sese habuère utique ipsius accessiones: modò leves, modò asperi; nunc plures, mox pauciores.

Quin imò, deficiente fomite, defecit nonnunquam integer aliquis insultus. Sed commoto iterum corpore, rediit utique facillimè: verùm cum novo invadendi, ac remittendi ordine. Quâ recidivâ frequentius ipsi interveniente, vix ausa fuit propterea, mutare unquam cubile suum nisi fortè sub horam, venientis accessionis. Ne si secùs faceret, præcipitaretur denuò, ex motu illo, in novum circuitum. Qui plerumque excurrerat, ultra quartum, quintumve mensem, antequam ipsam iterum desereret.

Unde factum, ut circa summum morbi incrementum, epilepsia hæc habuerit, senos circuitus: statis horis, cottidie, & accedentes, & recedentes. Quarum periodorum frequentia, exagitavit usque eò, defatigatum hocce corpusculum;

culum : ut tandem inciderit, in accessionem longissimam : continuantem cottidiè, sine ullâ intermissione, ullove, vel cibi, vel potus usu, ad horam circiter vigesimam.

Cui oneri impar, credebat ipsa, jam ad ultima ventum. Sed re planè desperatâ; apparuit nec opinanti, quasi, ex machinâ, Deus. Et sedatâ, post diem quintum, intolerabili hac tempestate, sustulit, ex toto, productum illum paroxysmum, relictis duntaxat in locum ipsius, duobus insultibus: quorum alter durabat ab octavâ matutinâ, in horam undecimam: alter verò, à secundâ pomeridianâ, in quintam vespertinam.

Donec decrescente paulatim fomite, usque eo decreverit utriusque longitudo: ut tandem vix mediam excesserint horam. Quâ utique declinante, vidimus, post annum secundum, conflagrato jam omni igne, terribile hocce incendium, integrè fuisse extinctum. Debellatâ, ex toto, perniciosissimâ illa epilepsiâ, quam, trigésimo octavo ætatis anno, (quem, id temporis, agebat ægra) ceu invincibilem, cum omni antiquitate, crediderat, tota nostra civitas.

Sed summè admirabamur, nunquam ipsi intervenisse, novum insultum: quin evidenter ipsum præfagierint, vel concitatae temporum arteriæ: vel floridus, manuum, ac malarum rubor. Quibus præsciis signis, tantam fidem habuit ægra: ut iis apparentibus, certò semper præ-

prædixerit, aliquid monstri ali, neque fanè præter rationem: accenso enim sanguine mirum haud fuit, motas fuisse temporum arterias: tinctam manus, ac faciei cutem: & ex acri, fervidi humoris, vapore, concitatam fuisse, novam, contractorum nervorum, periodum.

Quotquot autem accederent Medici, accedebant verò plurimi; omnes contulêre, primo saltem accessu, morbi hujus causam, in vulvam: sed intellecto legitimo menstruorum ordine; & auditâ gutturis libertate, direxêre contrà, consilia sua, in lienem, ac atram bilem, in pancreate stabulantem. Hæc enim loca, designabant perspicuè, cum dolor lateris sinistri; tum calor in lumbis evidentior, quàm alibi. Quibus accessêre, excreta subinde quidem flava, ac porracea; sed plerumque atra, ac verè nigra: ex quibus, luce clariùs apparuit, cum lienis, tum pancreatis vitium.

Quarum partium calor, adstrinxit ipsi, tam pertinaciter alvum: ut totius morbi decursu, vix quicquam reddiderit sponte. Ac proinde necesse fuit, eam continenter ducere, per cathartica: præsertim per catapotia (clysteres quippe averfabatur) concinnata, ex granis undecim extracti catholici, & quatuor pilularum nitri Tralliani. Aut tantundem, vel veratri nigri, vel pulveris hieræ Galeni; prout variaret morbi, inclinatio.

Non omisissis interim illis, quæ longo usu,
iudi-

judicantur, morbo comitiali, apta: quorum tamen tædium, perpulit ipsam assiduò, ad eadem pilulas: quibus etiam, usque eò, benedixit misericors Deus; ut illis propemodùm solis, cesserit pertinacissimus hic morbus. Devictus procul dubio, eò tardiùs; quò minùs dormiverit noctu, & parciùs aleretur interdiu. Semel tantùm capiebat cibum, in die; cumque semper, circa octavam vespertinam: & quâlibet nocte exagitabatur ab indefatigabili vigiliâ: uti interdiu, a periodicis nervorum distentionibus: plerumque ita efferis; ut continenter opus fuerit, excarnificatos nervos, illinere leni aliquo cerato: sed præcipuè in plantâ pedis, á qua, uti incoëpit, ita quoque desiit, gravissimus hic morbus.

C A P U T X I I.

Tremor periodicus.

AT mentio, reciprocantis hujus! periodi, suggerit mihi, simillimum, periodici tremoris, exemplum: conspectum in Affine nostrâ, Margaretâ Brentiâ, virgine pallidâ, & habitus planè pituitosi: quam periodicus hic tremor exagitavit, integrum triennium: factò initio, ab omnibus membris; sed mox desinens, in sola brachia, ac crura: commovens illa non assiduò, sed interpolatis duntaxat vicibus: durante qualibet periodo, ad horas fermè duas: cum gutture rauco, & voce suppressâ.

Sub

Sub cane verò, & ardente Sirio, contremiscebant ipsi membra, qualibet sesquihorâ: cum reliqua tempora, cottidiè unam solummodò cernerent periodum. Sed mensis Martius conveniebat quotannis, cum ordine dierum canicularium. Nonus dies erat semper integer, & expers omnis molestiæ: præterquam quod in eo, mutaretur assiduo, hora insequentis periodi. Sive ab occultâ aliquâ, illius numeri, proprietate; sive a sanguine, illo die, frequentius, quàm aliis, emissio.

Ipforum autem circuituum ordo, conveniebat manifestè, modò cum maris, modò cum lunæ, modò cum solis motu: prout enim horum variaret ratio; pro eo etiam, vel celerius, vel tardius, accedere, & recedere, reciprocantis tremoris, circuitus. Sicuti namque maris motus, pendet à sole, ac luna: sic quoque videre fuit, periodicum hunc motum, plurimùm immutari, ab eorundem siderum, vel accessu, vel recessu. Quippe hieme erant tremores hi tardi; æstate contrà celeres: & sub Sirio, tot prope modum circuitus; quot horæ: à quo tamen molestissimo tremore, vidimus tandem, hanc virginem integrè restitutam.

C A P U T XIII.

Reciprocus capitis dolor.

A Retæus Cappadox, propositurus, lib. I.
de caus. diuturn. affect. c. II. discrimen,
inter

inter κεφαλαλγίαν, & κεφαλαίαν; afferit adpositè, illam recentem; hanc verò inveteratam, & periodicam. Ejusque circuitus, protrahi, modò ab occasu solis in meridiem; modò invicem a meridie, in vespereum.

Isacium Halmalum infestabat, sub æstatis initium, acerbissimus capitis dolor; invadens, ac discedens cottidie, statis horis, revolutione tam molesta: ut multoties mihi asseveraverit, se vix fore ferendo cruciatum illum, nisi brevi deficeret. Rarò enim excurrerat, ultra horam secundam. At reliquum diei erat sine febre, sine lotii intemperie, ullove, pulsantis arteriæ, vitio.

Durabat autem periodicus hic dolor, ad diem quartum decimum: quamvis interim, nequaquam omitterentur, requisita remedia: uti neque cucurbitulæ scarificatæ; vel vesicatoria occipiti admota: à quibus postremis auxiliis, vidimus non tantùm hunc ægrum, sed etiam alios, plurimum emolumenti percepisse: sed præcipuè mercatorem quendam Brabantinum, quolibet Vere, à periodico hoc dolore, tam acriter excruciatum: ut vix palpebras attolleret; nedum verbum ullum proferret, vir alioquin satis verbosus, & minimè tranquillus.

CAPUT XIV.

Convulsio sedentaria.

Virgini quindecim annorum, divexatae frequenter, à vulva, intervenit tandem, admirabilis quædam nervorum contractio: invadens ipsam, non nisi sedentem. Stanti quippe, & ambulanti nihil peperit unquam negotii: quocirca libuit, illam vocare, convulsionem sedentariam: non secùs ac Plautus sedentarios appellavit, calceolarios, futores, ac sartores; & Titus Livius fellularios, qui in fellulis opera sua peragunt.

Causa, inusitati hujus morbi, insedit proculdubio, cum lumbis, tum ligamentis, vulvam ilei ossibus, utrimque adnectentibus. Motus enim lumbis, & femore, versus sedile inclinato, movebatur evidenter, noxia materia, illic loci stabulans: ex cujus acri vapore, verisimile est, laceffitos fuisse nervos, à spinali medullâ, lumbis concessos: & ex eorum, cum cerebro, consortio, expressam sedentariam hanc convulsionem.

Quam conjecturam confirmavit deinceps curatio. Sustulit namque hanc nervorum distractionem, vehemens exercitium: inducens pernici suo incessu, tantum caloris, exagitationis lumbis: ut discussâ lentâ pituitâ, illic hærente, licuerit virgini domum reversæ, non modò

modò federe securè; verùm etiam molliter decumbere; sine ullâ noxâ, ullâve nervorum contractione, à quâ in posterum, integrè quoque ipsam asseruit, defatigans hæc lassitudo, quæ etiam summopere semper proderit iis, qui à lumbagine (quam nostras *het spit* vocant) infestantur.

C A P U T X V.

Præfagium convulsionis periodicæ.

IUvenis melancholicus, adsumpto, ex consilio cujusdam chirurgi, euphorbio, corripiebatur primùm horrore inordinatô, sed mox gravi nervorum contractione. Cujus periodicas revolutiones, licet admodum tardas, præfagiit ipse adeò infallibiliter: ut vix ulla ipsum occupaverit, quam non prædixerat adventuram, ante octiduum. Quam præfagæ mentis certitudinem, & vidit, & nobiscum admiratus fuit, non semel, vir erectioris ingenii, Joannes van der Linden.

Imputabat autem æger, præfagium hoc, destillationi, à capite in pectus, & inde, in ventriculum deciduæ: ex cujus adventu, judicabat adventuros, convulsionum circuitus. Sed concitabatur hic destillationum cursus, ex motu atræ bilis, (quâ redundabat) & ex ejus vaporibus, á frigido cerebro, in aquam conversis, verisimile est; jacta fuisse, inusitati hujus præfagii,

CAPUT XVI.

Viti saltus.

TArantulæ ictus, ut inquietudinem, & canis rabidi venenum, aquæ metum: sic inducit, vel perpetuas choreas, vel indefatigabilem cursum, illa insanix species, quam Felix Platerus Viti saltum nuncupat. Cujus miserissimi morbi specimen, licuit nobis aliquando videre, prope Cortracum, modicum Flandriæ oppidulum, in homine verè misero.

Qui dies ac noctes cursitabat, subsultu tam pernici, & agitatione tam perenni, ut præ defatigatione deflueret undiquaque sudoribus: neque tamen propterea, vel tantulum quiesceret, homo volaticus, & irrequietæ huic revolutioni, tam strictè addictus, ut nunquam se dederit ulli quieti, nisi quam invito extorqueret, inevitabilis dormiendi necessitas.

CAPUT XVII.

Malleatio.

AQuâ insaniâ, haud multum certè ablusit, illa, læsæ imaginationis, species: quam à mallei similitudine, lubuit malleationem vocare. Nam velut fabri ferrarii, iteratis ictibus, incudem suam tundunt: sic vidimus mulierem Campensem, insaniâ hac percitam, percussisse inde-

indefinenter genu suum ; modò dextro, modò verò brachio sinistro : sed ictu tam vehementi, ut quilibet ipsam maximoperè læsisset : nisi verberantis manus impetum fregissent domestici, interposito molliori pulvinari.

Brachium quidem elevabat, ac deprimebat satis distinctè : sed motum ejus inchoatum, vel incitare, vel retardare, non videbatur, in manu ipsius esse, multo minùs integrè cessare, ab hoc ferendi studio. quod sanè lubens intermisisset (jam enim, quinque menses, incudem hanc tutuderat,) nisi ipsam potenter eò pertraxisset, falsa imaginatio: vitiata, procul dubio, à fuliginibus, atræ bilis, per lienis consortium, uberiùs in cerebrum translatis.

Cujus causæ naturam, equidem dum fatagerem penitiùs excutere, cum Egberto Bodæo, & Gerardo Rychio, viris, in artis arcanis, abundè exercitatis, subduxit se claculùm ægra : impediens hac ratione, ne mentis acies profundius dirigeretur in insanam hanc ferendi libidinem : cujus absconditam naturam, nisi nobis invidisset, fugitiva hæc ægra, neque nos sanè invidissemus posteritati.

CAPUT XVIII.

Imaginaria ossium mollities.

VElut non cujusvis est, melancholicis mederi, sic difficulter quoque eradicantur clau-

culum, ex ipsorum animis imagines, ab atrâ bile, falsò impressæ: cujus tamen ingeniosi inventi, nobile specimen, olim editurus, Philodotus medicus restituit, plumbeo pileo, cuidam melancholico caput, quod putaverat sibi, jam diu, amputatum. Quo respiciens Cornelius Celsus, suadet lib. I I I. cap. X V I I I. insanix huic sæpiùs assentiendum, quàm repugnandum: & non evidenter, ab his, quæ stultè dicuntur, ad meliora, mentem ipsorum abducendam.

Insignis Pictor, infestatus aliquandiu, ab atrâ bile, imaginabatur sibi falsò, cuncta corporis ossa, adeò mollia, ac flexibilia sibi esse, ut instar sequacis ceræ, facillimè in se complicarentur; si vel minimum illis inniteretur. Quâ opinione menti penitiùs impressâ, continuit se integram hiemen in lecto: veritus inde si surgeret, aliquid sinistri, & certo certius eventuram, quam hætenùs metuerat, deformem ossium suorum, vel potiùs totius corporis conglōbationem.

Quo metu intellecto, nolui ipsi adversari: neque palàm, sed clàm surreptum ire, quam conceperat imaginationem. Afferens propterea, mollitiem hanc non latere medicos: quin potiùs jam diu animadversam ab Incluto Fernelio, lib. I I. de abd. rer. causs. & sicuti cera emollitur, ac induratur: sic plurimùm in ossibus etiam posse artem medicam, modò morigeros se præbeant ægri: Ipsius autem ossibus, intra tri-duum, restitutum iri pristinum stabilimentum.

Et

Et ante diem sextum, potentiam quocunque ambulandi; dummodò fuerit dicto audiens.

Quæ promissa, dici vix potest, quantam excitaverint spem recuperandæ sanitatis: & quàm morigerum reddiderint ipsum, in admittendis remediis, atræ bili destinatis. Quâ convenienter ex corpore depulsâ, exsolvimus & nos facile fidem nostram: jubentes ipsum surgere, ex cubili: in quo integram hiemem decubuerat. Verùm cum eâ lege, ut duntaxat insisteret pedibus; neque procederet vel latum unguem. Secùs si faceret, penes se culpam futuram. Sexto verò die, me veniam ipsi daturum, quocunque deambulandi. Modò ritè obtemperaret arti.

Quæ certè monita eó fuère rigidióra, quò minùs expediit ipsi dolum hunc resciscere. Qui quò magis lateret, continuavimus tectè, in medicamentis catharticis. Sed appropinquante jam secundo triduo; ostendimus coràm promissi veritatem. Factâ non tantùm veniâ, ambulandi per conclave, sed etiam in publicum prodeundi, & obeundi jugiter, qualiacunque, fani hominis, munia.

Quâ libertate tantoperè gavissus fuit; ut ignoraverit quibus encomiis extolleret sanitatis suæ Præsidem. Admiratus hinc artis potentiam; illinc detestatus suam diffidentiam. Quod tam diu denegasset fidem: à quâ tam salutare recepisset consilium.

Vidit quidem hic æger robur ossibus suis re-

stitutum: vidit rediviva crurum officia: vidit expeditum incessum: vidit alia: sed stultam hanc, totius hiemis imaginationem clanculūm sibi eripi, nec vidit, nec sensit, homo cæteroquin minimè stupidus, sed in arte suā abundè sagax, & vix ulli secundus.

C A P U T X I X.

Mola imaginaria.

QUod ipsum inventum, non minùs feliciter quoque cessit uxori Salomonis Gale-
ni. Quæ credebat, in vulvâ suâ, contineri molam vivam, interimendam à medico. Quam operam siquidem ipsi denegasset, fatagens rationibus potius, quàm sagaci aliquo stratagemate, sententiam illam evellere, operam perdidisset, neque vel tantulum profuisses ægræ. Quam præstitit clam circumvenire, quàm palam convincere.

Monita itaque fuit, haberet exactam excretorum rationem: & si quæ conspiceret atra: vel nigræ fuligini simillima; crederet firmiter jam tum expelli molam sibi ingratissimam. Quibus verbis fidem habens, admisit haud gravatè, modò veratrum nigrum; modò confectionem ham-
mech, aliave expellendæ ejuscemodi infaniæ apta. Quorum ope, atra bile excreta, non dubitavit amplius de molæ suæ internecione: certa (uti credebat) ex ejus occisæ colliquatione, se-
qui

qui nigram illam dejectionem : in quam prædixeram dissolutum iri, vivum illud monstrum ; quod imaginabatur vulvæ suæ inclusum.

A quo licet id temporis feliciter evaserit : incidit tamen haud diu post, in simillimam infaniam, sed priore multo graviolem: credens firmiter, se fato functam, eâ conditione, à Deo in mundum remissam, ut viveret deinceps excors. (Corde enim suo, à Deo, retento, doluit impensè, aliam esse sibi, quàm aliorum mortalium vitam : quam tamen imaginationem, nulla cùm auferrent stratagemata; afflixit quidem ipsam aliquandiu, hæc tristitia: sed tandem quoque, licet tardius, discessit : juxta illud elegantissimi Justi Lipsii: Illos ab atrâ bile, curat dies, & quies.

CAPUT XX.

Aquæ metus.

EX venenato canis rabidi morfu oritur terribilis, ac exitialis ille aquæ metus; quem ὕδροφοβίαν appellant Græci. In quo siti enecantur, nec tamen bibunt ægri. Cujus miseriæ unicum remedium est, (siquidem credimus Celso, lib. v. cap. xxvii.) nec opinantem in piscinam projicere. Præsertim eò si deveniant, antequam aquam metuant : alias foret spes in angusto, ex eodem Celso, Avicenna ac Cælio Aureliano : imò ipso usu, efficacissimo, omnium rerum, magistro.

Quod ipsum auxilium, tanti, in hoc morbo fit nostratibus, ut eo solo fermè contenti, vix expetant aliud. Neque sanè injuriâ. Sanat quippe mare quoscunque. Neque vidi hætenus quenquam (licet viderim plurimos) cui tempestivè in mare projecto, quicquam finistri, postmodum evenerit. Sed salutari hoc remedio, vel flocci factò, vel tardè, ac timidè adhibito: dedere multi, irreparabiles, supinæ suæ incuriæ pœnas: obsecsi jam tum penitiùs, ob longiorem moram, quàm ut ullâ arte dispelleretur inevitabile strangulationis periculum.

Viro æstuanti, ac summè irrequieto, incensum cùm foret guttur, utique impedita deglutitio: intenta præcordia; spiritus difficilis; sitis inexhausta; & vibrans arteriæ pulsus: imperabatur confestim sanguinis detractio: præter clysterem, & potiones frigidas: quæ duo postrema auxilia, ceu humida, expavescebat tam evidenter, ut moverit suspicionem hydrophobiæ, quam deinceps confirmavit certò adesse, exile aliquod vulnusculum: quod ante quintum mensem inflixerat rabida canicula.

Quo neglectui habito, neque tanti factò, ut vel convenienter inde extraheretur conceptum virus, vel propterea proficisceretur maturè ad mare: proserpsit sanè hæc labes tam altè, ut infectis visceribus, degeneraverit in efferam rabiem, & furorem adeò indomitum, ac belluinum, ut nullis coërceretur repagulis: quin potius

ius miserabiliter pessundaret hominem, cum
per terribiles nervorum contractiones, tum
per incendium, ne toto quidem mari, extin-
guendum.

Adeò ut opus non fuerit, nec huic, nec aliis
egris, (quos equidem vidi fatis frequentes)
mortem maturare, five per stragula, five per
vulcitram (uti loquitur vulgus) ori impositam.
Pereunt quippe. per se, fatis celeriter: utpote
parò superstites, cum aquæ formidine, in diem,
vel tertium, vel quartum. Quibus addo, quod
equidem neminem hætenùs, vel audiverim la-
rare, vel viderim mordere; nedum cuiquam
detrimen- to fuisse rabidorum sputa: quæ ta-
men, ne fortè nocerent, jussi nihilominùs, cu-
riose mari semper abluere: territus exemplo il-
lius fartricis, quam Cælius Aurelianus l. III.
cut. morb. cap. IX. scribit tertio die, in rabiem
conversam: quòd linguâ tetigisset, pannorum
uturas, à rabido morfu conspurcatas.

C A P U T XXI.

Senex rabiosus.

Nauta septuagenarius, demorsus à cane ra-
bido, elicuit minùs maturè virus, brachio
quo impressum: neque demisit se ita in aquam:
ut invitus eâ fatiaretur: in quo tamen Corne-
lio Celso, hujus auxilii summa. Sed blandiùs,
propter ætatem, à liberis habitus, perfunde-
batur

tur Tyâ fluvio, non minùs leniter, ac si solius cutis immunditiem deterfum venissent. Quum tamen expediisset, & penitùs submergere, & inopinatò illo terrore, integrè expellere, aquæ metum; ipsum aliàs certò occisurum.

Uti etiam, haud diu post, contigit; proserpente paullatim veneno: & infestante ejus acrimoniâ, primùm quidem brachium læsum: sed mox etiam alas, illi adpositas; à quarum æstu ubi accenderetur cor, occupavit ipsum illicò, non tantum febris, sed tam vehemens faucium siccitas: ut immensùm sitiret: neque tamen vel tantulum biberet, ob formidinem, conceptam non tantùm ex aquæ intuitu, sed ex qualicunque ejus mentione.

Hinc torreri viscera, & præ fervido ardore, tantas intùs excitari angustias, ut demorsus senex rejiceret modò strangula sibi imposita, modò verò exsiliret nudus, ex lecto: exclamans stentoreâ voce, ardentius sibi esse incendium, & urgentiorem sitim: quàm ut posset ab homine tolerari.

Quem tamen fervorem, siquidem satageret bibendo compescere, contremiscebant protinùs omnia membra: & sentiens brachii nervos minùs firmos, ad retinendum poculum, ratiocinabatur secum, adinstar illius Philosophi, qui apud Ætium, tet. II. ferm. II. cap. XXIV, describitur se ipsum rogare; quid Cani cum balneo. Quod si verò, tantulum liquoris sorberet, deci-

ecidere illicò poculum à manibus, & exhorre-
ere usque adeò corpus univèrsū, ut exclamavit,
non semel, ò homines quid me cogitis,
ea, quæ naturæ meæ tantoperè adversa.

Tantum itaque profuit huic senī blandior
æc aquæ ablutio: ut potuerit interdum, licet
colestè, bibere: Præsertim circa postremos vi-
e dies, in quibus licèt biberit affatim, nequit
men extinguere incendium, nimis diu invete-
tum: multò minùs suppressere convulsiones,
quæ haud diu post ipsum jugularunt.

CAPUT XXII.

Catælepsis ex amore.

Uvenis Britannus, impensius (ut solet illa
ætas) amorī indulgens, perculsus fuit adeo
vehementer ex inopinatâ matrimonii repulsa:
ut obriguerit instar stiptis; sedens in sedili suo
ἀτόχῳ, sive detentus, sive congelatus, per
integrum diem: retinensque continenter eun-
tem situm, & oculos non minùs apertos; at-
que olim simillimum adfectum delineavit Ga-
lenus, comm. II. in prorh. cap. LV.

A quâ figurâ, ne latum quidem cùm recede-
ret unguem: jurassēs certò, te statuat potius
quam hominem videre. Adeò quippe fuere o-
mnia non modò rigida, sed planè immobilia.
Verùm ubi exclamaretur, altâ voce; rem ipsius
meliori esse loco, & cupitam habiturum ami-
cam;

cam: modò ad se reverteretur, profiliit confestim ex fedili, & quasi excitatus ex profundiore somno, rediit actutum ad se, disruptis protinùs illis vinculis, quibus ipsum arctè illigaverat, tenacissima hæc catoche.

CAPUT XXIII.

Pollicis Tremor, à detractione sanguinis.

FAbro cuidam ferrario, nunquam feriebat-
tur brachii vena, quin contremisceret pro-
tinùs, vel manus integra; vel saltem pollex ejus
lateris, è quo sanguis fuit emissus. Cujus tre-
moris caussa, procul dubio fuit, cùm à spiritibus
evanidis, tum ab innata, humidioris cerebri,
imbecillitate: quæ duo in hoc ægro fuere tam
magna, ut ipsum tandem præcipitaverint in
lethalem apoplexiam. Cujus indicium, uti hîc
fecit pollicis tremor, ita alibi designat eandem,
vel palpebræ, vel labii palpitatio. Verè itaque,
„ vir ingeniosus Actuarius: Tremor fit à natu-
„ ra, partim victrice, partim verò victâ. Lib. I.
meth. cap. XVI.

Cognoscenda itaque medicis, non tantùm,
communis, sed præcipuè, propria cujusque na-
tura: *ιδιοσυμμετρίαν* vocant Græci: quam qui
perspectam habet, is demùm verè medetur.
Penetravit quippe ad naturæ penetralia: & e-
doctus, ex simili scintillâ, ingens incendium in
iisdem ædibus, aliquando excitatum: conte-
mnit

nit haud facilè parva initia : sed metuit inde
agnos progressus : & conspicit providè, quasi
altiori speculâ, ex tremulo pollice, exitiale,
orbi attoniti, periculum.

C A P U T XXIV.

Hydrocephalus.

IUmor capitis hydropem inducturus, in-
flat, & extendit interdum tam latè nobile
mentis palatium : ut in ætate tenellâ, non-
quam excedat magnitudinem virilem. De-
scende aquâ, non minus extra, quàm intra
calvariâ : & utrobique, modò suprà, modò
sub membranas : obvolventes, vel cerebrum,
calvariâ ipsi circumpositam.

Puer quinquennis, dissectus in valetudina-
publico, congefferat in capite tantum liquo-
ut vitiatâ naturali figurâ, tantoperè inter se
riscerent dissoluta ossa : ut dilatata ipsorum
pages, haud parùm discreparet, à virili ma-
tudine. Cui oneri impar cùm foret, exile
cousculum, cogeatur, vel perpetuò deside-
vel assiduò incumbere cubili : saltem eous-
dum finem miseriæ imponeret mors.

Quâ defunctus, ostendit, in capite suo deti-
quinque aquæ libras : quibus effusis, fuere
ia adeò vacua, ac inania : ut plerique me-
rum præsentium, sed præproperè, judica-
nt hîc conspici, caput sine cerebro. At ocy-
li acie,

li acie, illuc penitus directâ, vidimus fatis perspicuè, cerebrum non defuisse: sed amisâ figurâ globosâ, induisse formam convexi fornicis: & ab exuberante aquâ, sequacem ipsius medullam adeò fuisse distentam: ut instar alicujus crassioris membranæ, adhæresceret undique, arcuatæ, dissolutorum ossium, circumferentiæ.

Mirabantur autem summoperè, qui sectioni intererant, Medici, qui, ex tam deformi cerebro, & medullâ adeò extentâ, ac irriguâ, prodierint (quod tamen sanctè adseverabat pueri pater) integra mentis munia. Quum in aliis, vel solius figuræ vitium, inducat, sive morbum attonitum, sive lethargum, vel fatuitatem, vel insanabilem aliquam amentiam.

Aliis verò suggestit, confusa hæc, intricati cerebri, congeries, inexpugnabile argumentum, adversus distincta illa loca: quæ nonnulli adsignant, cuilibet animæ facultati. Alii vicissim credebant, hîc confirmari dogma Aristotelis: asserentis cerebrum, non mentis ergò, sed refrigerandi cordis causâ, constructum. Et prout quisque, vel amore, vel studio fuit, in hanc, illamve partem; pro eo, etiam extulit, rejecitve, vel hujus, vel illius sententiam.

Sed exercitiores, confugiebant, ad ingenium illud: Quantum est, quod nescimus. velut namque in aliis, sic certè credibile est, potissimum nos cæcutire, in genuino cerebri regimine: cujus opera multò fortassis sunt di-

viniora: quàm quispiam hactenus, suo comprehendit captu.

CAPUT XXV.

Hydrocephalus dimidiati capitis.

Sicuti autem priori puero, totum caput: ita protuberat aliis, duntaxat media ipsius pars: hærente liquore, vel in dextro; vel sinistro cerebri ventriculo. In quorum alterutro, meminime bis vidisse, ultra duas aquæ libras, inclusas tam strictè uni isti parti; ut altera foret, planè illæsa, ac integra.

Inusserat quidem hisce capitibus, ulcera chirurgus; & diffecuerat non uno loco, cutem: sed utrumque, æquè improsperè; exstillante humore, magis guttatim: quàm tum effusè; ut levaret cerebrum: & exhauriret fontem, vitam calorem, aliàs certò, extincturum.

CAPUT XXVI.

Polypus narium.

Post frequentes destillationes, occupavit uxorem æditui, divi Adolphi, insignis polypus: colore albus, & substantiâ pituitosus; sed obturans narem utramque, at imprimis sinistram: cum spiritu difficili, & continuò suffocationis metu. Conspiciebatur quippe, non tantum in naribus; verum etiam in gutture;
cum

Tab, 1.

Polypus

cum duplici carunculâ : alterâ albâ, ac leni ; alterâ verò lividâ, ac durâ, imò parum distante, à naturâ carcinomatis. Sed in eo discrepabant evidenter : quod disparem, præ se, ferrent figuram : quæ enim in illa humanum ventriculum ; illa expressit non malè in hac, formam ovi columbini.

Suadentibus itaque, celerem remediorum usum, hinc præcipiti carcinomatis metu ; illinc verò æstuantium faucium fervore ; & humoribus acriùs nares jam erodentibus : tentatum fuit impedimentum hoc inde extrahere. Sed fractis magis, quàm eductis illinc carunculis, arrepta fuit deinde forcipe, illa pars ; quam diximus in faucibus carcinoma minari. Quâ potentiùs vellicatâ, sequebatur protinùs integer polypus : cum omnibus suis pediculis, tam in naribus, quàm guttere conspicuis.

Quem inopinatum eventum, quantum mirarentur amici : tantum invicem exhorruit ipsa ægra. Verita hoc improvise raptu, totum palatum sibi eripi. Sed reversa, paulò post, ad se, gavisa fuit impensè, quod careret jam illo impedimento : quo conjecta fuerat, non modo in urgentem spiritus difficultatem : verum in pernicissimum, præsentis strangulationis, periculum.

Erant autem huic polypo (cui vel à pisce marino ; vel à pedum frequentia nomen) octo-
ni pedes, incipientes singuli, instar pyrorum, à

tereti pediculo: orto ab excrescentiæ hujus centro. Unde quoque prodiere venæ: per ipsam dispersæ. Pedes autem, quos carunculas vocant medici, plurimum inter se discrepabant. Qui enim in naribus erant oblongi: illi ipsi fuere in faucibus rotundi. Sed omnes erant tecti membraneo velamento, sub quo continebatur concreta pituita. In plerisque mollis, ac pellucida, instar pulpæ pruni albi: in aliis verò dura, ac opaca ad instar cornu adusti.

Argumentò certè evidenti, metuendum non tantum, à lividis, ac melancholicis: sed etiam à polypis albis, ac pituitosis. Præcipuè si vel à fervido sanguine; vel ab æstu, intus conclusò, degenerent in naturam carcinomatis: uti hîc evidenter factum. Errant itaque non leviter, qui judicant polypum pituitosum, carere omni periculò. Quod plerumque quidem verum; sed nec promiscuè, nec indifferenter.

Sed dicat quis? annon fortuitum hocce tentamentum? & inopinata hæc polypi, per fauceseductio? imò ita, ut etiam alios noverim, quos hoc exemplum docuit, idem in aliis quoque experiri. Neque sanè minore cum felicitate. Juxta illud Poëte Manilii:

*Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.*

Quòd si verò lubeat medicamentis rem tentare, confugiendum erit ad pulverem vitrioli calcinati, colcothar vocant Chymyci: vel ad radi-

radicem hermodactyli albi, exceptam aut melle rosato, aut aquâ fabinæ. Quibus remediis corrugatur magis, quàm aperitur polypi tunica. Nec penetrat hic pulvis per angustiam, prope nafi finem, ab excrescentiâ hac, obturatam.

Unde tamen, nisi eduxeris carunculas, illic stabulantes: luxuriabit continenter eadem hæc seges. Et ex affluxu novi humoris, intumescet assiduo, quæ in exsiccata tunica remanserat, pulpa. Nisi fortè involucrum ipsius, sit adeò teres, ac molle: ut à pulvere hoc, absumatur non minus pulpa, quàm tunica illam succingens. Quem ipsius successum, alicubi, aliqui experti, credidère propterea, sed satis temerè, pulverem commemoratum, ubique locorum idem pollere, & infallibiliter sanare, quemcunque polypum.

CAPUT XXVII.

Polypus Cordis.

CRedidit Galenus, interiora cordis nullum pati tumorem, quin protinus fatisceret homo. Sed indefessa, insequentis ætatis, indagatio, invenit tamen non semel, in ipsius ventriculis, non unum tumoris genus. Imò glandulas, carnem, ossa, pinguedinem, & interdum ulcera. Ut fileam nunc aliorum experimenta, confirmabit id abundè, mirabilis illa excrescentia: quam juxta mecum, in sinistro cordis sinu,

aa Rami polypi.
 bb polypus.
 ccc pedes polypi.
 dddd cordis fibræ.
 e mucro cordis.

fff Arteria aorta dilatata.
 ggg latus cordis.
 hhh Arteria venosa.
 expansa.
 iii tres Valvulæ.

invenère præcipui, nostræ civitatis, medici: indiguitantes eam uno ore, polypum [cordis. Surgente vocis etymo, aliquatenus quidem à pedum frequentia: sed potissimum, à formæ, ac materiæ similitudine.

Momma Baxius, homo trepidus, ac hebes, occisus repente, à morbo attonito, obtulit secanti chirurgo, cerebrum adeò flaccidum; & membranas ipsius, tam frequenti pituitâ perfusas: ut opus fuerit, eam spongiâ detergere. Quâ eadem pituitâ, replebantur utique & venæ, per cerebrum dispersæ; nec minùs, finus falciformis: & quidem utrobique, tantâ copiâ, ac lentore: ut inde potuerit extrahi, instar longioris alicujus fili.

Movente hac concretâ pituitâ, non levem polypi suspicionem: sed quem, id temporis frustra quæsitum ivimus in naribus: illum offendimus deinceps inscii, in sinistro cordis ventriculo: in quo simile quid etiam, animadvertit vir diligens, Casparus Bauhinus: sed ex materiâ adiposâ: cum noster polypus fuerit, à concretâ pituitâ. Uti videre est, in appendice operis anatomici.

Sed antequam hunc polypum pleniùs descripserim: fatiùs erit tantisper adhuc immorari, in pituitoso hoc cerebro: in cujus ventriculis invenimus, non tantùm plurimum aquæ (quod attonitis familiare) sed spinalem medullam ita humidam, imò udam: ut necesse fue-

rit, exuberantes liquores, prius spongiâ absorbere: antequam licuit inquirere, in naturam nobilissimæ hujus partis.

Quam medius fidius, longè invenimus aliam, quàm hætenus expressere speciosæ, anatomicorum tabulæ. Involvebatur autem, hæc medulla, sacrae fistulae inclusa, tribus tunicis: quarum cuilibet suæ inerant venæ: sed in duabus propinquioribus, tam eleganti ordine dispersæ: ut ad amussim exprimerent, variegatum marmor.

Nervorum autem paria, prodibant ex cervice, non distincta, ac sejugata: uti quidem delineantur: sed transibant plerumque per idem foramen, modò quini, vel seni; modò verò deni nervi. At in thorace dispar fuit ratio: prodeuntibus illic nervis separatim, quorum principium etiam tantum discrepabat ab exitu: ut nervus, transiturus, per foramen quintæ vertebrae, inciperet plerumque circa primam, aut secundam. Quem ordinem etiam in aliis passim vidimus observatum.

Sed prope os sacrum, quæсивimus quidem curiosè, sed non invenimus, pilosa illa filamenta; quæ depingit Andreas Laurentius, scriptor alioqui minimè infidus. Occurrere quidem nobis nervi, illic magis, quàm alibi dissoluti: sed interim compacti, & tam pressè uniti: ut ab aquâ tepidâ, (licèt aliquandiu, in illa detinerentur) nequaquam ita diffunderet, conglomerata

rata ipsorum compages: uti idem asserit auctor. Nisi fortè intellexerit, per filamenta sua, teretes illos nervos: in quos dispescitur evidenter, extrema spinalis hujus medullæ pars.

Sed ad polypum ut revertar constabat is, ex albâ, ac concretâ pituitâ, inclusâ membraneo involucro: & inhærens suis radicibus, carneis cordis fibris, assurgebat bifido trunco, obturatum non minùs arteriam aortam, quàm venosam. Quarum nobilissimarum viarum obstacula impedimento fuère: ne deinceps vel aërem liberè attraheret; vel fuligines debitè expelleret cor. Nedum exactè se clauderent valvulæ, post egressum spiritus vitalis. Cui tamen usui, illas ibidem loci destinavit sollicita natura.

Unde factum, ut partim, ob exclusum aërem; partim verò ob retentas fuligines; & spiritus, plus æquo, dissipatos: infirmaretur, usque eo, cordis robur: ut nequiverit amplius suum officium facere: multò minùs spiritus, vitales (ut par erat) quibuscunque partibus impartiri. Quorum calore ac fotu ubi carendum fuit: refrixit inde confestim corpus: emarcuit animus: & torpuit tam venementer cerebrum: ut tandem perierit, à gravissimâ apoplexiâ.

CAPUT XXVIII.

Oculi procidentia.

MAlè vocant nonnulli, quamlibet oculi procidentiam, sive *περίπτωσις*, sive *σαφύλωμα* Pauli Æginetæ lib. III. cap. XXI. & lib. VI. cap. XIX. Loquitur quippe illic, de illâ procidentia specie, quam produxit, vel rupta, vel elevata oculi tunica: cujus etiam meminit Cornelius Celsus, lib. VII. cap. VII. in ipso (inquit) oculo, attollitur nonnunquam summa tunica: sive ruptis, intus, aliquibus membranis, sive laxatis, & similis figura fit acino: unde id *σαφύλωμα* Græci vocant.

At longè aliud procidentia genus, contigit nobis subindè videre, post Victorem Trincavellium, ac Fabricium Hildanum: qui idem quoque memoriae consecrarunt. Protuberantiam videlicet, non membranæ uveæ; elevatae, vel instar acini, vel capitis muscæ: sed tumorem totius oculi; effundentem se tam latè, ex sede suâ, ut deturpet faciem universam.

Quem deformem, excidentis oculi, prolapsum, siquidem lubet reducere ad nomen aliquod antiquitati usitatum: videbis eum Paulo Æginetæ *εκπιεσμών* vocari; l. III. cap. XXI.
 „ Exprimuntur (inquit) oculi, & exerti perman-
 „ nent: causa est, vel strangulatus, vel dolores,
 „ qui frequenter accidunt, ex partu: quos sol-
 „ vunt uteri purgationes.

Sed

Sed Aëtio, ac Cornelio Celso, vocatur idem
 titium *αὐτῶσις* tumor videlicet, ob magnum
 inflammationis metum, oculos sede suâ pro-
 pellens. Celsus lib. vi. cap. vi. verum addit Aë-
 tius, procidere usque eo oculum; ut à palpe-
 ris contegi haut possit: imò vergere interdum
 ad malas, & ipsa supercilia. Lib. vii. cap. xxiv.

Ex suppressis menstruis, inciderat filia cujus-
 dam vitriarii, in immodicum narium proflu-
 vium: quo intempestivè, ab iracundiâ, sub-
 presso; convertebatur protinùs, omnis, impe-
 diti sanguinis, impetus, in oculum dextrum;
 qui inde usque adeò intumuit: ut sede suâ pro-
 pulsus, deformaverit, mirum in modum, totam
 faciem. Cujus vitium uti auferret, nihil non no-
 piscum molitus fuit, vir jure magni nominis,
 Vopiscus Plempius; sed successu minùs pro-
 spero.

Induerat quippe jam tum naturam carcino-
 matis, cum cute lividâ, tubere inæquali, & pure
 tam acri: ut vitiata forent inde narium ossa; &
 vires præterea, adeò fractæ: ut nihil profuerint
 etiam saluberrima consilia: nisi fortè lubuisset
 oculum excidere: quod tamen crudele auxi-
 lium, licet succedat nonnunquam feliciter: e-
 quidem haud facilè suaferim: nisi consent vi-
 res.

At enim, sublatâ è vivis ægrâ, vidimus evi-
 denter procidentiam hanc originem traxisse, ex
 tumore ponè oculum delitescente: quo adaper-

to, occurrebant passim venæ laceræ; membranæ distentæ; ossa carie infecta; & tantum sanguinis cum extra, tum intra cerebrum, effusum: ut nulli mirum videretur, periisse virginem, tot hostibus circumventam.

Inconsideratè itaque agit, quisquis satagit coërcere, qualecunque sanguinis profluvium: distinguenda sunt cautè loca: & vitanda obnixè, quæ hîc signantur, brevia: satiùs enim naturam liberare, quàm onerare: & præstat interdum, sanguinem aliquamdiu fluere: quàm indiscriminatim inhibere.

Quòd si verò procidentia hæc originem traxerit ex lue venerea (uti interdum fit) ex re ægrorum fuerit, aquâ mercuriali, aliove aliquo Mercurii litu, partem attingere, cujus deforme vitium felicissimè hoc remedio superatum iri videbis.

C A P U T XXIX.

Encanthis cancroso.

E'Γκανθίς est Cornelio Celso, ac Paulo Æginetæ, tuberculum, enascens, in oculi angulo: quem κανθὸν nominat, Ruffus Ephesius lib. 11. cap, v. dividitur autem in benignam, ac concrosam. Illa ut occurrit frequenter, sic hæc non nisi rarissimè.

Vidimus tamen eam, luce clarius in naupego Hornano: cui, ex fluxu lachrymali per oleum vitrio-

vitrioli, intempestivè suppressio, usque eò luxuriavit glandula, à narium parte, oculis adposita: ut ejus excrescentia cooperierit, non tantum malam: sed degeneraverit quoque in perniciosissimum carcinoma. Quod tentavit quidem filo comprehendere, & convenienter ferro excindere Cornelius Sasboutius, lithotomus, ac chirurgus fatis felix: sed acquisiverat jam tum eam malignitatem hic tumor: ut vix potuerit attingi, quin protinùs, profunderet plurimum sanguinis: ac proinde necesse fuit: solis lenientibus uti: quibus exitium ægri magis fuit dilatum, quàm ablatum. Viderint itaque illi, quibus acria medicamenta in frequenti usu: quam facilè committatur error: nullâ arte deinceps emendabilis.

CAPUT XXX.*Vulnus pupillæ sanatum.*

Quantumvis rarò, vidit tamen indefessus naturæ perscrutator Galenus, renasci homini, aqueum humorem: ex oculo, per vulnus effusum: lib. I. sympt. caus. cap. II. videre ipsum deinceps & alii: sed feliciores utrisque sunt illi, id in se, qui vident ipsi.

Sagitta decidens ex altiori loco, discidit cujusdam equitis filio, tam latè pupillam: ut effunderetur non tantum aqua, oculo inclusa: sed concideret quoque membrana uvea: hebescente in-

te inde usque eó visus acie, ut ne admotum quidem candelæ conspiceret lumen.

Unde plurimùm consternari parentes; & frequentius ingemiscere familiares: sed prostratos haud parum ereximus, eorum exemplo: quibus regenerata aqua, restituisset, amissi luminis, usuram, ac proinde non abjiciendum animum: sed ex aliis exemplum capiendum, nobis quod ex usu fiet. Non minùs virium esse naturæ nunc, quàm olim. Eandem manere rerum faciem; secula quidem, & personas interire; sed causas, & eventus identidem recurrere.

Quæ profecto monita, tantum valere, apud ægrum: ut nihil non admiserit remediorum: inter quæ primas facile tenuêre, collyria, cùm anodyna, tum exsiccantia: quibus similiter usque adeo benedixit Deus: ut inductâ vulneri cicatrice, brevi succreverit iterùm oculo, aqua deperdita: & pulsâ caligine, redierit rursus, gratissimum visus, officium: verùm naturali imbecillius: ob cicatricem, uveæ, à vulnere, relictum.

C A P U T XXXI.

Cæcitas à veneno.

INter cæcitatis genera; eminet evidenter *ἀμαυρωσις*, five obscuratio visus. Quæ duplex est; altera cerebro propria; altera verò, à consortio aliarum partium: prior specis, ut est
plane

planè immedicabilis; sic contrà curatur inter-
 lum posterior. Potissima autem, hujus cæcita-
 tis, causâ statuitur, humor turgens: vel à bile
 flavâ, aut atrâ; vel à veneno potui dato. Ma-
 ente in hac cæcitate, pupillâ semper clarâ, ac
 pellucidâ: licèt interim nihil cernat oculus:
 ab vitium, nervo visorio, intrinsecus objectum:
 vel ab humore eò uberiùs affluente; vel à cere-
 bro, plus æquo, agitato.

Non temerè ergò Dictator noster, Hippo-
 rates, lib. i. præd. ὀμματα κατὰ κλείσεις, ἐν
 ξέσι, κακόν. Oculi occlusio, in acutis, mala. “
 iquidem enim à bile flavâ, verâ, plerorumque
 cutorum morborum, causâ, lædatur cere-
 rum, non modò, quâ simile: verùm obtu-
 entur, quoque organa, visui destinata: vide-
 is ejuscemodi ægro, aut rarò, aut nunquam
 restitui, ademptum visus lumen.

Vultis hanc rem clariùs, legite, sed non
 erfunctoriè, aph, i i i. lib. i i. coac, cap. xxiv.
 οὗτοι μανιῶδες, σπασμός ἐπιγιγνόμενός ἀμαύ-
 ουσιν ἔχει. Quasi diceret, convulsionem, quam-
 aniaë induxit bilis atra, privare hominem, o-
 ni, lucis, usurâ. Quippe ἀμαύρον ipsi appella-
 ur, non quodlibet obscurum: sed, quod vel
 xtinctioni est proximum; vel quod caret omni
 imine. Non secùs ac Lucianus, ἀμαύρον λυχνί-
 ον, deficientem lucernam: & ipse Hippocra-
 es, πνεῦμα ἀμαύρον, spiritum ita obscurum, &
 vanidum; ut sit verus, mortis, index.

Vir olim splendidus, sed, id temporis, inops, exceptus hilariore convivio, incaluit usque adeò, à vino: ut instar musti, dolia sua rumpentis, quoquo versus exitum molirentur humores, plus nimio, in ipso concitati. Quærentes exitum, modò per vomitum, modò per dejectionem alvi; modò verò per nares; è quibus ut effusè perfluxit sanguis: sic doluit impensè caput: cum febre intensâ; præcordiis æstuantibus; spiritu gravi; oculis flammeis; & mente tam vehementer perturbatâ: ut vel cæcus vidisset, bilem ipsi summoperè turgere.

Cujus impetuosum, quò infringeremus, raptum, infudimus ilicò Clysterem; & exsolutâ priùs brachii venâ, propinavimus medicamenta, cum cathartica, tum in temperiem corrigentia. Quorum ope, inhibita quidem fuit, sed non tam stricte, effera hæc vis; quin converterit se nihilominus, in nervum opticum: inducendo illi pessimam illam cæcitatis speciem: quam ἀμαύρωσις nominant Græci. In quâ, licet omnia oculo sint pura, nihil tamen vident ægri. Vide Galenum comm. 11. in prorh. cap. 11. & Aëtium ferr. 11. ferm. 111. cap. XLVI 11.

Cui pertinacissimo vitio, quantumvis protinus, animosè, cum Roberto Verhoevio, ac Nicolao Fontano, obviam itum: cum per ferrum candens; tum per stibium potui datum; utique per cucurbitulas scarificatas; sternutamenta valida; filum, per cervicem, trajectum; & sangu-

quifugas; affixas non minùs temporum, quàm
 cunctorum venis. Nequit tamen redintegrari
 usus: five ob morbum penitiùs jam impres-
 am: five ob vehementiam alicujùs veneni:
 quod æger adseverabat medicis, à se adsum-
 am. Cujus, licet voluerit, exactam haberi ra-
 tionem: nequiiit tamen eò unquam perducì, ut
 jus exprimeret naturam; nedum à quo da-
 am: fatagens clam potiùs musitare, quàm pa-
 am detegere, injuriam sibi illatam.

CAPUT XXXII.

Dolor capitis, à natura devictus.

Ornelius Tector, vir pleni habitus, excar-
 nificatus aliquandiu, ab intolerabili capitis
 dolore: contorquebatur tandem, tam vehe-
 menter, à contractione nervorum: ut nihil
 proficiente arte medicâ, necesse fuerit implora-
 naturæ opem; quæ etiam tam sedulas tulit
 appetias; ut pulso, per nares, plurimo pure,
 brevi liberaverit hominem, non tantùm à do-
 re; verùm etiam à pertinaci, horribilis illius
 convulsionis, causâ. Juxta illud Hippocratis:
 capite dolenti, & vehementer laboranti, pus-
 l aqua, vel sanguis, per nares, aut aures ef-
 ficiens, morbum solvit lib. vi. aph. x.

Quod ipsum, benignæ naturæ, auxilium,
 tam aliis vidimus allatum: cùm per porrigi-
 m, tum per vermes, à naribus, excretos.

Quos

Quos hic licet silentio præterierim, non possum tamen non meminisse, salutaris illius porriginis, quæ affinem Casparis Barlæi, summi, nostri seculi, cum Oratoris, tum Poëtæ, liberavit officiosè, ab inveteratâ cephalæâ: expulsâ, per insensibilia cutis foramina, viscidâ pituita: adhærescente, instar glutinis, capillorum radicibus: & producente, paullatim, veram porriginem: defædantem quidem caput; sed vindicantem interim ipsum, à dolore, aliâs invincibili.

Discant hinc medici, naturam imitari, & observare, cum judicio; quantopere, in capitis dolore, ex usu sint, cum sternutamenta, in tempore mota; tum ulcera capiti, maturè inusta: natura quippe dux optima: nec facile errat, ipsius qui insistit vestigiis. Illâ flante, prosperè navigat æger: & interdum, ipsâ duce incredibilia peragit medicus. Uti scitè Seneca: Naturam sequentibus omnia facilia, & expedita sunt: contra illam viventibus, non alia vita est, quàm contra aquam navigantibus.

C A P U T XXXIII.

Dolor, inter caput, ac pedem, reciprocus.

V Apores à pede, ad cerebrum adscendere, ibidemque morbum comitalem producere, novum non est. Sed eundem dolorem, à pede, in caput, & à capite, identidem in pedem, reci-

reciproco cursu, revolvi: id certè, non nisi paucissimis observatum.

Uxorem fabri lignarii, excruciauit aliquandiu acerbissimus dolor: proserpens, cum manifesto caloris sensu, modò à pede, in caput; modò verò, à capite, in pedis pollicem: in quem ubi descendisset, iussimus ilicò, cucurbitulam illic imponi: ad eliciendum volaticum illum spiritum: qui tam pernici cursu, permeaverat cottidiè corpus universum: eoque extracto, vidimus ilico cessare reciprocòs illos circuitus: & ægram multò convenientiùs liberatam, quàm rusticos illos, quos Galenus, lib. III. de loc. aff. cap. VII. testatur evasisse mortem: amputato illo, quem vipera momorderat, digito.

C A P U T XXXIV.

Pedes Talpini, Capiti humano, innati.

I Neffabilem, dissimilium, similitudinem; & uniformem, diversorum formam, offert quidem nobis aliquatenùs, mundus universus: Sed multò, evidentius, incomprehensibilis consensus; & admirabilis, singularum partium, inter e, harmonia. Cujus ea vis est: ut terrestria aquatiliùm; & volatica, terrestrium imitentur naturam. Neque quicquam sit uni elemento propria: quin id ipsum, communicet utique cum aliis obsequiosa natura.

Sic exhibet mare coralli arborem; avium pe-

des ornuthopidum; earundem rostrum geranium; pulmonem, pulmonaria; testes, Satyrium; & colem, phallus. At homo, animal perfectissimum, licet contineat in se, omnium animalium, formas: raro tamen fert, præ se, aliorum figuras. Nisi fortè, vel erante natura, in prima conformatione: unde fiunt monstra: vel eadem irritatâ, à diutinis abscessibus, quorum putredo offert nonnunquam medicorum oculis, mirificas, imò prodigiosas rerum figuras. Velut videre est, apud Galenum, lib. XIV. meth. cap. XII.

Pauperculæ, ab Ecclesiâ, enutritæ, obfidebatur caput undiquaque, à manantibus, ac sordidis illis ulceribus, quæ ἀχῶρες Græcis vocantur. Quibus summam cutem disrumpentibus, conspurcantur omnia fanie. Sed quod summè admirabile, excrevit hic, ex quolibet ejuscemodi ulcere, nescio quæ durior cartilago: figura, ac colore, talpæ pedi, ad admussim similis: cooperiens capitis cutem, instar porriginis.

Quam deformitatem, quò auferret ars, usa fuit præter cathartica, ac fomenta, partim exsiccantia, partim detergentia, ipso ferro candente: cujus beneficio, demetebat, instar falcis, luxuriantem hanc messem. Quæ tamen paulò post, iterùm repullulavit: sed ea fuit inopis hujus mulieris sordites: ut maluerit retinere deforme hoc vitium, egestati suæ fortè
non

non inutile: quàm convenienter iterum ab eo liberari.

CAPUT XXXV.

Respiratio per aures.

Latitant in ore humano, duo angusti ductus; adscendentes utrimque, ad latera maxillæ versus aures, inter processum mastoideum, ac stiliiformem, supra glandulam superiorem juxta gulæ principium positam; quarum ingenito aëri ut advehunt pabulum: sic concedunt interdum exitum per aures, spiritui; ob gutturis angustiam, aliàs hominem certò suffocaturus. Uti id bis à nobis observatum, in illâ respiratione, quæ non trahitur, nisi rectâ cervice: ὀρθόσποννοιαν vocant Græci: à cujus periculosissimi morbi, suffocatione, equidem vidi duos ægros liberatos: effuso spiritu, per vias jam commemoratas.

Quod auxilii genus, fortè quoque animadvertit olim Alcmaëon Crotoniates: asserens propterea, capras auribus spirare. Non quod crederet, illis omne spirandi officium, esse ab auribus: sed quod notaverit nonnunquam, hac viâ, non leve levamentum accedere pulmonibus, à spiritus difficultate oppressis.

Docet utique hæc ipsa via: cur surdi acutiùs audiant, aperto, quàm occluso ore. Adscendit quippe per illam, cum aëre, etiam sonus: in-

veniens interdum aurem, intus non tantum læsam; quantum videtur indicare externa furditas. Quibus addo, per hos ipsos ductus, offendi interdum, non parùm illorum aures: quos plus æquo infirmavit lues venerea: quibus aures subinde adeò sunt teneræ: ut eas lædat non tantùm aër frigidus: sed etiam qualifcunque strepitus, inæqualiùs per os, ad aures transiens.

Quid quod hic quoque videre fit, cur furdos non minus recreent sternutamenta, quàm medicamenta salivam ex ore elicientia. ne dicam eos etiam gravius audire quibus hic ductus quocumque modo in ore obturatur, five à palati tumore, five à glandularum prope quas excurrit, incremento, à quo memini me in virgine Rotêrodamensi vidisse præter furditatem, etiam obortum fuisse molestissimum auris tinnitum, ob retentos procul dubio vapores, per ductum hunc antea emissos. vis plura de hos auris meatu, adi Bartholomæum Eustachium libro de auditus organo.

C A P U T XXXVI.

Mors à dente genuino.

Dolor dentium, quàm parvi inexpertis, tam magni fit expertis: idemque & rideretur, & defletur. Quin imò, sunt qui credant, maximum hoc tormentum, semper esse in-

innoxium. Sed crede ô medice eventibus : & videbis inde , non semel produci : vel inemendabilem faciei deformitatem ; vel certam mortem.

Gosvino Hallio , medico Amstelredamensi , erupere tam moleste , dentes genuini : ut opus fuerit illorum eruptionem accelerare , incisio , scalpello , gingivis. Sed tantum abfuit , ut inde vel citius emerferint dentes ; vel placatus sit dolor : ut potius cuncta inde ruerint in pejus : excitationis , ab incisione , non modò febribus , ac vigiliis : sed etiam deliriis adeò efferis ; ut dies noctesque præ furore , discurrerit per conclave : antequam miserrimo dolori finem impo-
fuerit mors.

C A P U T XXXVII.

Ulceræ palati.

ULcera palati occupant , vel os , vel carnem : priora ut sunt insanabilia ; sic curantur ægerrimè posteriora. Vidimus id evidentissimè , in Pistore Alberto : cui amplissimum carnis ulcerus , in palato , ubi sanasset chirurgus : credidit illicò , homo gloriosus , quæcunque palati ulceræ , etiam cum ossis carie , feliciter sibi cessura. Sed observata , minus distinctè , dispari , horum ulcerum , naturâ ; excidit non semel spe suâ ; neque tetigit perpetuò , ad quem collimabat , scopum.

Quod enim ulcus, in musculis palati sanatur: id manet immedicabile, in osse. Ac proinde haud mirum, si in parte declivi, ac semper madidâ operam luserit: licet uteretur remediis, aliâs satis ingeniosis: aquâ videlicet sublimati: infractâ cum syrupo rosaceo. Quâ, vitiatis ossibus, admotâ, erupit ilicò ex illis albicans quædam spuma; quâ aliquoties deterfâ, separavit deinde partes cariosas; per oleum cinamomi, mixtum cum oleo sublimati. Quo remedio equidem. in segregandis celeriter ossibus, nec vidi, nec legi, quicquam convenientius.

Nequirit tamen, vel carnem inducere, diffitis, ulceris, oris; vel ex vitiato osse, tantum calli, elicere: ut obturaret commodè amplum foraminis hiatum. Sed necesse habuit, tandem confugere, ad argenteam illam laminam; quam ejuscemodi ulceribus, cum adnexâ spongiâ, jubent imponi, quotquot de re chirurgicâ, scripsere, auctores.

C A P U T XXXVIII.

Prolapsus palati.

HActenus quidem, vel omnino præteritus, vel levi saltem brachio, percursus fuit, à medicis, prolapsus palati. Vitium tamen non minus grave quam rarum. Cujus origo est, à destillatione humoris, deprimente usque eò, musculos sub finem palati sitos: ut præ pondere,

dere, prolapsi, præcludant viam spiritui, cum per os, tum per nares erupturo.

Quæ angustia, necessariò pessundat hominem, nisi dictum, ac factum scalpello tumorem pertuderis: evacuatoque humore illic concluso, aperueris confestim viam, accedenti, ac recedenti spiritui necessariam. Vidi equidem tumorem hunc, in palato, adeò celeri, ac pernici cursu, aliquando exortum: ut vix licuerit cogitare, de gargarismate: nedum de aliis auxiliis; præterquam de solâ scalpelli incisione: quâ dextrè, & festinanter, id temporis, institutâ, vidimus non modò effluxisse inde, plurimum aquæ: sed detumescente palato, protinùs ad se rediisse, hominem extinctioni jam proximum.

CAPUT XXXIX.

Vox à febre, intercepta.

MAlum Hippocrati est, in febribus, obmutescere. Sed silentium hoc vocat, vel ἀφωμίαν, vel ἀναυδίαν. posteriore autem verbo, intelligit, impedimentum sermonis, ortum: cum à resolutione, instrumentorum voci intervenientium; tum ab eorundem exsiccatione. Resolutio verò, ut fit, à destillante pituitâ: sic exsiccatio, à calore febrili: arefaciente interiorem laryngis rimam. Quod vitium judicatur quidem grave; sed non certò exitiale.

At ἀφωλία significat ipsi, privationem vocis: inductam: vel à graviore cerebri morbo; vel ab omnimoda spirituum dissipatione. Quam speciem propterea, pluris faciunt medici: ut pote cum majore periculo conjunctam. Vultis utriusque discrimen? ἀφωλίαι exemplum dabunt, gravissima apoplexia; & funesta illa virium resolutio: quæ in febribus continuis, privat hominem, non minùs vitâ, quàm voce. At ἀναυδίαν proponet perspicuè, quæ hîc intextitur, historia.

Puerulus biennis, obsessus à febre continuâ, incidit repente in ἀναυδίαν, sive eam vocis interceptionem: quam infert, partim humor à cerebro uberius destillans; partim verò, calor febrilis; exsicicans tantoperè, interiorem laryngis rimam; verum vocis organum: ut nequiverit amplius voces formare. Musculos autem laryngis, utique nervos vocales, sic fuisse affectos; docebant evidenter, hinc febres intensæ: illinc verò, præter sputa frequentia, tussis permanens; & assidua faucium irritatio. Quibus ab arte debellatis, cessit actutum, pertinax hoc silentium: quod ultra diem quartum decimum, vocem ipsi integrè suppresserat.

CAPUT XL.

Idem silentium, à pituita.

ELisæ Germanæ, destillabat quotannis, tam frequens humor, à capite, in nervos voci destinatos: ut propter eorum impedimentum, obmutesceret subinde, non aliquot dies, verum integros interdum menses. Non quidem semper, sine aliquo vulvæ vitio: sed inhærente plerumque, potissima silentii causa, in humore, musculos laryngis, plus æquo, resolvante.

Fuit quippe is, huic puellæ, adeò frequens: ut sputa inde prodeuntia, replerent cottidiè, aliquot pelves. Quo cursu deinceps, vel sponte, vel arte impeditò, contrahebantur illicò, non tantum omnes nervi: sed suppressa voce, obmurmurantibus intestinis, & interruptâ spiritus libertate, sequebatur protinùs, tam vehemens cordis palpitatio: ac si ipsa actutùm, pressum ivisset.

Cujus angustiaë evitandæ ergo, monebatur semper, seriò abstinere ab omni sermone, licet interdum forte potuisset eloqui. Siquidem enim, vel minimum satageret proferre verbum; contremiscere illicò omnes artus; concitari abdomen: peturbari spiritus; imò trahi in consensum, pleraque omnia membra, quibus furculos suos impertiunt nervi, sexti paris. Qui se

dispergunt latissimè, non tantùm per pectus ; verùm per omnia abdominis viscera.

Habuit quidem, interea temporis, hæc ægra satis exactam sui rationem, neque intermisit unquam, vel decoctum farfæparillæ, vel pulvres capiti impositos ; vel ulcera artibus inusta ; nedum catapotia, dejectionis causâ, data. Sed ea fuit cùm viscerum inbecillitas ; tum nervorum laxitas : ut facilè iterum impegerit, in eundem lapidem : raròque transegerit integrum annum : quin inciderit aliquoties vel in graves nervorum contractiones ; vel in commemoratam vocis suppressionem.

C A P U T X L I.

Mutus loquens.

IOannes (cui muti cognomen imposuit infortunium) petiturus Italiam, incidit in pyratas Turcicos: quorum religioni nomen dare, quum renueret ; adnixi fuère homines feroces, linguam, propterea radicitùs ipsi evellere : sed per plagam, ex vulgi sententia, sub mento inflictam. Verùm eâ crudelitate, minùs ex voto, ipsis succedente, detruncarunt ipsi deinceps, totam illam partem, quâ lingua homini volubilis est ; eâque ademptâ, privarunt Juvenem omni voce.

Quâ tres ampliùs annos ubi caruisset ; evenit fortè, ut intempestâ nocte, admodùm percellere-

re-

retur, ab inopinato fulgure: cujus perniciosissimum lumen, cælitus immissum, perstrinxit usque eò, pavidum ipsius animum: ut inde ipsi, non secus ac olim Cræsi filio, dissolveretur violenter, tenax illud vinculum, quod ipsum sermonis usu, hæcenus privaverat.

Quem tamen, ubi vidit sibi restitutum, vix credidit sibi ipse loquenti; nedum ipsi alii. Commovit quippe hæc inexpectata ipsius vox, usque eò totam familiam: ut inde proximus abortierit, juvencula, ipsi cohabitans. Quo rumore latius, deinceps sese diffundente, ivimus & nos tandem Wesopum, modicum Hollandiæ oppidum: spectatum coram, insolitæ hujus rei novitatem: famâ certè suâ, nequaquam inferiorem.

Qui enim integrum triennium obmutuerat, ob mutilatam mediam linguæ partem; cum audivimus, cum eodem vitio, non tantum distinctè loquentem: sed etiam accuratè pronunciantem, quascunque literas consonantes: quarum tamen enunciationem, solius linguæ apici, attribuant sagaciores naturæ indagatores.

Sermo quippe non formatur sine motu: nec consonantes literæ sine linguæ apice. Quatenus enim lingua volubilis, eatenus distinguit vocem, in verba: & prout allidit, vel ad dentes, vel ad palatum, aut labia: pro eo, creditur etiam ruditis, discernere vocabula; & modulari continue sermonis sonum.

Ac proinde haud mirum, læsa tam evident-
ter lingua, genuino, dearticulatæ vocis, instru-
mento, læsam utique fuisse, & ipsam vocem :
sed eandem, post triennii obmutescentiam, ma-
nente linguâ, perinde mutilatâ, integrè ipsi ni-
hilominus rediisse : id sanè excedit omnium
eruditorum captum : potuit quippe non mo-
dò, expeditè clamare, (id enim & aliis in-
tegrum fuit, post abscissam, resolutam, vel
ligatam linguam) sed distinxit quoque per-
spicuè, vocem in vocabula : & eloquutus
fuit omnia admodum articulatè.

Sed ut explicem me clariùs, quoad repagu-
lum, à fulgure disruptum : asseveravit mihi can-
didè, se protinus à fulgure, percepisse majorem
motum, in musculis linguæ. Quasi sublato jam,
inæquali illo coalitu, quem sub mento relique-
rat, vulnus ibidem à pyratis ruditer sanatum,
Verum deglutitio (cui non minùs, quàm elo-
cutioni inservit lingua) mansit ipsi perinde im-
pedita : adeò ut ingenuè conquestus sit, ne
tantulum, quidem alimenti, etiam tum tem-
poris transmittere gulam : nisi id in eam in-
truderet, violento, digitorum suorum, ad-
miniculo. Vide Evagrium histor. Ecclesiast.
lib. iv. cap. xiv. & B. Gregorium lib. iii.
Dialog. cap. xxxii.

CAPUT XLII.

Gula resoluta.

Post vomitum, vertiginem, ac spasmus cynicum, resolvebantur, sub autumnii finem mulieri quinquagenariæ, tam pertinaciter musculi deglutitionis: ut gulâ propterea flaccescens, ne guttulam quidem deinceps potuerit transmittere: licet nec dolor, nec tumor, nedum ulla ipsam urgeret angustia.

Quod resolutæ gulæ impedimentum; ablaturi medici, intrudere faucibus, plumam acribus medicamentis imbutam, ex sententiâ Aëtii. Sed illa non elicuit adeò pituitam musculis impactam, ut potiùs conjecerit ægram, in præsens suffocationis periculum. Integra enim deglutitio, quantum deprimit gulam, tantum elevat invicem caput asperæ arteriæ: & dilatando ipsius rimam, efficit, ut ob adsumptum cibum, non angustius, sed liberiùs trahatur spiritus. In resolutâ autem gulâ, contrâ quum fiat, mirum profectò non est ægram hanc propemodùm fuisse suffocatam: à pluma, obturante, non minùs laryngem, quàm gulam.

Quarum profectò partium angustia, in causâ fuit, quò minùs deinceps voluerit admittere, salutarem illum tubulum, quem in simili necessitate, describit Hieronymus Capovaccius, lib. I. cap. LIV. Cujus ope, licuisset fortassis,
per

per os, jurulenta ventriculo infundere: eâque ratione vitam, si non integrè, aliquandiu falem ipsi prorogare.

Quo auxilio obstinatè repudiato, sategimus tamen, quâ licuit, vires ipsius tueri: & cum non posset id convenienter fieri per os: infudimus tandem idem illud jus, per alvum, beneficio clysteris. Quod remedii genus, quantumvis plurimi fiat, Abenzoari, Oribasio, imò ipsi Celso: tantum tamen haud profuit huic mulieri: ut propterea, licet infunderetur intestinis fatis deterfis, extenderit vitam, ultra diem septimum: in quo diem suum obiit.

CAPUT XLIII.

Inedia undecim dierum.

„**H**OMINI (inquit Plinius) non ante septimum lethalis inedia: durasse, & ultra undecimum, plerosque certum est. Brevioris temporis specimen, ut edidit ægra commemorata: sic exhibet longioris, horribilis illa tragædia: quam non ita pridem, conspexit India Occidentalis, in septem Britannis: quibus necessitas famem fecit: undecim dierum. Velut nobis sincerè relatum, à testibus oculatis: qui hæc ipsa ventorum ludibria, & humaniter navibus suis excepere: & officiosè, ad suos reduxere.

Septem Britanni accinxerant se, in insula
Chri-

Christophoriana, unius solummodò noctis itineri: ultra quam etiam non extenderant com-
meatum. At interveniens tempestas abripuit
imparatos, longiùs in mare: quàm ut potuerint
reverti, ad portum destinatum, ante diem septi-
mum decimum.

Quo tempore pepercere quidem, tam im-
pensè, cibo uni nocti duntaxat destinato: ut
suffecerit ipsis in diem quintum: verùm eo uti-
que transacto, luctandum fuit reliquos unde-
cim dies, cum omnimodâ inediâ: quæ eò ipsis
fuit gravior; quò ardentius, id temporis æstua-
rit sol: & vehementius exsucca ipsorum guttu-
ra, exarefecerit, exhalans, incalescentis maris,
salsedo.

Cujus intricati erroris, nullum finem pro-
mittente spatiofo mari, adigebantur tandem
(ô durum necessitatis telum!) ancipiti forti
committere; cujus carne urgentem famem; &
quo sanguine compescerent inexplebilem si-
m. Sed jacta alea, (quis eventum hunc non mi-
setur!) destinavit primæ cædi, primum, hujus
anienæ, auctorem. Non secùs, ac olim Phala-
is, teste ipsius epistolà, æneo tauro inclusit Pe-
illum, primum crudelissimi illius inventi fa-
ricatorem.

Sed, quod summè mireris, fuit hic vir, non
magis promptus in dando, quàm imperterri-
us, in sustinendo, ferocis sui consilii, eventu.
Addens confidenter meticulosus animum; &
obte-

obtestans, non semel, perterritos: præfidiurn
ab audaciâ mutuandum. Audaces fortunam
juvare. Neque ullum ipsis, deinceps restare effu-
gium: nisi dictum ac factum, fugientem vitam
mitterint humanâ carne. Se lubenter fortunæ
cessurum: imo beneficii loco accepturum; si-
quidem vel mortuus amicis profit.

Idem olim, etiam ab aliis, in simili infortu-
nio, nonnunquam factitatum: sic matres devo-
rasse suos fætus; uxores maritos, liberos paren-
tes; imò alibi, alios se ipsos; alios verò filios suos,
ob hanc ipsam causam, præcipitasse in arden-
tem rogam. Ac proinde nullam legem necessi-
tati hætenus positam: quin cuique liberum esse;
quod invito extorquet inevitabile infortunium.

Quâ oratione: ut non parum lenivit horren-
di facinoris atrocitatem: sic erexit utique, us-
que eò flaccidos ipsorum animos: ut tandem
reperiretur aliquis, forte tamen priùs ductus,
qui petierit animosè perorantis jugulum: & in-
tulerit vim volenti. Cujus cadaveris (horresco
referens) expetiit quilibet illorum, tam præ-
properè, frustum: ut vix potuerit, tam festi-
nantur dividi. Respuentibus interim, nec car-
nem famelicis dentibus; nec sanguinem siti-
bundo ventriculo; nedum inexpriabile hocce fa-
cinus animo; à necessitate jam planè devicto:
juxta illud Satyrici.

*Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua.*

Reperiebatur tamen inter ipsos aliquis, qui ob arctiorem, cum occiso familiaritatem, averfatus Thyestéam hanc cænam, noluit fieri tanti facinoris reus: certus, quidvis potiùs perpeti, quàm se polluere, tam amico sanguine. Quæ sententia obstinatè retenta, conjecit ipsum, postridie ejus diei, in rabiem tam fævam: ut eâ percitus, se ipsum præcipitem dederit in mare.

Sed qui aderant focii, non patiebantur, tam inopportuno tempore, famelicis suis dentibus, tam desideratum eripi bolum. At concepta rabies, vitiaverat jam tum, ita ipsius sanguinem: uti carnes venis circumpositas: ut in universo corpore, vix quicquam foret esui aptum, præter exta: quibus solis videbatur id relictum, quod faceret, ad avida ipsorum palata.

At tandem misertus, miserrimi hujus erroris Deus, deduxit ipsorum naviculam, ad insulam Martiniam: in quâ à præsidio Belgico, & humaniter excepti; & benignè ad suos reducti fuère. Sed vix attigerant terram, quin accusarentur protinùs, à prætore, homicidii: sed diluente crimen inevitabili necessitate, dedit ipsis brevi veniam ipsorum judex: (Ut cum Juvenale loquar,)

*dira, atque immania passis;
Et quibus ipsorum poterant ignoscere manes.
Quorum corporibus vescebantur.*

CAPUT XLIV.

Lethalis gulæ tumor.

INter œsophagum, ac asperam arteriam, insinuat se nonnunquam durus, & exitialis quidam tumor: modò foris conspicuus; modò verò intus delitescens. Primùm autem coarctat, sed mox occludit gulam: & quidem tam stricte; ut denegatò alimentis omni transitu, certò pessundet hominem.

Causam autem agnoscit, vel pituitam, vel succum melancholicum: & prout, sive hic, sive ille humor uberius redundet; pro eo etiam augetur, imminuiturve discrimen, in quod præcipitat ægros. Pituitosum tumorem ut interdum; sic nunquam domabis illum ab atrâ bile. Præsertim si occupet mollem, asperæ arteriæ, partem. Cujus flexiles membranæ, ut ponè facile deprimuntur: sic antè resistunt potenter, huic tumori, cartilaginei illi annuli: quos instar scuti, nobilissimæ huic fistulæ, præposuit sollicita natura.

Signa ejus sunt, gulæ angustia; spiritus difficilis; gutturis fervor; sputa falsa; ac perennis falivæ screatus. Ipsa autem pars affecta, digito depressa, ostendit tumorem magis latum, quàm elatum: qui quantò delitescit penitiùs, tantò magis coarctat, cùm gulam, tum asperam arteriam: adeò, ut interdum, nec detur spiritui exitus;

tus; nec alimentis, conveniens in ventriculum, ingressus.

Viduæ, cujusdam naupegi, succrevit paulatim, ex destillatione, humilis, ac latus tumor: infidens firmiter lateri, asperæ arteriæ, paulum supra jugulum. Hinc impediri evidenter spiritus, & tandem tantoperè deglutitiones: ut circa summum tumoris incrementum, vix quicquam ampliùs transmiserit gula: nisi fortè exiguas aliquas, lactis vaccini, guttulas: quarum ope nequaquam ubi restaurarentur debite, vires majoris opis indigæ: emarcuit necessariò corpus; & excessit ipsa, non invita, è vitâ.

Dissecto autem cadavere, & denudatâ convenienter cute, offendimus hunc tumorem, ad instar carcinomatis, colore lividum, & radicibus diffusum, per quamcunque colli partem. Potissimum verò circa gulam: premendo eam tam arctè, ut ex complicatis ipsius tunicis, excrescerent intus, varia filamenta: obturantia, intricatâ suâ texturâ, usque eò, perviam hanc fistulam: ut ne ferreum quidem specillum, per eam, nobis licuerit, transmittere.

Intumuerant adhæc, à perenni pituitæ cursu, tam vehementer glandulæ, in medio thorace, gulæ extrinsecùs adpositæ: ut nemo miraretur ampliùs, mulierem hanc incidisse non modò in summas angustias, verùm in famem inexpugnabilem, & novissimè in ineluctabilem mortem.

Sed excessit omnem admirationem, arteria cervicalis; tam ampla, ac lata; ut in se facillimè recepisset duos digitos: sed interim planè vacua, & omni humore destituta. Calor quippe arteriæ, à carcinomate impressus, attraxerat eò plus sanguinis, quàm ipsa fuit recipiendo. Unde verisimile est tunicas ipsius, præter consuetudinem, fuisse distentas.

At humorem attractum, absorpsit deinde tam validè, idem incendium indies increscens: ut arteriâ integrè inanitâ, induceretur inde inevitabilis illa moriendi necessitas: quam tectiùs videtur innuere, Auctor libri de corde, asserens „non inconsideratè, Vasa cordis esse fontes hu-
„manæ naturæ: & flumina, quibus totum cor-
„pus irrigatur: hæc vitam conferre: sed si exsic-
„centur, hominem perire.

Quam eandem *κενεαγλείην* five omnimodam vasorum inanitionem contigit mihi deinceps non minus evidenter quoque videre in emaciato exsucco, ac vere *ἐξαίμυς* enuchi cadavere: cujus arteriam cruralem offendimus, ut extrinsecùs summè duram: sic intùs asperam, inæqualem, & omni sanguine destitutam. Sed prioris agræ arteriam, ut exhauscerat incendium, à carcinomate ipsi penitiùs impressum: sic inaniverat eunuchum septuagenaria senectus. Cujus tamen inanitionis, lubuit eò longiorem hîc facere mentionem: quo deinceps diligentius pensicularetur, ab
illis,

illis, qui cæteris, ut otio, sic eruditione præpollent.

CAPUT XLV.

Idem tumor à pituitâ.

VIdua locupletis alicujus mercatoris, obsessa ab eodem hoc tumore, sed à pituitâ, curabatur deinceps admodum prosperè; cum per catapotia, tum decocta chinæ: sed potissimum per continuam gargarisationem: elicentem non tantum, pituitam faucibus impactam: sed compescentem præterea, fervorem gutturis, tumori huic summè noxium.

℞. Massæ pilularum agarici. Extracti catholici, singularum scrupulum. Guttæ gambæ scrupulum medium. Croci, masticis, singulorum grana quinque. Fiant pilulæ xii. dentur iii.

℞. Florum rosarum rubrarum, sambuci, nymphææ albæ, singulorum manipulum. Decoquantur ex aquâ plantaginis, & adde colaturæ libræ uni, cum dimidiâ, aceti sambucini uncias tres, fiat gargarisatio.

CAPUT XLVI.

Strumarum anatome.

VAriæ sunt strumarum species: sive à loco, sive à materiâ. Externæ diu sunt innoxia:

sed internæ brevi periculosa. Fiunt autem vel ex pituitâ solâ; vel permixta, cum sanguine, ac atra bile. Quorum humorum concursus, si quidem exsiccetur, à præassante æstu, produci-
tur nonnunquam in strumis, vel gyplum: vel verus calculus.

Struma à sanguine, ac pituitâ, vertitur facile in pus: sed eò quæ non tendit, elice illam, cum involûcro, cui includitur: sed potius conjunctim, quàm segregatim. Cavendo obnixè, ne quæ remaneant reliquæ: quas tamen tolles deinceps pulvere mercurii præcipitati, cautè illis insperfo. Sed maxima molestia erit, à seminibus, sub qualibet strumâ, clanculum delitescentibus: quæ licèt mole sint exilia; neque multum discrepantia, à formâ feminum lupinorum: produciunt tamen perniciosissimam, inexpugnabilem strumarum, segetem.

Semina autem hæc, obtulit nobis aliquando, orphanotrophium publicum, in collo puellæ, ab hoc morbo suffocatae. Erant verò hæc adeò frequentia: ut non quina, aut sena; sed interdum dena, vel vicena occurrerent, in eodem loco. Sed eo semper ordine: ut majora incumberent minoribus: declinante sensim, usque eò, ipsorum magnitudine; ut tandem vix æquarent semen sesaminum: inclusa nihilominus quælibet suâ tunicâ: & apta producere majorem strumâ. Manentibus itaque hisce semi-

ni-

nibus, repullulant continenter eadem strumarum germina.

CAPUT XLVII.

Cancer quinquaginta annos innoxius.

Cancer occultus, latet sæpè diu, sine offensa: sed irritatus exedit cutem: eaque five spontè, five curantis imperitiâ, adaperitâ, coercetur deinceps nullis repagulis: sed instar sævientis feræ, depascitur quicquid obvium. Et quò liberiùs exhalet vapor, illi inclusus: eò impensiùs quoque affluit humor, tumorem adaucturus. Ad cujus intima, siquidem penetret, circumfluus aër, à tunicis antea exclusus: insequitur illicò, & major putredo; & uberior, partis affectæ, luxuries. Quam si fatagas, vel ferro, vel acribus inhibere medicamentis, idem facis, ac si primo vere, coneris rursus in gyrum redigere, quem semel dissolveris, conglomeratarum araneolarum, globum.

Blanda quippe remedia, ut nihil profunt, sic nocent summè acria: & quò plus puris, eo penitus descendit virus; seca itaque maturè: vel blandire prudenter. Et si lubet, audi Cornelium Celsum, expolientem suâ dolabrâ, aphorismum xxviii. lib. vi. Plerique (inquit) nullam vim“ adhibendo, quâ tollere id malum tentent; sed“ imponendo, tantum, lenia medicamenta quæ“ quasi blandiuntur; quò minùs ad ultimam“

„senectutem perveniant, non prohibentur. I.
„CXXVIII.

Filia Goropii Becani, medici olim Antverpiensis, tulit in sinistris temporibus, quinquaginta amplius annos, durum, ac inæquale carcinoma: sed sine ulcere, ullâve gravi noxa. Verùm incrementum paulatim, post tot annos, cùm dolore, tum pruritu, five ex adversâ, mariti sui Casparis Conjetti, fortunâ; five ab atrâ bile eò uberius effusâ: imposuit tumori improvidê, ex consilio empyrici, nescio quæ adurentia medicamenta.

Quibus cutem erodentibus, concitabatur non modò malum hætenus quietum: sed degenerabat brevi, in carcinoma ulceratum: cum labiis inuervis, crustâ cinereâ, sinu deformi, tubere inæquali, colore livido, sanie cadaverosa, dolore, vigiliis, animi deliquiis, ardore, pruritu, aliisque conclamati canceri notis. Quibus nulla cùm prodesset medicina: applicuit tandem blandiens hoc ceratum: quod usus comprobavit, qualicunque carcinomati, summè utile.

℞. Olei rosati uncias duas, ceræ albæ dragmas sex, plumbi usti, ac loti, unciam mediam, oleum cum cerâ liquefiat; & addito plumbo, agitentur sex horas, in mortario plumbeo, ut fiat ceratum.

Præter quod, vidimus ulceratis cancris, utique ab aliis feliciter admoveri, pulverem concin-

nnatum, ex plumbo liquefacto, tum mercurio vivo: cui siquidem tantillum mercurii vitæ asperferis, rediges omnia in pulverem friabilem: ulcerato cancro adprimè utilem.

CAPUT XLVIII.

Arteriotomia.

Apientiaë professor, dolens graviter, ex capite, ob impetum sanguinis vitalis eò confusum, adhibuit quidem plurima remedia, sed fermè incassum. Sed emissio tandem sanguinis ex temporibus, convaluit ex toto. Erat autem is colore floridus; sed substantiâ adeo tenuis, ac levis; ut instar spongiæ, fero sua scindat: superficies verò illius, non minùs atra, ac splendicans, ac si tecta fuisset, à telâ argenti: reliqua autem textura tam erat rara: ut vix attingeretur à cultri acie, quin propriè discisceret in varias partes.

Inciditur autem arteria, unico ictu, non secus ac vena: sed cavendum obnixè, ne vel nimis isse profiliat sanguis: vel minùs strictè occidatur vulnus. Cui propterea imponendum, linimentum, expressum ex aquâ frigidâ; cum ovi, bolo armeniaë, ac mannâ thuris. Quæ decidant, urgendum impositum linamentum, laminâ plumbeâ, panno lineo involutâ. Que ratione, & brevi coit, & solidè glutinabitur. Diducta arteriaë pars, licet id, ob perennem

arteriæ motum, vix verisimile fit Cornelio Celso, operum chirurgicorum aliàs non imperito. vide Ambrosium Pareum lib. xviii cap. iv. & prosperum Alpinum Medicinæ Ægypt. lib. ii. cap. xii,

CAPUT XLIX.

Sanguis ex dente.

UT molestum, sic quoque periculosum sanguinem profluere, ex oculis, auribus, a dentibus, sive quoad ipsas venas, arteriasve; ex quibus facilè plus effluit, quàm partes, quibus destinantur, sint ferendo: sive quod remedia profluvio huic necessaria, ægerrimè perducantur, ad loca divisorum vasorum.

Mulier locuples, dedita, plus æquo, poculi concitavit sibi inde, tantum sanguinis impetum versus caput: ut reseratae dentium venæ, effunderint cottidiè, plurimum sanguinis. Licèt illis, non semel crustam inusserit chirurgus: postea calcinatum vitrioli pulverem quem colcothar vocant Chymici

Cujus vi parùm, aut nihil proficiente; ivimus ad pulverem illum adstringentem: quem summo opere commendant Chirurgi nostri: sive in membris amputatis; sive in supprimendo, quolibet sanguinis fluxu. Præsertim si imponatur laceris venis, arteriisve, cum exsiccatore

maiore fungo, quem bovis vocant aratarii.

℞. Boli Armeniæ, uncias quatuor, calcis vitæ, vitrioli usti, aluminis usti, singulorum sesquunciam, lapidis hæmatitidis, aloës lucidæ, sanguinis draconis, terræ Lemniæ, croci Mariani, mumie, singulorum unciam mediam, sticticis, thuris, olibani singulorum dragm. Fiat pulvis.

Cui plurima acria (quæ consulto omisimus) cum forent permixta, supprimebatur quidem sanguis, ex dente proruens, sed exasperabatur ete tantoperè guttur: ut necesse fuerit, omisso, solum fungum denti intrudere: cuius beneficio, etiam felicissimè vidimus circumcinctum, impetuosum hoc sanguinis profluvium.

CAPUT L.

Vulnus asperæ arteriæ.

Advenem, ab atrâ bile, aliquandiu adflictum, offendit tam vehementer, inopinata, quadam nuptiarum, repulsa; ut vitæ pertæsus, centas sibi ipse intulerit manus. præcisus feribviis, asperæ arteriæ, cartilaginibus, fed in-
is, mollibus illis tunicis, quæ fistulam hanc è alligant subjectæ gulæ: illæsis utique ve-
jugularibus; & arteriis carotidibus, late-
asperæ arteriæ, utrimque adpositis.

Quæ

Quæ plaga, licèt non vitâ, privavit saltem ipsum voce: quod spiritus denegaretur (ut loquitur Galenus. lib. i. de loc. aff.) proprio vocis instrumento. Cui incommodo festinanter opem uti ferret chirurgus, consuit dexterrime filo diductas vulneris oras: satagens hac ratione inhibere evanidum spiritum. Sed ea fuit impotentis hujus juvenis temeritas: ut diruperit iterum futuram: & resecato vulnere, præcipitaverit se satis improvidè, in idem; modò non in majus vitæ periculum.

Quippe tam inæqualiter dilaceraverat diruptas oras: ut vix licuerit eas denuò confuere: sed necesse fuerit, illis imponere utrimque emplastrum fabrili glutine illitum: & filo per illud adactò, conjungere hians vulnus, & ex mutuo illo attactu, tandem producere solidam cicatricem. Ad quam etiam pervenit grave hoc vulnus, intra primum mensem, licet interea loci aliquoties rursus adnexus sit, dissolvere confuta hæc fila: & quâ potuit, remorari vulneris coactum: sed emplastra hæc semel debitè accreta, inhæsero firmiùs: quàm ut avellerentur deinceps, sine ipsâ cute.

Quo ingenioso invento, sanatum quidem fuit vulnus; sed nequaquam furor, menti, ac iracundia, penitiùs impressus. Qui tamen tandem degeneravit, in eam, læsæ imaginationis labem: ut crederet, crura sua destitui furis: ac proinde, facilè quid sinistri, sibi eventurum
siqua

quidem iis innixus, conaretur per conclave ambulare. Quippe carere se illo adminiculo, (furas intelligebat) quod hominem detineret, in æquilibrio.

Quam falsam imaginationem, industrio stragemate, quò eriperem: jussi furas percuti, inopinato ictu; quarum dolorem evidenter ubi percepit; vidit, luce clariùs, se illis minimè carere: quin potius convaluit, ab eo tempore: neque remansit ipsi deinceps, ex periculoso hoc, asperæ arteriæ, vulnere, quicquam vitii, præterquam quod in concentu musico, rogeretur submissiùs paullò canere, quàm ante plagam inflictam.

CAPUT LI.

Angina interna.

Varia sunt anginæ genera, sed nullum perniciosius illo; quod produxit, vel vertebra introrsum luxata; vel inflammatio muscutorum interioris laryngis. Quorum profundus tumor, siquidem coarctet angustum, asperæ arteriæ, caput; & ligulam illi insculptam (quæ sunt proxima vocis instrumenta) supprimitur non tantum vox: sed præcluditur quoque via spiritui; vel potius ipsi vitæ. Quæ sine spiritu nulli diu, durabilis. Ac proinde non inconsideratè, Hippocrates lib. i i i. prog. latens angina, vel primo, vel secundo die, lethalis. “

Nauta

Nauta pleni habitus, correptus intempesta nocte, ab urgente faucium angustia, traxit illico spiritum adeo difficulter: ut excitata febre & accenso gutture, inciderit protinus in gravi suspirium, spiritum turbidum, imò ipsam mortem. Cujus periculo, quò subtraheretur, nihil non molitum: sed urgentior fuit necessitas; & vehementior, ab incluso spiritu, strangulatus, quàm ut juverint ipsum, vel sanguis maturus ex utroque brachio detractus: vel incisa ranula: vel cucurbitulæ, gargarisationes, clysteres, cataplasmata aliaque satis celeriter adhibita.

Anginam autem hanc, sine ullo tumore, in ore, conspicuo, tam parùm, cum juverint faulubria hæc remedia: ec quid igitur sperandum si quis, præteritis improvidè, remediis universis, ferierit confestim ranulas. Quibus præproperè exsolutis elicitur quidem frequens sanguis, sed non tam ex parte affecta, quàm à corpore universo. Per truncum videlicet venæ jugularis, ejus sanguis, attractus uberiùs, versus locum, per se, satis angustum suffocat facilè hominem. Uti, ejus infortunii, exempla aliquando nobis visa.

Sed ne quem lateat diutiùs, natura spiritus turbidi, seu πνεύματος θολερῆς, conspecti evidenter in hoc ægro. Sciendum Hippocrati nihil familiarius esse, quàm certam, alicujus morbi, desperationem designare, cum per πνεύματος

μαυρόν, id est, obscurum; tum per πνεῦμα
λαρόν, five spiritum turbidum.

Obscurum autem ut vocat spiritum, extin-
ctioni proximum: sic turbidum, qui ab ad-
mixtis, vel vaporibus, vel etiam humoribus,
leò crassus, ac tenebricosus evasit; ut amissa
erà spiritus naturà, quæ consistit in æthereo
splendore, ac invisibili halitu; non exhilaret am-
ius cor; multò minus digerat convenienter
aerem inspiratum; vel segreget debitè fuligi-
nes: sed conspiciatur efferri turbulento impetu;
foras prodire, ad instar alicujus fumi, elati
vehementiore turbine, five ab udis, atrisque
spiritibus, five à suffocatis carbonibus.

Fatiscit quippe sub tali spiritu cor: & debili-
tur eatenus calor vitalis: ut fuligines five re-
ntæ, five spiritui perperam permixtæ, vel op-
imant, vel interimant hominem. Quo adspe-
u dixit fortè Hippocrates lib. i. prædict.

In acutis, tenues sudores, circa caput, ma-
m: sed præcipuè, cum urinis nigris, ac spi-
u turbido.

Quasi diceret, siquidem vires ita sint debi-
; ut non moveant sudores, præterquam in
pote; & accedat præterea urina, quæ nigredi-
m contraxit, vel ab extinctione calidi innati:
ab atrà bile illi uberiùs immixtâ: periculum
ne pereat æger. Sed si præter commemora-
adversæ valetudinis, vitia, videri utique, in
ò, spiritum turbidum: actum est, & ne salus
qui

quidem ipsa, talem servaverit hominem. Finis enim spiritus turbidus non nisi in extremâ luctu, in quâ dum fatagit anima impedire, quâ potest, sui dissolutionem, concitat violento impetu, quicquid in corpore, mobile est.

Et permixtis limpido spiritui, vel crassis fuliginibus, vel atrâ bile, aut sanguine qualicumque, reddit eum summè turbidum; excitando præter crassiores aliquem halitum, inæqualem, ac sonoram illam, agitati spiritus, difficultatem: quam in moribundis, interdum confundit cum stertore, medicorum vulgus.

A quo tamen siquidem lubet, distinguere turbidum hunc spiritum: observa cum iudicio, sonitum vel hominis, ab apoplexiâ; vel bovis, à lanione morientis. Quorum pectora post obitum si referes, videbis asperam arteriam, spumoso sanguine, ubique obsitam; cævas, turbati spiritus, reliquias. Quas, præcul dubio, quoque intellexit Poëta, ubi cecinit:

*Ecce autem duro, fumans, sub vomere taurus
Concidit, & mistum spumis, vomit ore cruorem*

CAPUT LII.

Ranula.

Ranula sub linguâ excrescens, peperit juveni Gallo, tantum, negotii, ut vix potuerit eloqui, nedum deglutire, vel spiritum commodè

modè ducere. Cujus angustiae ergò, decreverat Chirurgus scalpello elicere pituitam illic conclusam: sed induruerat jam firmiùs, quàm ut inde effluxisset. Ac proinde mutatâ sententiâ, consumpsit eandem deinceps, ferramento candente; impediendo simul, ne identidem reverteretur.

At verò, si mollis, ac sequax fit ranulae materia, (quod facilè attactu dignoscitur) noli de exustione cogitare; sed excide duntaxat summam ipsius tunicam; & effluet spontè, vel exprimetur saltem digito, lymphida, ac viscida quaedam pituita; simillima albo ovi; recens, ex effractâ, testâ excidenti.

C A P U T LIII.

Cancer Mammarum.

Mobilis canceri, ut unicum remedium est, tempestiva sectio; sic citra illam, inextricabilis error. Nisi enim præcidatur, præcidit vitæ filum. Sed vitandæ sunt curiosè, alæ, auium glandulae, & venæ majores: in quarum confragosis locis, sæpè plus nocet, quàm prodest incisio, ne dixerim illam ægros non semel miserandum in modum actutum pessum dedisse.

Ancillæ Coymanni, increvit, ex ictu, in mammâ finistrâ, ingens tumor: inclinans quasi in naturam carcinomatis; cum dolore, æstu,

livore, ac pruritu. Sed ne eo malignitatis deveniret, decrevimus eum potius scalpello excindere. Quod etiam dexterrimè curatum, à Chirurgo Lugdunensi, qui incisa duntaxat cute, tuberculum hoc, involucro suo inclusum, tam dexterè digito suo, segregavit à circumpositâ pinguedine: ut nihil detraxerit musculis subjectis: & nihilominus integrè extirpaverit malum.

Quam curandi viam, etiam ab aliis, aliàs vidimus satis feliciter decursam: sed si contigerit aliquas reliquias intus mansisse, expedit quidem illas radicitus deinceps evellere: per pulverem Mercurii præcipitati: sed videndum attentè, ne æger inducatur in periculosam salivationem: & ars, in indelebilem ignominiam.

C A P U T LIV.

Evanidæ mammarum pustulæ.

Menstruis minùs convenienter fluentibus, expullularunt mulieri obesæ, ac pingui, in mammis, quoties fugeret, plurimæ pustulæ: ita evanidæ, ut ablactato infante, identidem protinùs dissiparentur. Planè eâdem ratione, quâ simillimam efflorescentiam, olim descripsit, Vir oculatissimus Hippocrates, lib. 11. epid. sect. 11. Afferens, lactanti apparuisse pustulas, in corporis habitu: sed sub æstatem, ubi lactare desiit, denuò subsedisse.

CAPUT LV.

Livor ex tussi.

Filius senatoris, Henrici Hudde, tussit aliquando, tam vehementer: ut retracto spiritu, & excluso aëre incideret in præsentissimum suffocationis periculum. Dispersis jam tum, per habitum corporis, lividis quibusdam maculis: simillimis exanthemati pestilentiali.

Sed momentanea ipsarum eruptio, utique præcedens tussis, docuere fatis luculenter, colorem illum provenisse, non tam à contagio, quàm ab imminente, spiritus vitalis, extinctione. Quo intereunte, mirum non est, perire utique partibus vividum colorem: & illi è vestigio, succedere luridum, ac emortuum livorem. Est enim spiritus vitalis (siquidem credimus Francisco Verulamio) aura composita ex flammâ, & aëre. Ac proinde, eo suffocato, sive ob motus, sive refrigerii, aut alimenti defectum, videre est, cutem ilicò nigrescere, aut lividis maculis perfundi: non secus, ac carbones, ab excluso aëre, violenter extinctos.

CAPUT LVI.

Epilepsia puerilis.

Infans in cunis vagiens, acerbissimis epilepsiæ insultibus ad desperationem Medicorum

afflictus, convaluit tamen præter omnem spem, cum per admotam podici sanguisugam, tum per inustum nuchæ ulcusculum, interpolatumque usum syruporum partim ex carthamo & pœonia, partim vero è roremarino.

CAPUT LVII.

Cutis laxa.

JUveni Hispano vidimus cutem, in universo corporis habitu, adeo fuisse laxam, ut præter alia loca, quæ silentio prætereo, illam quæ jugulum obfidet, citra ullam molestiam, extenderet ultra os, & nares; sicuti illam, quæ in humeri articulo, non modo ad genas, verum etiam per integram faciem, instar latioris alicujus veli.

CAPUT LVIII.

Lac coagulato sanguini innutans.

GIselberto Dino, lacti impendio nimis dedito, status corporis in eam pedetentim excrevit molem; ut præter exuberans sanguini è naribus profluvium, indiguerit præterea non levi ejusdem detractiōe ex brachio. Sed quod summe mirum, loco feri, innatabat utrique sanguini, licet laudabili, & rite coagulato albissimum lac. Nec odore, nedum sapore vel tantillum à lacte vaccino discrepans. Sed cur id
in

in sanguinis officina, tam parum, aut nihil immutatum? ruminant id secum, quibus & plus otii, & eliminator mens. Nos ex re ægri judicavimus ipsum à lacte deterrere, nisi mallet à morbo attonito, aliquando obrui, cujus vi tamen naud longè post inopinatò succubuit.

CAPUT LIX.

Intestinorum calculus.

VIdua peritissimi alicujus Medici, annos nata septuaginta, ac plurimum mali, ab acerrimo ventris cruciatu, aliquandiu perpeffa, excrevit tandem per alvum calculum ut oblongum, sic ponderantem sesquinciam.

NICOLAI TULPII
OBSERVATIONUM
MEDICARUM
LIBRI SECUNDI

CAPUT I.

Dolor pleuriticus à bile.

DOLOR pleuriticus, alius audit spurius, alius legitimus: exfurgente utriusque discrimine, vel à materia, vel loco dispari. Legitimum (qui occurrit omnium rarissimè) excitat pleura; ut accensa, sic distenta, ab uberiore, calidi sanguinis, affluxu. Sed spurius occupat varia loca, & agnoscit varias sui causas: fitque non tantùm à bile, ac pituitâ; verùm etiam à spiritu, membranam distendente.

Licet verò sanguis, hunc dolorem produeturus, plerumque sese effundat in pectus; per venam thoracicam, prope papillam, introrsum vergentem: quò loci etiam frequentissimè observatur acutus hic lateris morbus. Contingit tamen non rarò, eundem dolorem occupare, vel humerum, vel jugulum, vel dorsum, vel alia thoracis loca: quæ non minùs cinguntur à membranâ pleurâ, quàm costæ, pectoris laterâ regentes.

Ut

Ut ut autem discrepent, disparia hæc loca, manet tamen unicum, qualiscunque doloris, remedium: sanguis mature missus. Et quidem toties, quoties extorserit inevitabilis necessitas. Quæ sæpè adeò præceps est, in pernici hoc morbo: ut grande sit paucarum horarum momentum. Et quod vesperi facile curasses; id in crepusculo, plerunque videas immedicabile, & cum certâ desperatione conjunctum.

Ac proinde si ullibi, hîc saltem acri circumspeditione opus est. Ne præpostera, emittendi sanguinis, formido inducat prægnantes, puerperas, ac pueros, in periculosum pectoris suppuratum: à quo certè liberantur paucissimi. Quæ enim hæc dementia est? Primùm metuis exile brachii vulnuscule, & leve alicujus sanguinis dispendium: deinde verò incidis securè ipsum thoracem: & elicis inde, non aliquot sanguinis uncias: verùm integras pelves purè refertas: interdum per aliquot menses, sed sæpiùs, per plures annos.

Vita hæc vada ô Medice. Satiùs quippe est, prudenter vitam prorogare, quàm timide mortem maturare. Improvida namque sollicitudo, sævitia adeò est, non lenitas: nedum securitas, sed speciosa temeritas. Secunda itaque vena, cuicunque ætati, ac sexui: maxime si consent vires, & auxilium hoc exposcat imperiosè, inevitabilis necessitas. Juxta illud Cel-

„fi. In præcipiti periculo, fiunt multa, aliàs
„omittenda.

Filiam Tabellarii Colonienſis corripuit, circa Veris initium: acutus lateris dolor, prope papillam finiftram; ex impetu ſanguinis, illuc confertim converſo. Aderant autem ilicò febris intenſa, ſpiritus gravis, & urgens pectoris fervor; at die ſecundo frequens ſanguinis ſputum: & eo poſtridiè præpropere ſuppreſſo, tanta, oppreſſi pulmonis, anguſtia: ut ex ore ipſius elideretur non tantùm evidens ſibilus: ſed contremiſceret inſuper totum corpus, ad quemlibet, attracti, aut emiſſi ſpiritus, motum.

At die quarto efferbuit febris, & prodière ſputa non minùs cruenta, quàm flava: quinto verò, nihil à pectore, ſed plurima, ab alvo. quâ ſexto iterùm ſuppreſſâ exſcreavit rurfus frequenter, ſudavit largiter, & evaſit omnem dolorem. At ſeptimo continuabat ſudor, utique ſcreatus, cum ſomno blandiſſimo, uſque in undecimum: in quo integrè diſceſſit acerbiffimus hic morbus.

In quo, ter venam ferierat Chirurgus: licet aliis idem auxilium, modò quinquies, modò adhibeatur octies. Neque tantùm corporibus valentibus, verùm interdum quoque, prægnantibus, puerperis, ac pueris ſive trimis, ſive quadrimis. Quorum certè intolerabilem lateris dolorem, niſi tolleretur interdum ſanguis, ex
bra-

trachio, emissus: qui evaderent thoracis sup-
puratum? imò perforationem musculorum in-
tercostalium, & ipsius pleuræ? quæ necessario
requiritur; ubi pus in thorace collectum, mi-
lis convenienter expellit pulmo. Animose
aque, ex Hippocrate, Cornelius Celsus. Ve-
ementi morbo, non succurrit, nisi remedium
quæ vehemens.

CAPUT II.

Sanguis, octies puerperæ, missus.

JXori Casparis Walendalii, insurrexit,
octavo, à partu, die, acerbissimus late-
dolor: repetens identidem, tot insultibus;
necessè fuerit, ter pedis, & quinquies bra-
ii exsolvere venas: antequam compescere-
iterum, sanguis, à suppressis menstruis,
sum raptus. Sed ea fuit ipsi, virium con-
stantia: ut, præter sanguinem toties detractum,
continuerit etiam insuper ingens alvi proflu-
m, antequam integre, evicerit hunc mor-
m.

CAPUT III.

Pleuritis, sanguinem venis, subtrahens.

JXor Martini Collensis, mulier macra, ac
summè biliosa, obsessa à lateris morbo,
petiit summoperè detractionem sanguinis:

sed eâ maturè satis instituta, retrahebatur tam potenter sanguis, versus thoracem, ab acerrimo ipsius dolore: ut vix quicquam illius erumperet, ex venâ incisâ. Sed ubi imperatum fuit ægræ, per validiorem tussim, reciproco cursu, sanguinem à thorace iterum, versus brachium propellere: vidimus eum liberaliùs profiliisse, & ægram brevi, à dolore liberatam.

Siquidem itaque simili quis involvatur procellâ, confugiendum protinùs ad hoc ipsum asylum: excitanda ilicò tussis, & repellendus eâ ratione sanguis, ad brachium. Quod inventum equidem vidi, multis deinceps, admodum feliciter successisse: tollit quippe, quod aliàs tolleret hominem.

C A P U T IV.

Pleuritis suppurata.

VIduæ sexagenariæ, in lateris morbo, minùs maturè, cùm exsolveretur brachium collegit inde plurimum puris, in thorace: cujus onus, quò expelleret officiosa natura, demonstravit tandem quasi digito, locum; inter costas, evidenter protuberantem: quem ubi perforavit Chirurgus, mansit ægra exitio sue superstes: & ejecit cottidiè, per inflictum vulnus, foetidum, ac fordidum pus.

Quam, lateris suppurati, incisionem, equi
den

dem frequenter vidi institutam : interdum quidem prosperè, sed pluries infeliciter. Sive quod adimat pulmoni motum : sive quod tam diu plerumque continuet : ut vix id sufferant vires ; vel corporis totius ; vel pectoris solius : cujus viscera usque eò infirmitat frigidus ac indigestus aër : ut rarò evadent mortem , quibus hâc viâ pus elicitur.

CAPUT V.

Legitima thoracis sectio.

QUod si tamen pus, incumbens septo transverso, reddiderit spiritum admodum difficilem, jubent Medici latus incidi; sed de sectionis loco, magnus sententiarum conflictus est. Eligentibus aliis interstitium quartæ, ac quintæ: aliis verò, tertiæ, ac quartæ costæ. Sed posterior sententia præponderat evidenter: educendo convenientissimè, quicquid diaphragmati negotium parit.

Sed dispar est vivi, ac mortui hominis ratio: quippe in viventibus, elevatur diaphragma: multò altiùs, quàm in mortuis. Sed in diutinâ suppuratione, languet, vel potiùs emoritur tantoperè, vis expultrix: ut multò faciliùs expellat onus suum, per viam declivem, quam sublimem. Vidit id aliquando valetudinarium publicum, in homine verè infelici; cui viventi, nihil puris subduxit superior: sed
plus

plurimum sectio inferior, post mortem instituta.

Dirige itaque cursum tuum, ô Medice, per lineas hic signatas: & excipe gratè, quod præfertur lumen. Sed seca maturè, constantibus viribus, & integris visceribus: aliàs educes quidem pus, vel cruorem: sed neutiquam ex periculo ægrum. Ac proinde non temere monuit „ prudentiæ genius, Hippocrates. Tabescentes „ citò inurendos. aph. viii. lib. vi. sect. vii. epid.

C A P U T VI.

Pus thoracis per umbilicum.

Magni quidem facienda, salutaria Medici; sed non minoris, naturæ auxilia: quibus juvat nonnunquam, humanâ ope destitutos. Satagens nihil non tentare, antequam dissolvatur nobilis humanæ fabricæ compages. Præclusa viâ superiore, decurrit inferiorem: eâque similiter impeditâ, deflectit altrinsecus. Nihil quippe ipsi est invium. Quin potius omnia pervadit, dummodò in libertatem asserat hominem.

Sponsæ pleuriticæ feriùs opem imploranti, ademit quidem sanguinem deinceps Chirurgus: sed neutiquam dolorem, nedum tussim, & pus: in quod se converterat inflammatio pleuræ; minùs maturè, per detractionem sanguinis, adjuta. In quo urgente vitæ periculo,

varia

varia quidem tentavit ars, sed fermè incassum. Tandem verò, manum operi admovit officiosa natura: & excitavit primùm quidem, insignem abscessum in alis: sed deinde similem, imò majorem prope umbilicum: per quas vias expulit ipsa quidem lentè; attamen adeò salubriter, pus in thorace contentum: ut pristinam sanitatem, brevi inde, recuperaverit ægra.

CAPUT VII.

Rara, difficilis spiritus, causa.

CIVIS Amstelredamensis, septem ampliùs annos, divexatus ab inde fatigabili tussi, traxit continenter spiritum, adeò difficulter: ut corpus ipsi summoperè emarcuerit. Sed ejecto tandem, per vehementissimam tussim, putamine, nucis avellanæ: duxit ilicò spiritum commodiùs; & evasit celerrimè, quod vitæ intentabatur, periculum.

Inhæserat autem hoc putamen (quod adæquabat unguem humanum) circa caput arteriæ: uti satis distinctè indicavit æger. Certe prope illum locum, in quo aureum nummum, scribit ultra biennium delituisse, Philip-
us Hechsteterus, obs. decad. VI. cas. X.

CAPUT VIII.

Marcōr ostreis sanatus.

Medicus meticulosus, veritus, ob imbecillitatem, venam ferire Catharinæ Geriæ, acerbissimè ex latere dolenti, auxit tantopere, febrem; utique inflammationem, in membranâ costas succingente, conceptam: ut ex retorridi sanguinis æstu, ipsa non secùs emarcuerit; ac si laborasset, immedicabili tabe. Quam etiam non obscure videbantur designare, sputa ita frequentia, ac sordida: ut copiâ, capacem pelvim; & foetore, spatiosum facilè replevisent conclave.

Re autem ipsius, jam planè desperatâ, & morbo, ultra quartum mensem, in ipsam sævientè; apparuit ipsi, quasi ex machina Deus, Excitando, nescio quod, crudorum ostreorum desiderium. Quod eò quoque lubentiùs concessimus, quò minùs hætenus profuissent, portiones concinnatæ, ex humidis, ac frigidis herbis.

Quâ spe etiam minimè excidimus. Vix enim comederat cruda hæc ostrea, quin protinùs imminuerentur non tantùm calor, ac febris: sed etiam usque eò perniciosissimus hic morbus: ut brevi integrè convaluerit. Extincto, ab algido, ac viscido ostreorum succo, pertinacissimo illo incendio: quo, procul dubio,

pio, conflagrasset miserrimè universum ipsius corpus.

Non temere itaque Celsus. Quos ratio non “
constituit, adjuvat temeritas. Neque certè in- “
consideratè agere videtur, qui circumspectè ce- “
lit naturæ inclinationibus: & obliquat pruden- “
ter sinus, ubi non licet, rectum tenere cursum. “
tatiùs quippe est, anceps remedium experi- “
i, quàm nullum. Dubia namque spes, cer- “
à desperatione potior. “

CAPUT IX.

Idem successus; à solâ naturâ.

Joannes vander Wielen, Vir pleni habitus, procidens fortè in terram, licet non videretur, plurimum offendisse latus declive: incidit tamen post aliquot menses, in insignem ejus pars dolorem, cum tussi in defatigabili, febre inensâ, & sputis adeò cruentis, ac foetidis; ut nonnunquam anima defecerit; & obortum sit indomitum ciborum fastidium: ut exhaustis viribus, & emaciato corpore, crederetur certò certis pessum iturus.

Sed eâ fuit fortitudine, ut hæc incommoda ferendo, ultra quartum mensem: sub ejus finem, enavigavit feliciter periculosam ance charybdim. In quam tamen, haud diu post, bis iterum incidit, ob latus, purulentis abscessis, rursus repletum. Quibus sursum pro-

rum pentibus, dici vix potest, quantus foetor in ore, & quàm vehemens angustia fuerit, circa præcordia.

A quibus tamen ubi ipsum, post aliquot, mensium, curriculum, denuò vidimus, usque eò assertum: ut potuerit iterum in publicum prodire: & liberè obire, quæcunque, fani hominis, officia: mirati certè, non parùm fuimus, qui prodierint, ex thorace, jam ter, tot cruenta, ac fordida sputa, sine insequente tabe. Sed judicavimus fortè, non præter rationem: pus illud non delituisse in pulmonibus. Sed per eos duntaxat transiisse. Dolebat enim semper in latere sinistro: à quo ubi secerneretur pus superfluum: invenit fortè pulmonis viscus adeò validum; ut potuerit illic transire sine evidente labe, ullove sanitatis dispendio.

C A P U T X.

Vomica pulmonis.

Vomicam (teste Galeno, lib. i. de locis aff.) ut facilè concipit pulmo: viscus flaccidum, ac putredini summe obnoxium: sic conspicitur illa, vix ullibi locorum, frequentius, quàm in nostrâ Bataviâ. Sive ob alimenta humida; sive ob aërem uliginosum; vel loca, plerunque pluvia, ac irrigua.

Latet hoc vitium, inter initia, adeò clanculum: ut vix ulla sui proferat indicia: præter tussicula-

ficulam, primùm siccam, sed mox humidam. Quâ aliquamdiu continuante, trahitur difficulter spiritus; deficit anima; & emarcescit paulatim corpus: licet interim, nec pus, nec sanguinem præ se ferant sputa. Sed si rumpatur, nec opinanti, vomica: occiditur dictum ac factum homo. Vel si manserit aliquandiu exitio suo superstes: consumitur tamen lentè, à febriculâ; sive ob pus; sive ob sanguinem, per thoracis interiora, effusum.

Eliæ Trippio, graviùs respiranti, & crebriùs tussienti, concidere tantopere vires: sine ullâ, vel sanguinis, vel puris excretionem: ut nequivit ampliùs in publicum prodire. Quo languore indies increcente, disrumpebatur tandem vomica: cujus reformatio, prostravit usque eo, debile ipsius corpus: ut amisso omni colore, ac decore, composuerit se protinus, ad mortem: quam etiam haud diu post oppetiit: cum sputis, non minùs cruentis, quàm foetidis.

Quem tragicum eventum, etiam aliis à simili vomica, vidimus usu venisse: sed præcipuè præclaro Senatori, Petro Opmerio: cui adeò exitialis fuit, disrupta thoracis vomica: ut intra biduum ipsum occiderint, cùm dolor eruptionem præcedens; tum pus eam insequens. Quæ duo, tam inopinato intervenere ipsi, febre continuâ laboranti: ut summoperè miraretur, inexpectatum illum eventum.

Asserens religiosè, se nullas, insidiantis vo-

micæ, animadvertisse notas: nedum tussiculam, aut ullum, incessus sui, incommodum. Attamen se fatis evidenter nunc videre: inexpectatum illud pus, non heri atque hodie, sed diu ante fuisse collectum: constare sibi abundè, res, & eventus humanos, sæpè latere, in altâ nocte. Et ut ferrum rubigo, ita absconditas causas, tectè nonnunquam consumere homines, nihil sequiùs cogitantes.

C A P U T X I.

Sputum sanguinis, triginta annorum.

SPutum sanguinis à pulmone, ut non perinde occidit, sic neque inducit æquè celeriter tabem. Quæ enim alios decimo, illa ipsa invadit alios, anno demùm trigesimo. quocirca inconsideratè facit, quisquis præproperè animum prostermit, sanguinem exspuentibus.

Pauci quidem evadunt, impendentem calamitatem: sed differtur sæpè tamdiu; ut nihil mortem magis maturet, quàm importunum præsagium. Non inconcinnè itaque Aretæus „ lib. 11. cap. 11. Sanguinis ἀναγαγὲν, five re- „ jectionem, vel à principe viscere, vel à venis „ majoribus, valdè lethalem esse: at a pulmo- „ ne, non æquè cito interimere. Sed tandem desinere, in ἐμπύημα, five veram phthisim.

Pictor Rychius, obnoxius à puero, acri, ac falsæ destillationi: exspuit plurimum sanguinis,
an-

annos ampliùs triginta. In quibus tamen licuit ipsi, modò in Britanniam trajicere; modò verò in Hispaniam, ac Galliam iter facere. Sed referebatur tandem, tam latè, volatico homini dehiscens vena: ut ne salus quidem ipsa, ipsum servasset.

Quod ipsum, validioris naturæ, robur licuit etiam videre, in genero senioris Berrovici, quem sanguinis sputum, utique non præcipitavit in tabem, nisi post annum demùm vigesimum. Sed fuit illa, id temporis, ipsi adeò gravis: ut sputa ori propinqua, non semel iterùm reciderint, in thoracis vacuum: per exesos, ac consumptos pulmones.

Procul dubiò, in ipsum diaphragma: ubi etiam percepit evidentem ponderis sensum. Quod certè grave, consumpti pulmonis, vitium, equidem lubens coram conspexissem: Sed deterruit, à sectione, foetor tabidus: noxius fortè non minus Medicis, quàm ipsis conanguineis.

CAPUT XII.

Surculus, venæ arteriosæ, expectoratus.

FRancisco Episcopo, juveni macro, ac terti, exedit acris, ac ferinus humor, à capite destillans, non tantùm molle pulmonis viscus: sed etiam venas illi inclusas: à quibus ubi conitaretur frequens sanguinis profluvium; eru-

pit tandem, præter omnem spem, ingens venæ arteriosæ furculus: adæquans longitudine suâ, digitum auricularem.

Quâ inopinatâ excretionē, adeò perterritus fuit hic Juvenis: ut metuerit inde mortem repentinam. Quæ tamen ipsi non intervenit nisi post anni curriculum. Exsolutâ enim brachii venâ, supprimebatur ilicò sanguis, ex pectore emanans. Et factò, hac ratione, medicinæ loco, adhibebantur tam feliciter remedia: ut potuerit iterum in Zelandiam proficisci; & ubique locorum mercaturam exercere.

Sed exacto hoc anno, revolvebatur identidem, ex iisdem destillationibus, in idem sanguinis sputum. Et ex illo in foetidum pus, & tandem in exitale pulmonis ulcus. A quo qui perit, is verè sentit se perire. Nam si quæpiam, tabidorum certè mors, excarnificat homines, & lentè, & miserandum in modum.

C A P U T XIII.

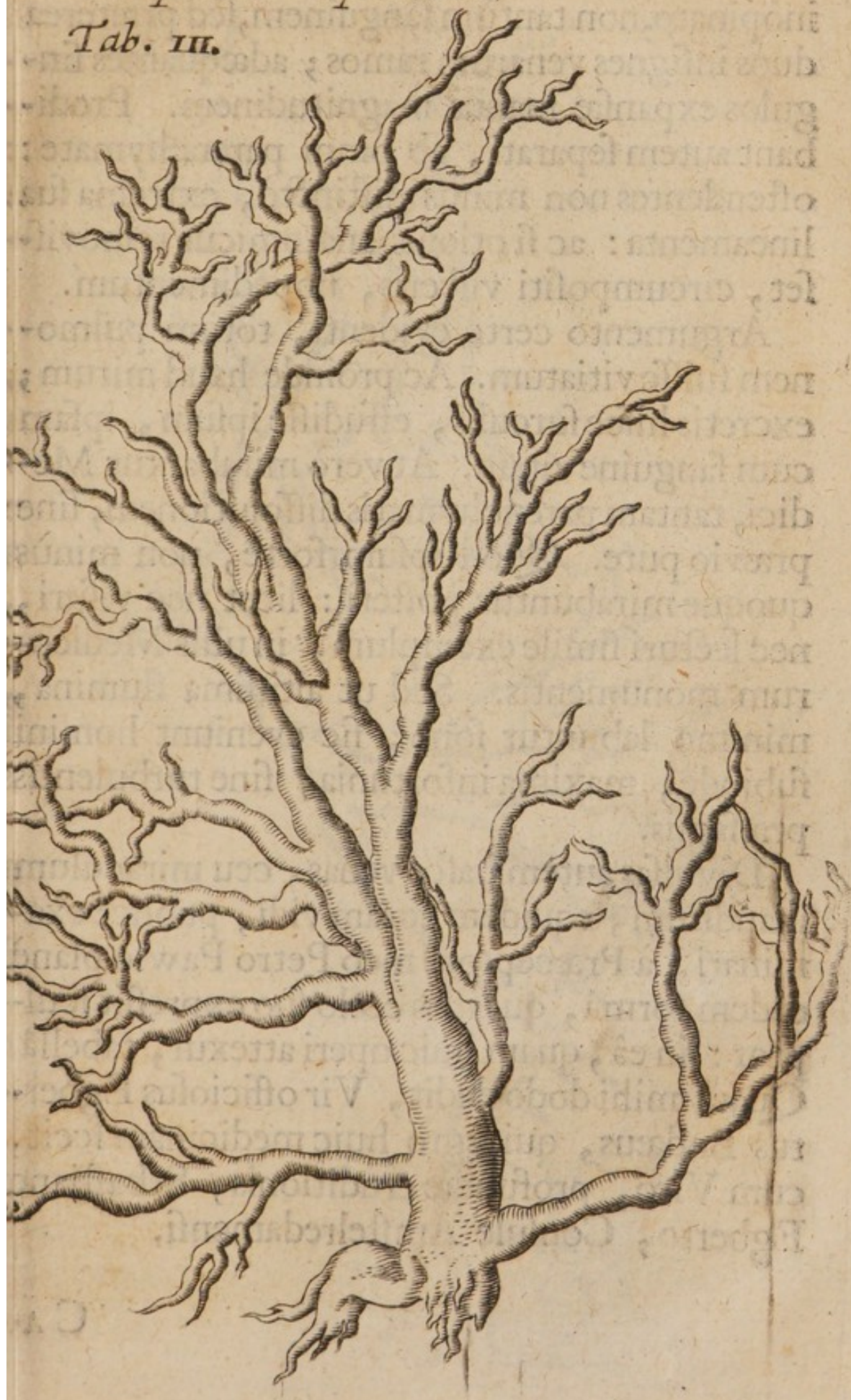
Integra vena, à pulmone, rejecta.

NAvarchus Amstelredamensis, qui diu in mari vixerat, contraxit ætate jam maturus, ex perenni destillatione, tussim magis terrâ, quàm mari molestam. Quâ, per biennium, flaccidos pulmones exagitante, defecit tandem
vis-

Vas pulmonis expectoratum.

Tab. III.

viscus hoc, plus nimio laceffitum. Et effudit, ex inopinato, non tantum sanguinem, sed præterea duos insignes venarum ramos; adæquantes singulos expansæ manus magnitudinem. Prodiabant autem separati, ab omni parenchymate: ostendentes non minus distinctè, extrema sua lineamenta: ac si otiosus anatomicus removisset, circumpositi visceris, impedimentum.

Argumento certè evidenti, totum pulmonem fuisse vitiatum. Ac proinde haud mirum; excretis hisce furculis, effudisse ipsum, ipsam cum sanguine vitam. At verò mirabantur Medici, tantam parenchymatis dissolutionem, sine prævio pure. Quod ipsum fortè, non minus quoque mirabuntur posteri: licet nec visuri, nec lecturi simile exemplum, in ullis Medicorum monumentis. Sed ut altissima flumina, minimo labuntur sono; sic eveniunt homini subindè, maxima infortunia; sine turbulentis præfagiis.

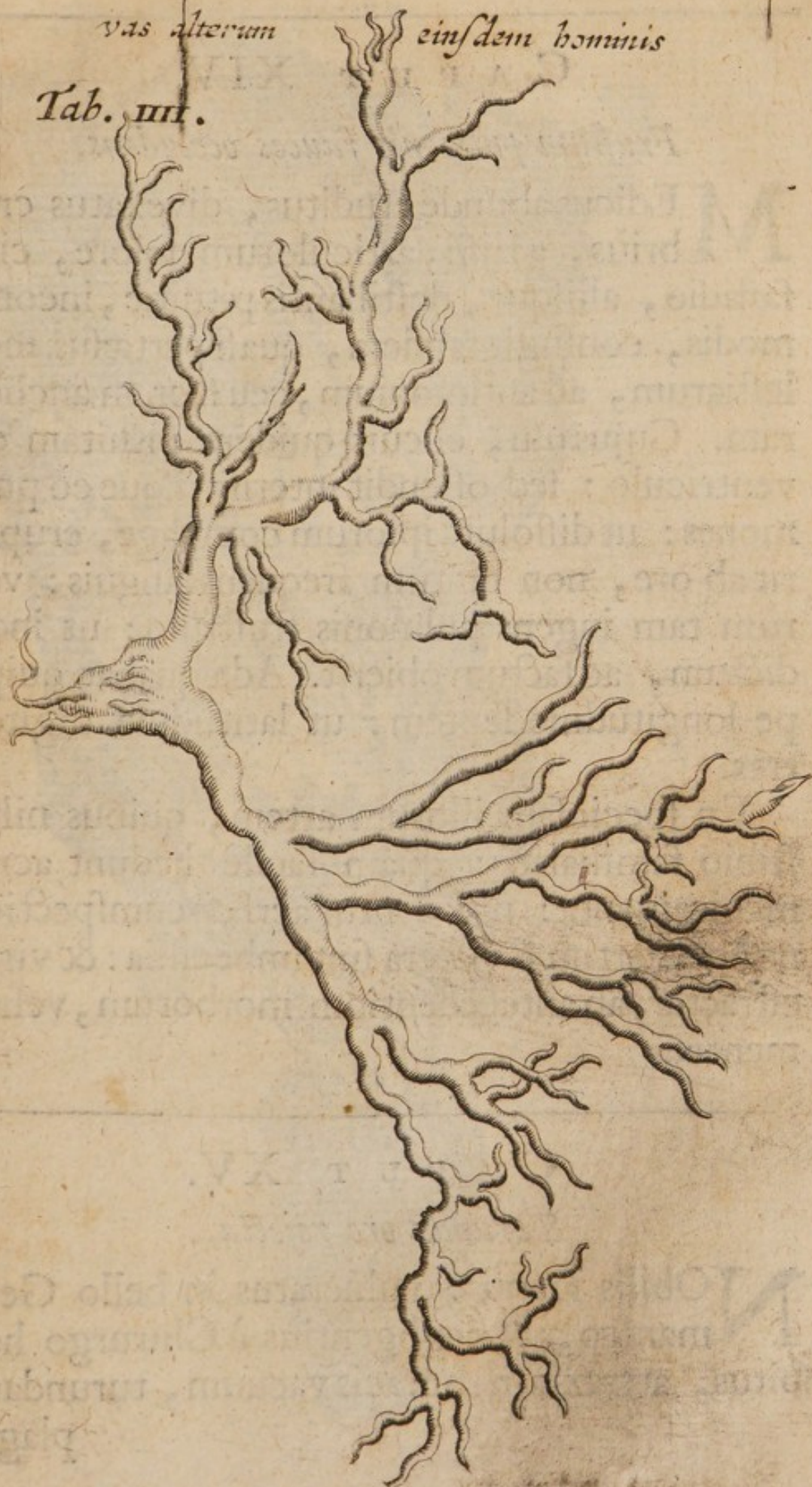
Divulsas autem hæc venas, ceu miraculum inauditum, equidem coram vidi, publicè examinari, à Præceptore meo Petro Pawio planè eadem formâ, quâ illas cœlo suo expressit sculptor: in eâ, quam huic operi attexui, tabellâ. Quam mihi dodo dedit, Vir officiosus Egbertus Bodæus, qui ægro huic medicinam fecit, cum Viro, profundæ eruditionis, Sebastiano Egberto, Consule Amstelredamensi.

vas alterum

eiusdem hominis

Tab. III.

CAPUT XIV.

Frustrum pulmonis fauces occludens.

Medicus abundè eruditus, divexatus crebriùs, à tussi, articulorum dolore, cibi fastidio, aliisque, destillantis pituitæ, incommodis, confugit tandem, quasi pertæsus molestiarum, ad antimonium, ceu sacram anchoram. Cujus usu, elicuit quidem pituitam ex ventriculo: sed offendit interim usque eò pulmones: ut dissoluta ipsorum compage, eruperit ab ore, non tantùm frequens sanguis: verùm tam ingens pulmonis frustrum: ut inde dictum, ac factum obierit. Adæquabat quippe longitudine septem: ut latitudine digitos tres.

En speciosam illorum artem, quibus nihil stibio familiariùs: quàm facilè lædunt acria medicamenta: nisi dentur acri circumspeditione? præsertim si viscera sint imbecillia: & vires effractæ, ab antecedentium morborum, vehementiâ.

CAPUT XV.

Turunda ore rejecta.

Nobilis Danus, vulneratus in bello Germanico, & negligentius à Chirurgo habitus, attraxit in thoracis vacuum, turundam plagæ

pars pulmonis expectorata.

Tab. v.

plagæ impositam. Sed post mensem sextum excreavit eandem iterum per os. Sed quâ viâ difficile dictu. Valuit tamen deinceps satis pancreaticè: & sustinuit satis animosè, quibus equidem in ipso præfui, variolas.

Si sapias, fuge hunc scopulum chirurgæ. Et constringe potius filo, linamenta; quæ immittes in lubricum pectoris vulnus. Quo resistent potentiùs thoracis suctui: qui interdum tam validus est: ut per exilia, diaphragmatis foramina, attraxerit nonnunquam in se, non modò ventriculum: verum etiam non exiguam, intestini coli, partem. Teste Ambrosio Pareo, lib. ix. cap. xxx.

CAPUT XVI.

Hydrops Thoracis.

PUero trimo, ferebatur, ab humido capite, tam frequens destillatio in subjectos pulmones: ut præter tussim, ac febriculam, contraxerit inde summam spiritus difficultatem, profundum soporem; & tam frequens animi deliquium: ut tandem repentè, migraverit è vita.

Quâ defunctus, obtulit medicorum oculis, pectus aquâ refertum; & pulmones non tantum flaccidos; sed sinistram cordis auriculam, variis ulceribus exesam. A quorum eructante foetore, defecit procul dubio; frequentius ipsi
ani-

nimus. cujus deliquium etiam aliis, ex simili
caussa, vidimus contigisse: sed præcipuè cui-
dam furi, quem propterea, ceu pusillanimum
contumperaverant, qui cum ipso versabantur, ne-
culones.

Sed viderint hîc eruditi. Utrùm non oport-
eat, ad insensilem horum ulcerum disruptio-
nem, referre repentinas illas mortes: de qui-
bus loquitur Hippocrates, inquiens, qui exol-
untur sæpè, ac vehementer, sine evidenti cau-
sa, repentiè moriuntur. Lib. II. aph. XLI. “

C A P U T XVII.

Pulmo præcisus.

PETRO Antonio, infligebatur, prope urbem
Briellam, ingens vulnus, sub papilla fini-
trâ. Sed eo, ob temulentiam flocci facto, ne-
que imploratâ, alicujus ope; erupit postridiè,
ex hiantè vulnere, non exigua pulmonis pars:
dæquans magnitudine suâ, tres transversos di-
gitos.

Quod grave infortunium, non permovit ta-
men hominem temerarium: plagam hanc cum
curâ habere. Sed contulit se nihilominus, satis
inconsiderate Amstelredamum, bidui itinere,
inde distans. Nec coërcens pendulam pulmo-
nis partem fasciis; nec implens vulnus linamen-
tis, usque dum reficeretur, in nostro valetu-
linario.

In quo ilicò imperatum, emortuam pulmo-
nis partem, filo prius constrictam, forfice ex-
cidere. Coalescente residuo lobo, in ipso vul-
nere. Cujus oræ coaluerant tam firmiter, intra
diem quartum decimum: ut vix quicquam im-
pedimenti manserit, præter levem tussiculam:
interpolatis vicibus duntaxat molestam. Par-
tem autem hanc lanci impositam vidimus pen-
dere, circiter tres uncias. Grande mehercules
pondus, in viscere tam raro, ac levi.

Creditum hætenùs, ut non servatur, cui pul-
mo medius vulneratur: ita utique vix restitui,
qualemcumque ipsius plagam. Sed usus, qui
omnium magistrorum superat præcepta, docet
evidenter, nihil hic trepidandum. Sed cautè
decurrendam semitam, quam nobis prævivere
„ veteres. Præcide (inquit Celsus) quicquid ex
„ Jecinore, liene, aut pulmone extremo de-
„ pendet. l. v. c. xxvi.

Sed quorsum retentus, præcisus pulmo, in
coalescente vulnere? ne ex laceris, retractæ
partis, venis, flueret frequens sanguis versus
septum transversum: eoque in pus converso,
sequeretur inde misera illa mors: quam suo
more, id est, tectè innuit Hippocrates in coacis
„ prænotationibus, asserens: Vulneris thoraci in-
„ flicti, siquidem extrema pars sanetur; inter-
„ na verò nequaquam; suppurationis pericu-
„ lum esse.

At dicat quis? annon vulneris oræ, ample-

æ pulmonis extremum impedivere evidenter
 liberum ipsius motum? excitaruntque propter-
 a gravem spiritus difficultatem? sed respon-
 deo, pulmonem paucis corporibus esse omni-
 o liberum: sed plerumque agglutinari, vel
 quic, vel illi costæ. Neque tamen propterea,
 videnter lædi respirationem: nisi accreverit
 ubique locorum. Quod incommodum non
 semel videre theatra anatomica.

At huic homini (velut ostendit sectio, post
 sexennium ipsi adhibita) accreverat duntaxat
 pulmo, in ipsâ plagâ: quocirca etiam nihil per-
 cepit inde incommodi; præter levem tussicu-
 lam. Sed non ita molestam: quin potuerit,
 cum illâ, non tantum quocunque locorum na-
 vigare: verum etiam continenter popinis, ac
 comestationibus interesse, homo dissolutissi-
 mæ vitæ,

C A P U T XVIII.

Vulnus Cordis.

SCitè sedulus quorumcunque eventuum ob-
 servator Galenus, lib.v. de loc. aff. c. i. Cor-
 dis vulnus in aliquem ventriculorum, jugulat
 celeriter hominem. Præsertim si lædatur fini-
 ter. At vir eximius, ac nobis notissimus, Nico-
 laus Mullerus, vidit cum plagâ ventriculi
 dextri: vitam cuidam prorogari, sine interne-
 cione: ultra diem quintum decimum.

Quod

Quod tamen, miraculo, quàm vero propius videretur; nisi viri integerrimi auctoritatem confirmaret testimonium publicum, insertum, operibus chirurgicis, Danielis Sennerti lib. v. part. iv. cap. i i i. Sed nobis suffecerit, in medium, intemeratâ fide, produxisse, exemplum; cujusdam occisi, qui biduum vixit, post evidens vulnus, inflictum, cordi, diaphragmati, ventriculo, ac Jecinori.

Extra portam Antonianam, ivère nobiscum, plurimi Medici; spectatum cadaver cujusdam hominis, interempti à duobus vulneribus: penetrante altero, per hepar, ac ventriculum in septum transversum: Altero verò per membranas mediastinas, & involucrum cordis, in profundissimum dextri ventriculi recessum. Cum tam effusâ sanguinis copiâ: ut illi undiquaque innataret nobilissimum hoc viscus: quod tamen fuit adeò validum: ut extenderit huic homini vitam, usque in finem diei secundi.

C A P U T XIX.

Cordis palpitatio, à liene.

Cordis palpitatio, non unam ut agnoscit causam: sic fit quoque vel à vulvæ, vel à lienis vitio. Quarum partium vapores, turbant nonnunquam tam potenter cor: Ut exsuscitata vi suâ pulsificâ, nihil non moliatur, quò expellat

pellat fuligines sibi summè inimicas. Quam reciprocā, acceleratorum ictuum, frequentiam, palpitationem vocant Medici. Cujus licet variæ sint causæ; fit tamen illa, quam producit lien, potissimum, ex præassatâ atrabile: cujus vapor, inducit vehementissimum hunc morbum: uti clarè docet, Vir jurè magnus, Victor Trincavellius, lib. vi. partic. aff. cap. xii.

Adriano Roestio, præfecto marino, excubabat induratus lien, tam algidum, malæ fistulæ torporem: ut nullis remediis potuerit calor, iterum in cutem evocari. Unde paulatim obsideri cor: & à tetro, malignæ bilis, habitu, tam frequentes produci palpitationes: ut tandem incidere, in Lethalem gangrænam.

Sed vix accessere unquam palpitationes; quin iduo antè potuit illas præfagire: ex crudo, ac nui, quod id temporis; reddebatur, lotio. Non cùs, atque Hippocrates, ex pellucidâ, ac albâ sinâ urgens phrenitidis periculum: ob bilem, interpretatus Galenus, sursum raptam. lib. aph. LXXII.

CAPUT XX.

Ira puerperis noxia.

Ira, quæ nonnullis furor brevis est; illa præcipitat alios, in perniciosam paralyfim. Præque verò, puerperas, ac senes: è quorum imbe-

imbecilli cerebro, destillat facilè humor: ab ebulliente bile, proximâ iracundiæ causâ, non tam dissolutus, quam propulsus in principium spinalis medullæ. Ex cujus impedimento, vel resolvuntur omnes; vel saltem alterutrius lateris nervi.

Intempestiva Iracundia, conjecit uxorem Solimani, protinùs à partu, in paralyfim lateris finistri. Quâ utcunque devictâ, obfidebatur ilicò latus oppositum. Sed eo utique convalescente, non recuperavit tamen ipsa pristinam sanitatem; sed luctata fuit deinceps, toto vitæ suæ tempore, cum adversâ valetudine.

Sed maximè, cum foret imprægnata. Quo tempore adfligebatur, non modò, à molestâ ventriculi anorexiâ: verùm à tam pertinaci ciborum fastidio: ut nihil omninò, id temporis, comederêt. Quæ inusitata inedia, adeò non consumpsit, sed auxit plurimùm ventriculi pituitam: exfuscitando ex illa, insignem picam, priori abstinentiæ planè contrariam.

Cujus aculeo, indigus ventriculus, indefinenter stimulus, appetiit avidissimè, nihil præter acetaria cruda; ac rhombos Rigenfes, fale, ac fumo induratos. Quod rude, ac indigestum cibarium genus adpetiit utique non minùs insatiabiliter, quàm concoxit salubriter: non aliquot diebus, sed integris sex mensibus.

At hujus alimenti, paulò pòst, itidem per-
tæsa,

æsa, abstinuit deinde obstinatè ab omni cibo. Sed quem respuit domi suæ fastidiosè, illum ipsum admisit, lubentissimè apud amicos: quibuscum, propterea vixit satis pancraticè. Sed domum ubi reverteretur, revolvebatur ilicò, in eandem, qualiumcunque ciborum, abstinentiam.

Quâ aliquandiu continuante, acquisivit sanguis ipsius, præsertim circa vulvam stabulans, tam acrem falsedinem: ut inciderit inde in inmodicum menstruorum profluvium. Cum febre, delirio, aphthis, singultu, aliisque adusti, ac incensi corporis affectibus; à quibus tandem insurrexere terribiles, morbi comitialis, insulsus, ita certè graves: ut brevi amiserit vitæ suæ furam.

C A P U T XXI.

Vomitus bilis atræ.

ADpositè ex Hippocrate, Cornelius Celsus, & is consumitur, cui protinùs in recenti morbo, bilis atra, vel infra, vel suprâ, esse ostendit. Cujus effati veritatem demonstrat, non quælibet succi melancholici, excretio: utpote quæ interdum ex usu est. Sed potissimum illa bilis atra: quam produxere, vel lienis atonia, ventriculi intemperies, vel intestina, sive inflammata, sive syderata. Quæ autem à dissoluto lienis tono, illa præfagit lentam:

tam: uti quæ ab inflammato intestino, citam mortem.

Aurifabrum Brabantinum, diu divexatum, à præcordiorum angustia, pancreatis obstructione, liene indurato, & novissimè, ab efferâ, atræ bilis, ebullitione; invasit tandem tam impetuosa, ejusdem bilis supra, infraque excretio; ut dejectis inde viribus, cogeretur ante mensem secundum, vitam cum morte, commutare.

Effluebat autem hæc bilis, per utramque viam, tam effusè: ut omnes miraremur, hinc ejus copiam: illinc verò vires, tanto profluvio pares. Erant quippe dejectiones hæ, sine ullâ fermè intermissione: & ita nigræ; ut atro sanguini, ac lutofo paludis cœno, forent simillimæ. Quibus tamen indefinenter, ut fluctus fluctum, sese trudentibus: excessit tandem æger, haud invitus, è vitâ.

C A P U T XXII.

Vomitus octodecim mensium.

Virgo nubilis, evomuit, ob simile splenis vitium, ultra decem menses; non tantùm atra: verùm etiam qualiacunque cibaria. At tamen sine evidenti virium jacturâ. Cujus rei causa procul dubio, fuit, quòd cottidiè aliquid chyli remanserit in ventriculo: quo deinceps, in sanguinem, ac alimentalem succum converso:

verso: fovebantur usque eò corporis vires: ut tamdiu sustinuerint perennem hunc vomitum.

Quam conjecturam confirmarunt perspicuè, cùm formata alvi excreta, veræ, retenti chyli, reliquiæ: tum chylosus ille vomitus, qui ante mensem decimum octavum, integrè consumpsit, quicquid à priore nutritu, corpori supererat. Sicuti enim extirpantur olera, ab radice, excisa: sic perit homo, genio suo defraudatus.

Quod profectò clarissimè apparuit in hac virgine: cujus corpus nutritu suo destitutum, vidimus protinùs incidisse, in febrem continuam, morbum comitiale, aphoniam, profusa menstrua, aliaque tot, ac tam vehementia sanitatis, turbamenta: ut ne robustissimus quidem athleta, illis omnibus fuisset par.

C A P U T X X I I I .

Vomitus pituitæ concretæ.

Uvenis octodecim annorum, conquestus aliquandiu, de insigni ventriculi dolore; evolvit tandem ingens concretæ pituitæ frustum: longum quatuor, at latum digitos duos, intùs albicans instar casei recentis: at foris obductum tenui involucro. Quâ mole excretâ, rediit illico ad se, expers non modò doloris, sed pronus

iterum in cibum; quem hætenùs summopere fastidiverat.

Similes autem massas jam tertium vidi excretas: & quamvis crediderim conglomerationem hanc vel à caseo, vel uberiore lactis usu originem ducere: affirmarunt tamen omnes, se ab utroque alimento perinde abhorruisse. Ac proinde necesse erit, causam ipsius statuere, lentam, ac viscidam pituitam, sensim in ventriculo, concretam. Quam siquidem lubet auferre. utendum, vel oxymelite scyllitico: vel aquâ destillatâ, ex centaury minore, jam ad putredinem redactâ. Quo liquore, non inciditur tantum: sed expellitur potenter, quicquid ventriculo negotium parit.

C A P U T X X I V.

*Prægnans edens, mille quadringentos.
haleces.*

Mulier Daventriensis, imprægnata delectabatur tam impensè hælécibus salitis: ut ante partum; comederit, mille, ac quadringentos. Attamen sine ventriculi offensâ, ullove sanitatis dispendio. Fuit tamen ipsa bis noxia; in se, ac in infantem. In se, quòd nequiverit refrænare, immodicum hoc falfamentorum desiderium. In infantem verò: quòd ipsius appetitum mancipaverit, adeò strictè huic servituti: ut cùm necdum posset verbis;
ex-

expetierit tamen ejulatu, haleces: quibus se tam effusè dederat mater: plus æquo. sibi indulgens.

Estur autem hic pisciculus, vel crudus, vel ignem expertus. Si modò crudum sit, quod salrite coxit. Quippe lege, apud nos, cautum est: ne quis falsamenta hæc venum exponat, ante decimum à saliturâ diem. Eatenus enim creduntur esui inepta: sed elapso hoc circuitu, judicantur salubria: utpote adepta jam à sale, illam, cum coloris mutationem, tum saporis maturitatem: quam requirit publica censura.

Atqui certè, si lubet, halecum naturam propiùs intueri, videbis eos, inducere quidem sitim, sed nunquam cruditatem, nisi ultra satietatem adsumptos. Debitè namque saliti, & opportunè dati, adeò non nocent, ut etiam summè profint supino stomacho: juvando coctionem, detergendo pituitam, movendo alvum, & restituendo homini, amissum cibi desiderium.

Ac proinde non vanè nostrates, ut à Sole nebulas; sic ab halecibus dissipari morbos. Imò nunquam magis sterilem esse Medicorum messem, quàm sub horum adventum. Unde fortè obtinuit, inveteratus ille mos, excipiendi hunc annum sospitatore, non tam obviis ulnis, quàm coronis viridibus, per compita, in quibus vel estur, vel venum exponitur, passim suspensis.

CAPUT XXV.

Calculus Arterialis.

CAlculum, ubivis locorum, in homine reperiri, certum est. Vidit eum ex vulvâ erumpere Hippocrates; ex pulmone Galenus; à capite Hollerius; ab intestinis Trincavellius; ex liene, ac fellis vesiculâ, ut alii; sic nos ex linguâ, ac colli glandulis. Sed calculum in arteriis qui invenerit, equidem hætenùs inveni neminem: ac proinde operæ pretium facturum videor, siquidem ejus exemplum, ut inauditum, attamen verissimum, huic operi inferuero.

Johannes Arminius, Pharmacopolæ minister, ob adversam valetudinem, frequentibus medicamentis, à puero, magis imbutus, quam adjutus; devenit tandem, in tam vehementem cordis palpitationem, & irrequietum, agitati visceris, impetum: ut verberantis ictus, distinctè nonnunquam audirentur, præ foribus conclavis, in quo, id temporis, decumberet.

Quibus accessere, frequens animi deliquium; præcordiorum angustia; spiritus difficultas; pulsus intermittens; urina nunc flava, modò nigra, modò cruenta, vel mucosa, aut arenulis perfusa. Sed ulteriùs proserpente morbo, incidit quoque in anorexiam ventriculi;

Calculus arteriæ aortæ

Tab. VI.

*calculus ureterem obstruens. in
fratre ilius. cui arteria fuit calculosa.*

*a. a. a. a. caput calculi protuberans
extra arteriam*

b. b. collum a divisâ arteriâ cinctum

d d d. pars arteriæ inclusa

*e. apex calculi
f f f f. corpus
calculi.*

culi; cum crebro vomitu, jocinore indurato; abdomine intenso; cruribus tumidis; & tantâ aquæ copiâ: ut necesse habuerit, ultimum obire diem.

Quorum symptomatum ergò, ubi disseccaretur cadaver; interfuere præter reliquos, Augerius Clutius, inclutus Botanicus: & Justus Copyrius, tum Medicus, sed postmodum Sacerdos. Erat autem omentum putridum, ac cruentum: sed Jecur magnum, & plurimâ pituitâ refertum. At reliqua viscera ita parva: ut lien vix dimidiatam manum: ventriculus vix intestini jejuni: & vesicula fellis vix articuli digiti adæquaret magnitudinem.

Vesica urinaria erat admodum corrugata, & præ torrido æstu, planè nigra. In pancreate verò omnia dura, at in pulmone nihil non aridum, ac maculosum; cor contrà magnum, ac amplum; sed sine pericardio, ullove, vel minimo ipsius vestigio. Intestina verò innatabant aquis: ut pulmo bili flavæ.

In rene dextro, latitabant plures calculi: partim rubri, partim nigri: quos inter, unus cæteris major, obturabat integrè ureteris principium. At prope renem sinistrum, dedit se nobis in conspectum, inauditum illud calculi genus: quod à loco, cui inhæsit, lubet vocare arteriale.

Insidebat quippe firmiter, illi, arteriæ aortæ, ramo, qui vergit ad glandulam Eustachii, sinistro

istrotro reni impositam. Disruperat autem caput ipsius (ita appellamus, rotundam illam exrescentiam : quæ cum angustiore collo, haud male refert, caput implumis pipionis) arteriæ unicam : latitante reliquo corpore, in dilatata ostius, fistulâ. Sed ita ut vulneris oræ minime hiarent : verum contraherentur, tam arctè circa ipsius collum : ut vix guttula sanguinis poterit illinc effluere.

At vero, protuberans hæc pars, quam caput vocamus, ut reliquo calculi corpore fuit durior : sic discrepavit quoque parum à filice. Sed quod delituit in arteriâ, erat mollius : foris quidem, ob adustam, melancholici succi, miscellum, nigrum : sed intus, albicans, ac concretæ vitæ simile. At capitis color fuit ex flavo cinereus : ad instar lapidis bezoar, ex occidentali India delati. Totus autem lapis referebat ad mussum, implumen aviculam : sed lanci impositus ponderabat dragmas duas.

CAPUT XXVI.

Fibræ Jecinoris vulneratæ.

Redidit Cornelius Celsus, servari non posse, cui Jecinoris portæ percussæ : utique vix ad sanitatem pervenire, cui crassum eiusdem visceris vulneratur : sed plagam minus exitialem, ubi mucro non descendit ad grandes venas. Ex minoribus quippe effunditur

minus sanguinis : attamen licet tardiùs , occidit tamen ipsarum vulnus hominem.

Facile namque effluit , ex parte declivi , plus sanguinis : & dissipatur impensius calor , Jocinori necessarius : quàm ferendo fit , sine evidenti incommodo , calida sanguinis officina. Ac proinde non de nihilo est , quod Galenus (diligens aliàs observator) nullibi locorum asserat , abscissam Jocinioris fibram , fuisse sanatam. Nisi fortè in commentario , in aph. xviii. lib. vi. Sed refert illic aliorum duntaxat animadversiones , quibus etiam manifestè fidem derogat.

Lictor imperterritus , injecturus vincula audacissimo cuidam nebuloni , ictus fuit bipenni , in infimâ Jocinoris fibrâ. Cujus extillans sanguis , in pus conversus , conjecit ipsum in lentam febriculam : utique tam vehementem universi corporis marcorem ; ut conficeretur , ante diem quadragesimum.

Quo cadavere , jussu prætoris , deinceps dissecto , invenimus sub vulneratâ fibrâ , plurimum graveolentis puris , collectum. Ex cujus foetore , insurrexit , procul dubio , quæ ipsum consumpsit , febris. Planè ad instar eorum , quos pessundat lenta tabes.

CAPUT XXVII.

Pus Jocinioris, per os, ac alvum.

-Uvenis, ductâ recens uxore, doluit acerbè, ex inflammato Jocinore: sed ignarus malum hoc indigere celeri sanguinis detractiōe, dilalit eam tamdiu, usque dum inflammatio converteretur in pus: quod primùm quidem exivit per alvum: sed sub finem morbi, æquè peraliter per os.

A quo, quantumvis licet satageret ars, obxè arcere fœdam hanc illuviem, lusit tamen operam: nequivitque ægrum asserere, à periculo, quod ipsum haud diu pòst, miserrimè, effundedit. Sed quærat quis, quâ viâ iverit, intestinis ad os? annon per venam cavam? ejus propagines, ut Jocinoris vitia communiant intestinis: sic verisimile est, easdem, ejusdem visceris pus, transtulisse utique in pulmones; & per illos, in ipsum os: meliori certè usui, providâ naturâ, destinatum. Vide Galenum, lib. VI. loc. aff. cap. IV.

CAPUT XXVIII.

Lien verberans.

Nihil in arte medicâ notius, quàm lienem subinde pulsare, seu potiùs concitatas ejus arterias. Sed ipsum hoc viscus, costas tam vali-

validè ferire : ut vapulantium sonitus è longinquo audiat, id certè novum, & fortè hæcenus inauditum.

Nicolao Fabro, viro industrio, sed ab atrabile frequentiùs afflicto, fecit nonnunquam induratus lien, tam vehementem impetum, in costas circumpositas ; ut ex urgentiore illo allifu, non modò doleret ipse : verùm verberum sonitum, perspicuè exaudirent, etiam longissimè, ab ipso remoti. Et quidem tam distinctè : ut numeraverint non semel singula verbera : & admotâ manu etiam coràm tetigerint, quoscunque, ferientis lienis, ictus.

Quorum reciprocum sonitum, equidem memini, cum Henrico Salio Medico Ultrajectino, satis distinctè audivisse, licet id temporis ab ipso recessissemus, ultra triginta pedes. Sed prout vel uberiùs, vel parciùs redundaret bilis atra ; pro eo etiam, vel intendebatur, vel remittebat horum ictuum vehementia. Adeò ut evacuato convenienter corpore, nonnunquam integre cessarent hæc verbera : sed eo rursus impuro, increvère identidem usque eò ; ut cogeretur aliquoties implorare opem medicam, antequam liberaretur ; à vitio alias ineluctabili.

In cujus naturam equidem lubenter inquisivissem, nisi cadaver denegasset defuncti vidua : cogens, quò non licuit oculi, eò saltem ingenii penetrare acie. Excitati itaque fuere hi ictus,
cum

im à motu atræ bilis : tùm à spiritu, sanguini
teriofo, inclufo. Quæ duo acquifivêre tan-
m virium ; ob prohibitam transpirationem ;
adstrictam, arteriarum spleneticarum, ob-
uctionem : ut potuerint non modò elevare,
d movere fatis commodè grave, ac induratum
nis corpus.

Virtus quippe unita multum potest. Exem-
o fint, tonitru, tormenta bellica, castaneæ car-
nibus impositæ. In quibus luce clariùs ap-
ret, quid valeat spiritus inclusus ; & quam
m producat materia, à calore rarefacta. Ca-
r namque generat motum : eumque tantò
otentiozem, quantò ipfus coërcetur angu-
ùs. Sicuti id videre est, in flammâ, quæ ob
lorem perpetim movetur. Neque minùs
liquore fervente arctò alicubi inclufo ; à cu-
s motu contremiscit evidenter lebes, in quo
ullit.

At verò, ut caloris est, materiam in quam
it, ita attenuare ; ut requirat ampliorem lo-
m, nisi impediatur. Sic dilatat in nobis o-
nia spiritus ; nisi obstiterit circumpositi cor-
oris densitas. A qua percussus spiritus, ubi
non diffundit latiùs, resilit necessario (uti in
ohibitâ flammâ conspicuum) & excitans
otum reciprocum, concutit valido isto re-
rsu, quicquid adnititur prohibere naturalem
suis expansionem. Quali certè motus genere,
edibile est, concitatum fuisse, hujus ægri lie-
nem,

nem. Viscus aliàs in homine, suapte naturâ, immobile, ac quietum.

Sed unde reciprocus ictuum ordo? annon à motu cordis? cujus systole, ac diastole ut corpori universo: sic communicantur potissimum illis arteriis: quæ circa lienem adeò sunt frequentes; ut Adrianus Spigelius, diligens mercurius Anatomicus; non temerè dixerit, illas illic quadruplo plures esse, quàm venas. Fabric. human. lib. viii. cap. xiii.

Sed quid produxit sonum? nonne dura lienis compages? durum namque renititur. Dum mollia, ut duæ spongiæ, nullum edant sonitum. Siquidem itaque sonorus fuerit lien. Induruit necessariò extima ipsius superficies: Ejusque densitate coëgit spiritum in arctum: & per reciprocum ipsius motum, fuit procul dubio elevatus, ac costis allisus, cartilaginosus lienis ambitus. Excitans agitatione hac, illum sonum, quem juxta mecum, audivêre quam plurimi.

Extimum autem lienis, licet nequaquam licuerit hîc videre induratum; vidimus tamen id haud diu pòst, in eunucho quodam tam densa, ac dura cartilagine incrustatum. Ut inde adimeretur instar craffioris alicujus corticis. Qualem, cartilaginosi lienis, conditionem utique delineavit nobis Vir sagacissimus, Realdus Columbus, lib. xv.

CAPUT XXIX.

Lien disruptus.

Quàm incertus Medicis, verus lienis usus; tam certum ipsis vulnerati periculum: maxime si acies penetret ad majores arterias. Sed quis vidit unquam, molle hocce lienis corpus, medium diffindi, ab ictu foris illato? Videtur certe simile quid literis consignasse Hieronymus ab Aquapendente. De empyrico Rodam, percutiente malleo suo, tam vehementer, indurati lienis scirrhum: ut ipse ris; & æger vapulans ageret animam. Lib. erat. chirurg. cap. LII.

Sed loquitur Aquapendens, de liene indurato: cum nostra exempla in medium adducuntur sint lienes verè molles. Quanto autem magis durum molli: tanto utique rarius est, observare fissuram, in liene leni, quam in duro.

Inter ludicra puerilia, ictus fuit scipione, in regione lienis, Juvenis quatuordecim annorum; non insigni dolore, ac tam frequenti animi delirio: ut postridie ejus diei, vitam cum morte commutaverit; licet foris nullum conspiceretur vulnus. Quo etiam caruit textor ille, quem simili ictu, inopinatè vidit occisum Oude-ka, pagus mille passuum, ab Amstelredamo transiens.

Vidi-

Vidimus autem in utroque cadavere, lienem ut mollem : sic in gibbâ parte, in quâ tamen ictum exceperat, illæsum : ut in cavâ, contrâ evidenter fissum : vel potiùs amplâ rimâ tantum dilaceratum : ut in illa, facilè duos occultassès digitos. Mirabantur certè quàm plurimi, cur rimas egerit, & non potiùs cesserit ictui, molle, ac pendulum hoc viscus. Sed quid non læderet penetrans baculi vis ? imò quid resisteret perniciosissimo impetui ? quem tam valide adegit verberans manus : ut ne ipse quidem aër, innoxie sustinuisset, tam subitam ipsius vehementiam.

CAPUT XXX.

Magnus lien.

Magno lieni, os graveolens, putridas gingivas, sanguinis eruptionem, ac cruris ulcera, attribuit passim prior ætas. Ac proinde credidère nonnulli, hoc nomine affiduè signari, vel stomacacem Plinii : vel scorbutum nostratæ. Sed distinguunt perperàm, inter morbum auctæ magnitudinis, & ulcus, seu partem à putredine vitiatam.

Utroque enim vitio laborat lien. Sed signa à veteribus commemorata indicant magis putredinem, quàm magnitudinem auctam. atra quippe bile, circa lienem putrescente, vitatur non tantùm os : sed erumpunt utique varices :
&

& læduntur tantoperè crura: ut meminerim vidisse, in anu quartanariâ, à putrida hac bile, ultra viginti ulcera: non minùs profundè cruribus impressa, ac si candens ea inuississet ferrum.

Infans concionatoris pagani, malè habitus à nutrice, & loco lactis, altus graviore cibo, quàm tenella ætas fuit ferendo; collegit inde, plurimum lenti, ac viscidii fucci; infarcientis usque eò angustas, mesenterii, pancreatis, ac lienis venas; ut inde viscus illud summoperè intumescens, distenderit non tantùm abdomen ac lumbos: sed emaciaverit etiam corpus universum; adinstar rapacis alicujus fisci, plus nimio ditati, ex immodicis, tributorum, exactio- nibus.

Verùm sublatâ obstructione, & imminutâ uberioris fucci copia, decrevit tam manifestè distentum hocce viscus: ut luce clarius, apparuerit; tumorem hunc non tam fuisse, a malâ conformatione, quàm à redundante alimento. Quo proinde subducto, renutriebatur iterum infans. Neque apparuere interim unquam, illa signa, quæ magno lieni attribuit Hippocrates. lib. II. prædict.

C A P U T XXXI.

Sanguis cutem transudans.

Virgini annosæ, sed summè melancholicæ, ob induratum lienem, emolliens ceratum

impositum, elicuit tantum sanguinis, per exilia cutis foramina: ut necesse fuerit, cum viro erudito, Arnolfo Tholingio, impetum ipsius ferriò compescere: cùm per ea, quæ extinguunt fervorem atræ bilis: tum per inspissantia cutem. Quibus certè subsidiis, nisi maturè obviam itum fuisset, currenti sanguini: miserè certè pessum ivisset, quam jam fermè consumperat carcinoma mammas exulcerans.

C A P U T XXXII.

Steatoma mesenterii.

AQuam intercutem, inprimis quidem Jocrinori acceptum ferunt Medici: sed deinceps non minùs & illis partibus, à quibus tantoperè læditur, nobilis hæc sanguinis officina: ut loco alimentalis succi, nihil proferat, præter iners, ac inutile serum. Quam sanè labem, potissimùm illi adspargunt, pulmo, splen, mesenterium, vulva, testes muliebres, aliaque viscera, præsertim ulceribus infecta.

Equidem, ut alia silentio nunc involvam, memini à solo mesenterii ulcere, jam quinques hunc morbum, mihi visum. Sed fit interdum quoque, ab ejusdem partis steatomate, sine ulcere. ex solâ, luxuriantium glandularum, protuberantiâ; plerumque cum aquâ; sed interdum, quoque, licet rarissimè, sine illâ.

Filio Calandrini, excrevit abdomen, intra biennium, in eam molem : ut crederetur firmiter laborare aquâ inter cutem. Sed sectio cadaveri deinceps adhibita, invênit tamen illic nihil liquoris : verùm ingens solummodò steatoma : quod ex mesenterii glandulis, excrefcens, devenerat in eam magnitudinem : ut bilanci impositum, ponderaret ultra libras octo-decim.

Jocinore interim, liene, ac ventriculo integris, ac illæfis. Sed pancreas erat pingue, ac ponderosum. Et alterutrum latus, rene suo destitutum, cujus vicem cùm gereret mesenterium : effusum fuit illuc tantum liquoris : ut glandulæ ipsius, à redundante illo fero, plus æquo intumescerent, repleverint tandem ventrem universum ; sed sine ullis, collectæ aquæ, notis.

C A P U T XXIII.

Steatoma, cum ulcere, & aquâ.

Similem propemodùm rerum faciem, exhibuit utique aliquandò nobis, abdomen cujusdam virginis, distentum gemino tumore. Quem rudes, ac inscitæ obstetrices, cùm attribuerent vulvæ, accusarunt infontem impudicitiae : confisæ gemellos ab ipsa gestari. Sed calumniam hanc dissipavit anatome, post instituta.

Utpote, quæ nec foetum, nec gemellos in utero, sed in mesenterio, duo duntaxat invenerit steatomata: quorum alterum erat impure; alterum verò à pure ita vitiatum, ut effunderit non tantum, plurimum saniei, & aquæ in abdominis vacuum: sed exederit præterea, usque eò, uteri fundum, ut non fuisset recipiendo foetui.

C A P U T XXXIV.

Hydrops à vesiculis mesenterii.

QUam verò aquam, priòribus ægris induxere steatomata mesenterii: illam ipsam, in sequenti muliere, excitarunt, innumeræ, ejusdem partis, aquosæ pustulæ. Quas elegantissimè licet descripserit, Vir ingeniosus Aræus Cappadox; fatetur tamen ingenuè, se ignorare genuinam earundem vel originem, vel causam. l. 11. de sig. diut. morb. cap. 1.

Filia, celebris cujusdam pharmacopolæ, dissecta post obitum, ob aquam intercutem, ostendit in mesenterio suo, insignem tumorem, ponderantem libras viginti. Tectum quidem extrinsecus membraneo involucro; sed intus refertum pluribus vesiculis, lymphidâ aquâ distentis.

Increvit autem hæc moles tam lentè: ut moverit suspicionem prægnationis. Sed elapso partus tempore, conflixit deinceps integrum

riennium, cum miserrimâ hydropis specie :
deò ut vix unquam spiritum liberè traxerit :
ive ob copiam aquæ : five ob Jecur diaphrag-
nati, non solùm onerosum ; sed firmiter ac-
cretum.

Plurima quidem nobiscum molitus fuit, in
contumacissimo hoc morbo, Franciscus Vic-
quius, ob longâ itinera, ac diutina studia, in
Medicinâ abundè exercitatus. Verùm ut Gu-
bernator, non semper superat quamcunque
empestatis vim : ita neque Medicus, morbum
immedicabilem.

Quem in numerum fanè, aliquis non im-
meritò retulerit, hanc, de quâ loquimur, aquam
intercutem. Ruptis quippe nonnullis hydati-
dibus, manent tamen plurimæ illæ sæ. Quibus
utique à scalpello, ventrem perforante, pertu-
is ; latitant nihilominus & aliæ, futura conti-
nenter, perennem, inextricabilis hydropis,
causam.

C A P U T XXV.

Tympanites cum ascite.

Reber spiritus, cum aquâ, ubi distende-
rent abdomen Matthæi Antonii ; τυμπαν-
ιτης vocatur Græcis. Satêgit ipse, pro virili
arte, corrigere alliatas, illam intemperiem, vel
otius imbecillitatem, quæ ponitur mali causa.
sed accendit illis usque eò lienem obstructum :

utique bilem atram (quâ redundabat) per se, satisturgidam: ut per reaseratas, ventriculi, ac lienis venas, eruperit ipsi, supra, infraque, tam frequens cruor: ut dictum ac factum pefsum ivisset: nisi impetum illius ilicò frænassent, cùm sanguis maturè missus; tum pulvis carallorum, aliaque inspissantia, actutum potui data.

Quorum ope superavit quidem tempestatem, ab alio improvidè excitatam: sed nequaquam imbecillitatem viscerum: nedum spiritum, vel aquam, cujus tympanites nunquam est expers. Factâ autem post mortem secandi copiâ: vidimus perspicuè, quàm inconsideratè dentur sæpenumerò hydropicis alliata, aliave potentiora vina. Intumuerat quippe lien: exaruerat jecur retorridum: intestina erant syderata; ren putridus; & in ventre, ultra triginta aquæ libræ.

Memini aliquandò in simili hydrope, non dissimilem stoliditatem vidisse, in quodam empirico: qui nescio cujus imbecillitatis ergò, consuluit, cujusdam senatoris, viduæ, continuum usum vini malvatici: sed quò gratior foret mulieri locupleti, assidua illius adsumptio: replevit scutellam tam frequentibus auri bracteolis: ut judicasses te alicujus Midæ videre potum. Sed inflammavit hoc vinum utique, usque adeò viscera: ut os, non modò repleretur aphthis; sed ignoraret ipsa, præ ficcitate, quo
se

re verteret: donec miseriæ finem invenerit, magis Mors, quam Medicus.

CAPUT XXXVI.

Morbus regius, cum hydrope.

AT mentio retorridi hujus Jocrinoris, fugerit exemplum cujusdam mulieris, disiectæ, in valetudinario publico, coram insigni Poëta Samuele Costero, ejusdem loci Medico. In cujus cadavere, invenimus Jecur aridum, atrum, exsuccum; & instar corrugati corii, ita in se contractum: ut vix æquaret geminum pugnum,

Quo Jocinore, novacula, inciso, excernebatur inde adusta, ac foeculenta amurca: similior atramento nigerrimo, quam rubicundo sanguini. At loca citima tangebantur bile flavâ (laboraverat quippe hydrope, cum morbo regio.) Sed cutis, & muscoli, imò omnia abdominis viscera, fuere usque eò, à bilis colore, & aquæ madore immutata: ut nihil sani in ipsis apparuerit.

Quæсивimus quidem in deformi, ac torrefacto hoc Jocinore, satis curiosè, rimas illas; quas celeberrimus Medicus, Joannes Fernelius credidit nonnunquam apparere, in hydropicorum hepate. lib. vi. partic. morb. cap. viii. Sed quæsitæ nequaquam invenimus. Licet viscus hoc fuerit tam ficcum: ut

si ullibi; hic saltem, in conspectum sese dedissent.

Sed quid dicemus de illis, qui omnem a-
quam intercutem imputant, in frigidato Joci-
nori? Sive frigus illud (ut cum scholis loquar)
sit positivum: sive privativum; sequens intem-
periem calidam: quæ consumendo necessarium
calidi innati pabulum, efficit jecur frigidum.
Quale certè frigoris genus, difficulter imagina-
ri est, in Jocinore, ita exusto, à retorrido calo-
re: ut etiam post mortem, manserint in ipso, e-
videntissima, ardentis incendii vestigia. San-
guis videlicet ignitus; & ab ustione ita niger; ut
nihil discreparet ab atramento. Possent hîc for-
tè plures rationes in medium adferri; sed quid
verbis opus est? ubi tam infallibilia sensuum
testimonia.

Qui nisi sint veri, ratio quoque falsa sit omnis.

C A P U T XXXVII.

Abscessus mesenterii, à partu disruptus.

Mulierem prægnantem, quam, ob conti-
nuantem dolorem, crediderat obstetrix
gemellos parituram: vidimus, post obitum, in
mesenterio, habuisse abscessum, disruptum, à
violentia partus. Et ex ejus effuso pure, intesti-
na fuisse non tantùm erosa, sed verè syderata.
Colon autem tam liberè bili flavæ innatans: ut
licuisset eam cochleari inde eximere.

Quam

Quam profectò bilis affluentiam, frequen-
tius hîc loci, quàm animadvertant Anatomi-
: verisimile est, eam transfudare paullatim,
per tunicas folliculi fellis: huic intestino, quàm
illis viciniores. Quapropter malè sibi confu-
nt illi: qui præ nimio studio, validiùs com-
rimunt Jecur. Exprimit quippe prona hæc,
exi corporis, incurvatio bilem. Quæ ut inter-
um pungit, ac vellicat extimam intestini tuni-
am: sic insinuat sese nonnunquam inter u-
ramque. Excarnificans tam miserè, ægrum
ac ratione obsessum: ut millies exoptet mori
antequam eò felicitatis pervenerit. Quam tri-
cissimam catastrophem, equidem aliquando
nemini usu venisse Juveni Bredanensi, mise-
randum in modum ab hac lanienâ occiso.

Noli itaque, ô Medice, illorum sententiæ
inconsideratè accedere; qui solis calidis meden-
tur cuicunque colico dolori. Necesse est turpi-
er interdum ipsos hallucinari. Respice attentè
ad oblatis morbi causam. Et tolle potius, quàm
augeas inflammationem, ab effusa bile, intesti-
nis communicatam.

CAPUT XXXVIII.

Ventris dissectio.

Dissectio ventris hydropici, quam *ἀνέν-
τεστιν* vocant Græci; antiquum quidem
est remedium, sed admodum anceps. Displi-

cuit id olim Erasistrato : neque etiamnum placet omnibus. Utpote rarò utile , & sæpiùs noxium. Damnum autem ipsius ut irreparabile: sic auxilium erit infidum. Quippe non tam curat, quàm curationi viam facit. Exhaustiendo magis aquam, quàm ipsum fontem.

Quocirca faciliùs invenies manum secantis ; quàm verum, vel ordinem, vel secandi tempus: nedum exactam, educendi humoris, copiam. Quæ tamen nisi convenerit, ad amissim, cum viribus, ab infido morbo labefactatis ; necesse est perire, quisquis vitam suam commiserit tam ancipiti aleæ: in quâ tam fortuitum est vincere, quàm necesse perdere.

Sed dicat quis : neminemne, ex artis lege, secari? nisi constet priùs de virium robore : ac viscerum integritate. Sed cui viscera valida: & vires illæsæ, eum rarò adfligit aqua intercutem. Et si adfligat, consumitur plerumque tantum temporis in medicamentis aquam, per alvum, ducentibus: ut vix cogitetur de scalpello: nisi ubi viscera jam sint, præ morbi longitudine, vitata.

Quod remedium propterea seriùs adhibitum, maturat magis, quàm differt mortem. Effluens namque humor quantum imminuit, debilem, hydropici corporis, calorem ; tantum dissipat quoque spiritus, plus nimio evanidos. Imò quò celeriùs profluat aqua à sectione: eò citiùs

citius abrumpitur utique filum vitæ, aliàs diu-
iùs fortassis duraturæ.

Paupercula ascite laborans; judicata plurimum
Medicorum calculis, satis ferendo sectionem
ventris; admisit chirurgum abundè circumspe-
ctum; à quo licet vitaretur ritè tendinum con-
cursus; neque emitteretur plus aquæ, quàm par-
erat; nequirit tamen ipsa sospes evadere. Sed ac-
censà graviore febre, five ex motu; five ob a-
quam eductam; incidit postridie ejus diei, in
sudorem primum quidem calidum, sed mox
frigidum, & ex eo, haud diu post, in ipsam
mortem.

Quem sinistrum eventum etiam in aliis vi-
dere fuit: sed præcipuè in virgine quadam flo-
rentis ætatis: quam aqua aliquotiens ordinatè
educta, tam impensè exhilaravit: ut videretur
certò certius, inde convalitura: nisi nocte ter-
tiâ, vacillante illâ manu, cujus custodiæ vul-
nus, id temporis, erat commissum; tam late
se referasset plaga ventri incisa: ut non fuerit
in manu Medici, vel refarcire vires plus æquo
dissipatas: vel cohibere profluvium; multò mi-
nùs effugientem vitam.

Sed quid dicendum, de plagis, quas hydro-
picorum cruribus, circa talum, cum Cornelio
Celfo, incidunt nonnulli? profunt quidem ali-
quibus, sed nocent pluribus. Præsertim si jam
corrupta sint viscera. Exstillat quidem per il-
las aqua; & videtur quidem in speciem abfor-
beri

beri hydrops: Sed re ipsâ, latitans in ipsis visceribus, inducit cruri inciso, vel ulcus insanabile; vel lethalem gangrænam. Quocirca neque hoc remedio inconsideratè utendum. Nisi enim valida fuerint crura; & probè constent corpori vires, non sustinebunt innoxie, acrem, totius ventris, colluviem, in unam derivari partem.

CAPUT XXXIX.

Perforatio scroti.

Nicolaus Hasselarius, strenuus militum præfectus, nullum non movit lapidem quò liberaretur ab aquâ; tam copiosè, ex Hydro-pico ventre, in scrotum transmissâ: ut pars illa, accederet propemodum ad virilis capitis, magnitudinem. Tandem verò operi isti, operam navavit chirurgus Hebræus: qui vitatis curiosè venarum furculis, tam dextrè, argenteâ acu, perforavit utramque scroti partem: ut cottidiè, inde fermè exstillarent octo, vel decem, liquoris, uncia. Quibus eductis, obturabantur foramina, pulvere florum sambuci, & chamæmeli, excepto oleo rosato, ac vitello ovi. Quo remedio tollebatur non minùs dolor; quàm calor, ab inflammatione cuti impressus.

Quo certè substillò, quantumvis plurimum aquæ subduceretur scroto, nihilo tamen felicior fuit æger. Manente enim Jecinoris vitio: man-

transit venter æquè distentus : spiritus non minus difficilis : & angustia utique diaphragmatis tam intolerabilis : ut remedium hoc , quam vis ex terrimè administratum ; parum tamen , aut nihil ipsi profuerit.

Etsi interim non negem : perforatione hac , b imbecillitatem , intermissâ ; non dico scro- um , sed ventrem totum , usque eò protinùs intumuisse : ut non modò non potuerit in cubi- decumbere : sed ne quidem in sedili desidere , onec tandem ergastulo suo cederet , lassâ , ac erumnarum suarum pertæsa anima.

CAPUT XL.

Mors ex depresso ventre.

HYdrops dividitur trifariam veteribus , in Tympanitidem , anasarcam , & ascitem. Quibus quartam speciem satagit addere, Vir ingeniosus, Hercules Saxonia. Quam asserit ori- i , ex sanguine recens , in ventrem effuso. Cu- us exemplum testatur , à se , ac Hieronymo Mercuriali , visum , in quodam hernioso : qui ex repentino hoc tumore , emortuus , nullam ostendit ejus causam : præter decem , vel qua- uordecim sanguinis Libras , in ventre conclu- as ; sine omni omninò aquâ. Pract. medic. lib. III. cap. XXXII.

Quam eandem utique causam : & nos pro- ul dnbio vidissemus , in duobus ægris , à simili tumo-

tumore interemptis: nisi ipsorum cadavera denegassent propinqui. horum alterum compresserant duæ naves, inter se violenter collisæ: alterius verò ventrem elevaverat tam impensè, pronus in terram casus: ut videretur ascite correptus. à quo tamen ipsum separarunt, cùm tumor subitus; tum mors ita repentina: ut uterque animam efflaverit ante diem tertium.

Verisimile itaque fuit, hos repentinos ventris tumores fuisse, vel à sanguine, ex disruptis venis effuso; vel ex spiritu disruptorum intestinorum. Quale tumoris genus videtur, in duobus ægris, animadvertisse Antonius Benivenius, observ. cap. LXXI. Sed tumores illos, de quibus hîc loquimur, ad aquam referre, haud videtur certè rationi consonum.

CAPUT XLI.

Volvulus ex ira.

„ **M**Orbus tenuioris intestini, quem εἰλεὼν
 „ nominant, occidit, nisi resolutus sit, in-
 „ quit Celsus, ante septimum. Sed ortus, ab
 inflammatis intestinis, consumit hominem
 multo celerius. Accensa quippe intestina, ut
 facilè emoriuntur; sic amittunt victa, facillimè
 sensum doloris: & præcipitant ægrum,
 non tam in sudorem frigidum, quàm ipsam
 mortem.

Uxor

Uxor Mercatoris, dolens acerbè, circa umbilicum, ob bilem, præ iracundiâ, liberaliùs in enuia intestina effusam, incidit ilicò in infirmum præcordiorum angustiam, sitim immensam, alvum tardam, & præter crebrum, ac eximium arteriæ pulsum, in tantum gutturis ardorem; & tam indefatigabilem vigiliam: ut die tertio refrixerit ipsi corpus universum: cum scido madore, vomitu bilis æruginosæ, & tandem lethali, omnium nervorum, contractione.

Sed intestinis hætenùs acutè dolentibus, perierat priùs omnis doloris sensus. Nemo enim (ut Senecæ verbis id efferam) potest valdè dolere, & diu. Sed indolentia hæc, arguebat, huius fistulæ mortem. Ac proinde, quæ in aliis ei speciebus, obstinatè supprimitur, illa ipsa reiectio sequebatur hîc spontè. Sed mali aurarii est, dolorem hac ratione deliniri; & alvum, ex indolentiâ fieri citam. Nisi enim Viri natura, in ordinem iterum redegerit, infirmum intestinorum motum: qui iliacis famillis est; & nihilominùs plurima vergant deorsum: certum est illic aliquid monstri ali; neque plici hac viâ, tam auferri, quàm augeri vitæ periculum.

At enim quò constet clariùs; Qui se habeat natura intestinorum. Sciendum illa, in vivens, continenter in gyrum redigi. Et instar cuius lumbrici, per indefatigabiles circum-

volu-

volutiones, ac sinuosa volumina, lentè ab illis, deorsum propelli, quicquid in se concludunt. Quem motum vocat Galenus peristalticum, five compressivum.

Qui manet animalibus, non tantùm quamdiu moventur, vel, cor, vel auriculæ ipsi utrimque adpositæ. Sed etiam longè post. Videlicet, donec se movet spiritus arteriis inclusus. Cujus motum observavimus, in morientibus, longè diutiùs permanere; quàm illum, quem habent auriculæ cordis. Quibus hætenus, sed perperam, ultimus fuit attributus motus.

Infitum autem hunc motum, quo intestina naturaliter, quasi conglobato agmine deorsum tendunt, lædit evidenter obstructio. Sive illa sit à lenta pituitâ: five ab immissione, unius intestini, in aliud; five etiam ab inflammatione: de quâ agit hocce exemplum. Remoraturque non modò naturalem, expulsiōnis, motum: verùm inducit contrarium. Qui incipiens, à convulsione, musculi circularis ano circumpositi, trahit omnia sursum; rejiciendo per os, quæ, ex naturæ lege, tenderent deorsum.

Velut clarè videre est, apud Galenum comm. xxxiii. l. iii. de vict. morb. acut. Quocirca non temerè Hippocrates. Ab Ileo vomitus, vel singultus, vel convulsio, vel delirium, malum. lib. vii. aph. x. Quibus certè siquidem

dem lubet addere, alvum, sub finem morbi, lubricam, intestina indolentia: & sudorem frigidum: habebis omnes, desperatae inflammationis, notas. Emortua namque intestina, destinant hominem cædi. Et quo minùs doloris, eò plus dejectionis, & maturiùs interemptus homo.

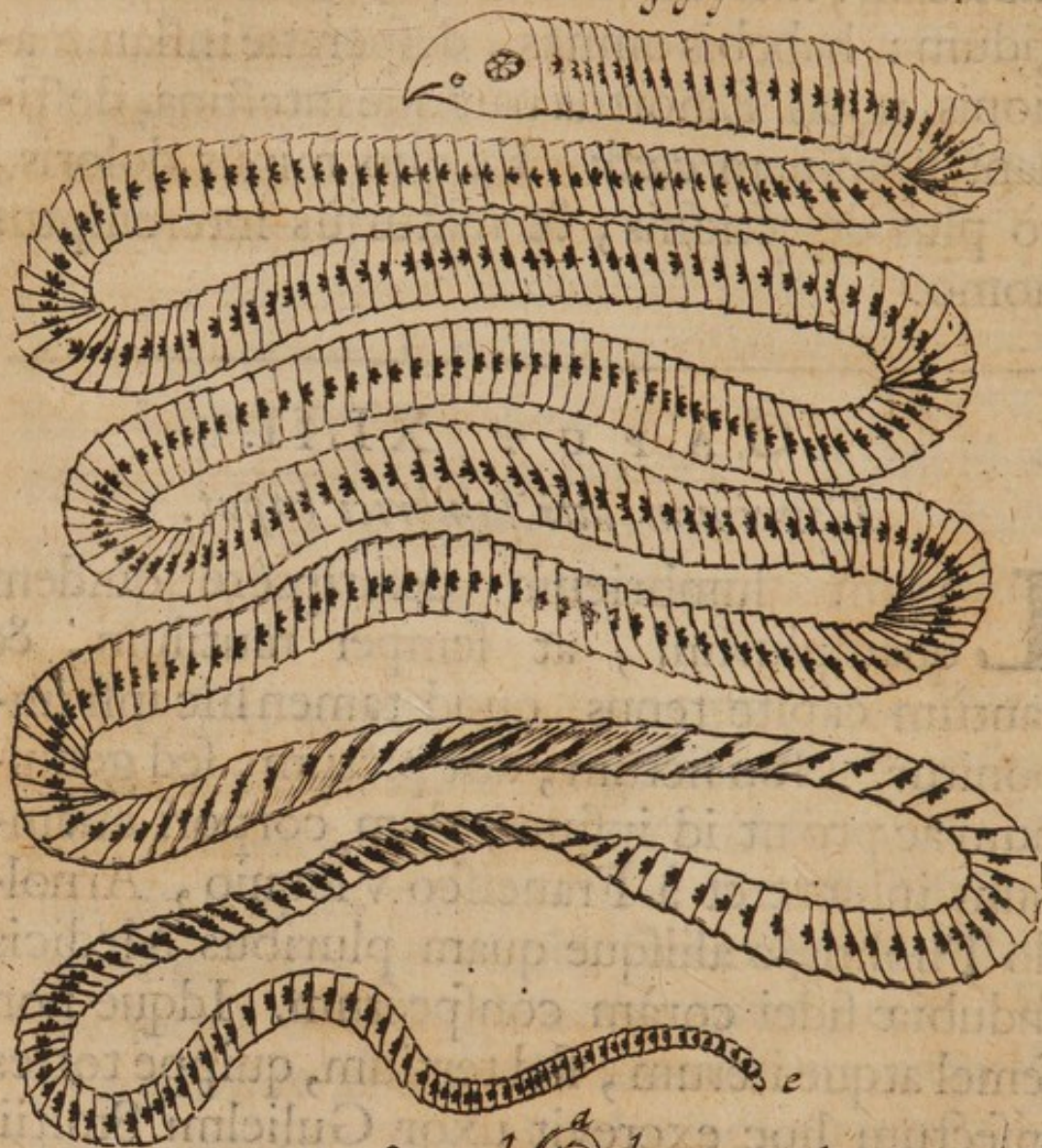
CAPUT XLII.

Genuinum lati lumbrici caput.

LAtum lumbricum descripsere quidem quamplurimi, at semper mutilum, & tantum capite tenus. quod tamen hîc ipsi imponitur. Non fictum, aut pictum, sed genuinum ac pro ut id ipsum, dum corpori etiamnum inhæreret à Francisco Vicquio, Arnol-do Tholingio aliisque quam pluribus Medicis indubiæ fidei coràm conspectum. Idque non semel atque iterum, sed tertium, quippe toties infectum hoc excrevit uxor Gulielmi Smitii. Modò quidem frustulatim & mutilum, sed iterim ter integrum, & omnibus numeris absolutum. erat autem caput hoc non minùs acutum quàm planum, & ore admodum exili planè eâdem formâ quâ ejus iconem dum adhuc reperet æri incidit Salomon Saverius artis ejus abundè peritus.

Infectum autem hocce (siquidem credimus Galeno comm. in aph. xxvi. lib. iii.) exten-

*Lumbricus latus*fig. 1 *Tab. VII.*

- a. caput integrum.
 b. caput alterum
 sed fractum.
 cc. loca pervia
 d. nigra macula.
 e. cauda.

fig. 2

vera vermicu-
li magnitudoVermiculi emictus a vi-
troo perspicillo auct.

fig. 3

alius vermis emicto

- a. caput
 b.b. duo cornicula
 c. cauda
 dd. venter
 e e e e e. pedes

dit sese nonnunquam per universa intestina, proditque rarissime integrum, sed frequentius in varia frustra divisum, idque interpolatis vicibus, modò per unum, modò verò etiam per plurium annorum curriculum. referentibus singulis particulis nunc quinque aut decem, & interdum vicissim viginti aut plures ulnas, qualia frustra memini aliquando à nobis in Theatro anatomico omnium oculis exposita, quæ certe eo sunt majora, quo alvus magis stimuletur ab acriore aut hieræ Logadii, aut trochiscorum alhandal, aut pilularum Tralliani stimulo, quibus medicamentis ad expellendum hunc hostem potissimum utimur.

CAPUT XLIII.

Ischuria lunatica.

HENRICO Ainswordo, Theologo Britanno, supprimebatur urina, quolibet ferè plenilunio: cum insigni angustia, & evidenti totius corporis incendio. Neque excernebatur illa iterum; nisi vel declinante lunâ; vel exsolutâ brachii venâ. Verùm sanguinem toties mittere, quotiens Luna orbem suum complens, supprimeret ipsi lotium: non videbatur è re ægri. Qui propterea aliquoties, tulit patienter, quot nequirit altrinsecus evitari, malum.

Cujus rarus, & inusitatus rumor, ut exci-

tavit varia, cùm nostratum, tum Britannorum Medicorum ingenia: invenit tamen neminem tam sagaci judicio: ut potuerit reddere genuinam, reciprocantis hujus periodi, rationem: nedum subiti, illius auxilii; quod æger dictum, ac factum percepit, à sanguine ex brachio misso.

Sala anatome, post obitum instituta, eruit illic feliciter veritatem in profundum demersam: & ostendit distinctè, qui angusta, renis finistri, pelvis, excrevisset in eam amplitudinem, ut suppleret commodè vicem, vesicæ uniariæ. Quæ propterea tam fuit vacua, quàm ren repletus.

Quæ collectio urinæ, majoribus venis adeò vicina, procul dubio, in causâ fuit, quod tam promptè fluxerit ipsi lotium, simulac feriretur brachii vena. Nam velut œnopolæ, spiritu supra prius emisso, facilè vinum infra eliciunt, ex repletis doliis: sic referantur quoque renes, ubi vel minimum, spirituosus sanguinis adimitur tumidis brachii venis. Ex quarum incisione, vident propterea peritiores, Medici, non tam fisti, quàm promoveri sæpè mulieribus, suppressa menstrua.

Sed quid dicendum, de lunæ consensu? quæ uti reliquis dominatur aquis: sic videtur quoque vim suam exseruisse, in lotium hujus venerabilis Theologi. Cujus urinam, in rene detentam, suppressit intumescens hoc fidus, longè faci-

faciliùs, & disperfit suppressam fortè multò celerius, per vicinas venas; quàm si delituiſſet in remotioris vesicæ receptaculo.

A quâ periodicâ, reciprocantis urinæ, revolutione, credibile utique est proveniſſe, quas singulis pleniluniis, patiebatur, cùm febres, tum angustias. Quibuscum plerumque conflictabatur ad diem quintum; antequam ex toto liberaretur. Sed sanguine, ex brachio, emissio, resolvebatur ilicò frænum, lotium supprimens. Quantumvis vesica præter hoc impedimentum, in se præterea contineret, duos insignes calculos. Uti quoque folliculus fellis, sed parvos, nigros, teretes, &, instar pumicis, raros.

Quantum verò huic Theologo profuit, sanguis ex brachio detractus, tantum juvere alios, in simili urinæ suppressione, vel sanguis ubertim è naribus profluens; vel frequens macularum, in habitu corporis, eruptio. Quibus ductibus auxiliis sanitatem suam aliquando recuperavit, Juvenis quidam, cui integros octodecim dies stagnaverat urina.

C A P U T XLIV.

Calculus Renum.

PLumarum venditor, emortuus ob renum, ac pectoris vitia, habuit in utroque rene insignem calculum: dispergentem se, quadrupli-

plici ramo, instar crucis, per universum renem: adeo ut non potuisset inde eximi, nisi decerpisses frustulatim totum ipsius parenchyma. Viderint igitur illi, qui satis speciosè docent, ex incisus renibus calculos eximere: quam turpi ignominia prostituerent, & se & artem suam; siquidem aliquando inciderent in calculum, tam firmiter renibus innatum.

Sed in thorace vidimus, tres aquæ libras. pulmonem costis adnatum. & cor, non tantum pericardio suo destitutum; sed exprimens præterea, extima sui parte, naturam pallescentis sevi. Quem colorem ipsi, procul dubio, impresserat aqua in thorace contenta, uti luce clariùs videre est, in eorum musculis, quos occidit, vel λευκοφλεγματία, vel ἀνασάρκα.

C A P U T XLV.

Calculus Ureterem obturans.

QUàm utile foret ægris, quemcunque curari: tam gloriosum utique esset Medicis, singula futura prædicere; sed latent sæpè penitiùs morbi; & pertinaces ipsorum causæ, adnectuntur nonnunquam arctiùs corpori: quàm ut possis semper, vel infallibiliter præfagire eventum: vel integrè expellere, qualemcunque morbum.

Margareta Nicola, vidua quadraginta annorum,

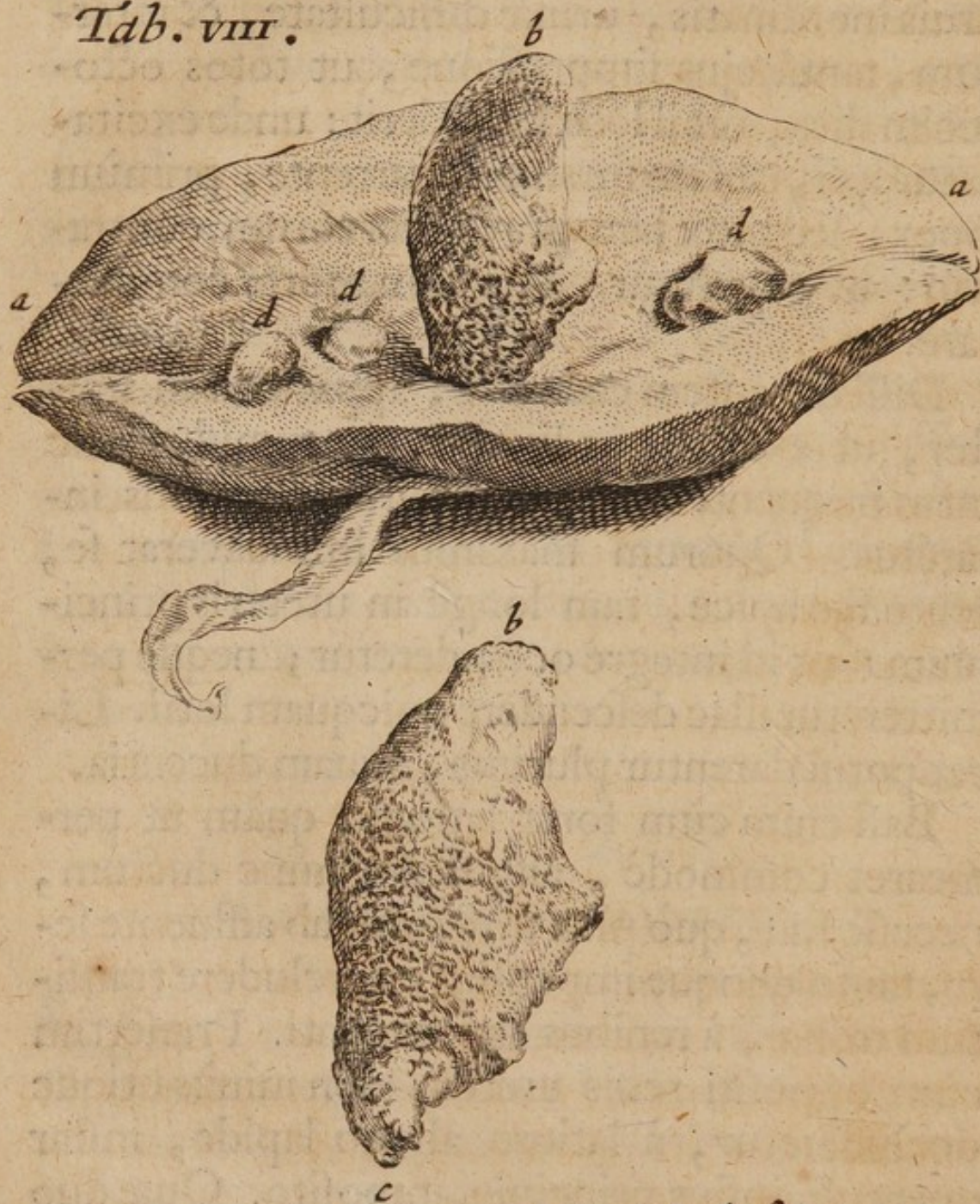
rum, infestata aliquandiu, à dolore lumborum, procidit tandem, in crudele, calculi renalistormentum: cum vomitu, febre, menstruis inordinatis, urinæ difficultate, & interdum, tantâ ejus suppressione, ut totos octodecim dies, nihil lotii reddiderit: unde excitabatur ipsi, ex sero fursùm recurrente, primùm sopor: sed mox tam gravis nervorum contractio: ut cogeretur vitam cum morte commutare.

Dissecto autem cadavere, apparuit ren sinister, ut extrinsecus lividus, ac tumidus: sic intus frequenti aquâ, & pluribus calculis infarctus. Quorum maximus insinuaverat se, acuto suo apice, tam longè in ureteris principium: ut id integrè occluderetur; neque permetteretur illac descendere quicquam lotii. Licet potui darentur plurima, aquam ducentia.

Basi enim cùm foret latiore, quàm ut permearet commodè, angustum hunc ductum, necesse fuit, quò plus urgeretur ab affluente sero, tanto quoque impensius intercludere transitum urinæ, à renibus descendenti. Præsertim cùm oppositi renis ureter, non minùs utique occluderetur, à latiore aliquo lapide, instar operculi, ipsius principio, imposito. Quæ duo obstacula conspicuè omnibus ostensa, vindicarunt artem ab ignominiâ: & inculcarunt efficaciter:

Non esse in Medico, semper relevetur ut æger.

*Calculus renis**Tab. VIII.*

a. a. renis forma
b. calculus ureteri infixus
c. apex calculi.
d. d. calculi dispersi.

Sed dicat quis : quem terminum ponunt Medici, morti, exsurgenti à suppresso lotio? non alios citiùs, alios verò occidit tardiùs? Talentia corpora ut interdum excurrunt diemagesimum: sic attingunt infirma, vix septimum, vel octavum. Certum est, aliquos ducesse ad undecimum, & tamen, ex toto, iterum convaluisse. Sed post illum diem, equidem certè vidi neminem enavigasse, periculum hoc fyrtium æquor.

Quamvis enim cedat dolor, & fluat iterum lotium: reddidit tamen diuturnior illa mora, urinam, interea loci, usque adeò acrem, & vecem ita effoetam: ut ne præstantissima quidem medicamenta, possint ab interitu vindicare, naturam, hac ratione, non fictè, ac simulacra, sed plenè emortuam.

C A P U T XLVI.

Diabetes.

Uvenis Patritius, ob calculum, in pueritiâ sibi excisum, perhorruit usque adeò, crudelem, hujus tormenti recidivam: ut nulla non dmitteret remedia, dummodò cierent lotium. Quo tamen impensius fluente, ob continuum sum, vini malvatici, cum semine urticæ, præparati: contraxêre inde incalescentes res, tantam imbecillitatem: ut dissoluto ipso tono, inciderint in diabetem: five tam

vehementem, currentis urinæ transitum: ut cotidie emingerentur circiter sex liquoris libræ.

Quo perenni profluvio, ultra tertium mensem continuante, emarcuit summopère corpus, cum lentâ febriculâ, siti inexhaustâ, vigiliâ indefatigabili, & tandem totius compagis, ac omnium viscerum dissolutione tam evidenti: ut verè fuerit in ipso videre: quid argutus Aretæus intelligat, per colliquationem illam, in quam dicit resolvi, carnes, & membra eorum, qui diabete laborant. lib. 11. diut. aff. cap. 11.

Est autem διαβήτης (ut cum Paulo Æginetâ loquar) velox transitus eorum quæ bibuntur. Adfectus certè adprimè rarus. Quem Gale- nus duntaxat bis: & Victor Trincavellius, spatio quadraginta annorum, ter solummodò vidit. Et nos annis viginti quinque, in frequentibus ægris, bis improspere; & semel feliciter, in anu sexagenariâ, ante diem quartum decimum, sanatâ.

Causa ipsius est, imbecillitas renum. Sive eam induxerit frigus, post potum refrigeratum: uti in Abbatissâ Venetâ, & Cardinalis Pisani fratre, animadvertit Victor Trincavellius. Sive calor, excitans non modò sitim, sed irritans præterea, vim attractricem renum, velut decrevère, Paulus Ægineta, Alexander Trallianus, Avicenna, & Aretæus. lib. 1. de sig. diut. morb. cap. 11.

Ubi

Ubi expresse statuitur, morbum hunc extari, à dipsace, viperâ venenatâ. Quam Dioscorides, & Aëtius Causum appellant. Sive, quod commorfi ab illâ, infestentur febreudente, sicuti loquitur Galenus, libro de theacâ, ad Pisonem. Sive, quod producat, (ut ait Dioscorides) sitim adeò inexhaustam: nullâ compescatur aquâ. Quæ omnia maximum, cum arguant incendium, mirum certè non est: æstuantem calorem, poni à Medicis, inter causas, diabetis, uti hîc à nobis, quoque constitutum.

CAPUT XLVII.

Mictus Lapidosus.

ANus septuagenaria, defatigata aliquandiu, à febre, ac dolore lumborum, minuit tandem, unico impetu, quasi relaxatis num repagulis, trecentos amplius calculos. Quem eundem numerum, licuit quodammodo videre, in uxore cujusdam præfecti, societatis Indiæ occidentalis: quæ displosis utique tot tormentis, vixit deinceps, expers omnis belli.

CAPUT XLVIII.

Membrana lapidescens.

GErbreghta Rotaria, credita à calculo obfessa, eminxit tandem membranam sat amplam: obductam exilibus lapillis: sed in medio ita perforatam: ut per hiatum illum commodè excerneretur urina. Reliquerat autem hæc membrana varia sui, in vesicâ urinariâ fragmenta. A quibus antequam se liberaret Natura, peperit ægræ tantum negotii: ut resolutis vesicæ nervis, inciderit in involuntarium urinæ profluvium. Quod vitium tamen deinceps, evicere medicamenta roborandis nervis dicata.

CAPUT XLIX.

Mictus vermis cruenti.

VOlcardus Aita, Vir pleni habitus, excrevit utique à vesicâ, simillimam membranam: & præter illam, corpore jam plenè emaciato, vermem teretem: colore adeò rubrum ut videretur, solo quasi sanguine altus. In quem etiam totus resolvebatur, post mortem flaccescens.

Momorderat autem hic vermis, tam acriter quasi sanguinem sitiens, cùm renes, tum membranas, ac venas illis vicinas: ut vix à lachrymis

sibi temperarit, vir cæteroquin durus: & domesticis ærumnis abundè exercitatus. Ac inde haud facilè erraret is, qui insectum referret, inter illa animalia: quæ veteres *ia*, sive ferina appellant. Quod instar fera- depascantur nostra viscera: infesta non ius naturæ humanæ, quàm perniciosissima ena.

Ut perspicuè videre fuit in hoc ægro. Cui miserum hoc animal, adeò fuit exitiale: ut m, ne mortuo [quidem potuerit supervivere. Quippe illo excreto, concidère ilicò vires: post illas, tam celeriter, residuum, emaci corporis, robur: ut vix ossibus ulterius ens, amiserit brevi, gratissimæ lucis usu-

CAPUT L.

Undeviginti vermiculi emicti.

Ximius, nostræ Reipublicæ, Medicus eminxit, post febrem tertianam, intra octidm, undeviginti vermiculos: sine dolore ullâve urinæ difficultate, sed cum lûtio, le, tincto; & pituitâ in fundo subsidentibus. Erant autem hi vermiculi, inter illos, putri caseo, innascuntur, & ascarides, ii. Ab obtuso, ac lato capite (cui protubant duo cornicula) sensim desinentes, cumminatam caudam. Cujus extremus apex
ni-

nigricabat, in viventibus admodum perspicuè.

At in convexâ parte, sive dorso, fuere rotundi, ac glabri. In ventre verò depressi, rugosi, & instar millipedum, innumeris pedibus donati. Uti verè exprimit figura minor: conveniens ad amussim, cum genuinâ ipsorum formâ, ac magnitudine, quæ tamen veritus, ne oculos lectorum facilè fallerent; sategi ex illis & alteram, majorem illam figuram elicere, perspicillum illud; quod (auctâ insigniter specierum magnitudine) significantiùs demonstrat latentia, exilium corpusculorum, lineamenta & minutias aliàs invisibiles. Vide tabulæ septimæ figuram secundam.

Quas eò delineavi accuratiùs; quo propitiùs videntur convenire, cum illo vermiculo, quem Vir diligens Ambrosius Pareus, asserit olim excretum, à solertissimo Hippocratis Interprete Ludovico Dureto, ex difficili morbo, convalescente, lib. XIX. cap. III.

CAPUT LI.

Cottidianus vermium mictus.

Mulier annorum quinquaginta, infestata crebriùs partim à pituitâ, ex capite, destillante: partim verò ab indefatigabili lumborum cruciatu; excrevit, sub finem morbi, singulis diebus, vel quinos, vel senos vermiculos

colore ut albos, sic neque formâ diffimiles illis, quos profert caseus putris. fuere tamen duo, inter illos, ita magni: ut æquârint longitudine digiti articulum. Ut eleganter exprimit figurâ, Cælatore, æri incisa.

Ne autem putredo, vera vermiculorum causa, ulteriùs proferperet, pluresque, quàm venes, aut vesicam, inficeret partes: sategimus per sequentia remedia, opem ferre; quibus etiam fontem hunc integrè exhaustimus.

℞. Conservæ absinthii Romani, uncias duas, radic. helenii conditarum unciam, corticis citri conditorum unciam mediam, pulvis hieræ picræ scrupulum unum, olei vitrioli dramam mediam. Misce, fiat conditum.

℞. Massæ pilularum nitri Tralliani. Pulvis hieræ picræ, singularum scrupulum medium, olei vitrioli, guttas quatuor. Misce, fiant pilulæ quatuor.

℞. Radicum helenii unciam mediam, eryoniæ dragmas duas, raphani agrestis uncias tres, herbarum, abrotani, rutæ, absinthii, singularum manipulum, centaurii minoris, chædrios, singularum manipulum medium, feniculum limonum, & portulacæ singulorum unciam mediam, foliorum senæ mundatorum à capitibus dragmas tres. Decoquantur secundum artem, & adde libris duabus colaturæ, syrupi è quinque radicibus oxymellis scyllitici, singulorum uncias duas, è limonibus unciam unam,

unam, olei vitrioli scrupulum, & fiat potio. Vide tabul. VII. fig. III.

CAPUT LII.

Periodicus capillorum miētus.

MIētum capillorum, five τερχλασις, conspexere Medicorum aliqui, sed admodum pauci. At quis reciprocantem ipsius periodum? quam nobis evidentissimè obtulit filius, Consulis Hornani: afflictus quatuor amplius annos, ab hoc inusitato capillorum miētū, qui ipsi identidem revertebatur, quolibet decimo quarto die, cum insigni urinæ difficultate, & tantâ, perturbati corporis, inquietudine, ut vix se contineret in cubili.

Æquantibus singulis pilis, modò medium, modò verò digitum integrum. Sed mucò ita involutis, ut rarò separatim, sed plerumque prodierint conglobatim. Durante qualibet accessione dies fermè quatuor: in quibus licet continenter, & molestè redderet urinam transegit tamen reliquos dies, sine ullo cruciatu, ullove capillorum miētū, usque dum postliminiò repeteret, consueta reciprocandi ratio.

CAPUT LIII.

Ulcus vesicæ sanatum.

SAra Sadelar, divexata miserandum in modum, à fordido, ac acri vesicæ ulcere, fecit quidem periculum, terebinthinæ cypriæ, ligni nephritici, chalybis, aquæ mulsæ, aliorumque cum ficcantium, tum detergentium remedium, quæ longior usus comprobaverat esse, sanando ulceri, efficacissima. Quibus tamen omnibus, parùm, aut nihil proficientibus, confugit tandem ad aquam fontis Spadani: cujus certè continuo usu, debellavit tam feliciter deploratum illud vesicæ ulcus: ut summe obstupuerint, quibus id videbatur habere certam desperationem.

CAPUT LIV.

Terrestres Coles cum Coleis suis.

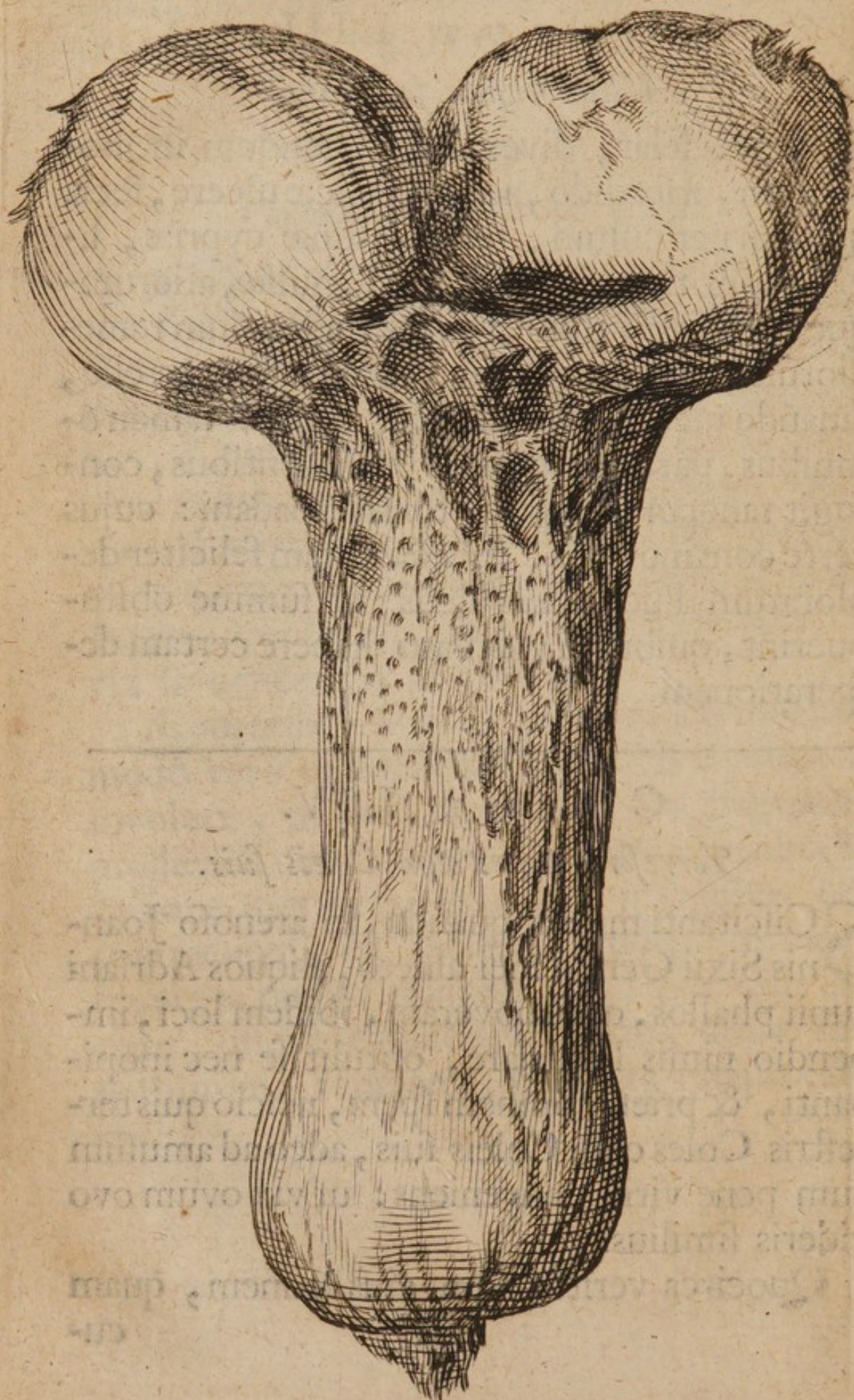
SCiscitanti mihi aliquando, in arenoso Joannis Sixii Generi mei alneto, aliquos Adriani Junii phallos, quos noveram, ibidem loci, impendio nimis luxuriare, obtulit se nec inopinanti, & præter omnem spem, nescio qui terrestres Coles cum Coleis suis, adeo ad amuffim cum pene virili conveniens: ut vix ovum ovo videris similis.

Quocirca veritus sum ejus iconem, quam

M

cu-

Coles Terrestris Cum Coleis.

curaveram jam æri incîdi, huic operi inferere, fatius existimans Satyricam hancce lascivientis naturæ luxuriam, folis Medicorum quorundam oculis, verecundè, & clanculum, intra privatos parietes exponere, quàm in publicum edere, & liberam cuilibet ejus copiam facere.

Erat autem Caulis five scapus ipfius teres, & exactè rotundus, extrinsecus quidem glaber ac levis, potiffimùm recens ex terra erutus, sed intus totus fungosus, & aliquandiu adfervatus, corrugatus, & pluribus scrobiculis quasi exesus. Longitudo penis ut fuit novem, sic testium ambitus duntaxat quatuor tranſverſorum digitorum. summa cuspis tegebatur quidem capillari aliquo tubere, sed deficiebant glans, corona, præputium ac frænum. vis simile quid, lege ultimam epistolam lib. III. Andreæ Matthioli, & quæ hîc vides, oculo pudico.

NICOLAI TULPII
OBSERVATIONUM
MEDICARUM
LIBRI TERTII

CAPUT I.

Misera virginis gibbosæ conditio.

DISPAREM humanæ vitæ conditionem, ut passim alia; sic demonstrat potissimum, inusitata quorundam morborum atrocitas: sæviens nonnunquam adeò immensum in nonnullos: ut vix suppetant verba, quibus exprimas debitè ineffabilem ipsorum miseriam. Qualia infortunia equidem vidi plurima. Sed non possum hîc non meminisse trium ægrorum; quorum certè ferox calamitas, & formidabile tormentum, excussissent lachrymas, vel infensissimo hosti.

Virgo gibbosa redigebatur paullatim, cùm à difficili spiritu, tum ab aquâ intercute, in eas angustias: ut nec potuerit sedere, nec decumbere, nedum (quod tamen moliebatur) corpus suum, quasi in æquilibrio suspendere, ex lineo subligaculo. Unde factum, ut coacta sit, sese provolvere in genua, ac cubitos: eoque prono situ, integrum amplius mensem, sustine-

re gravem, ponderosi corporis, molem. Sed non sine evidenti excoriatione cutis, ob continuum articulorum attritum.

Ex quo, inverſi corporis, poſitu, dici non poteſt, quantum intumuerit facies; quam formam genæ; & quæ non tubera acquiſiverint palpebræ. Ut fileam nunc, ſummum illud vitæ tædium; quod conceptum, ex intolerabili hac miſeriâ, neſcio quos non gemitus; & quæ non expreſſit lamenta. Adeò ut vocarit, modò illos felices, qui ſemel duntaxat morerentur: modò verò qui mortui placidè quieſcerent; quùm ſibi, quaſi in poenam daretur: & continenter mori, & nihilominus nunquam quieſcere.

Exclamans propterea, nullum ſuæ miſeriæ dari finem. Verùm alium ex alio neſti errorem; Ejusque perplexo reti, tam ſtriſtè vitam ſuam intricatam detineri, ut licet vivendum ſit, ignoret tamen, ulterius vivendi rationem. Se non ampliùs liberè, ſed precariò vivere. Dummodò vivere ſit, ire cottidie, quaſi ad proprias exſequias. Et accipere à morte, plus detrimenti, quàm ſolatii.

Quæ lamenta ut magna; fuère tamen neutiquam morbo graviora. Siquidem enim decumberet ſupina, obſtabat ilicò gibbus. Si pronâ, urgebat tam vehemens, oppreſſi ſpiritus difficultas: ut videretur dictum, ac factum peſſum ire. At ſi inclinaret in alterutrum latus:

profluebat illicò illuc tantum aquæ, ex hydro-pico ventre, ut maluerit millies mori; quàm tam acerbam vivere vitam.

CAPUT II.

Vesica, à calculo, consumpta.

IN quam eandem rerum desperationem, utique incidit Juvenis quidam Harlemensis, miserandum certè in modum excarnificatus, à duobus calculis, in vesicâ urinariâ clanculùm latitantibus. Quippe ita absorpserat illos, frequens vesicæ mucus: ut nequiverint eos digitis explorare, nedum ferro convenienter excindere lithotomi.

Unde factum, ut continuo suo attritu, non modò abraferint; verùm integrè consumpserint membraneas vesicæ tunicas. Illæso solummodò, vel potius, aliquatenùs adhuc superstite, musculo ipsius collo. Quod cùm non foret continendo lotio, diffudit se illud necessariò per vicina intestina: excitans illic ut dolorem acrem; sic continuam meiendi difficultatem; & exitialem nervorum contractionem.

Sive ob exquisitum intestinorum sensum: sive insignem retentæ urinæ acrimoniam, quæ certè tam acerbè pupugit, laceras, ulceratæ vesicæ, oras: & accensas, vicinarum partium tunicas: uti quoque lumborum nervos: Ut præ
in

insuperabili doloris cruciatu, contraxerit non tantum extremam maciem: sed oppetierit quoque miserrimam mortem.

Quâ tamen, priusquam defungeretur, coactus fuit integrum annum sedendo transigere, & non heri, atque hodie, sed continenter caput ita sublime habere: ut nunquam id licuerit ipsi, in pulvinar inclinare: quin dictum ac factum distraherentur, vel omnes; vel certè illi nervi, qui aut caput versus scapulas trahunt: aut rectam, & immobilem reddunt cervicem. Quam priorem speciem, ut ἐπιδοτονον; sic insequentem τέτανον, sive rigorem appellant Medici.

Quorum sanè sævissimorum tormentorum crudelitatem, tam impensè perhorruit hic Juvenis: ut fugerit, cane pejus & angue, quaecunque decumbendi genus. Malueritque perpetim configere, cum ineluctabili dormiendi necessitate: quàm tam acrem perpeti dolorem: & tantis molestiis redimere, tam irrequietam, fatiscentium membrorum quietem. Quorum tamen securitati, tandem consuluit mors.

In cujus luctâ, contigit quidem succumbere, sed non decumbere. Quod tamen bis fuit conatus, sed bis utique repulsus, cùm ob indefatigabilem dolorem, tum ob atroces nervorum contractiones; quæ cerrè intervenêre tam frequenter: ut necesse habuerit parêre inevitabili

necessitati; & invifam vitam finire, fi non decumbendo, faltem fedendo.

Infpectis autem poft obitum, miferri mi hujus cadaveris extis, vidimus duos infignes, in veficâ, calculos, fed muco, ac puri penitiùs immerfos: quàm ut ipforum durities potuerit à lithotomi digitis attingi. In quo tamen maximum artis illius momentum. Ipfa verò vefica, adeò à calculis fuit attrita: & à pure tam foedè confumpta: ut urina deftituta proprio receptaculo, fluctuaverit liberè per univerfa intestina.

Quorum finuofi anfractus acriùs ubi velli- carentur, communicabant ilicò malum fuum, nervis à fpinali medullâ oriundis: & illi vifciſſim ipſi cerebro. Cujus præternaturalis contractio: incurvavit non ſemel, tam vehementer hujus juvenis dorſi ſpinam: ut univerſum corpus, videretur, inſtar alicujus globi, retrorſum conglomerari.

Deprimentibus interim duobus hiſce calculis, uſque eò rectum inteſtinum: ut coarctatum produxerit plurima membranofa filamenta: intertextentia tam arctè interiorem ipſius fiſtulam: ut nihil excretorum potuerit ampliùs transmittere. Planè eâdem ratione, quâ ſimilia filamenta vidimus obſtruxiſſe gulam, à carcinomate coarctatam.

CAPUT III.

Gangræna umbilici.

Mulier annos nata quinquaginta, contraxit, ex acerbissimo ventris dolore, insignem gangrænam: depascentem tam turbulentem medium abdomen: ut consumpto umbilico, & perforato peritonæo, denudaverit non modò mesenterium, ac intestina: sed exederit præterea, pleraque ventris exta. Horrendum mehercules spectaculum; & teterri-
mum, detestandæ calamitatis, armamentarium.

Cujus abominanda laniena objiciebat oculis, hinc hiulcum cutis, musculorum, peritonæi, ac omenti foramen: illinc verò cruentas, ulceratarum partium, oras: lacera, deformis mesenterii, vasa: & quæcunque ventris viscera, à pure, sanie, ac effusis cibi reliquiis, tam cædè conspurcata: ut nihil vel acerbius unquam tulerit; vel execrabilius viderit quisi-
am mortalium.

Equidem certè, ut ingenuè fatear, nescio quam non potius feram admisisset hæc ægra: quam talem aquilam: quæ non tantum depascebatur cor; (ut de Prometheo fabulantur poetæ) sed præterea etiam pleraque ventris exta. Imò quicquid in inferiora hac culinâ, nutriendo corpori, destinavit sagax, ac officiosa

natura. Sed complicatis tragicis hisce aulæis, properemus potiùs ad tempe, minùs saltem inamoena.

C A P U T IV.

Lapides bezoartici, in homine.

ADmiranda, ludentis Naturæ, opera, ut passim mundus universus: sic ostendit in primis homo, animal verè divinum. In quo uti continentur omnium quasi animantium formæ: ita vix quicquam complectitur major mundus; cujus figuram non exprimat ad amussim, fœcundum hocce, totius universi, compendium.

Joannes de With, Senator Amstelredamensis, enecatus à calculo, & sectus deinde à chirurgo, habuit in vesica sua viginti novem calculos, figurâ, ac magnitudine inter se, ut dispares: sic formâ, glabritie, ac lævitate adeò invicem similes: & tam propè convenientes cum lapide bezoartico, quem fert India orientalis: ut facilè, vel oculatissimo imposuisset aromatario.

Latitabat autem unusquisque, involutus proprio receptaculo; & quidem tam tectè: ut circa initium, crediderit chirurgus, nihil calculorum illic detineri. Cujusmodi cavernosis cuniculis, testantur Brouerdus, & Raphael Thorius, inhæsisse utique innumeros calculos, in
ru-

igosâ, Isacii Casauboni, vesicâ, sed non in
 ccullo illo subtus adhærente, quam asserunt
 no ore, fuisse, sine calculo. Licet secus videar
 r indicare Joannes Riolanus, Anthropo-
 aph. lib. II. cap. xxviii. Vide Johan. Be-
 rovicium in Spicilegio, de calculo.

Lapides verò hosce, ceu industrium, sagacis
 turæ, opus, ubi intueretur Cornelius Sasbou-
 is; qui omnem ætatem triverat in exsecandis
 culis; asseruit sanctè, inter innumerum il-
 m, quem viderat calculorum numerum, oc-
 rrissè quidem subindè, miras, lascivientis na-
 ræ, figuras, verùm hætenùs nullam, in
 am tantùm operæ posuisset, polydædala re-
 m parens, Natura.

C A P U T V.

Calculus vesicæ adnatus.

7 Elut calvariæ fractæ nihil perniciosius est,
 occultâ, oppositi ossis, rimâ: sic summè
 cet vesicæ urinariæ, calculus ipsi adnatus.
 em sive tollas, sive relinquas, perinde oc-
 is ægrum. Cujus periculosæ accretionis spe-
 nen, licuit aliquando videre, in cadavere
 usdam viri Brabantini. Cujus Vesica con-
 uit calculum membranâ involutum; & fi-
 s suis tam stricte vesicæ tunicis adligatum:
 vix inde avelleretur sine manifestâ dilacera-
 ne.

Quam

Quam eandem calamitatem, sed eventu tristiore, dicitur quoque vidisse Vetus Amstela, pagus ad mille passuum Amstelredamo diffidens, in rustico verè infelici. Cui lithotomus adempturus calculum, extraxit simul & ipsam vesicam. Utpote calculo, tot, & tam tenacibus vinculis accretam: ut nequiverit ullâ arte, ab eo separari. Ac proinde conjecit in præsens periculum non minùs vitam ægri: quàm famam curantis.

Viderint itaque hîc Lithotomi, quàm facile decipiat ipsos candela cerea: & quàm parùm fidendum, penicillo ferreo, tantandi gratiâ, in vesicam immisso. Quippe renitens durities, est ipsis, infallibile, præsentis calculi indicium. At calculus tunicâ suâ obductus, nec reluctatur tactui: nec percussus edit sonitum. Quocirca non credendum solis hisce experimentis: sed vocanda sunt in subsidium etiam alia signa: confirmantia vacillantem ipsorum certitudinem.

Sed quid faciet Lithotomus, inveniens ejuscemodi calculos, incisâ jam urethrâ, & dilatato ritè vesicæ collo? tollet, an relinquet? tollet sequaces, & relinquet reluctantes. Neque enim omnes involucro inclusi adnascuntur vesicæ, sed quidam illorum fluctuant liberè. Prodeuntque non minùs facile; ac si nullâ tegerentur membranâ. Uti equidem bis vidi, in duabus mulieribus, quæ ejuscemodi

modi calculos, & spontè, & prosperè excre-
sere.

Quod si verò, vesica sit malè conformata, sive ob membraneum septum eam intus dividens; Uti videre Casparus Bauhinus, & Volcherus Cojiter; Sive ob ἐκφυσιν illi adærentem, qualem habuit Vir inusitatae eruptionis, Isacius Casaubonus; Sive ob membranas ipsius complicatas, & pubis ossi artius accretas, quam ut possit sectio institui, ne evidenti vesicæ offensâ: Qualem hujus artis positum equidem aliquando observavi, in filio cujusdam mercatoris, sectioni jam destinato. Tum certè non minore circumspeditione opus, erit; uti videre fuit in exemplo hîc inserto.

In quo, ingloriam certè operam collocasset thotomus, aliàs minimè inexercitatus: Nisi terterritus, à perverso hoc vesicæ situ, sustulisset prudenter manum de tabula: consulens utiliter, non minùs pueri salutis, quàm suo honoris: Latitabat namque hic calculus, (uti quidem docuit anatome) tam perplexo errore, contortæ huic vesicæ implicitus: ut ne ipse quidem Æsculapius eum inde exemisset, sine manifesto vitæ discrimine.

CAPUT VI.

Calculus vesicæ arctè circumdatus.

Vir maturæ ætatis aliquoties seriò admonitus, noluit tamen sibi exsecari calculum. Non, quòd vereretur (uti quidem præse ferebat) vitæ jacturam: sed ne videretur familiam suam fraudare necessario suo fulcro. Quæ sententia ubi stetit: Increfcere interim malum: infectari acerbius tormenta: & vires indies ita fatiscere: ut obsolescente corporis usu, cogeretur vitam cum morte commutare.

Altero rene, à putredine, jam consumpto, altero verò, ab aquâ ita distento: ut videretur supplere vicem vesicæ. Quam etiam vidimus planè vacuum: & omni liquore destitutam. At ureteres tam amplos, ob calculos illac crebriùs transeuntes: ut in se, haud gravatè admisissent digitum humanum.

Ipsa autem vesica continuit duos calculos: à corrugatis ipsius tunicis tam arctè circumdatus: ut præter illos, vix unciam recepisset liquoris. Quæ inusitata ipsius angustia peperit, procul dubio, ipsi, non modò crebram urinæ difficultatem: verùm etiam continuum dolorem: ortum ex fervidâ, præ affatæ urinæ, acrimoniâ: erodente assiduò, intentas vesicæ membranas.

Quas

Quas siquidem, præter commemorata incommoda, acrius etiam urgeret, asperioris calculi, attritus, excarnificabatur certè usque eo miserrimus hicce homo; ut præ tormenti magnitudine, nesciverit multoties quò se verteret, non satagens amplius suos demereri: sed invisæ vitæ tantoperè jam pertæsus, ut exuto omni illo amore, quem circa mali initium, eliximus, instar voraginis, absorpsisse qualecunque calculi tormentum, discesserit non invivus, è vita.

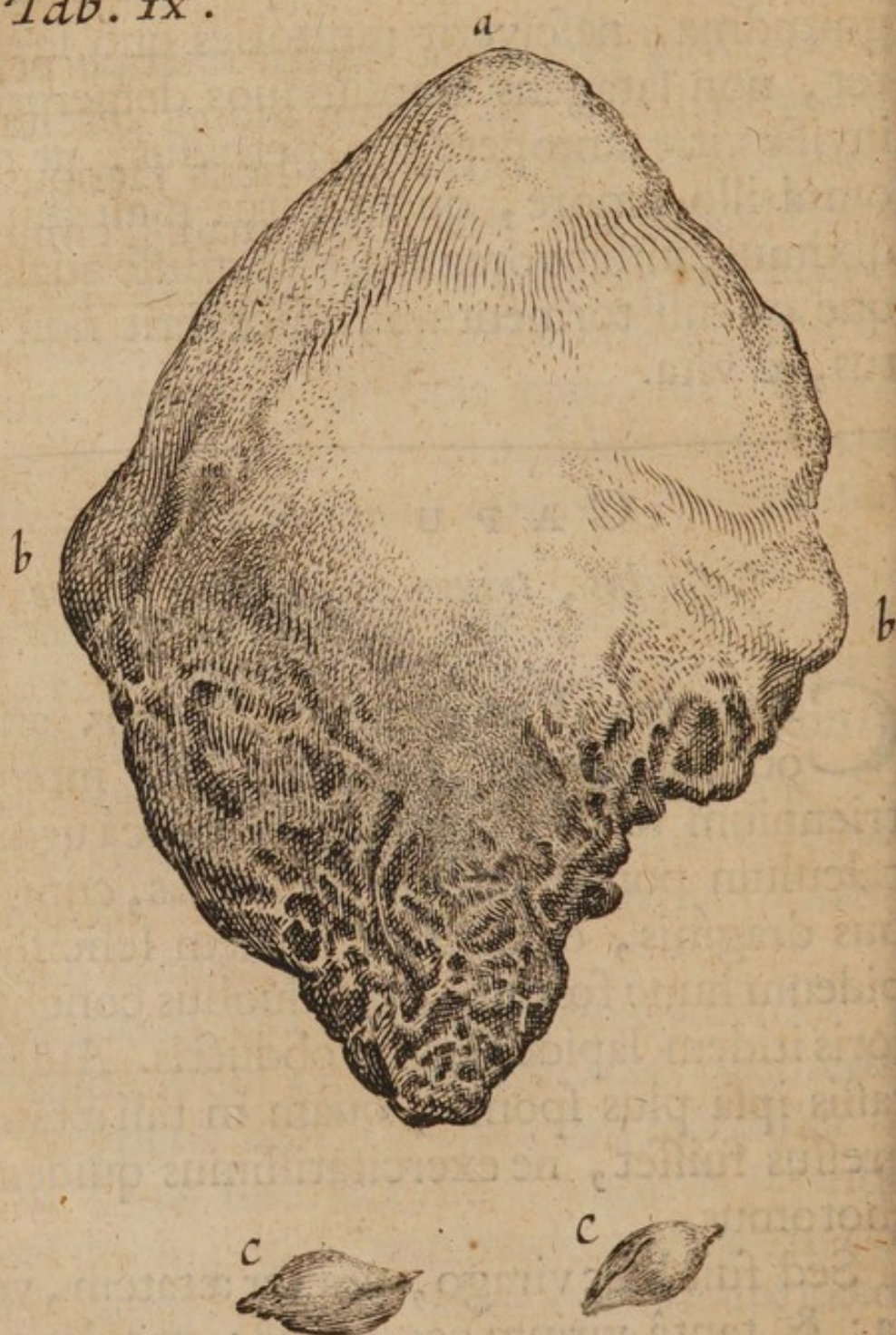
CAPUT VII.

Calculus, trium unicarum, sponte excretus.

CAthalina Pannemaker, agens annum octuagesimum nonum, ubi integrum triennium tulisset animosè, in vesicâ urinariâ, calculum ponderantem tres uncias, cum duas dragmis, enixa fuit tandem felicissimè lapideum hunc foetum, cum duobus conchyliis, oris itidem lapideâ crustâ obductis. Ausa fortassis ipsa plus spontè, quàm in tali ætate aggressus fuisset, ne exercitatissimus quidem lithotomus.

Sed fuit hæc virago, præter ætatem, vegetior: & tantâ virium constantiâ: ut tulerit non tantum foriter longum hoc calculi tormentum: sed sustinuerit etiam deinceps non minus

*Calculus vesicae**Tab. IX.*

a. calculus
b. b. prominentia
c. c. duo couchilia

nus animosè, molestam illam, effluentis lotii, incontinentiam, quæ solet sequi vesicam, tanto molimine, distentam. Prodiens cottidie in publicum; & frequentans non minus conciones sacras, ac si nihil vitii fuisset perpessa. Uti cum stupore nobiscum vidit exercitatissimus nostræ Reipublicæ Medicus Jacobus Barra, quicum vetulæ huic medicinam fecimus.

CAPUT VIII.

Modus eximendi calculum, ex urethrâ.

Calculum verò, quem mulier, ob brevius vesicæ collum, facile; illum excernit mas, propter longiorem colem, difficillimè. Sed si contigerit, lapidem aliquem, tam firmiter urethræ inhærere: ut intercludat urinæ transitum, confugiunt ilicò Medici ad triplex remediorum genus. Scalpellum, uncum, vel suctum. Eorumque ope educuntur nonnunquam, ex angustâ hac fistulâ calculi, ut magni, sic interdum maximè oblustantes.

Sed suctus cæteris plurimùm præpollet. Ut pote tutissimè, eliciens calculos etiam asperrimos; cùm à sectione relinquatur plerumque inæqualis cicatrix, & uncus non parùm exasperet glabram urethræ tunicam. Verùm si calculus immoretur prope glandem, seca intrepidè, certus cicatricis asperitatem non tam reformi-

dandam, in carnosio colis sine, quàm in medio membranarum ductu.

At verò, præter triplicem hanc calculos educendi viam, excogitarunt Medici Ægyptii & quartam: cujus ope eliciunt calculos, sine incisione, non tantùm ex urethrâ, verum etiam ex ipsa vesica; dilatando duntaxat colem per inflatum spiritum; qui ne penetret ad interiora, comprimunt arctâ manu, extremum pudendi. Et propulso paullatim calculo, per digitum ano immissum, ad latiore uretham, adigunt eum lentè versus præputium. Quò ubi pervenit, removetur confestim cannula, quæ coli spiritum insufflavit. Eaque ratione educuntur ab illis calculi, magnitudinis nuclei olivæ. Vide Prosperum Alpinum medicinæ Ægyptiæ lib. III. cap. XIV.

Cujusmodi certè lapides, etiam sine tali molimine, cottidie apud nos prodeunt, vel sponte, vel arte elicit. Præsertim suctu, vel unco. Et nonnunquam solius catheteris beneficio. Cujus periculum, non ita pridem facturus lithotomus, perduxit solo cathetere, lapidem vesicæ, æquantem nucleum olivæ, ultra medium urethræ. Quò loci, ubi inhæreret firmius, quàm ut sequeretur trahentis manum; incidit subtus colem; & educto illic calculo, liberabat ægrum felicissimè, ab omni cruciatu.

Siquidem autem incruentum hoc Ægyptiorum
rum

rum experimentum, opitularetur promiscuè cuicunque calculo, five magno, five parvo (quod tamen minimè testatur Prosper Alpinus) ex usu certe foret, usum illius, in usum trahere. Sed colis virilis ductus angustior est, quàm ut transmittat cujusmodicunque calculos. Neque enim dilatatur urethra perinde mari, ac vulva mulieri. Ac proinde toto cœlo erant: qui Medicinæ canditatis passim inculcant, Colem non minùs ampliari posse, ab arte, vel spiritu illi inflato, quàm vulvam, à naturâ mulieribus prægnantibus, obstetricante.

CAPUT IX.

Turunda lapidescens.

ADolefcens temerarius, fretus Juvenili robore, ivit, in Indiâ occidentali, venatum Urum, five taurum sylvestrem: ferox profectò, & indomitum animal. Verùm venatione infeliciter succedente, ictus fuit graviter à tauri cornu; transeunte vulnere, per peritonæum, usque in vacuum vesicæ urinariæ.

Cujus dilaceratæ tunicæ, plurimùm ubi colligerent puris; immisit illis chirurgus, detergendi causâ, ampliorem turundam: concinnatam ex complicatis filis. Quod linamenti genus, creditur esse Hippocratis ἑμμοτον, lib. v. aph. xlvii. Evénit autem, five ægri

incuriâ; five curantis negligentia, ut turundam hanc in se attraxerit vesica: obducens eam primùm mucò, deinde verò concreto calculo.

Unde occludi paullatim vulnus; emingi continenter pus; & collum vesicæ; urgeri tam perenni mejendi difficultate cœpit; ut inde moveretur non levis suspicio, latitantis alicujus calculi. Quem etiam tandem ipsi excidit lithotomus, æquantem magnitudine pugnum humanum: & continentem in se, turundam illam, quam diximus chirurgò clanculum fuisse subductam. Erat autem hic lapis, ut fragilis: sic accretus duntaxat, ex pure indurato. Atamen liberatus hic Juvenis à ponderosâ hac mole, evasit ilicò inextricabile illud periculum, quod ipsum aliàs, miserandum in modum confecisset.

En vada, ac brevia, quæ vites chirurge. Adnecte prudenter fasciam, linamentis immittendis in plagas, ad interiora penetrantes. Sed præcipua sit, thoracis, ventris, ac vesicæ, cura. Quæ nisi cordi fuerit, incides, procul dubio, in acutos ignominia murices: & præcipitabis ægros, tuæ diligentia commissos, in inextricabilem errorem.

CAPUT X.

Lethalis ani tumor.

Periculosa uti sunt, duriora tubera, inter gulam, ac asperam arteriam sese infinuantia: sic neque sine evidenti discrimine est ille tumor: qui hæret maribus inter vesicam, & intestinum rectum: & foeminis inter easdem partes, ac vulvam intermediam. Præsertim si adultus, nec maturescat maturè; nec effundat tempestivè pus in se contentum. Intercludit quippe, mole suâ, exitum excretis illâc erupturis; Impediendo rigidè, ne descendat alvus: profluat vulva: vel lotium deponat vesica. Quæ impedimenta occidunt infallibiliter hominem.

Sutoris uxori, excrevit, sexagesimo ætatis anno, ingens tumor, inter alvum, ac vulvam. Sed loco penitior, quàm ut eò vel penetrarent medicamenta pus moventia: vel ferrum, abscessum aperiens. Unde factum, ut indies latiùs sese extendens, pervenerit tandem, ad eam magnitudinem: ut supprefferit; juxta alvum, ac vesicam. Quarum partium cùm non potuerit carere usu, carendum fuit dulcissimæ lucis usurâ.

CAPUT XI.

Dolor ani, quartâ horâ, à solutâ alvo.

QUantum homini prodest moderata; tantum nocet invicem immodica sanguinis profusio; præcipuè ex ani venis. Quæ distentæ acri, ac fervido sanguine, nisi maturè sese exonerent; excitant sæpenumero, vel perniciofa ulcera: vel dolorem five continuum five periodicum; Sed rarò ita ordinatum, ut invadat definitâ aliquâ horâ. Quas tamen interpolatas vices, uti contigit nobis videre, in morbis aliis; sic etiam observavimus easdem, in reciproco harum venarum dolore.

Jacobus Scipio, Vir procerus, sed ventriculi imbecillioris, & lienis summè obstructi, doluit insigniter circa anum, quâlibet quartâ horâ, post exsolutam alvum. Quùm alios idem dolor soleat invadere protinùs, à dejectione. Cujus moræ caussa, procul dubio, rejicienda est, in lentam illam pituitam, quam frigidus ventriculus continenter immiscuit atræ bili, venis hæmorrhoidalibus inhærenti.

Sed cur accessit hic dolor præcisè horâ quartâ, à dejectione? annon ex naturâ bilis atræ? quæ uti movetur die quarto: ita fotassis & horâ quartâ? nisi lubeat fortè recurrere; & reciprocum hunc ordinem referre, ad abstrusam aliquam caussam. Quam equidem in tantis tene-

nebris, lubens discutiendam relinquam sagacioribus ingeniis.

Erat autem hic dolor, adeò acerbus: ut vix fuerit ferendo æger: quocirca nihil non tentatum, quò opitularemur homini. Sed præcipuum auxilium tulêre sanguisugæ ano adpositæ. Quæ exfugendo sanguinem, venas distendentem, absorpsêre simul malignum virus, animum summè excrucians.

C A P U T XII.

Lumbricus ex inguine.

SArtoris uxori, vivus lumbricus, ex inguinis ubi erupit abscessu; veritus fuit chirurgus, inde eventurum immedicabile intestinorum ulcus. Sed benedixit Deus tam clementer, detergentibus, ac consolidantibus medicamentis, suprà, infraque adhibitis; ut repleto convenienter ulceris vacuo; & glutinatis debite hiantibus intestinorum tunicis, brevi evaserit ex periculoso hoc fyrtium æquore.

C A P U T XIII.

Periculosa hernia sanata.

Nihil herniæ intestinali perniciosius est, quàm stercus per os reddi. Arguit quippe hæc regurgitatio, manifestam motus peristaltici offensam. In quo cùm consistat verum

intestinatorum stabilimentum, mirum non est, si eo labefactato, pessum eat homo. Licet interdum reperiantur nonnulli adeò validi: ut devictâ tam exitiali noxâ, adipiscantur iterùm pristinam sanitatem. Quod tamen albo corvo rarius.

Nautæ, ex hiberno naufragio diu madido, ac frigido, intendebantur tantoperè à spiritu, intestina, plus æquo refrigerata: ut dilatato peritonæi processu, descenderint non modò in inguina, verùm in ipsum scrotum. Unde difficulter retrò compulsâ; sive ob distendentem spiritum, sive induratum stercus, læsere non parùm motum peristalticum. Et cùm non possent se infrâ exonerare, ejecere supra per os, cùm bilem flavam; tum sordida alvi excrementa.

Quæ præter naturalis excretio, aliquandiu continuans, licet videretur habere certam desperationem: vidimus tamen die tertio decimo, intestina hæc, à Cornelio Sasboutio, ritè in locum suum reducta: & ægrum quantumvis summè debilem, imò morti jam vicinum, præter omnem spem, enavigasse feliciter, periculosam hanc charybdim.

C A P U T XIV.

Sapientia Juvenilis.

QUO prospero successu utique fruitus fuit, locuples quidem sapientiæ candidatus: qui

qui juveniliter prudens, nescio quæ non in medium attulerit argumenta: quò evitaret remedia herniæ suæ convenientia. Afferens propterea, se quidem videre discrimen neglecti morbi: & pœnas, quas daret, ob contempta remedia. Quin imò ipsam mortem haud improvisò sibi interventuram.

Quippe mortem omnibus promiscuè proponi. Rem sibi esse satis lautam; ac proinde obitum suum, nemini detrimento, quin potiùs multis usui futurum. magnam fortunam, magnum decere animum. Se jam satis philosophiæ sacris operatum; & abundè scire, non perpetuò timendum, quod semel faciendum.

Mortem etiam non terrere sapientem, sed quâvis vitâ esse obtabiliorem. Imò stultum, somno delectari, & mortem perhorrescere. Se quidem juvenem videri; sed senem interim esse, quisvis pervenisset, ad extremum sui fati. vixisse aliàs alios, quò necessitas vocarit. Iturum & se, quamcunque viam ingrederetur morbus: quo id temporis obsidebatur.

Vitam circæis illecebris fucatam, fallere quidem imperiti vulgi sensus; sed Philosophi supercilio nihil indignius. Quocirca se beneficii loco accepturum, si posset maturam optetere mortem. Et brevitæ vitæ superare incommoda: quæ fortè adferret insequens ætas.

Quæ tamen speciosa fiducia oppidò quàm

brevi destituit hunc philosophum; ubi vidit, fuitiles suas argutias diffuari, à stercore per os erumpente. Et gloriosam illam linguam continenter perfundi foedâ alvi illuvie: & cor maioribus infestari angustis, quàm unquam conceperat animo.

Quæ certe tam vehementem, in ipsum, fecere impetum: ut lubens exuerit umbratilem philosophum. Et obtestatus sit obnixè amicos; nullis parcerent sumptibus: sed quidvis largirentur Medicis: imò mediam divitiarum suarum partem: modò vendicaretur ab angustis, quas intentabat urgens hicce morbus.

Plurima quidem improvida sibi excidisse: sed nunquam cogitasse, tam acerba fore mortis spicula. Neque tam imbellia tela, quæ imaginaria Philosophia opponeret morti. Se quidvis remedii admissurum, & nihil non acturum, modò liberaretur à præsentissimo hocce vitæ periculo.

Quibus lamentis permoti amici, permovèrunt tandem, sed non sine insigni mercede, Cornelium Sasboutium, ut manum operi admoverit, & feliciter reposuerit huic juveni intestina. Quibus in ventrem reductis, dici vix potest quantâ lætitia perfusus sit hic Philosophus: & quâ alacritate numeraverit pretium, quo amisam sanitatem redemerat. Ostendens verè suo exemplo; Vasa inania maximè tinnire. Et ante

e victoriam, facile triumphum cani. Sed viros fortes, in ipso opere, esse acres; at ante id placidos.

CAPUT XV.

Præposternum silentium.

QUàm necesse Medicis, inquirere avidè, in naturam, ac morem morbi: tam utile æris omnia nudè detegere. Nocet quippe silentium; sed magis simulata veritas. plures namque curat, cui plures fidunt. Et optimè medetur, cui optima notitia. Ecquis enim telis suis attingeret, quem non conspicit, scopum? putat certe Andabatarum more quisquis cum ignoto luctatur morbo. agunt nonnulli subdolum cum Medico: sed ludentes tali ludo, ludunt et proprio corio.

Vidua, Juveni cuidam desponsa, sentiens, pro intestinum, in inguina, prolapsum, ventrem nihil ampliùs excernere; fategit omni opem movere. sed spe suâ frustrata, confugit eundem, sed seriùs ad Medicum, à quo tamen virtè fuisset adjuta, modò candidè revelasset, iam subdolè subticuit, naturam sui morbi.

Sed verita, ne sponsus fortè rescisceret, quàm perorabat, herniam: maluit eam clam habere, quam suæ consulere securitati. Ignara, in Medicina, maxima esse temporum momenta. Et occasionem semel elapsam, difficulter postlimi-

miniò repeti. Quod præposterum judicium deploravit quidem ipsa deinceps seriò, sed seriò.

Jam enim computruerant intestina: & reducta in abdominis vacuum; adeò non fustulère malum: ut potiùs occiderint ipsam ægram. Quale infortunium nimis certè quàm familiare est, intestinis; vel tardè, vel violenter repositis.

C A P U T XVI.

Immoderatus Clysteris usus.

Filiolæ Gulielmi Evervini, infudit Pharmacopolæ uxor, ob intestina à spiritu distenta, tam frequentes clysteres: ut in ventre, post obitum dissecto, vix pugillus stercoreis superfuerit. Argumento certè evidenti, immoderato clysterum usu, non semper subduci superflua: sed interdùm quoque necessaria: quæ tandem cederent indigæ naturæ in utile alimentum. Sine cujus perenni adminiculo, consumitur necessariò homo, & exhauritur tandem uberrimus, nostræ vitæ, fons.

C A P U T XVII.

Interior intestini tunica, excreta.

Δυσεντερία, (quam tormina vocat Celsus, expellit ab intestinis, modò cruorem,
cum

cum quibusdam mucosis: modò opima, ac pingua: modò ramenta tunicae interioris: modò verò quædam carnosæ: qualia vidit Vir diligens, Hercules Saxonia æquantia ulnae longitudinem. Uti nos integram, intestini recti, membranam.

Helmerus Christianus, excruciatu impense, ab acribus intestinorum torminibus, sensit ex fervida illa bile, adeò exulcerari sibi intestina: ut intra octidui curriculum, excreverit infra, integram illam tunicam: quæ intestinum rectum intus obvelat. Propellebatur autem illa, non confestim in pelvim: sed adhærescens firmiter podici, nequid inde convenienter separari, ante exactum biduum.

Quod insolitum, pendulae tunicae, spectaculum, perterruit usque eò familiares; ut vererentur, ne utique prociderent & reliqua intestina. Sed re accuratius perpensa, ereximus perperam prostratos. & convocatis in auxilium, ob affectus magnitudinem, pluribus Medicis, decrevimus communi consilio, primùm auferre abrasam intestini tunicam: deinde præter cottidianam, aquæ mulsaë, infusionem, lacerata intestina frequenter abluere, clystere insequente; cujus ope etiam, ex toto, tandem convaleuit.

℞. Herbarum, veronicae, agrimoniae, centaurei minoris, scordii, singularum manipulum medium. Mercurialis, parietariae, singularum

larum pugillum. Decoquantur ex quâ plantaginis, & vino rubro. & admisce deinde colaturæ unciis sex. Succii apii palustris, mellis mercurialis, singulorum unciam. Myrrhæ, aloë pulveratarum singularum dragmam. Misce fiat clyster.

C A P U T XVIII.

Adeps cottidie ab alvo prodiens.

ALithæa Erpicomia, mulier gracilis, ac tenera, afflicta frequentius, five à febre tertianâ, five ab obstructo liene, excrevit tandem singulis diebus, quatuordecim ampliùs menses plurimùm flavescentis adipis: incumbentis stercorei, instar butyri liquefacti. Sed eâ plerumque copiâ: ut potuisset, modò quis illum collegisset, replere aliquot vascula.

Carbonibus injectus edebat flammam sat lucidam. & remanens aliquandiu in excretis refrigeratis, concrefcebat instar durioris adipis. Verùm, quod summè admirandum, prodibat semper, sine torminibus, sine macie, nedum febre colliquativâ, quam tamen plerique medicorum, credebant, in primo accessu, infallibiliter se animadverturos; edocti fortassis à Galeno, pingua excrementa fieri, à febre fundente pinguedinem. comm. III. in lib. epid.

III. C. LXXII.

Sed ægram coram intuiti, animadvertère ip-

ipsam non modò non emaciatam ; Verùm integram à febre ; & potissimùm illâ specie , quam sibi fuerant imaginati. Latitante tamen in ventre ipsius occulto aliquo calore , dissolvente , procul dubio , quem hîc descripsimus , adipem. Pinguis quippe excretio producitur ex colliquatione : & illa invicem ex calore immoderato. Vide Galenum lib. vii. comm. in aph. xxxv. Sed dissolutio carnis , indiget æstu ferventissimo. Juxta eundem comm. i i i. in lib. i i i. epid. cap. lxxii.

At unde quæso descendit hic adeps ? non certe ab interiore intestinorum membranâ. uti quidem perperam opinantur. nullus enim illic loci adeps. Sed adhæret duntaxat externæ colicunicæ. Per cujus adaperitos poros , licet credant Viri eruditi , in dysenteriâ transfudare quædam pingua : verisimile tamen propterea non est , cottidianam hanc , tot mensium , adipsis excretionem provenisse , ab externâ colicunicâ.

Quin descendit potiùs , ex sententia Galeni , vel ex toto corpore , vel mesenterio , omento , pancreate , aliâve opimâ ventris parte. Doluisset namque aliàs impensius : laborasset utique graviore morbo : neque mansisset tam prosperâ , ac illibatâ valetudine etiam post sextum decimum , ab excretionem , annum. Uti etiamnum juxta mecum vident Medici , qui illi , id temporis , medicinam fecere.

CAPUT XIX.

Idem adeps, ab alvo, ac vesicâ.

Sed quid dicimus, de Margaretâ Appelmanniâ, hospitâ publicâ? quæ septuagesimo ætatis anno, excrevit fimillimum adipem: cum per intestina, tum per vesicam? itidem sine febre, macie, aut fluxu colliquativo. Sed non sine immoderato illo ventris calore, à quo derivavimus, prioris exempli, colliquationem. Accessit tamen huic sub finem morbi evidens febris: cujus æstu anile hocce corpusculum adeò emarcuit: ut mors in ipsâ, vix quicquam, repererit, præter exsuccum, ac aridum cadaver.

CAPUT XX.

Vulnus, latioris intestini, sanatum.

Ortâ fortè inter ebrios rixâ, vulnerabatur graviter, cùm in pectore, tum in ventre, insignis decoctor Joannes Schram. Penetrantè cultri acie, in latius, lateris dextri, intestinum. Quod licet ultra triginta horas pependerit, extra corpus, jam abundè refrigeratum: reductum tamen tandem in locum suum, rediit nihilominus ad pristinam temperiem, sine ullo corruptionis metu; sicuti inculcat Galenus, satis adpositè lib. VI, aph. LVIII.

Pro-

Profluentibus interim cottidie, per vulneris hiatus, partim fæcibus alvinis, partim crudis, ac indigestis cibariis. Quibus quantumvis, proinnatâ ingluvie, nimis quàm frequenter se obrueret hic helluo; agglutinabatur tamen non minùs prosperè intestini vulnus; ac si habuisset exactissimam vitæ suæ rationem.

At verò, sanato quidem intestino, sed disjunctis interim, discissi peritonæi, oris, incidit tandem, in plagæ loco, in insignem, prolabentium intestinorum, herniam. Quæ negligentius habita, degeneravit sexto anno, post inflictam plagam, in tam vehementem gangrænam: ut brevi occiderit hominem, suæ sanitatis verè socordem.

Chirurgus autem, qui vulneri præerat, fatagens id invenire in ipsis intestinis: & deinceps fibula, vel potius futurâ connectere disjunctas ipsius oras: ampliavit non modò plagam: sed eduxit satis confidenter intestina quâ licuit, ex abdomine. Quæ inconsiderata ipsius temeritas, tantum abest, ut invenerit plagæ locum: & asseruerit ægrum ab herniâ: ut induxerit potius intestinis cum dolorem intolerabilem: tum frigus propemodùm insuperabile.

Sed dicat quis? cur tam difficilis inventu læsus intestinorum locus? an quia perpetim moventur, & vix momentum servant illum situm; quem invênit ingrediens cultri acies? five ob naturam motus peristaltici: five ob adsum-

ptum alimentum; vel spiritum ipsa inæqualiter intendentem. Quibus accedit, quod in obefis corporibus, reperiatur interdum tantum carnis, ac pinguedinis in abdomine: ut chirurgus nec oculis, nec digitis liceat ad intestina penetrare, nedum acum eò perducere, vel filum ita circumagere: ut requirit illa suendi ratio; quam satis speciosè, in intestinorum vulnere describit Ambrosius Pareus lib. IX. cap. XXXIV.

Verum enimverò, dissecto post mortem hoc cadavere, vidimus evidenter veram obitus causam fuisse, syderatam herniam. Sed vulnus, ante annos sex, inflictum coaluerat tam densâ, ac firmâ cicatrice: ut vix guttula liquoris per illud ampliùs transfudasset. Insidebat autem id, in supremâ, intestini coli, regione: prope membraneum illud ligamentum, quod per longitudinem ipsius excurrent, quasi robur, ac stabilimentum concedit anfractuosæ ipsius fistulæ.

CAPUT XXI.

Valvula intestinalis.

AT crebra hæc intestinorum mentio, suggerit hîc mihi valvulam illam intestinalem: quam aliquoties in theatro anatomico, pròpalàm ostensam, expedit tandem publici juris facere. Non quò elevem alicujus auctoritatem:

tem: sed ut vindicem fideliter, ab ablivionis injuriâ, veritatem; nimis diu, in profundum demersam.

Est itaque hæc valvula, non tantum (ut videtur indicare exterior apparatus) annulus villosus, absolvens integrum circulum: qui animatus instar orificii ventriculi, urgente necessitate, sese vel aperit, vel claudit; sed talis potius circulus, ex quo dependet membrana, lata duos digitos; & ita conformata, ut præter animæ vim, cuicunque viventi parti insitam; etiam figuræ beneficio, apta sit occludere Ilei intestini egressum. Ante quem pendet, instar cortinæ; vel veli alicujus laxioris. Cujus similitudinis ergò vocatur propterea, haud inconcinnè, à Constantio Varolio Ilei operculum, quasi tegens, & operiens ipsius orificium. anatom. lib. III. cap. III.

Si quid enim excretorum ab Ileo effluit, attollit se; concedens illis liberum transitum. at cessante affluxu concidit ilicò; impediens expressè, ne quid revertatur iterum, à colo, aut cæco, ad ileum. Planè ad instar nostratium cataractarum, quarum repagula spontè non minùs aperiuntur, quàm clauduntur. Quarumque bipatentes Januæ ita conformantur: ut tantum pateant refluxi, cedendo; quantum renituntur fluxui, obluendo.

Imò, quò quid validiùs hanc valvulam premit, eò reprimit ipsa potentiùs. tam arcte sub-

valvula intestinalis

Tab. X.

inde occlusa: ut ne tenuissimum quidem trans-
miserit spiritum. Nisi fortè robur, ac stabili-
men ipsius, vel à morbo, vel ab humidâ aliquâ
intemperie flaccescat. Velut id aliquandò per-
spicue à nobis observatum, in muliere hydro-
picâ: cui, præ nimio madore, uti reliqua exta,
sic quoque acquisiverat hæc valvula tantam
mollitiem: ut vix potuerit manibus tractari:
nedum illud officium corpori facere, cui ipsam
destinaverat sollicita, ac provida natura.

Pendula autem, hujus valvulæ, membra-
na, ut crassa, ac duplex est: sic quoque appa-
ret oblonga, lata, & si extendatur, semicircu-
laris. Sed latitudo ipsi admodum dispar est.
Etenim quâ ileo respicit, diffundit se laxè, ad-
æquans fermè duos digitos transversos. Sed
quo longior hinc recessus; eò utique arctatur
pressius. Adeo, ut circa intestini medium (eò
usque enim excurrit) vel prorsus oblitteretur; &
desinat in membraneum illum ambitum: qui
intrinsecus determinat intestinum colon, à cœ-
co. Ex quâ inæquali latitudine, sequitur ne-
cessariò semicircularis illa forma, quam propo-
nit valvula, arte extenta. Uti exprimit fideliter
minor figura.

Membrana verò hæc, adnectitur superiùs
villosa illi circulo, qui colon finit. Sed subtus
firmatur, vel potiùs detinetur validè (quod
tamen non patebit nisi sagaci investigatori) a
duabus exilibus membranulis: prodeuntibus

utrimque ex latere, illius orificii, per quod tenuia intestina sese exonerant in laxiora. Quorum vinculorum usus est, impedire, ne valvula facilè vacillet. Alligant quippe ipsam Ileo. Ne sejugata, ob multiformes corporis agitationes, vel divellatur continenter: vel distracta aliquatenùs, excidat protinùs suis sedibus.

Sed inferior Valvulæ pars fluctuat liberè. Quò se expeditiùs, cùm attolat, tum deprimat. In quo consistit totum officium, quod corpori humano præstat, volubilis hæc pars. Cujus, adducto fræno, nisi coërceretur cottidiana stercoreis regurgitatio: erumperet necessario quolibet momento, per os, abominanda ventris cloaca: conspurcatâ indefinenter illâ parte, quâ divinitatis suæ semina, aliis communicat anima rationalis.

Quippe ita à Naturâ comparatum est. Ut licet à superioribus partibus oriantur intestina tenuia: descendant tamen propterea non rectâ deorsum: sed expellant excrementa sua sursum: ob sinuosa intestinorum volumina. Præcipuè verò circa locum hujus valvulæ. Sine cujus impedimento reverteretur stercois facilè ad os. Gravia namque naturâ suâ feruntur deorsum, maximè in viâ lubricâ, ac declivi: quibus accedit, quod intestina tendant continenter deorsum, per motum peristalticum. Cujus naturam descripturus Galenus, asserit satis distinctè ciborum delationem per intestina fieri, intestinis

stinis circa ipsos, sese contrahentibus. Comment. v. lib. epid. vi. cap. xxvii.

Quem naturalem intestinorum motum, promovent tam seriò, dùm septum transversum; tum muscoli abdomini incumbentes: ut inclinata coli fistula, vix ulla excreta, ab Ileo sibi tradita, foret retinendo: nisi nutanti, ac pronæ ipsorum revolutioni, providè obviam ivisset, interpositum hujus valvulæ obstaculum.

O fortunatos aulicos, si tali, contra relapsum, custodiâ, firmaretur fluxa ipsorum potentia. Non deciderent certè tam facilè à summis ad ima. Neque momentanea intervalla attollerent, dejicerentque, tam frequenter idem, lubricæ dignitatis, fastigium: fiduciamque alienâ vi innixam.

Sed de his alii, nos in Medicâ maneamus palæstrâ. Vis itaque invenire insigne hoc, industriæ naturæ, artificium? exscinde transversè, ex intestinis stercore etiamnum repletis, utramque cùm Ilei, tum coli extremitatem. Et conspicias, in ejus medio, valvulam commemoratam. Potissimùm verò si infuderis aquam, per abscissam Ilei partem: quam liberè transibit, quicquid liquoris illi obtuleris.

At illam, quam infundes per colon, sistet illicò valvula. Quam propiùs quò conspicias, divide scalpello coli tunicas, ab aquâ etiamnum distentas. Et factò initio, à loco Ileo opposito,

deducêris paullatim, ad ipsam valvulam. Quâ vel minimum elevatâ, effluet ilico, quicquid liquoris fuit remorata. Velut fategimus adumbrare in majore figurâ; in quâ accuratè delineatur pendula valvulae membrana.

Cujus crassitiem; latitudinem; nexum cum intestino colo; ac fibrosa vincula: quibus utrimque Ileo subtus adligatur, siquidem lubet attentè considerare: penetrabis, procul dubio, in absconditam, hujus arcani, naturam. Et non poteris non celebrare divinam providentiam: & eximia illa sapientiae monumenta; quæ in nobis profusissimè constituit Deus.

C A P U T XXII.

Convulsio abdominis.

R Arò contrahuntur homini abdominis nervi. Attamen frequentius, quàm animadvertant Medici nonnulli: confisi, nescio quâ imprudentiâ, quemcunque ventris dolorem, vel fieri à bile acri; vel ob spiritum, intendentem intestinum colon. Verùm inæqualis ventris distentio, & adstricta, rigidorum musculorum, contractio, arguunt satis perspicuè, nervos magis, quàm intestina pati. Aliàs non contraheretur venter tam inæqualiter: neque latera apparerent tam obliqua: vel muscoli recti adeò rectâ introrsum incurvati. Uti luce clariùs

ius videre est, in hac, de quâ hîc loquimur, convulsione.

Matronæ locupleti coacervavit frigidus, ac humidus ventriculus, tantum crudioris pituitæ: ut saliva ex ore decidua, repletet cottidie pelvim satis capacem. Sed eo fluxu ad intestina converso, vidimus illa protinûs adeo flaccida: ut levissimo medicamenti stimulo irritata, excreverint subinde effusissimè. Imò interdum vicies, ex quinis granis radicis mechoacanæ. Quæ tamen, redundantis humoris, copia, (nisi illam interdum exhaurirent medicamenta) insinuabat sese sensim, in sensiles illos nervos, quos spinalis medulla dispergit cum per membranam ventrem succingentem; tum per musculos illi proximè incumbentes.

Quibus, à crudâ hac materia, obsessis, excarnificabat ipsam subinde tanta abdominis convulsio, quanta potuit esse maxima. Imò interdum ita effera, ac ferox: ut venter videretur, præ cruciatu, quasi disrumpi. Præsertim si foret gravida. Sed noctu semper acerbius quàm interdiu. Qui tamen urgens dolor vix unquam ipsam deseruit, nisi expurgatâ ritè causâ, per radicem mechoacanam: vel discusso acri ipsius vapore, utique & spiritu præcordia distendente, sive per mithridatium, sub noctem potui datum: sive per clysterem, ante tormentum hoc, maturè infusum.

Quæ curandi ratio evincit certè evidentissimè, inusitatam hanc abdominis convulsionem, originem fumere ex crudâ, ac flatulentâ pituitâ. Ex qua eundem affectum utique derivat Philippus Heghsteterus, qui ipsum latissimè descripsit observatione primâ, decadis quintæ.

C A P U T XXIII.

Abscessus inguinum à vulvâ.

UT mares in inguina deponunt jocinoris, ac lienis onera: sic mulieres præterea quicquid redundat circa vulvam. Via autem per quam decurrit immunda hæcce illuvies, statuitur ab Anatomicis, inferius uteri ligamentum. Quod utrinque descendit in glandulas inguinales. In quibus uti mulieribus interdum apparent tumores, à lue venerâ: sic occurrunt quoque in ipsis, ibidem loci, vel omenti, vel intestinorum herniæ.

Ac proinde non temerè Cornelius Celsus, lib. iv. cap. iv. Si mulieri, cum menstrua non feruntur, sanguis ex ore exit; commodissimum est, cucurbitulam incisâ inguinibus ejus admove. Vis causam? vix ulli locorum, accedes vel propiùs ad vulvam; vel avertes efficacius; efferum illum impetum, quem sanguis uterinus facit, in partes septo transverso superiores. Et præcipuè in caput,

ut, quod instar cucurbitæ corpori imponi-
r.

Carbasia, Vidua honesta, incidit ex pravo
corporis habitu, in menstrua inordinata: &
bum uteri fluorem. Quæ duo infirmarunt
que eò vulvam: ut collectâ magnâ forditie,
eposuerit tandem colluviem suam, in inguina.
Quorum immundus abscessus, in pus conver-
is, monstrabat Medicis, quasi digito, fontem
eorum sordium esse vulvam. Quæ etiam deter-
à, fuit ilicò huic ægræ, non tantum melius-
ulè: sed evasit integrè, ex salebris, in quibus
actenùs egerat vitam, longè miserrimam.

C A P U T XXIV.

Tabes dorsalis.

TAbes dorsalis, seu *φθίσις νωτιας*, duplex
est Hippocrati. Altera ab immodicâ Ve-
nere, lib. I I. de morbis. Altero verò, à destil-
latione in spinam dorsi, lib. de glandulis. Quam
utramque speciem lubuit Balduino Ronsæo
lumbaginem vocare. Quamquam hæc vox de-
signet Festo, solam lumborum imbecillitatem.
Præterquam tamen in tabe dorsali videre est,
cùm dolorem continuum; tum marcorem in-
superabilem. Quorum naturam minùs signi-
ficantèr cùm exprimat lumborum imbecillitas:
citatius erit, stare ab antiquitatis sententiâ, quàm
temerè ab eâ desciscere.

Do.

Dolorem autem hîc parit, acida pituita; dilacerans magnoperè, vel membranam, quæ spinalem medullam proximè cingit: vel ipsos nervos inde oriundos. Sed si obstruantur venæ, aut arteriæ: five à lumbis, five à cervice huc delatæ: vel ob constringens frigus, à nimia venere illis impressum: five ob prolapsum crassioris pituitæ (cujus maximam copiam equidem aliquandò illic conspexi.) eripitur ægro, non modò consensus inter superiores, inferioresque corporis partes: verùm redditur præterea sterilis, propter interceptam, decidui seminis, materiam.

Neque marcescit solùm ipsa spinalis medulla, quæ obstruitur: sed contabescit utique cum illâ corpus universum; communicato paulatim malo, hinc per nervos cerebro; illinc per arterias cordi; uti per venas Jecinori. Quorum nobilissimorum viscerum functione, evidenter læsâ: torpet necessariò corpus; marcescit animus; & consumitur miserabiliter homo.

In qua tergemina, nervorum, venarum, ac arteriarum viâ, invenire quoque est viam; inducentem, vel febrem convulsioni; vel convulsionem feбри. Siquidem febris supervenit convulsioni; discutit (ut cum Galeno loquar) æstuans cordis calor, illud frigus: quod lenta, ac viscida pituita impresserat, nervis spinalis medullæ.

Quod

Quod si verò convulsio sequatur febrem; si exaruit spinæ medulla, præ febrili incendio; vel acris, fervidæ bilis, vapor, ab accens corde, per arterias, illuc effusus, pupugit in rigidè sensiles ipsius membranas: ut inde sequatur exitialis nervorum contractio. Potissimum si vires exhauserit præcedens febris. Equâ propterea satis; circumspectè Hippocrates. lib. II. aph. XXVI. πυρετὸν ἐπὶ σπασμῶν ἤ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῶ. Febrim convulsioni supervenire, satius est, quàm convulsionem feбри.

Samueli Verspretio elevabat impurus lien, vapores versùs cerebrum: ut inde destillaret iterùm plurimum acrioris pituitæ, primum quidem in occipitium, ac cervicem: sed ex inde, in spinæ medullam: & potissimum lumbos, ilia, ac coxæ articulum. Quarum tortum immanis dolor excruciauit ipsum tormento tam indefatigabili: ut amisso omni colore, ac decore, inciderit in lentam febriculam: confumentem ipsum, morte adeò tardâ, ac ærâ: ut ante ejus accessum, non semel exoptaret, languentem emittere animam, & reluctantem exspuere spiritum. Quod ipsum morbum, in hoc morbo observavit, Auctor libri glandulis.

Sed ferendum fuit, quod non licuit mutare. Præsertim. Labe hac, jam penitiùs inhiærebat, quam ut cesserit vel tempori, vel remediis

diis etiam convenientissimis. Argumento certe evidenti, pervicaci, sacræ hujus fistulæ, tabi auxilia medica esse, non solum infirma, sed a usum dicere, nulla.

CAPUT XXV.

Coxæ dolor abscessu sanatus.

UXor generosi alicujus equitis, depositura à partu, prægnationis reliquias, excrevit duntaxat, purum putum sanguinem; eumque tam copiosum, ut infirmatis viribus, & exhausto impensè calido innato, tantam inde imbecillitatem contraxerint artus, genio suo fraudati: ut nequiverint à se depellere destillationes, quas nimis quàm frequenter, ipsis transmitteret refrigeratum cerebrum.

Sed præ cæteris infestabatur summopere coxa: quam trium mensium curiculo, tam miserabiliter excarnificavit acerbissimus dolor: ut aliquando coacta sit, totos quadraginta dies, eidem incumbere loco. Neque velatum unguem inde recedere: quin protinus deficeret anima: distraherentur nervi: & obrigeret, instar alicujus stipitis, corpus universum.

Ac proinde cubandum fuit assiduò, in latius obsessum: & quidem tam strictè; ut nunquam licuerit illi supponere culcitram plumeam: ne dum cubile permutare: vel tantisper insidere
sedil

edili molliori. Exorto interim, ex adstrictissimo hoc decubitu, tam ardente pruritu, circa oxæ articulum: ut ipsa inde vereretur, non am gangrænam, quàm omnimodam, depressæ artis, corruptionem.

Paruit tamen necessitati; & cessit, licet in-ita, dolori inexorabili. Cujus crudelem cruciatum, ubi ne tantulum quidem imminutum essent etiam valentissima remedia; tulit tandem appetias Deus, expulso immedicabili hoc dolore, per insignem femoris abscessum. In quo tantum puris fuit collectum: ut inde, primo eruptionis die, profluxerint ultra decem scula.

Quibus aliquoties deinceps repletis, habuit sa tandem tolerabilius, & devicto malo, tædii enissimo, recuperavit iterum corpus habilissimum. Quod licet macies ita labefactaverat, ut guerit vel loqui, vel se movere; peperit tamen ipsa postmodum gemellos; vivens non minus prosperè, quàm unquam ante inflictum in-rtunium. Verè itaque Galenus, ex Hippo-ate, acutos morbos ut per excretionem, sic“ngos judicari per abscessum. Prog. lib. II.“
t. LXV.

Sed viderint hîc eruditi, utrum κέδματα significent Hippocrati, vel hunc affectum, vel is causam, vel utrumque. Galenus certè mm. in lib. VI. epid. sect. V. aph. XXII. di-clarè. Κέδματα Hippocrati esse diuturnas “
de-

defluxiones in articulos; & præcipuè in co-
 xam. Idemque fermè Hefychius, Erotianus,
 & alii.

Cum quibus etiam facere videtur ipſus
 Hippocrates, aſſerens loco, commemorato,
 κεδμάτων, τὰς ἐν τοῖσιν ὡσὶν ὀπίθεν, φλέβας χά-
 ζειν. Quod interpretatur Hieronymus mer-
 curialis, influxionibus ad coxam: venas retrò
 aures ſecato. quo impediatur ſcilicet fluxus
 ad coxam tendens. Nam ad ipſum morbum,
 coxæ jam infixum, parum profectò faceret
 ſanguis, pone aures, emiſſus. Quem etiam,
 ejus ergò, à nemine ſuâ ætate, id loci, detra-
 ctum affirmat Galenus.

At libro de aère, locis, & aquis legimus ex-
 preſſè. ὑπὸ τῇ ἵππαςίης, αὐτέες κέδματα λαμ-
 βάνει, ὅτε αἰεὶ κρεμαμένον ἀπὸ τῇ ἵππον τοῖς πόσιν.
 Ab equitatione apprehendunt illos κέδματα:
 nimirum ſemper propendentibus, ex equis, eo-
 rum cruribus. Ubi κέδματα ſignificant vel
 deſtillationem: vel morbum inde ortum.

Verùm, libro de locis in homine, indicat
 eadem hæc vox, ipſum morbum à deſtillatione
 inductum. Neque tamen propterea verum
 coxæ dolorem. A quo illic loci evidentiffimè
 ſeparatur. Quasi ſignificans quidem ſimilem,
 ſed nequaquam eundem affectum. Ac
 proinde addit ſatis conſideratè. ἐν δὲ ολίγον
 ῥεύσει, ἰχιάδα; ἢ κέδματα ἐποίησεν, ἐπὶ ἡν ῥέον
 παυσηταί. Id eſt, ſi parùm fluxerit, producit
 do-

dolorem ischiadicum; & κῆδματα, five diuturnum articulorum dolorem, ubi fluere desiit. Sed sufficiat nobis, monstrasse hunc fontem fientibus, aperiant eum latius, quibus plus otii.

CAPUT XXVI.

Coxa ferramento exusta.

Jacobus Vincus, Legatus, id temporis, Principis Lansbergii, collapsus in similem coxæ dolorem, nihil non molitus fuit, quò evaderet hunc cruciatum. Sed remediis parùm, aut nihil proficientibus, neque affulgente ullâ sanitatis spe, ullove, salutaris abscessus, indicio: decrevit vehementi morbo succurrere remedio æquè vehementi; & maturè devenire ad ferramenta candentia, ceu ultimum, inveterati morbi, remedium. Vide Hippocratem, lib. vi. aph. LX. Et Celsum l. iv. cap. xxii.

Fecitque animosus hic Juvenis, chirurgus copiam adurendi, non tam cutem coxæ impostam; quàm exulcerandi eodem ferro carnem, ad ipsum usque os. Satagens hac ratione, elicere materiam delitescentem, sub membranâ ossi circumdatâ. Cui operi operam fatis rigide dante chirurgus, dici vix potest, quâ fortitudine, vel potiùs animi patientiâ, pertulerit hic æger candens hocce ferramentum: non cursim, sed lentâ manu, femori identidem impositum.

Quæ inusitata crudelitas, perterruit magis fermè Medicos, quàm ipsum ægrum. Cui stabat sententia, quidvis potiùs semel perpeti; quàm perpetim torqueri, à tam immani carnifice. A quo tamen ipsum, ex toto, vendicavit crudelis hæc medicina. Non quidem per dolorem; qui, per se, dolorem non tollit, velut distinctè docet Galenus, lib. vi. epid. comm. ii. sect. ix. Sed per perenne, profundi ulceris, profluvium. Quod sanè tamdiu servavit, donec evacuatâ omni materiâ, fuerit extra omnem recidivæ metum.

CAPUT XXVII.

Vulnus spinalis medullæ.

Vulnera lethalia dividuntur bifariam: quædam occidunt semper: quædam verò frequenter. Prout vel penitiùs descendunt, vel gravioribus implicantur affectibus. Priori speciei adnumerat Celsus, vulnus spinalis medullæ. Cuius periculum propterea propositurus, „asserit: Servari non posse, cui spinæ medulla „percussa est.

Filius Lamberti Erpenii, ictus pugione, in spinæ medullâ, concidit repentè in terram cum alvi, ac vesicæ excretionibus ita impeditis: ut nihil inde redderetur, nisi elicited, à vehementissimis catharticis. A quibus tamen paulò post, ne tantulum quidem movebantur hæ
par-

partes: redditæ sensim ita stupidæ; imò, ob resolutos nervos, illis destinatos, tam insensiles; ut nullis obedierint remediis.

A quâ omnimodâ ventris suppressione, intumescere non modò intestina, à spiritu, ac retentis excretis impensè intenta: sed propter oppressa viscera, accendebatur usque eò cor: & distendebantur tantoperè nervi: ut inciderit inde non modò in vehementem febrem; sed in tam frequens animi deliquium: ut primùm sudaverit affatim: mox verò alserit ipsi, totus corporis habitus. Et quidem hæc omnia adeò celeriter; ut tertio, post inflictum vulnus, die excesserit è vitâ; frigido madore undiquaque oblitus.

C A P U T XXVIII.

Fistula insanabilis.

Filia, pictoris Nicolai Æliæ, infestata aliquandiu, acerbo lumborum dolore, incidit tandem in molestantam inguinis fistulam: quæ perenni suo cursu, usque eò consumpsit tenelli corpusculi vires: ut brevi excesserit è vitâ, Cujus mortis causam inquisitura anatome, invenit evidentem cariem in costâ spuria: emittentem continenter in subjectas carnes, tantum acrioris ichoris: ut illis erosis, prodierit inde fistula, ut longa, & anfractuosa: sic eludens quamcunque opem medicam.

Quam artis impotentiam, non rarò quoque videre est, in fistulis prope anum exortis. Quorum principium excurrit nonnunquam altissimè: five ad lumbos; five thoracis vertebrae; imò interdum, ad ipsas scapulas: quas scutula operta vocat Cornelius Celsus. Quibus in locis, equidem non semel offendi, fontem remotissimarum, & immedicabilium fistularum.

Quarum inaccessa caries, quo minùs exploretur specillo, impedit tortuosus ipsarum flexus. Qui etiam remoratur clysteres eluendo ulceri dicatos. Excluditque manum, exempturam os, intus vitiatum. Quo tamen minùs maturè sublato, tollitur immaturâ morte homo. & obstat obnixè, ne à Medico fanetur fistula, à remotiore carie originem trahens.

Cujus oras, licet forfice diducas, & amplius (quod tamen ad cutaneas fistulas summè utile) operam nihilominùs ludes: nec pervenies unquam ad remotissimum, sinuosorum flexuum, principium. à quò descendunt tot ramuli, & tam frequentes rivuli, per profundiores musculos, ac tendines: ut licet specillum vel dexterimè immittatur in tortuosam ejuscemodi fistulam: neutiquam tamen attingat: nedum immutet, vel tollat cariem, genuinam, perennis ulceris, causam.

CAPUT XXIX.

Lethalis lumborum tumor.

Mulieribus gravidis, ut plurimum damni dant, repentinus terror; & inopinatum infortunium, sic nihil æquè illas offendit, atque importuna repulsa; aut gravior aliquis lapsus: lædens impensè, vel hanc, vel illam corporis partem. Cujus offensam, licet flocci sæpenumerò faciant prægnantes, plurimum tamen detrimenti capit inde foetus, etiam debite formatus. Quem talia infortunia tam turpiter nonnunquam deformant, in ipsâ vulvâ: ut nulla arte id postmodum dispellas. In quo certè apparet impervestigabilis Dei potentia. Cui æquè facile est, hominem immutare, ac formare.

Paupercula, septimo mense, pragnans, cecidit supina in lumbos: sed sine evidenti cutis noxâ. At infans in lucem editus habuit insignem tumorem, in lumbis: quo adaperto, effluxit ipsi quidem frequens aqua: sed non minùs ipsa vita. Quâ sublatâ, vidimus spinæ vertebrae ut laceras; sic latè, à se invicem disparatas. & nervos, spinalis medullæ, tam perplexo errore, per tumorem dispersos: ut vix ullibi posuisses scalpellum, sine manifesto vitæ periculo. Quam calamitatem si quidem reformides, chirurgè, cave sis impro-

vidè unquam aperias, quod tam facilè occidit hominem.

Obtulit se nobis, haud diu pòst, fimillimus tumor: sed dissolutus in ipso partu: eventu tamen æquè infelici: cùm ob gangrænam, consumentem ilicò effractas, laceri tumoris, oras, tum ob denudatos nervos, per tumorem passim dispersos, quos circumfluus aër, adeò immutaverat: ut non licuerit infanti vitam prorogare, ultra diem tertium.

Sed notent chirurgi periculum, quod hîc animadversum, in lumbis; utique evitandum, in molli illo tumore, qui insidet nonnunquam dilatatis calvariæ futuris. In quem novacula directa, lædit facillimè cerebrum, illic effusum. Et nihil sequiùs cogitans, nocet illi, cui veneras auxilio. Quoad ejus itaque, in tantis tenebris fieri poterit, utere acri circumspèctione: & confuge potiùs in tumore, tam ancipiti, ad emplastra, ac fomenta discutientia: quàm ad sectionem, vitæ humanæ adeò perniciosam.

C A P U T   X X X .

Spina dorsi bifida.

ADdam duobus hisce exemplis & tertium; sed accuratiori bilance, ab anatome, penficulatum. Tumorem videlicet rapiformem, ibidem loci, foetui, in vulvâ, enatum: ob rapam, prægnanti matri, improvidè denegatam,

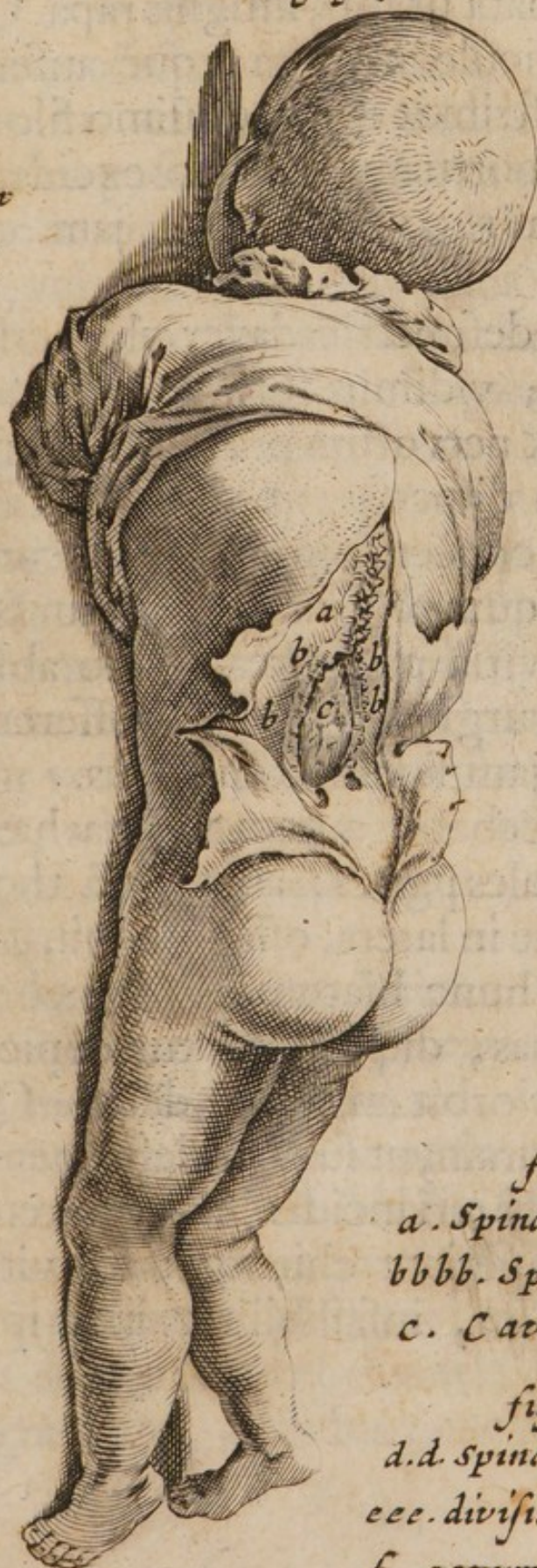
Spina bifida

Tab. XI.

fig. 1.

fig. 2

Spina exempta

fig. 1

a. Spina dorsi
bbbb. Spina bifida
c. Cavum tumoris.

fig. 2

d.d. Spina exempta
eee. divisio spinæ
f. cavum tumoris

tam. Cujus repulsæ ergò, lumbos suos ubi percussit, mulier animi impotens, læsit tantoperè tenellum, foetus sui corpusculum: ut inde, in lumbis, enata sit ipsi, insignis rapa. Quam angustiori pediculo innixam, quò auferret chirurgus: constrinxit eam arctissimo filo: deinde satagens emortuam scalpello excidere. Verùm antequam res eò devenit, jam emoriebatur infans.

Cujus defuncti cadaver ubi perscrutata fuit anatome; vidimus spinæ medullam planè laceram; & nervorum propagines tam variè, per tumorem dispersas: ut non fuerit in manu medicæ, excreſcentiam hanc, quocunque modò, demere: quin protinùs demeretur & ægro vita. à quâ sævitiâ propterea sedulò absterrendi erunt chirurgi; quotiens se offeret simillimus tumor: jam sexies nobis visus.

Disperſcebatur autem vitiata hæc spina, in duas æquales partes: ab ultimâ thoracis vertebrâ, usque in latera, ossis innominati. Tegente hiulcum hunc hiatus peritonæo: per cujus membranas, dispergebantur copiosissimi nervi, extra orbitam suam, delati. Quam divisæ spinæ figuram, ut summè deformem, curavi tamen exactè æri incidî: ne tumorem hunc improvidè aperiant chirurgi: sed vitent obnixè ignominiam, infallibiliter inde ipsis eventuram.

CAPUT XXXI.

Vulva bili innatans.

ADpositè profecto, Aretæus Cappadox, lib. acut. II. cap. XL. In mediis ilibus mulierum, vulva posita est: muliebre viscus, animalis fermè naturam adeptum. Movetur quippe per se, vel versus illia, ac jecur: vel thoracem, aut alia viscera. In quibus excitat sæpe- numerò infinita incommoda: defatigantia non- nunquam ingenia etiam acutissima. Sed pro- ut variant ipsius morbi, ac symptomata: pro eo etiam discrepat frequenter ipsius situs. Modò uni loco rigidè adstrictus; modò verò vagus. Quæ discrimina producuntur à ligamentis ipsius, vel intensis, vel remissis. Quorum ope cum adligetur vel ilibus, vel inguinibus; sequi- tur necessariò, ad illorum motum, vel sursum vel deorsum, vel obliquè trahi vagum, ac errans hocce viscus.

Vultis evidens fluctuantis hujus motus ex- emplum? considerate attentè, formidabiles u- teri suffocationes. Sed potissimum, insignem illum tumorem, quem in anu nostri geronto- trophii, juxta mecum vidêre Medici quam plu- rimi. Elevabat is latus dextrum, ipso illo loco, quem jocinori destinavit Natura: cum tubere manifesto; & dolore satis vehementi: imò cum tanta partis gravitate, ac distentione: ut multi

crediderint, ipsum jocinoris viscus, in eam excrevisse molem.

Sed scalpellum, post mortem, cadaveri adhibitum, docuit luce clariùs, tumorem hunc, non jocinori, sed vulvæ adscribendum. Relaxatis namque ligamentis, attraxerat illa tantum bilis vitellinæ in se: ut inde distenta, adæquaret caput pueri, vel bimi, vel trimi. Innatans etiam eidem bili: quam instar alicujus gelatinæ, per intestina vidimus ubertim effusam. a cujus, congelatæ massæ, lentore ut originem traxit morbus, duodecim annos ægram infestans: sic verisimile est, continuum ipsius dolorem fuisse, ex acri erosione bilis.

Quæ etiam plurimum damni dederat & reliquis extis, sed imprimis mesenterio, cujus membranas impensè inflammaverat; uti quoque, & vesicam pure repletam. Non vanè ergo Celsus: Medicinam esse artem conjecturalem: & conjecturæ rationem talem: ut cùm sæpiùs aliquando responderit; interdùm tamen fallat nos. & ne fluctues semper incertus, firma te anatome. Quæ licet parùm profit mortuis, plurimum tamen juvat viuentes: incisuros aliàs facile, in similia infortunia. Quocirca verè idem Cornelius Celsus: Incidere mortuorum corpora discen-
tibus necessarium Ausim equidem addere, etiam Medicinam facientibus.

CAPUT XXXII.

Hydrops uteri..

A Etius descripturus, contrac. med. tetr. iv. ser. iv. cap. LXXIX. hydropem uteri, asserit generari aliquando in ipso, corpuscula quædam vesicæ fellis similia. In quibus humor coagitur, qui effusus, viscidus, ac aquosus est. Quales vesicæ interdum quoque occurrunt in mesenterio, præsertim eorum, quos pessundedit hydrops. Sed exprimit hic auctor propriè illam, molæ uterinæ, speciem: quam scriptores illi nominant aquosam. Cujus specimen, equidem bis junioribus Medicis ostendi.

Uxor Philippi Borealis, afflicta aliquandiu menstruis inordinatis, peperit tandem, nescio quam pinguem massam: continentem in se, innumeras vesiculas: refertas partim aquâ croceâ, partim solo spiritu. Excernebatur autem, non confertim, sed frustulatim. Sed partes hæ fuere tam frequentes, ut repleverint fermè integram juscemodi situlam, quâ aquam hauriunt mulieres nostrates.

Quâ molâ excretâ, effluxit utique tantum quæ, ac sanguinis, ab irritatâ vulvâ: ut defecerit crebrius anima. Quæ virium prostratio, etiam occupavit aliam illam mulierem, quam citi simillimam deposuisse molam. Sed utraque convenienter refocillata, recuperavit brevi pristini-

stinam sanitatem. Pariendo deinceps non minùs prosperè, ac si nihil vitii inde manifestet vulvæ.

C A P U T XXXIII.

Fungus ex vulvâ excisus.

FUngum, primùm quidem indolentem vident Medici; sed mox non sine alicujus doloris sensu. Qui eò plerumque fit gravior: quò plus æstuet, à præassatâ bile. Cujus uberior affluxus, excitat in ipso non modò dolorem, pruritum, ac inflammationem, sed interdum utique livorem, & post illum, veram carcinomatis naturam. Uti evidenter demonstrant: mammæ, lingua, labia, guttur, vulva; aliæve partes; vel raræ, ac teretes: vel glandulis ita refertæ; ut facilè degenerent in fungos: proximum carcinomatis, subjectum.

Ex cancroso oris fungo, sequitur, præter ardoris, ac doloris sensum, frequens, ac molestum illud sputum: quod Hippocrates in coacis prænotationibus, c. xvi. aph. xxxvi. *πνελισμὸν* vocat. Cujus naturam asserit in eo, consistere: Quod præcedat pus, ex thorace erupturum. Sed in uliginosâ nostrâ Hollandiâ, terminat plerumque, ceu fidissima crisis, febres etiam vehementissimas. Utique variolas internas, & interdum contumacissimos, obstructi lienis, affectus. In quibus nonnunquam ejus-

uscemodi ptyelismus excurrit, ultra mensis irriculum.

Quod si verò fungus aliquis vulvam occu-
et: irritat illam continenter; & effundit men-
tua ipsius non minùs copiosè, ac si instaret
erus partus: à quo tamen fixus hic tumor
inimè quùm expellatur: necesse est tandem
onfugere ad scalpellum; & ejus ope radicitùs
vellere: quod nequirit exstirpare irritus ejus-
emodi partus.

Sed artis est, talem sectionem vel audere, vel
tè perficere, in tam obscuris tenebris. In qui-
us tamen equidem illam bis vidi, non minùs
curè institutam: & fungum ejus loci à Ber-
ardo Ollulario, chirurgo dexterrimo: sine ul-
us partis offensâ, non secùs ex vulvâ excisum:
c si sub dio, & in loco maximè obvio scalpel-
um suum direxisset.

Matrona pia, ac verecunda, laceffita aliquan-
tu ab immodico menstruorum profluvio, in-
didit tandem in urgentem urinæ difficultatem:
ex illâ, quasi in veri partus conamina. à qui-
us licet nihil expelleretur solidi; dilatabatur
amen inde usque eò angustum vulvæ os: ut
bstetrix in auxilium vocata, potuerit illic sen-
re fungum vulvæ tam firmiter, basi suâ, adna-
um; ut nullâ vi inde dimoveretur.

Quâ propterea desperatâ, itum fuit ad chi-
urgum, jam nominatum: qui (exploratâ
convenienter tumoris naturâ) scalpellum suum

nec timidè dimisit in sinum pudoris: nec infeliciter excidit fungum hunc uteri; æquantem magnitudine suâ ovum gallinaceum. Mirabantur amici præsentēs, hinc fiduciam ægræ, aliàs maximè verecundæ: illinc verò, non minus audaciam fecantis, aggredientis tantæ animi præsentia, tam inauditum, ac insolens opus.

Cujus ope, ubi exemisset fungosam hanc excrescentiam, cessabant illicò dolores, menstrua inordinata, sed præcipuè indefatigabiles illi conatus, quibus continenter stimulabatur uterus, ad expellendum onus, plus æquo sibi molestum; quod tamen post anni curriculum sensit iterum illic increfcere. Sed mutabatur brevius in pus; quo cum, frustulatim ubi excideret, liberavit ipsam a repetendâ sectione, sed nequaquam à continuo fæctore, vehementibus angustis, & frequentibus animi deliquiis. Quorum symptomatum ergò, necesse habuit deinceps integrum decennium, immundam hancce vulvæ illuviem, aliquoties abluere per insequentem clysterem.

℞. Herbarum, plantaginis, boni Henrici, singularum manipulum. Solani, pyrolæ, veronicae, singularum manipulum medium. Seminum lactucæ, cydoniorum, singulorum dragmas duas. Decoquantur ex aquâ hordei, admiscendo novem ipsius unciis, succi semper vivi majoris unciam unam, mellis rosæ. uncias duas,

tuas, myrrhæ dragnam mediam, misce, fiat
clyster uterinus.

CAPUT XXXIV.

Major fungus ibidem excisus.

GErtruda Turrita, vidua quinquagenaria, gestans in utero, extra omnem prægnationis suspicionem, similem, vel potius majorem ungum: cum pari partus conamine, neque dispari menstruorum profluvio: usa fuit ejusdem chirurgi operâ; sed successu feliciore. Subluxit namque illi, sine ullo recidivæ metu, tumorem hunc adeò magnum: ut æquaret pugnū humanum. Foris crassâ, ac densâ membranâ obvolutum; sed intus album, instar adenum, vel testiculorem virilium.

Venæ autem, quæ dispergebantur per excrecentiam hanc, continebant sanguinem adeò obscurum, ac nigrum: ut, procul dubio, brevi degenerasset, in naturam carcinomatis. Cujus specimen memini me aliquandò propalàm ostendisse Medicis, ac obstetricibus: in vulvâ qujusdam mulieris, à cancro uterino, crudelem in modum, occisæ.

Quæ, in vivis dum foret, conquerebatur assiduè, non modò de inordinatis menstruis, ita pruritu, ac oberrante ardore, sed potissimum de crebris animi deliquiis: quæ tam frequenter ipsam invasere: ut tandem miserrimè

Excreſcentia uteri.

Tab. XII.

a a a a basis utero
adnata
b. b. b. b. pars gibba

ab illis obrueretur, factâ Medicis officiosâ cadaveris copiâ.

In cujus vulvâ, vidimus delituisse tumorem, ut lividum, ac atrum: sic cruore, ac sanie undique perfusum. Adhærescebat autem membranis suis filamentis, tam arctè, vulvæ tunicis, ut non potuisset inde eximi, sine scalpelli auxilio. Vide Victorem Trincavellum lib. xi. cap. xv. Aretæum acut. lib. ii. cap. xi. & Hieronymum ab Aquapendente operat. chirurgi: cap. LXXXV.

C A P U T XXXV.

Τελῶς, sive fricatrix.

QUAMVIS virga muliebris (quæ κλειτορίς vocatur Ruffo Ephesio lib. i. c. xiiii.) delitescat communiter, in sinu pudoris. Prodit tamen hæc ipsa quibusdam subinde, tam longè foràs: ut, aut credantur imperitis congnigasse in viros: aut fatagant ipsæ propterea, lasciviùs cum aliis versari mulieribus. Quâ defariâ libidine quæ se polluant, vocantur Græcis *τελῶδες*; & Latinis fricatrices. Quas scribit Cælius aurelianus, lubentius misceri cum foeminis, quàm cum maribus, lib. iv. tard. aff. cap. ix.

Henrica Schuria, mulier virilis animi, peræsa sexus sui, induit vestes viriles: & profecta in militiam, meruit aliquandiu, in obsidio-

ne Sylvæ Ducis, sub Frederico Henrico, celsissimo Arausionensium Principe. Sed domum reversa accusabatur perditæ libidinis: ob clitoridem extra sinum pudoris, adeò interdum sese efferentem: ut conata fuerit non semel, libidinosiùs lascivire, cum aliis mulieribus (quod κλειτορίσιν appellant Græci) imò illas ita atterere, ac fricare (quod τείσιν nominant iidem) ut cuidam viduæ, cujus desiderio impensè flagrabat, usque eò placuerit detestanda ipsius impudicitia: ut (nisi per leges stetisset) lubens ipsi nupsisset. Ne dicam lubentiùs, quam marito suo, jam defuncto; ex quo tamen sex suscepserat liberos.

Habuit autem hæc τείσιν, naturalia sua, saltem quod ad externam faciem, haud aliter conformata, ac aliæ mulieres. Sed intus percipiebatur evidenter (uti quidem testabantur tres obstetrices) paulò ante urinæ iter, glandulosa aliqua caruncula, quam clitoridem vocant Medici. Quæ licet in aliis fœminis, vix unguis exprimat magnitudinem; dicebatur tamen in salaci hac fricatrice, accedere ad longitudinem dimidiati digiti; & crassitudine suâ, haud malè referre colem puerilem.

At verò, licet clitoris hæc, foris nullum sui perpetuò faceret indicium: apparebat tamen interdum, præsertim ubi vel difficulter micturiret; vel percita Veneris æstro, raperetur impensius, in illicitam hancce cupidinem. Quo

tem-

tempore dicebatur hæc glandula, extra naturalia ipsius protuberare, vel adinstar dimidiati digiti: vel interdum etiam longius: pro ut vel majore, vel minore, in mulieres, exardesceret amore.

Quod impudicum mulierum genus, scribit celebris Jurisconsultus Joannes Paponius morte puniendum. l. xxii. tit. vii. arest. ii. sed hæc *τελευτάς*, clementiorem nacta Judicem, cedebatur duntaxat virgis, & relegata in exilium, separabatur longissimè à nequitiae suæ consortē: videlicet illâ viduâ, quâ cum libidinosis vixerat. Quâ utique punitâ, sed in urbe retentâ, videbatur abundè dissolvi illicitus, detestandæ libidinis, thalamus.

CAPUT XXXVI.

Menstrua puellæ quadrimæ.

Menstrua ut rarò feruntur mulieri, post annum quinquagesimum: sic vix proveniunt ante annum quartum decimum. Quamvis non desint, quibus profluvium hoc intervenerit vel octavo, vel nono ætatis anno. Uti vidit Joannes Fernelius pathol. lib. vi. cap. xvi. imò interdum etiam quinto. Teste Hercule Saxonia pract. l. vi. cap. xxiii.

Quibus annis, vident etiam Medici, nonnullas virgines incidere, in vehementissimas uteri suffocationes; & nonnunquam in proflu-

via menſtruorum adeò effera: ut non minùs indigeant ope medicâ, ac ſi forent adultæ, & plenis nobiles annis.

Sed ſupra fidem propemodùm eſt, filia cujuſdam tabellarii, cui à quarto, in octavum ætatis annum periodicè ubi fluxiſſent menſtrua: accidit fortè, ut illis ſuppreſſis, omnis ipſorum ſanguis converſus ſit in caput. Producent illic primùm quidem dolorem dentis; ſed mox ſordidum, ac ſinuofum gingivarum ulcus: & tam pertinacem inferioris maxillæ cariẽ: ut non niſi tardiſſimè potuerit ulceris cavum carne iterùm impleri, & convenienter cicatrice obduci. Licet nihil non molitus ſit nobiſcum, Vir ſedulus, Daniel Arminius, Societati Indicæ à Medicinis.

C A P U T XXXVII.

Partus monſtri bicipitis.

INter partus vitia, ſicuti grave, infans in pedes converſus: ἀγελππαν vocant Græci: ſic graviffimum, eoſdem pedes eſſe, vel plures duobus: vel ſitu diſpares. Quam deformitatis ſpeciem obtulit nobis aliquando, ſutoris uxor. Quæ paritura Biceps monſtrum; enixa fuit primùm duos pedes: ſed tertius præter omnem naturæ legem, natibus innatus, injecit tantum moræ partioni: ut neceſſe habuerit, præter obſetrices, implorare opem
chi-

Monstrum biceps.

Tab. XIII.

chirurgicam : quò , unco ferreo, extraheretur è vulvâ , renitens hocce monstrum.

Erat autem , id (uti etiam proponit schema æri incisum) biceps : cum tribus brachiis ; totidem pedibus ; quatuor manibus ; & duabus papillis , natibus utrimque impositis. Deforme profectò spectaculum. Attamen obstetricibus insigne documentum , opitulandum cui-cunque partui ; & deficiente manus auxilio , confugiendum maturè ad uncum ferreum : ceu sacram anchoram , & ultimum , difficilis partus , remedium. Velut præter Hippocratem , planius liquet , ex Latino ipsius Genio, Cornelio Celso , lib. VII. cap. XXXII.

C A P U T XXXVIII.

Dissectio Monstri bicipitis.

SEd quid omitterem hîc , simillimum monstrum , coram Magistratu , in curiâ à nobis dissectum ? puellam videlicet bicipitem : cum tribus pedibus , sed brachiis quatuor. Artubus verò , ac capitibus , ut separatis à se invicem : sic ventribus contrâ , ac thoracibus , tam arctè in unum coalitis : ut ne lynceis quidem oculis, ullum , in illis , observasses discrimen.

Dissectâ , autem monstri hujus , cute , apparuit conspicuè (licet pridie ejus diei , lucem primum adspexisset) sub illâ , plurimum albicantis adipis. Quamvis secus videatur , in recenti
ejus-

eiusmodi foetu observasse, diligentissimus alio-
qui anatomicus, Casparus Bauhinus. Jecur erat
ipfi duplex, cum duplici fellis vesiculâ. Et ve-
næ ipsius tam perplexo errore, inter se intricatæ.

Infans

Biceps.

ac confusæ: ut non licuerit quicquam, distinctè
saltem, in illis notare.

Thoraci erant duo corda sejugata: inclusa
tamen uno involucro, & innatantia eidem

aquæ. Sed cuilibet suus erat pulmo. At in ventre una duntaxat vulva, unusque lien: sed is adeò rubicundus, ac floridus: ut videretur accedere ad naturam Jocinoris. Vasa autem umbilicalia desinere hinc in diffissam Jocinoris portam: illinc verò bifido ductu, in arterias iliacas, & vesicæ fundum. Quarum partium distributio delectabat summoperè Magistratum. Quod ex illâ clarè conspiceretur; qui vitam, ac alimentum, à matre traheret foetus, vulvæ etiamnum inclusus.

C A P U T XXXIX.

Coles incurvatus.

CIvi Campensi, Veneri operam daturus, incurvescebat continuo, tam rigidè media colis pars: ut cogeretur multoties ab incepto desistere. Sed sine dolore, ullove nodulo, quem huic affectui, solent promiscuè tribuere, qui de illo scripsere, Medici. Nisi fortè nodulum vocent, non conglomeratum aliquod tuberculum: sed exilem duritiem; impediētem, si non integrè, attamen aliquatenus, musculos colis dilatationi destinatos. Quale certè impedimentum in hoc ægro fuit observare: sed vix dignum noduli nomine.

Quod tamen obstaculum, sive fuerit à frigore, sive ab affluxu alicujus humoris, in causâ fuit; quò minùs, vel æqualiter erige-

geretur coles: vel inchoatâ libidine, ex voto, frueretur æger. Cui incommodo opem obnixè imploranti, consuluit mecum, Vir eruditus, Gerardus Rychius: ut præmissis ritè catharticiis, uteretur nonnunquam balneo humido, ac oleo leni.

Quorum remediorum eventum licet inviderit utrique nostrum, loci remotioris distantia: credibile tamen est, spiritum, partem hanc plus nimio distendentem, lentissimè fuisse discussum. præsertim, cùm hoc ipsum, in eâdem hac colis incurvatione, (quæ flatulentæ convulsionis species est) luce clariùs deinceps liquerit videre, in viro maturæ ætatis: non nisi admodum tardè, etiam per optima remedia, ab hoc vitio, liberato.

CAPUT XL.

Pediculi pubis.

JUveni Brabantino, plurimum vagi, & oberrantis pruritus, in pube ubi fieret; vidimus tandem illïc tectè delituisse, aliquos pediculos: figurâ rotundos, sed in dorso nigrâ maculâ notatos. Ad hæc pedibus suis, cuti tam firmiter accretos: ut nequiverint inde avelli, sine scalpello. Quæ tamen sordida, ac immunda colluvies, ne semel sublata, iterùm facile recurreret, imparata fuère insequentia reme-

dia, quibus etiam radicitus evulsum fuit molestissimum hocce malum.

℞. Succī foliorum azari, dragmas duas cum dimidiâ. Oxymellis simplicis unciam mediam. Aquæ hordei uncias duas, misce, fiat vomitorium. Quo ubi elicuissemus pituitam in ventriculo stabulantem: movimus deinde alvum: & imposuimus feliciter loco affecto, fomenta, ac linimenta subtus notata.

℞. Aristolochiæ rotundæ unciam. veratri albi unciam mediam. Herbarum absinthii, marrubii, abrotani singularum manipulum. Seminum lupinorum, & staphysagriæ, unciam mediam. Nitri dragmas duas, coquantur ex lixivio diluto; & admixtis colaturæ libris duabus, aceti scyllitici unciis quatuor, fiat fots. Quo convenienter deterfo, illinebatur pubis regio hocce unguento.

℞. Seminis staphysagriæ, unciam mediam. Radicum veratri albi, aluminis, singulorum dragmam. Argenti vivi sublimati scrupulum. Saponis nigri dragmas duas. Axungię porcinæ quantum sufficit. Misce, & fiat litus.

C A P U T X L I.

Mors ex flore calcis.

Vir splendidus, cœnatus opiparè, incidit repentè, cum totâ familiâ, quæ eidem accubuerat mensæ, in vertiginem, ardorem gut-

gutturis, vomitum, præcordiorum angustiam, aliaque præsentis veneni indicia. E quibus succrescere protinùs nescio quas non suspiciones. Sed eventus, fidus rei incertæ interpreter, docuit perspicuè: nec ab Ancillâ, conjectâ, tamen in vincula: nec ab alio aliquo, cibariis quicquam malitiosè fuisse permixtum. Verùm spontè, ex pariete recens illito, in patinam decidisse, sulphuream illam calcis efflorescentiam, quæ copiosissimè stabulabatur illîc loci, ubi id temporis adservata fuere, cupedia, secundis mensis destinata.

Factum quidem fuit, satis sedulum periculum: utrum in cibo jam dissoluto, reperiretur vel arsenicum; vel argentum sublimatum. (Quæ duo veneni genera nostratibus potissimum nota.) Sed nec apparuit in vasis fundo, conglomeratus arsenici pulvis. Nec tingebatur albo colore, aurum suspecto liquori aliquoties immissum. Quorum neutro oculis occurrente, judicatum fuit, deteriorem hanc cibi conditionem, verisimiliter originem traxisse, ex commemorato calcis flore.

Ex cujus igneâ vi, mirum certè haud fuerit, accensas fuisse fauces, perturbatum ventriculum, erosa intestina, contractos, præ siccitate, nervos: aliaque excitata, quæ nunquam conspiciuntur, nisi ab exurente ardore. Qui profectò in hoc calcis flore, adeò clarè se in conspectum dedit, ut intra paucas horas pessum dede-

derit infantem ejusdem familiæ, aliâs fatis valentem. Evadentibus reliquis, vel per vomitum materiæ noxiæ; vel citam alvum; vel per antidota, discutientia malignos, acrioris veneni, vapores.

Sed, præ cæteris, miratu digna fuit, Materfamilias, alioquin ita debilis, ac infirma: ut quæ antea quinquies peperisset foetum mortuum: jam contra fuerit tam valida, ac constans: ut intoxicata non modo, non abortierit: sed veneno celerrimè per vomitum rejecto, evaserit quasi prima, præsentissimum hocce, intentatæ mortis, periculum. Enixa deinceps, quem, id temporis, gestabat fætum, non minùs prosperè, ac si nihil veneni adsumfisset.

Calcem autem tam acriter urere, & erosione suâ, tam acerbè pungere intestina, utique præcordia illis imposita, docuit manifestè Dioscorides lib. v. cap. xci. & lib. vi. cap. xxix. sed videbitur fortassis illîc loqui, de calce vivâ: Quùm flos ipsius, cujus hîc meminimus, progerminet ab intritâ.

Verùm responsio facilis est. Ablutione videlicet calcis, infringi quidem aliquatenùs, summam illam ipsius adurendi vim. Intritæ tamen nihilominùs permanere tantum ardoris: ut inde elevetur acerrimus ille flos, qui instar candidissimæ nivis, investit recentes parietes. Cui quantum sit acredinis, licuit aliquando videre in ore equi, Collegæ nostri Joannis Fontani, ex

simili calcis efflorescentiâ, tot vesicis, ac tam urente æstu, inflammato : ut cogeretur propterea, abstinere quàm longissimè, ab omni pastu.

CAPUT XLII.

Sudor septem annorum.

HOmini ut robur conciliat, æquabilis solidorum, ac fluidorum harmonia: sic dissolvit ipsius vires dissonans eorundem concentus. Potissimum à naturæ lege, si desciscant humores : five utiles, five excrementitii. Quorum in numero primas facilè tenet sudor. Cujus immoderatum profluvium, labefactat propterea impensè corpus universum.

Virgini malè natæ, fuère ab ineunte ætate, ob sudores prægnanti matri crebriùs permotos, adeò pervia, ac patula cutis spiracula : ut continenter fermè maduerint ; cum tam profuso, ac perenni, diffluentis sudoris, cursu ; ut cottidiè indiguerit tribus, quatuorve indusiis, ad detergendum madorem, cuti indefinenter in hærentem. Quod immodicum sudoris effluvium, divexavit ipsam, non aliquot menses, sed septem ampliùs annos. Licet interim minimè omitterentur remedia convenientissima. Adeò difficulter eradicatur morbis hæreditarius.

CAPUT XLIII.

Excoriatio, ab oleo Vitrioli.

FAmulus chirurgi, curaturus, suo more, dolorem dentium, infudit nubili Virgini, five consideratè, five improvidè, tantum olei vitrioli, in os: ut descendens in gulam, exeserit non solum, quascunque faucium partes: sed accenderit præterea ventriculum, jecur, & potissimum venarum, arteriarumque sanguinem. Cujus exurens incendium extorsit Medicis, præter infinita refrigerantia; ac plurima cathartica, frequentes sanguinis detractio- nes: antequam aliquatenus domaretur effera hæc fera: consumptura alias innocentissimam virginem.

Sed incendio intus utcunque restincto, effundebatur tamen calor, instar exundantis maris, tanto impetu, in habitum corporis: ut excessu colli, ac faciei cute, defædaverit summè corpus universum; imprimens mammis, pectori ventri, brachiis, ac cruribus tot cinereas crustas, ac tam foeda ulcera: ut vix quicquam manserit ipsi, vel glabrum, vel veteris pulchritudinis particeps.

Quam deformem cutis formam, immi- nuere quidem deinceps aliquatenus remedia. Sed non ita, quin remanserint illi aliquæ maculæ, & turpia cicatricum vestigia. Uti quo- que

que in visceribus scintillæ prioris incendii. Quibus vel minimum, à calidorum usu, iterum accensis, incidebat protinùs in recidivam: corporis habitum iterum turpiter fœdantem. Sed potissimum internos digitorum apices: qui non secùs ipsi flavescebant, ac si croco fuissent infecti.

C A P U T XLIV.

Exedens, præcordiorum herpes.

HErpes præcordia exedens, constat ex pluribus pustulis, modò in unum conglomeratis; modò evidenter sejugatis. Hærent autem illæ, in extimo diaphragmatis ambitu, inflammantes non tantum; sed exedentes, ardore suo, usque eò cutem: ut cuilibet ulcusculo sua infideat eschara. Quâ vel spontè, vel arte decidente imminuitur manifestè, non minùs exurens dolor: quàm molestus ille pruritus, qui pustulas hæcè assiduò comitatur.

Creditur autem hoc vitium, occidere hominem, siquidem circulum suum absolvit. Quod tamen non fit, nisi admodum rarò. Equidem saltem vidi hoc malum frequenter: sed semper inæqualiter dispersum; ac nemini exitiale. Afferit tamen id Plinius lib. xxvi. cap. xi. dicens, ignis sacri plura esse genera. Inter quæ medium hominem ambiens Zoster appellatur: & enecat, si cinxerit. Quod infortunium vidit
verifi-

verifimiliter, licet non addat expreffè, Joannes Langius, in Marchione Brandenburgensi, ab hoc affectu occifo; epistolâ xxxi i. Scribonio Largo vocatur hoc vitium, cap. cvi. Zona: & nostratibus ommeloop, five ambitus. Quod variis circulis, variè dispersis, hominem aliquatenùs ambit.

Vir pleni habitus, & calidioris jocinoris, doluit vehementer circa præcordia: cum acri pruritu, insigni dolore, & frequentibus, conglomeratarum pustularum, circulis. Rubente cute vicinâ, & pustulis primum utique rubris; sed mox albicantibus, & in quâlibet earum crusta nigrâ, quam escharam vocant Medici. Quâ, convenienti litu, separatâ, degenerabat quælibet in humidum ulcusculum: cum acri dolore, sudore effuso, & interdum tam impetuoso, virulentæ materiæ raptu ad interiora: ut animus aliquoties, non secus deficeret: ac si ipsum occupasset contagiosa aliqua pestilentia. Cujus sororem equidem propterea soleo appellare, perniciosum hocce herpetis genus.

Nam sicuti illa carbones majores: sic producit hoc minores. Exigitque uterque morbus, ut cathartica æquè blanda: ita antidota non minùs efficacia. Sed in eo discrepant; quod herpetis labes duntaxat uni, pestis verò noxia fit omnibus: occidens plerosque; herpes contrà non nisi paucissimos.

Remedia verò hujus eruptionis consistunt; in corrigendâ intemperie, visceribus conceptâ: expellendâ leniter bile; roborando corde, & infringendis tetrâ vaporibus, visceribus continenter affusis. Sed foris sufficit plerumque, unguentum rosatum, mixtum cum argento vivo præcipitato. Sed si escharæ siccitas, ac molestissimus pruritus non tollantur hoc litu; expedit confugere vel ad unguentum basilicum: vel leniens, ac humectans aliquod cataplasma.

CAPUT XLV.

*Pulsus arteriæ, extra carpum,
explorandus.*

POlydædala natura imprimit nonnunquam homini, non modò foris, figuras adventitias, ac perversas: sed distribuit etiam interiora pro libitu. Modò certis quasi adstricta legibus: modò verò vaga, & dispescens aliter, atque aliter, cùm ipsa viscera; tum ejusdem ordinis vasa, videlicet nervos, venas, vel arterias.

Maria Godofreda, uxor Prætoris Gulielmi Verdoëfii, habuit in manus suæ carpo, tam exilem, ac teretem arteriæ ramulum: ut ex ejus motu, vix quicquam licuerit præfagire sive de robore, sive imbecillitate cordis. Sed natura collocaverat in manus dorso, inter pollicem,

ac indicem, arteriam: quæ aliis communiter fertur, per interiora carpi. Quocirca necesse fuit, si quid foret judicandum, de virium constantiâ: confugere à carpo, ad arteriam in extimâ manu positam.

Quem naturæ lufum, equidem etiam in aliis, subinde animadverti: sed evidentissimè in quodam nostræ Reipublicæ Senatore. Quem hujus erroris ergò, judicabat aliquando, celebris alioqui Medicus pestilentiam infectum. Licet id temporis pancraticè valeret. Sed imposuit Viro eximio inusitatus hicce naturæ lufus. Quem ubi vidit, cecinit ilicò palinodiam: & partæsus præproperi judicii: docuit suo exemplo: Nihil consiliis medicis tam esse inimicum, quàm celeritatem.

C A P U T XLVI.

Gangræna universalis.

SEni fatuo, neque heri, atque hodie, sed diutissimè debili, fatiscebant tandem usque eò, cùm languidum cor; tum effoetus partium calor: ut à minimâ corporis offensâ, sequeretur protinùs perniciosissima gangræna. Dispergens se per iners hocce corpus, tam liberè, ac latè: ut id, intra paucos dies, consumpserit universum.

Non licebat illi, vel natibus infidere; vel cubito incumbere: nedum calcem pavimento im-

imponere, vel scapulam in parietem inclinare: quin protinùs extingueretur calor: & à gangrænâ obsideretur non minùs pars præmens, quàm pressa. Quæ labes, tam præpetè pennâ, corpus universum ubi pervolaret: vidimus brevi, vix ullam partem intactam: quin omnia jam emortua, ante quam verè emoreretur, miserrimum hocce, lascivientis mortis, ludibrium.

CAPUT XLVII.

Gangræna pedis.

Lucas Sincus, Geometer Amstelredamensis, contraxit ex penuriâ caloris innati, gangrænâ pedis sinistri. Cujus digitis, à parte sanâ, jam avulsis, obtulit nonnunquam, homo, naturâ jocabundus, chirurgus suo; ubi jam meliusculè ipsi foret, pedem dextrum: quasi recreandi causâ.

Sed eo, eâdem labe, paulò pòst, itidem infecto; deseruit illum illicò intempestiva hæc hilaritas. & quasi desperatâ, jam tum, omni salute, credidit firmiter, poenam hanc cœlitùs sibi immitti: quod tam intempestivè jocularus fuisset. Quæ certè tristitia non deseruit ipsum, antequam desereret ipsa vita. Adeò periculosum, in feriis nugari.

Infortunium autem, quod ipsum oppressit, circumvenit plerumque, quoscunque à simili

gangræna detentos. Neque fuit fortassis, ipsius conditio, eò deploratior: quod peccatum hoc peccasset: sed quia cordis robur fuit imbecillius, quàm ut convenienter ab interitu vendicaret pedes: ceu longissimè, à se remotos. Quorum partium exitium, propterea indicium facit circumspectis Medicis, brevi utique pessum iturum, & totum hominem.

C A P U T XLVIII.

Sphacelus brachii, à febre.

Mariæ Norottæ, à febre ardente, impensè extorrefactæ, effudit se, circa septuagesimum, ætatis suæ, annum, tanto impetu, pestifer morbi humor, in brachium sinistrum: ut factò initio, à commissurâ humeri, præcipitaretur, unâ nocte, in immedicabilem sphacelum: usque ad extremos digitorum apices. Cum tantâ protinùs cutis nigredine, & tam exsucco, atræ carnis, squallore: ac si integrum mensem, expositum fuisset, retorrído, urentis Solis, æstui. Sicuti cum stupore juxta mecum vidit, exercitatissimus Medicus, Franciscus Vicquius.

Quicum simillimum infortunium, aliquot annis post, etiam in aliâ quâdam observavimus muliere, sed eventu, æquè infelici. Noli itaque, ò chirurgè, ejuscemodi brachia inconsideratè incidere. Satagens vel calorem in cutem de-

denuò evocare: vel medicinæ locum facere. Quod enim semel emortuum, id nunquam redit ad vitam.

Et licet malum videatur nonnunquam stare, ac scalpellum exigere: vires tamen, à malignâ febre fractæ, & pars ex toto vitiata, non patiuntur scindere, nedum abscindere membrum hac ratione infectum. Maturares quidem mortem, sed nihil interim juvares ægrum. Satiùs itaque, circumspectè potiùs, mortem præfagire, & quâ licet prorogare, quam non potes conservare, vitam.

CAPUT XLIX.

Atrophia brachii suctu sanata.

TRia fuère veteribus, juxta Oribasium, coll. lib. vii. cap. xvi. cucurbitularum genera: vitrea, ænea, cornea. Quorum priora trahunt per ignem; posterius citra illum, solo oris suctu. Quæ cornea cucurbitula, licet nobis fermè in defuetudinem abierit, plurimi tamen etiamnum fit Indis, sub torridâ Zonâ habitantibus.

Qui curaturi dolorem colicum, Juvenis mihi notissimi, infudere primùm ore clysterem: mox applicuère abdomini cucurbitulas corneas. Quarum spiritu, per exile foramen, ore (ut Celsi verbis id efferam) educto; occlusère festinanter cavum id digito. Cùm ut cuti fir-

miter inhæresceret cucurbitula: tum ad eliciendum flatum intestinis molestum. Quem certè felicissimè, huic juveni, hac ratione, subduxêre barbari.

Quapropter domum reversus, donavit me tali cucurbitulâ. Cujus periculum equidem aliquando facturus, selegi mihi (uti etiam fecit Fabricius Hildanus, cent. I. obs. LXXX.) brachium ab atrophîâ consumptum. Cui imposui hæc cucurbitulas, loco picis, ac resinæ: quibus legimus, in simili necessitate, usum fuisse, antiquitatem etiam remotissimam.

Attrahunt autem hæ cucurbitulæ potenter; & abductâ aptissimè cute, elevant venas, & arterias, præ macie in se collapsas. Quibus iterum ad apertis, commeant denuò quocunque, sanguis, ac spiritus. Quorum indefinens affluxus, nisi cottidie subiret: in locum eorum, quæ continenter ex corpore, decedunt; non solum non aleretur, sed emaceraretur necessariò, membrum tali vitio infectum. Cui maciei nihil profectò salutaris est, hacce corneâ cucurbitulâ. Præsertim si affigatur dextrè, juxta cursum venarum, arteriarumque illuc nutrimentum, ac vitam deferentium.

Nautæ Juniori, effluxêre, ex amplo brachii abscessu, tam frequens pus, & adeò copiosus liquor: ut subducto succo alimentali, & dissipato, plus æquo, calore vitali, conciderent venæ inanes: cessaret accretio: & tandem emac-

refceret brachium univcrsum. Cui jam exa-
refacto, ubi impofuimus aliquoties cucurbi-
tulam corneam: vidimus ipfius fuctu, tan-
tum caloris, ac fanguinis, ad cutis extrema at-
tractum: ut exsuccum illud brachium, non
modò aleretur iterum; fed adipifceretur
denuò priftinum vigorem: imò tantum vi-
rium, ac roboris: ut potuerit deinceps quo-
cunque iterum navigare, & in mari, nullo non
fungi officio.

CAPUT L.

Rotundum vulnus.

ELifabetha Nicola, domum reverfa, arri-
puit, præ laffitudine, quodcunque ob-
vium fedile. Ignara interim, illi incumbere
afferem: habentem in fe, longum, & acutum
pinnaculum. In quod defatigatum ubi conje-
ciffet corpus, læfit impensè nates: & inflixit
mufculo glutæo vulnus, ut rotundum, fic fum-
mè profundum.

Cujus videndi copiam, invitiffima quùm
faceret chirurgus: coaluit propediem vulnus:
excitans, ob acre pus, intùs detentum, non
tam dolorem, quàm fufpicionem, luxatæ co-
xæ. Verùm eventus, ftultorum Magifter, do-
cuit ipfam perfpicuè, non coxam fedibus fuis
excidiffe: fed vulnus præproperè occlufum.
Eo enim rurfus per chirurgum referato, &

factâ puri effluendi copiâ, subsedit ilicò dolor: evanuit luxationis opinio; & apparuit clarissimè, plus damni dedisse, præposteram verecundiam; quam vulnus ipsius natibus inflictum.

CAPUT LI.

Carcinoma femoris.

IDa, famula Regneri Neckii, amici nostri, perculsa vehementiùs, sensit ex inopinato illo terrore, nescio quem sibi oriri dolorem, circa genu: cum tumore femoris, indies usque eò invalescente: ut post annum septimum videretur, plurium medicorum calculis, si non excedere, saltem suo pondere, accedere quàm proximè, ad illam strumam, quam ibidem loci, olim vidit Antonius Benivenius, ponderantem sexaginta libras, observ. XIV.

Quam molem hæc virgo, septem ampliùs annos tulit tam animosè: ut nemo domesticorum, nedum quisquam extra familiam, animadvertit unquam, quicquam vitii, in ipsius incessu. Verùm erosà paullatim, summâ tumoris cute; intumescantibus ipsius venis; increfcente indies pruritu; & carne magis, ac magis livescente; nequirit ipsa malum suum diutiùs clam habere: sed coacta id detegere, imploravit tandem pudibunda, ac mœrens, opem medicam.

Expetens obnixè, tumorem hunc scalpello sibi amputari. Qui tamen pervenerat jam tumore incrementi, ac malignitatis: ut nemo id auderet. Quocirca, licet invitissima, circumferbat tamen quocunque locorum infensissimum hunc hostem, incedens interea temporis per amplissimam nostram urbem non minùs expeditè, ac si femori nihil omnino ponderis inhæfisset. Compescens interim malignum hocce carcinoma, ultra annum septimum decimum, solo plumbi unguento. Cujus litu, nihil simili tumori utilius.

Dissectus autem post obitum hic tumor ac bilanci impositus, ponderabat tantummodo præter omnem opinionem, ob fungosam suam substantiam, libras sedecim. Foris quidem glaber & æqualis, sed intus steatomate, gypseâ pituita, induratis calculis, dilatatis venis, ac sinuosis scrobiculis, vera levitatis causa, impendio nimis repletus. Latitans extrinsecus sub extimo femoris musculo.

Aliquot annis post oblata nobis fuit, ibidem loci, in alia quadam virgine, longè major excrecentia, adæquans ambitu suo sesquialternæ longitudinem, exorta, partim ex fisso, ob graviolem lapsum, femoris osse, partim vero ex venis, & arteriis usque adeo dilatatis; ut tumorem prius commemoratum ludum ac jocum dixisset, præ ut hujus fuerit circumferentia.

CAPUT LII.

Febris quintana.

Varia sunt Medicis, febrium genera; & multiformes periodorum formæ; Quarum aliæ occurrunt frequenter: aliæ rarissimè. Quibus meritò attribuerim quintanam: paucis visam; & tum quidem, vel paucioribus circuitibus: vel admodum tectè. Sicuti de se ipso testatur Galenus lib. i. epid. comm. i i i. tex. i i. sed nobis obtulit se inusitata hæc febris; tot accessionibus, & tam evidenti, totius, anni, curriculo: ut nihil unquam fuerit vel clariùs, vel magis distinctum.

Filiam Jacobi Mori, chirurgi quondam celebris, præcipitavit febris inordinata, in quintanam: accedentem cum horrore, ut exili; sic calore admodum conspicuo. Durante, reciprocantium circuituum, ordine, ultra mensem decimum octavum. Attamen sine evidenti corporis macie, aut manifestâ virium jacturâ.

Febri autem huic, adeò non profuere medicamenta frigida, ac humida, cæteris febribus amica; ut etiam evidenter nocuerint. Sed juvere ipsam carduus benedictus; centaurium minus; chamædrys; fumaria; aliave vel summè amara, vel putredini potenter resistentia. Sed inprimis aqua mulsa, quam vidimus plu-

plurimum potuisse, in lentâ, ac pervicaci hac febre.

CAPUT LIII.

Cibi abstinentia, quartanæ lethalis.

Febbris quartana, ut frequenter incipit cum æquinoctio autumnali; sic solvitur rarò, nisi sub initium Veris. Reliquo tempore, siquidem quiescat (quod tamen interdum fit) revertitur facillimè. Sive vitio alimenti, sive ob aëris inclementiam. In quâ interdum hic morbus prolongatur in Æstatis medium, antequam ex toto desinat. Quem terminum excedens, remanet facilè per integram Hiemem: neque finitur, ante blandientis Veris accessum.

Febrem autem hanc statuit quidem Hippocrates, longam; sed securam, ac facilem, lib. i. epid. & Celsus ipsius interpretas assertit lib. i. i. cap. xv. quartanam neminem jugulare. Subintellige si viscera fuerint integra. Uti satis distinctè monet Galenus. comm. i. i. lib. i. epid. textu iv. illis enim vel inflammatis, vel aliter malè valentibus, enecat quartana quàm plurimos. Sive per aquam intercutem: sive ob omnimodam cibi, ac potus abstinentiam. Quæ duo perinde perniciofa sunt febri quartanæ.

Aquam vero intercutem, ut producant inflammatum jecur, induratus lien, ac uberior fri-

frigidaë potus. Sic ἀποσιτίαν, five morbidum cibi fastidium, læsio superioris orificii, ventriculi. Quo à febre vehementer offenso, tollitur omnis indigentiaë sensus: five ipsa fames. Quâ ventriculo subductâ, nec expetit homo alimentum: nec fruitur oblata. Sed exsiccatum consumit miserrimus marcor. Quod mortis genus, equidem vidi frequenter quartanariis intervenisse: sed potissimum senibus, & magis in productâ, quam incipiente febre. Uti etiam observatum, à Brassavolâ, comm. in aph. xxxii. lib. ii.

Janus Hafius, vir macer, sed procerus, attritus aliquandiu à quartanâ brumali, devenit tandem eo infirmitatis: ut cogeretur, præ magnitudine febris, etiam vacuo tempore, in cubili decumbere: neque unquam sub divo ambulare, quod tamen quartanarios mirificè reficit.

Ex quâ, exhausti corporis, lassitudine, incidit paullò post, in omnimodam cibi abstinentiam. Non tantum, sub tempus febris: sed etiam diebus intermediis. In quibus tamen expedit, quartanarios modicum cibum sumere. Quò sustineant facilè, quod sustinendum diu. Quantò enim tardiùs incedit morbus; tantò quoque pleniore victu, indiget æger. Ex aph. vii. lib. i. concidentibus itaque viribus, vidimus hanc abstinentiam, non tantum huic, sed etiam aliis quartanariis fuisse exitialem.

CAPUT LIV.

Error naturæ compensatus.

IMpervestigabilis, industriæ naturæ, solertia quamvis occurrat ubique locorum: eminet tamen potissimum in illis corporibus: quæ quasi muneris sui oblita, vel hoc, vel illo frustravit membro. Quem errorem, suffusa deinde, quasi aliquâ verecundiâ, compensat iterum munificâ liberalitate.

Mulier Britannica, nata brachiis, ac cruribus adeò distortis: ut videretur cuicunque operi inepta. Nacta fuit tamen ab officiasâ naturâ, eam dexteritatem: ut potuerit linguâ nere; & eâdem expeditè trajicere filum, per angustum acus foramen: & solo ipsius flexu, constringere arctissimum illud nodi genus, quod textorium vocant nostrates. Eâdem linguâ scribebat utique elegantissimè; & inter alia, nomen filii mei, Petri Tulpii, quod etiamnum penes me adservatur.

CAPUT LV.

Incredibile, corporis humani, incrementum.

PUer quinquennis delatus ex Geldriâ, & Amstelredamî bilanci impositus, pendebat centum, & quinquaginta libras. Corpore quip-

quippe erat tam pingui, ac amplo: ut lumbi ipsius non cingerentur, nisi sesquiulnæ longitudine. At nates luxuriabant tam uberi carnis mole; ut viderentur quadruplices. In brachiis verò, ac manibus posuerat tantum roboris exuberans ipsius natura: ut manum meam non minus fortiter ferierit: ac si egisset vigesimum ætatis suæ, annum.

CAPUT LVI.

Satyrus Indicus.

QUamvis extra forum medicum, attexam tamen huic telæ, Satyrum Indicum; nostrâ memoriâ ex Angolâ delatum: & Frederico Henrico, Arausionensium Principi, dono datum. Erat autem hic Satyrus quadrupes: sed ab humanâ specie, quam præ se fert, vocatur Indis orang-outang: sive homo sylvestris, uti Africanis quodiam morrou. Exprimens longitudine puerum trimum; ut crassitie sexennem.

Corpore erat nec obeso, nec gracili, sed quadrato: habilissimo tamen, ac perniciosissimo. Artubus verò tam strictis, & musculis adeo vastis: ut quidvis & auderet, & posset. Anteriùs undique glaber: at ponè hirsutus, ac nigris crinibus obsitus. Facies mentiebatur hominem: sed nares simæ, & aduncæ, rugosam, & edentulam anum.

Aures verò nihil discrepare, ab humanâ
for-

Homio sylvestris.
Orang — outang.

Tab. XIII

formâ. Uti neque pectus; ornatum utrimque mammâ prætumidâ (erat enim sexus foemini-
ni) venter habebat umbilicum profundiorē; & artus, cum superiores, tum inferiores, tam exactam cum homine similitudinem: ut vix ovum ovo videris similis.

Nec cubito defuit requisita commissura: nec manibus digitorum ordo: nedum pollicis figura humana: vel cruribus suræ: vel pedi calcis fulcrum. Quæ concinna, ac decens membrorum forma, in causâ fuit, quod multoties incederet erectus: neque attolleret minùs gravatè, quàm transferret facilè, quaecunque, gravissimi oneris, pondus.

Bibiturus prehendebat canthari ansam, manu alterâ; alteram verò vasis fundo supponens, abstergebat deinde madorem labiis relictum, non minùs adposite, ac si delicatissimum vidisses aulicum. Quam eandem dexteritatem observabat utique cubitum iturus. Incligans quippe caput in pulvinar, & corpus stragulis convenienter operiens, velabat se haud aliter, ac si vel mollissimus illic decubisset homo.

Quin imò narravit aliquandò affini nostro, Samueli Blomartio, Rex Sambacensis, Satyros hosce, præsertim mares, in Insulâ Bornæo, tantam habere animi confidentiam, & tam validam musculorum compagem: ut non semel impetum fecerint, in viros armatos: nedum

dum in imbellem, foeminarem, puellarum-
ve, sexum.

Quarum interdum tam ardenti flagrant de-
siderio: ut raptas non semel constuprarint.
Summè quippe in Venerem sunt proclives,
(quod ipsis, cum libidinosis veterum Satyris
commune) immò interdum adeò protervi, ac
falaces: ut mulieres Indicæ, propterea vitent,
cane pejus & angue, saltus, ac lustra, in qui-
bus delitescunt impudica hæc animalia.

Quæ omnia ut verissimè referuntur de hoc-
ce Satyro: sic sanè nihil verisimilius, quàm ad
ejus imitationem, effictum fuisse Satyrum ve-
terum. Quem lectoribus suis delineaturus Pli-
nius, scribit expressè, animal esse quadrupes,
in subsolanis Indorum montibus, perniciosi-
mum; humanâ effigie, sed pedibus caprinis;
toto corpore villosum; Nihil habens mo-
ris humani; gaudens sylvarum latebris; & fu-
giens hominum commercia. lib. VII. cap.
III. vide Pausaniam lib. I.

A quibus notis, licet aliquantisper discrepet
Satyrus beati Hieronymi: convenit tamen ut-
cunque, cum figmentis Poëtarum. Erat, in-
quit, homo naribus aduncis & fronte cornubus
asperâ; desinentibus corporis extremis, in ca-
prarum pedes. Quam eandem formam, expres-
suri dilucidius poëtæ, appellant Satyros suos,
lascivos, impudicos, biformes, bicornes, & in-
terdum, petulantia sylvarum numina.

Quæ veterum epitheta, siquidem ad veritatis explores amussim, videbis ipsos non plane errasse. Reperitur quippe etiamnum lascivum hocce animal, in subsolanis Indiæ montibus: uti quoque in Africâ intra Sierram Lionam, & promontorium montis, ubi fortè illa loca, quæ Plinius lib. v. cap. v. asserit noctibus micare crebris ignibus Ægipanum, Satyrorumque lasciviâ. gaudet confragosis recessibus: fugit humana consortiâ, neque audit immeritò falax, villosum, quadrupes, speciem humanam præferens: & peditum naribus aduncis.

Sed nec pes ipsius habet ungulas; nec frons caprarum cornua; nedum corpus ubique pilos; Sed duntaxat caput, humerus, ac dorsum. Reliqua ut sunt glabra: sic aures nequaquam acutæ, velut perperam finxit Horatius: verum flexuosæ, & ut verbo dicam, verè humanæ. In summâ, vel nullus est in rerum naturâ Satyrus: vel si quis est, erit procul dubio illud animal, quod in tabellâ; hic à nobis depictum.

Cujus descriptionem molitus fuit fortè Plinius. Sed quò minus id potuerit, obstitere fortassis Viro diligentissimo, hinc ingeniosa poëtarum figmenta, circæis illecebris ita fucata: ut nescio quos non fallerent sensus. Illinc verò exoticæ gentes, tam longinquè diffitæ: ut necesse fuerit, per aliena vestigia ire: & potius.

tius facile approbare, quàm curiosè inquire-
re, in naturam rei narratæ, & ab omnibus jam
receptæ.

Cui fidem qui derogat, is facile incidit in
calumniæ murices: & elevat auctoritatem suæ
historiæ, discrepantis à recepta opinione. Qua-
lem injuriam olim sibi illatam, necdum pro-
pemodùm concoxit Herodotus, scriptor alio-
qui non inconcinnus. Quo ad ejus itaque, in
tantis tenebris fieri potuit, selegit quidem Pli-
nius potiores observationes; fategitque saty-
rum suum quam verissimè posteritati relinque-
re. Sed serviendum fuit famæ: neque nimis
liberè recedendum, ab inveteratâ sententiâ:
necdum commentitiis poëtarum fabulis. Quo-
rum spissam caliginem, discutiet fortassis incla-
rescens, Indici hujus Satyri exortus.

Cave sis tamen hac voce intelligas promiscua
Panum, Ægipanum, Faunorum, ac Sylvano-
rum nomina: è quibus, licet πάν, αἰγίπαν ac
Faunus inter se invicem conveniant, discrepat
tamen ab illis Sylvanus, & ab omnibus Saty-
rus. audi Virgilium Lib. I. Georg.

Pan ovium custos. —

& paulò pòst:

Et teneram ab radice ferens Sylvane cupressum.
Lib. II. Georg.

— Deos qui novit agrestes.

*Panaque, Sylvanumque senem, Nymphasque
sorores.*

& lib. 1. Metamorph.

— sunt rustica numina Fauni,
Et Nymphæ Satyrique, & monticolæ Sylvani.
& l. 1. Faistorum.

Panes & in venerem Satyrorum prona juventus.
è quibus clarè liquet, Pana, qui idem cum Ægipane (uterque enim mediâ sui parte capræ similis est) distingui expresse à Sylvano (licet aliter visum Plutarcho) & ab illo reliquisque omnibus quem hîc oblatum venimus, Satyrum.

Quem similiter (siquidem in sacris conjecturæ locus) designant non uno loco Moses, & Esaias per voces Sagnir, & Segnirim, quibus non tam denotatur Dæmon, ut quidam interpretantur, quàm animal sylvestre, ac instar caprarum hirsutum, saltans non modò in sylvis, verùm quod sociis suis etiam acclamat. cui ipsi sacerdotes ac altaria dicitur constitui Rex Hieroboamus. quod ipsum animal Moses Deut. cap. xxxii. vers. xvii. vocat cum Chaldæis Schedim, à terrore quem obviis incutit.

Quæ omnia quum viderint Interpretes Britannici, ad amussim convenire cum Satyro, exposuere fortassis haud malè apud Esaiam Prophetam Sagnir per vocem Satyri. Vide Levit. cap. xvii. vers. vii. 11 Chronic. cap. xv. vers. xv. Esaiæ cap. xlii. vers. xxi. & cap. xxxiv. vers. xiv.

Qui-

Quibus addo, idem forte animal describi à
 „Plutarcho in vita Syllæ: ubi inquit: Prope
 „Dyrrachium est Apollonia, & in vicino
 „Nymphæum. facer locus, qui ex virenti
 „valle, & pratis, ignis venas dispersas perpe-
 „tuò eructat. Ibi stratum somno Satyrum
 „(qualem Plautæ, ac Pictores adumbrant) fe-
 „runt captum, adductum ad Syllam, percun-
 „ctatos, multos interpretes quinam esset,
 „quum vocem tandem edidisset, non quidem
 „humanam, vel claram, sed asperam, &
 „omnino ex hinnitu equi, ac hirci balatu
 „confusam, obstupuisse Syllam, ac mon-
 „strum averfatum.

NICOLAI TULPII

OBSERVATIONUM

MEDICARUM

LIBRI QUARTI

CAPUT I.

Cerebrum suppuratum.

Uero, octo annorum, ob effractum frontis os, haud procul à futura coronali, adeò depressa fuit subjecta cerebri medulla: ut ademptâ libertate, destitueretur quasi omni motu. qui tamen paulò post iterum rediit; adaperatâ per exemptum fragmentum viâ, per quam exitum ubi invenit lacerum cerebrum, extulit seipsum longè, latèque supra os fractum, extimamque calvariae superficiem: idque incremento tam uberi; ut chirurgus necesse habuerit (quod tamen sine praesente vitae interitu factum) tantum parti huic nobilissimæ, & ad vitam summè necessariæ adimere, quantum recipiendo fuisset, vacua ovi gallinacei testa.

Ex quâ præcisi cerebri dilaceratione protinus expullulare, ingens fungus, primùm quidem mollis, ac albus, at mox duriore callo, ac

ci-

cinereâ crustâ obductus. quo luxuriante tumore, indies magis magisque incremente, ac in majorem molem elevato, neque spiritu vini, aut aliis remediis usu comprobatis, vel tantulum imminuto, resolvebantur tandem, die undecimo, nervi lateris oppositi. Manente adhuc firmo, ac illibato tam animi quàm corporis robore, licet biduo post vivendi finem fecerit, sub sudore frigido, ac crebris nervorum distentionibus. conversâ jam tum in pus maximâ laceri cerebri parte. cujus corruptio eò majorem admirationem excitavit in Medicis, quò minorem viderant virium jacturam, biduo ante mortem. Quæ procul dubio morbo diutius reluctabantur, cum ob uberem humidi radicalis copiam; tum ob solida incrementis corporis fundamenta.

CAPUT II.

Epilepsia ex pollice pedis.

MOrbi comitialis causam statuunt Medici, vel in ipso stabulari cerebro; vel aliunde eò deferri, sive ex ipsis visceribus, seu à partibus externis, planè eodem modo, quo ex ictu scorpionis, ac phalangii, vel à morfu viperæ, instar alicujus auræ, venenum persentitur ascendere, ac sensim sese insinuare, in principes nostri corporis partes. uti luce clarius videre est apud Galenum Lib. III. Locor. affect. cap. VII.

Curtium Rogerium, uxore orbatum, ætate moestè viventem, quamvis primus morbi committialis insultus invaserit, sine ullo vel levissimo ipsius præfagio; sensit tamen insequentibus exacerbationes manifestam originem trahere, ex pollice pedis sinistri: indeque, ab ipso articulo, vagum, ac oberrantem elevari vaporem, primùm quidem genu, ac humero, deinde verò cervici, ipsique cerebro molestum: cum conspicua mentis labe, ac terribili nervorum contractione, reflexo capite versus dorsum, per eam convulsionis speciem. quam Græci ὀπίσθενος vocant.

Quo diro symptomate, non quidem continenter, sed interpolatis vicibus modò seriùs, modò ociùs fuit exagitatus: prout venenata hæc materia vel citiùs, vel tardiùs vapores suos emiseric. qui etiam non semper rectà in cerebrum feruntur, quin potius nonnunquam aliquandiu subsistunt, cum evidente doloris sensu, vel in genu, vel in humero, aut in cervicis aliquo musculo, antequam eorum offensam persentiat cerebrum; quo tamen tandem irritato, contrahebantur quidem omnes nervi, sed potissimùm illius partis, ex quâ malignus vapor speciatim in cerebrum fuisset delatus.

Quæ venenata fruges in herbâ quo opprimeretur, nihil non tentatum, cùm per cathartica, tum per convenientem sanguinis detractionem

ctionem, sed potissimum, per arctius vinculum, pollicis supra articulum, tam arctè circumligatum: ut coërcitus halitus ne minimum quidem invenerit exitum, ad superiora deinceps evolandi. non omiffis interim, quin potius pro virili parte, dolenti articulo impositis cucurbitulis angustis oris, ad eliciendum venenum illi penitiùs insidens. Quo tamen minùs cedente, admotum aliquoties pollicis fuit ferrum candens, & inustum ibidem loci ulcus, ad os usque penetrans. cujus beneficio malum hoc potissimum fuit devictum, uti etiam per reliqua manantia ulcera, quæ cruribus; ac brachiis fuere imposita, quæ tam diu manserè aperta; donec post mensem tertium morbus ex toto desineret, ægerque annos jam natus duodequadraginta, pristinam recuperaverit sanitatem, extra omnem recidivæ metum. Licet Hippocrati videatur hoc malum, id ætatis, homines ad mortem usque comitari. at non omnes, inquit optimus aphorismorum interpretes Philotheus lib. v. cap. vii.

In dissipandis autem vaporibus, ac sudore per cutis foramina eliciendo, præter Theriacam, lapidem bezordicum, radicem contrayervam, ac decoctum radicum chinæ, nihil ægro magis ex usu fuit, quàm aqua arte chymicâ elicitæ ex tartaro & vitriolo, quam aurum potabile vocant. Cujus cottidianus usus, primum quidem sudorem elicit, ex illâ parte, in

quâ, id temporis, venenum delitesceret. At deinde ex capite, ac corpore universo. donec ex toto cessaret perniciosissimus hic morbus, docens suo exemplo optimè agi cum medicamentis chymicis, ubi in gravi morbo, dantur à providâ manu, universalibus auxiliis jam tum ritè administratis, quâ circumspèctione destituta, videntur quidem magna, & quantivis pretii, in oculis vulgi, verùm nequaquam apud illos, qui rem non tam opinione, quàm veritate metiuntur.

C A P U T III.

Epilepsia, cum vocis suppressione.

ISbrando Colineo, adolescenti unde viginti annorum, ex pedis pollice, simillima quum elevaretur aura, contremuit intensè brachium, & præter periodicas, ac vehementes convulsiones, incidit non modò in resolutionem nervorum, quam paralyfin vocant, sed in tantam etiam vocis suppressionem: ut coactus sit, scribendo mentem suam exprimere, quamdiu obfiderentur nervi recurrentes, voci formandæ à naturâ destinati.

E quibus tamen intricatis scopulis, felicissimè enavigavit, eodem magnete, quem jam propositum ivimus. sed præ cæteris, præter tenacius vinculum, quo ne tantulùm quidem pollex carere potuit, profuere ipsi ferramen-

ta candentia, primùm quidem timidè, at mox audaciùs, usque ad ipsum os pollici inusta, ex consilio Egberti Bodæi, Bonnii, ac Har- tochveldii, qui juxtà mecum ipsi medicinam fecère.

CAPUT IV.

Sanguis humanus epilepticis datus.

A Morbo comitali ut meritò perterrentur ægri; sic non injuriâ detestantur fani, in- usitata quædam ipsius remedia. suadentibus aliis calvariam hominis viventis, aliis ejusdem jecur, aut pulmonem; aliis contrà audaciore ore, calidum spirantemque sanguinem (hor- reisco referens) hominis recens interempti. qua- si verò, ut cum Plinio loquar, lib. xxviii. „ cap. i. fanitas videri possit, feram ex homine „ fieri, & violare divina, humanaque jura.

Vide sis ô Medice! quid astruatur à Mose Genes. cap. ix. Lucâ Actor cap. xv. & tan- dem ab Imperatore Leone in Novell. consti- tut. LVIII. ubi lex flagris cædit, bonorum publicatione, ac perpetuo exilio multat, qui sanguinem intestinis infarctum in cibum con- vertit, sive vendat, sive emat. quo certè de- licto annon multò gravius est, recentem san- guinem quasi cum ipsâ animâ sorbere, simul ac gladius viam erupturo cruori aperiens, cru- deli supplicio, locum fecerit crudeliori Me- dici-

dicinæ, quam abominandam feritatem ec-
quis non execraretur, etiam in sævissimis bel-
luis?

Movit quidem prior ætas prodigiosum hoc
auxilii genus, sed vin' scire ejus judicium? au-
,, di Cornelium Celsum adferentem, quosdam
,, jugulati gladiatoris calido sanguine epoto, à
,, morbo comitiali se liberaffe. apud quos, in-
,, quit, miserum auxilium tolerabile fecit, mi-
,, ferius malum. audi Aretæum Cappadocem
,, exclamantem lib. i. diut. morb. cap. iv. ô in-
,, gentem necessitatem quenquàm eò, redigi, ut
,, malum, malo piaculo depellat? unde tamen
,, ad sanitatem utrum perventum, nemo potuit
,, mihi verè affirmare. quocirca non malè Scri-
bonius Largus lib. i. cap. ii. compos. medic.
,, Licet aliquibus profuerit, proscribendum ta-
,, men ejuscemodi remedium extra professio-
,, nem medicam.

Lambertus Vitellius adolescens florentis
ætatis, plurimum molestiarum perpeffus, à
frequentibus morbi comitialis insultibus, de-
crevit tandem ultima experiri, secundùm il-
,, lud Celsi: quos ratio non restituit, illos adju-
,, vat interdum temeritas. confugitque quamvis
invitissimus (ô durum necessitatis telum!) ad
execrandum, ac detestabilem humani sangui-
nis usum. quo tremulâ manu, averfis oculis,
pallidâ facie, ac horrente universo corpore in-
obluctantes fauces violenter infuso, tantum
abest

abest ut terribilis morbus inde imminueretur, ut potius plurimum incrementi sumpserit, habueritque multo pejus, quàm ante Thyesteam hanc mensam. unde factum; ut præ augescens mali vehementia, corruerit præceps in ignem, exusto illic vehementer crure, & excitatâ tam ingenti grangræna; ut necesse fuerit, (quò cæterea femoris pars tuta foret) emortuum crus ferrulâ præcidere. quo crudeli remedio quantumvis ritè fatis administrato, occidit tamen ipsum, postridie ejus diei, major morbi comitialis vehementia, quàm vires à recenti cruris amputatione attritæ fuere ferendo.

In quod ipsum præsens vitæ periculum, licet nequaquam inciderit adulta quædam virgo, eundem jugulati juvenis sanguinem, id temporis, itidem bibens. adeò tamen non recuperavit, horrendo hoc remedio, amissam valetudinem, ut potius in iisdem, modò non & periculosioribus permaneret morbi comitialis scopulis. nolente quasi Deo, ulteriore experimento confirmari, enorme, atque execrandum hocce piaculum, cujus ignominioso usu, dispudet certè commaculari Medicinam, innocentissimam cæteroquin sanitatis præsidem.

CAPUT V.

Beriberi Indorum.

Justus Auceps, juvenis peregrinandi cupidus, peragrato jam tum præcipuo Orientis tractu, substitit tandem in regione Choromandellâ, ubi Sol tanto interdum æstuat ardore: ut indigenæ ejus vitandi causa, cogantur maximam diei partem transigere in balneis frigidis. quem exurentem fervorem utique declinaturus hic juvenis, id negotii famulis suis dedit; ut se plumbo impositum, cottidie, idque sub dio, ac aëre patente, frigidâ affatim perfunderent. quod certè irriguæ, ac intempestivæ lavationis genus, adeò non profuit; ut potius multum nocuerit. at juvenile vitium est, animo non posse imperare. obstipatâ itaque cute, & humoribus, ab inordinato frigore, impendio nimis, in nervos percussis, contraxit illam paralyfis speciem, quam India Beriberi, sive ovem vocat. qui morbus ut minimum habet periculi, curatur tamen difficillimè. uti suo exemplo docuit hic adolescens, qui propterea, cum ipso domum reversus, nobis ansam dedit inquirendi in naturam hujus morbi.

Quem animadvertimus tantum discrepare à perfectâ: quantum conveniret cum imperfectâ paralyfi. corpus quippe erat quidem hebes,

bes, ac languidum, artusque inertes, ac defides, neutiquam tamen omni omnino motu destituti. & quamvis ægro minimè integrum fuerit, cibum capere, nedum deambulare, licuit tamen ipsi, in sedili sedere, obscurum aliquem edere motum, imò in stupidis membris interdum persentiscere vagum, ac oberrantem illum titillationis sensum, qui solet præcedere spiritus animales in nervos influxuros, ac jam jam per exilia eorundem foraminula transitum quæsituros.

A quâ utique imperfectâ nervorum resolutione, haud quaquam etiam dispar fuit curandi ratio. convalescente ægro non minùs prospere, remediis patriæ nostræ familiaribus, ac si illis ipsis usus fuisset, quæ morbo huic speciatim præscribit, qui Indiarum Præfecto à Medicinis fuit, Jacobus Bontius meth. medend. cap. 1. ne quidem deficiente nobis, pretioso illo terræ oleo, quod miniac Tennah Indis vocatur; & in Insulâ Sumatrâ, cui præest Rex Achinensis, ad instar olei petrae, ex rupibus destillat. cujus Indici olei frequens periculum à nobis factum, tum in frigidis affectibus, nervis, ac musculis penitiùs insidentibus, tum etiam in suffocationibus uterinis; quibus non minùs opis adfert, quàm oleum, arte chymicâ, è succino elicatum. evacuandis autem pituitosis succis (in quibus potissima hujus morbi causa) operam imprimis navarunt, cum cathar-

thartica convenientia ; tum lignum Guajacum, faſſaphras, ac radix china ; & extrinſecus unguentum partim ex oleo terræ, partim verò ex oleis caſtorei, ceræ, nucis myriſticæ, cariophyllorum, piperis, ac ligni rhodii, quorum omnium legitimo uſu, non tam confirmatus, quàm in priſtinum valetudinis ſtatum integrè reſtitutus fuit.

CAPUT VI.

Vivo comburium.

SEd quî præteream hîc, duo mihi relata, à ſteſtibus oculatis? extra quidem ſepta medica, ſcitu tamen non injucenda. quorum alterum de Pythagoricis agit Philoſophis, alterum verò de viduis, quæ etiam nunc hîc vivæ comburuntur, cum maritis ſine liberis deſunctis, non quidem tam amore fidei conjugalis, quæ hîc tanti non fit, quàm metu illius contumeliæ, quæ illas manet: quæ inveteratæ huic conſuetudini vitam ſuam præferunt. conciſis enim ignominioſè crinibus ſervilem in modum habentur. deſpicatui tantùm non toti familiæ, verùm odio etiam omnibus. non ſecus ac triobolaria ſcorta, atque viliffima populi proſtibula; in quæ etiam, præ nimîâ deſperatione, frequentiffimè degenerant.

Quod ſi vero, vel ſpontè, vel crebris amicorum exhortationibus, animus deviçtus ad
flam-

flammam inclinet, consentiatque, ob persolutum tributum, (nulli enim gratis id conceditur) Rustanus, sive sub cujus imperio illic vivunt, ejus loci præfectus, deducitur victima hæc prius ad flumen, cujus aquâ, pro more, abluta, deinde ad rogum, quasi ad nuptias it, distributisque inter familiares, monilibus, armillis, omnique mundo muliebri, præmissoque pomo quod manu gestat, profilit ipsa in rogum, tantum non læta, verum etiam cupienti proxima, effusoque, quod capite gessit, oleo, excitat tantum flammæ ardorem; ut ne minimus quidem ipsius percipiatur ejulatus. quin potius dictum, ac factum, consumpta convertatur in pulverem, flumini deinceps inspergendum. quæ verò rogo propinqua, videatur cunctabunda, ac in limine defectura, hanc etiam invitam in flammam protrudunt amici. uti comperi animadversum, à mercatoribus nostratibus, ibidem præsentibus, in Virgine duodecim annorum, desponsatâ duntaxat Adolescenti immaturâ morte sublato.

At enim verò, quæ hîc loci facilè admittitur pyra, eandem alibi vicissim summè detestantur aliæ mulieres. quibus propterea (ne bolus ille è faucibus sibi eripiatur) maritorum sepulchris impositis, spiritum elidi, vitamque adimi curat, humani generis hostis, cum per glebas, à tripudiantium pedibus pedetentim

T

asper-

asperfas, tum per pulverem decidentem ex sacculo, capitibus ipsarum imminente. quem gutture terrâ propemodùm jam obruto scalpello choragus incidit, quo naribus, ac ore occlusis ob interceptum spiritum, vitam cum morte commutent.

Præter quod Banianarum vivocomburium hîc etiam passim videas Philosophos Pythagoricos, quibus persuasum, animas hominum defunctorum migrare in animalia; quorum propterea nullum vel comedunt, vel occidunt. redemptâ etiam interdum illorum vitâ, ab illis qui necem intentant. non neglectis interim, quin potius diligenti curâ, in publicis valetudinariis, enutritis illis, quæ aut ætas, aut morbus infirmavit. siquidem quæfiveris, in quod animal malent animam suam transire, responsum feres, vaccam cæteris præferendam, utpote non solùm liberè, ac leniter in herbosis pascuis enutritam, verùm etiam minus obnoxie, ac serviliter ab hominibus habitam, quàm cætera animalia. ut ut sit, Philosophi hi, reliquis Indis ut eruditione, sic dignitate longè antecellunt; primasque fermè obtinent in Regum, ac Principum aulis, è quibus equidem memini, mihi, præter elegantissimas epistolas auro signatas, ostensos etiam aliquando ipsorum libros, in oblongis arborum, arundinumve foliis, Arabico stylo, tam accuratè, ac scitè exaratos, ut vix quicquam conspexerim

rim unquam ornatius. & hæc quidem hætenus extra oleas.

C A P U T VII.

Judici sincerè respondendum.

Cornelius Bethlemita ictus cantharo in fronte, ac ventre gladio leviter puncto, procidit temulentus in gradus; fiscoque sinistro temporum osse, excessit tertio post die è vitâ. comprehensus interim, ac in custodiam traditis, qui ipsum indignis exceperant modis. confitente altero ventrem à se vulneratum, altero verò accusato de vi fronti illatâ.

Cujus inopinatæ mortis causam, jussu Judicis, inquisituri Medici, invenère nec ventris vulneri, quod ad interiora neutiquam penetrabat; nec frontis contusioni, mortem hanc imputandam. Verùm vitam ademptam fuisse, partim per inflammationem cerebri, ab effractò osse excitatam; partim verò, & quidem potissimum, ob Jecur, septum transversum, ac intestina, ut summè inflammata, à morbo rixam præcedente, sic undiquaque foetidissimo pure perfusa, ex inveterato abscessu, per turbas hæce, id temporis, disrupto. quo lumine Judici prælato, absolutus fuit uterque reus cædis intentatæ.

Plurimi itaque interest, sententiam suam

haud leviter ferre, nedum, in re tam gravi, amicitiæ, aut hostilitati aliquid dare, quin potius soli veritati litare, quæ ut semper recta, sic nunquam non iusta, ac Deo grata est. cave sis ergò Medice, aliter loquaris, aliter sentias, sit tibi religio, nunquam iudicem in fraudem illicere. Certus aliis vulnera, aliis curantis culpam, aliis propriam pertinaciam, lethalemve aliquem morbum clanculum alicubi in visceribus latitantem, mortem accelerasse. quorum abditorum morborum causâ, haud factis fuerit inquisivisse in naturam vulneris, nisi simul perscruteris corpus universum, ne inconsideratè adseveres, quenquam subiiisse speciem ejus ut occisi, quem fors sua peremit, neque enim minores Deo pœnas dabit, qui fontem damnat, quàm qui fontem absolvit.

CAPUT VIII.

Cancris contagium.

„**I**N artibus (inquit Seneca) magis utilia, quàm
 „subtilia quærenda. cujus effati rationem utinam haberent illi, quibus epulis jucundius, quidvis in controversiam trahere, ignari, multum altercando veritatem amitti, saltem magis inumbrari, quàm illustrari. quantum enim improvidis juvenum sensibus imponit verborum lenocinium, tantum nausæ movet.

exer-

exercitatis, propositis duntaxat, quæ neque
 scienti profunt, neque ignoranti nocent. è quo-
 rum numero quî exemeris, acriter disputantes?
 utrum cancer ulceratus sit eminus contagiosus.
 ô Medicos verè umbratiles! ecquid enim ve-
 rifimilius? quàm tenue, ac fervidum, urentis
 canceri, virus, contagium suum non magis pro-
 pè, quam longinque dispergere? quis exhalationi
 ipsius limitem præstituit? quis cancellos
 posuit, intra quos permaneret coërcitus, vola-
 tilis ille spiritus?

Adrianæ Lambertæ, provectæ ætatis, post
 devoratam aliquot annorum molestiam, ulce-
 ratum mammæ carcinoma, ad eum pervenit
 putredinis gradum: ut halitu suo inficeret fa-
 mulam, continenter operam ipsi navantem; &
 quidem eò majore labe, quò diutiùs suppe-
 tias tulerit, ac familiariùs cum illa vixerit, è qui-
 bus conceptæ perniciæ scintillis tandem exor-
 tum ingens incendium. quod ipsam non mi-
 nus, quàm Dominam suam pessundedit. in-
 fidente utriusque pectori, ac alis, tam fœdo,
 ac inæquali ulcere, ut aliquandiu animi pen-
 derem, utra illarum graviore excarnificaretur
 sævitiâ.

Quid quod mihi ipsi, solus fœtentis hu-
 juscemodi carcinomatis intuitus, præter insi-
 gnem cordis defectum, aliquando guttur us-
 que eò exulceravit, ut non mercurio præ-
 cipitato tantùm; verùm etiam forfice cottidie

opus fuerit, ad auferendas crustas à depascente veneno in faucibus excitatas. è quibus vel cœco apparet, ulceratum cancrum non solùm cominus, verùm etiam eminus contagium suum disseminare. ac proinde satius esse, fridem habere experimentis indubitatis; quàm incautæ Juventuti illudere, frivolis argutiis atque excogitatis captiunculis. ne dicam subtiliter differendo aditum intercludere, quò minus perspicax mentis acies dirigatur, ad meliora, usu abundè comprobata.

CAPUT IX.

Membrana Laryngis expectorata.

TENUIS humor à capite destillans, excitavit fartori acerrimam tussim, ejicientem plurima crassæ, albæ, ac glabræ alicujus membranæ fragmenta. in quorum naturam eò curiosius inquisitum, quò major eruperint copiâ. suspicantibus aliis, à tunica costas succingente, aliis verò, vel à pulmone, vel à tunica asperam arteriam tegente illa originem traxisse. verùm enim verò haud quaquam veritati videbatur consonum internam pectoris membranam potuisse excedi, ac frustulatim excreari, sine acerbo doloris sensu, aut summâ spiritus difficultate de quorum tamen neutro conquestus fuerat. Pulmonis verò involucrum, ut erat tenuius

quàm

quàm crassis hisce fragmentis ut compararetur, ita fuit parenchyma ipsius etiam mollius, quàm ut tam acrem destillationem tuisset, sine cruore, aut ulcere. quibus quum destituerentur sputa, restabat sola aspera arteria, quæ fragmenta hæc suppeditasset, ex internâ suâ tunicâ. quæ sententia eò fuit verisimilior, quò præter continuam tussim, majus fuit vocis impedimentum. exasperatis impense è ferinâ, ac acri destillatione, instrumentis ipsius formationi destinatis. quam efferam delabentis humoris vim deinceps etiam ægerri-
mè refrænarunt vel maximè lenia eclegmata. quorum tamen continuò usu, si non ex toto debellatum, plurimum saltem imminutum fuit molestum hoc vocis, fauciumque impedimentum.

At quis non miretur? quæ humoris hujus fuit sævitia, pulmonem non contraxisse ulcus? neque ex adaperitis venarum oris erupisse sanguinis sputum? nedum bronchia aliquam inde sensisse offensam? verùm omnem impetum substituisse in lubricâ, ac declivi hac asperæ arteriæ tunicâ? quæ alioquin nullam destillationem impedit rectâ ad pulmonem descendere. sed cuicunque humori liberum concedit transitum.

CAPUT X.

Juvenis balans.

PRO ut variant multijugæ, ac dissonæ diversorum animalium voces, pro eo etiam discrepant instrumenta formandis singulorum vocibus destinata. sic edit grunnitum suum porcus, per cavernulas gutturi impressas; & volucris (quæ epiglottide caret) concentum per duriores quandam cartilagine; uti homo animal perfectissimum, articulatam vocem, cum per angustam laryngis rimam quæ γλωττις Græcis, ac lingula, Latinis vocatur; tum per pervium quendam complicatæ membranæ tubulum, quam modulandæ humanæ voci, in interiore asperæ arteriæ recessu, tam sagaci industriâ effinxit, provida, ac omnium opportunitatum moderatrix natura: ut affabre factum hoc artificium, nunquam nisi cum summâ admiratione meminerim in theatro anatomico, à circumstante coronâ conspectum.

Quo absolutissimo instrumento solus instructus homo, satagit interdum voce suâ imitari, vel exprimere quorumcunque animalium sonos, idque successu tam felici; ut discrimen non animadvertat, nisi acutissimus audieris. cui tamen facile imposuisset, non fictus, sed genuinus ille balatus, quem juxta

me-

mecum audiêre quàm plùrimi editum, à Juvene Hiberno, inter oves ab incunte ætate, enutrito, quem propterea hîc operæ pretium fuerit, suis coloribus depingere.

Allatus Amstelredamum, omniumque oculis expositus fuit Adolescens sedecim annorum, qui in Hiberniâ, a parentibus fortè devius, inter oves sylvestres, ab incunabulis altus, induerat quasi naturam ovillam. corpore pernici, perpete pede, vultu truci, carne durâ, cute exustâ, artubus strictis, fronte ut obtusâ, ac depressâ, sic occipitio convexo, ac tuberoso, rudis, temerarius, imperterritus, & exors omnis humanitatis. cætera sanus, & optimè valens. destitutus voce humanâ, balabat instar ovis, & averfatus cibum, potumque nobis usitatum, manducabat solum gramen, ac fœnum, & quidem eo delectu, quo curiosissimæ oves. obvolvendo identidem unumquodque, & æstimando singula minutatim, seligebat, gustabatque tandem modò hæc, modò illa, prout naribus ac palato judicarentur gratiora, ac magis convenientia.

Vixerat autem in montibus asperis, ac locis feris, ipse non minùs ferox, ac indomitus, delectatus speluncis, aviis, ac inaccessibleis salebris. assuetus jam sub dio vivere, Hiememque, atque Æstatem juxta pati, effugiens longissimè venatorum insidias, in quorum

tamen casses tandem incidit. quantumvis cursum dirigeret, per saxa inæqualia, ac præcipitia prærupta, seque intrepidè conjiceret in spinosa virgulta, atque acutos murices. quibus intricatus, redactus fuit in venatoris potestatem. Præ se ferens, magis feræ, quàm hominis speciem. quod sylvestre ingenium, etiamnum coërcitus, atque inter homines degens non nisi invitus, ac longo pòst tempore exuit.

Guttur erat ipsi, amplum, ac latum, lingua palato quasi annexa. præcordia, ob pronum incessum fursum retracta. & in naturali ventriculi, jecinoris, ac lienis loco, tam exiguà distentio; ut sectio anatomica fortassis multa illic invenisset, à communi positu, ac figurâ haud parùm discrepantia. potissimùm circa interiora gutturis penetralia, ad exprimendum balatum, ovibus naturâ, ipsi verò solâ consuetudine familiarem.

C A P U T XI.

Noxa, à nimia frigida collutione.

GRaves errores rarò impunè feruntur, in morbis acutis, in quibus hunc inclemens aër, illum inordinatus cibus, alium verò intempestiva venus, immoderatus vini, aut cerevisiæ usus, vel tristior aliquis casus oblatus, inopinatâ multarunt morte. in quorum numero

rum quoque, quo referantur illi, qui os frigidâ impensius colluunt, inferam huic operi, quod sequitur exemplum.

Uxor Pauli Copii nequiens bibendo, febris ardentis restinguere incendium, colluit os suum frigida, primùm quidem parcè, ac ordinatè, mox verò adeò effusè ac frequenter: ut nullis monitis se pateretur deterreri, à gratissimo hoc algore. quo gavisa mulier animi impotens, consumpsit interdum paucis horis, non aliquot modò pocula, verum integras sæpenumero urnas, perstrictis, adventitio hoc frigore, palati, gutturisque venis arteriisque, ac inspissatis vaporibus, suppressisque adeò spiritibus ad cerebrum viam adfectantibus; ut labasceret ipsi non tantùm mens, verùm contractis etiam nervis incideret tandem in inevitabilem mortem.

C A P U T XII.

Vermis narium.

ANcillæ Chirurgi acerbè, ac longè ex capite dolenti, neque ullis remediis adjunctæ, tulit tandem suppetias vermis, è naribus prorumpens, longitudine medii digiti, ac formâ haud dispar illi vermiculo, quem figura tertia tabulæ septimæ ob oculos ponit. consule Herculem Saxoniam, lib. I. cap. II.

CAPUT XIII.

Cancer ossis.

Cornelius Celsus libro viii. cap. x. asserit fracturæ ossium, præter inflammationem, ac distentionem nervorum interdum quoque cancrum intervenire. ecquid verò per cancrum ibidem loci intelligatur, variæ variorum sunt conjecturæ. neque minores sententiarum conflictus. verisimile tamen non est, verum hîc designari cancrum, nedum sphacelum perperam excogitatum. at si quis conjecturæ locus, videtur hæc vox adumbrare callosum illud tumoris genus, quod plerumque sequitur calamitosas ossium fracturas, vel immedicabilem illam eorundem mollitiem, quam imprimit ossi acida pituita, solidam ipsius substantiam planè corrumpens. cujus perniciosissimi tumoris natura, quantumvis haud parum discrepet à genuino cancro, in eo tamen cum ipso convenit, quod uterque nullis cedat remediis, conspiretque perinde in peniciem ægrorum.

Vincentius Balduinus, Vir infractæ ætatis, vixit aliquandiu miserandum in modum, ob humeri os, intra annos quindecim, quater effractum. quod paulatim increscens, sive ex viscido contusi ossis succo, sive sanguine eò uberius affluente, in eam tandem devenit

molem, ut nec pectus, nec scapula immodicum ipsius pondus fuerit amplius ferendo. excitationis non solum maximis nervorum doloribus, verum etiam summâ spiritus difficultate, ob luxurians pondus, thoracis motum continenter impediens, cum indefatigabili vigiliâ. quibus è salebris quo evaderet, usus fuit consilio variorum chirurgorum. quorum alii tumorem emollire, atque in pus convertere; alii contra luxuriam ipsius arctiore fasciâ coercere; ac nonnulli vitiatum os ferrulâ præcideré adnixi fuêre. sed omnes successu infelici. venæ enim ac arteriæ hujus tumoris latiores erant, quàm ut pollice humano potuissent obturari, ac proinde magis impedimento, quàm auxilio fuêre fasciæ. Mortemque adeò non distulisset, quàm maturasset amputatio improvide instituta.

Facto autem vivendi fine, docuit anatome, omnia, sub cute, visci crassitiem, ac steatomatis induisse naturam. parumque discrepasse à materia veri canceri. cujus nomen fortassis propterea, huic ossis vitio, haud malè impositum ab industrio hoc Auctore. ipsa verò ossa erant non modò, à se invicem sejugata, verum quasi malleo minutatim confracta. ac præ irriguo madore adeò tenera, flaccida, ac mollia: ut instar ceræ scalpello facillimè conciderentur.

Quam eandem alienationem ossibus utique

que imprimit acida, ac maligna quædam pituita, per habitum corporis effusa. quam interdum quinquaginta vidimus occupasse loca, ac depascere tantum non solida ossa; verum etiam carnem, membranas, nervos, ligamenta, aut quicquid illi obvium. parum interim, aut nihil proficientibus remediis, quibus infensissimum hunc hostem satagemus domare, five sponte ex latebris suis prodeuntem, five à variolis in arenam hanc productum. Vide Fabricii Hildani centur. iv. observ. lxxix.

CAPUT XIV.

Sanguisugarum usus.

Sacro igni, mulieris melancholicæ, crux sexedenti, optimè profuit Sanguisuga, eliciens ex proximis venis, fervidum, adustumque illum sanguinem qui perennem fomitem pervicaci ulceri, hætenus suppeditaverat. quo exucto facillimè cessit reliqua molestia, soli panis aquæ immacerato, non secus ac si placida Æsculapii manus imposita fuisset. Vide Celsum lib. v. cap. xxviii.

CAPUT XV.

Oblivio à læso occipitio.

CURiosè, non tantùm inter Medicos, verùm etiam Philosophos disceptatur, utrum animæ facultates, distinctis sedibus, in cerebro disparentur, elegeritque imaginatio, partem ejus anteriorem, ceu molliorem; uti memoria posteriorem, quasi duriores, ac retinendis spectris accommodatior. quâ controveſiâ aliis relictâ, proferam hîc duo duntaxat exempla, luce clariùs demonstrantia, læso occipitio potissimùm offendi nobilem reminiscendi vim.

Famulus Nicolai Lonii, iturus serâ vesperrâ præproperè, ad tabellarium Antverpianum, per declivem bursæ fornicem, ob glaciem, id temporis, summè lubricum, procidit supinus in occipitium. unde ortâ omnium rerum oblivione, non meminit deinceps nominis sui, nedum domus è qua venisset, aut quo contenderet delaturus, quas manu etiamnum contineret literas. quem mentis stuporem brevi, eatenus quidem emendavit ars, ut iterum recordaretur longè præterita. at quæ casum hunc immediatè præcesserant, illorum memoria planè exciderat.

Quam eandem reminiscentiæ labem, cælebs quidam Mercator nobis similiter obtulit, qui

qui ignarus vulneris, quod nec opinanti, in occipitio contigerat, chirurgum obtestabatur, ut indicaret sibi vulneris sui auctorem, locumve in quo id inflictum fuisset. quorum notitiam licet vel avidissimè expeteret, nequirit tamen vel minimum ejus invenire vestigium. de quo occipitii vitio vide Antonii Benivenii observ. LXXIX.

CAPUT XVI.

Urina Leporina.

PLurima gravis auditus sunt remedia, neque semper obtemperat uni. sed ex deterasso ritè tympano, & infuso liquore flatus discutiente, maximum plerumque percipitur emolumentum. & nihil utilius urinâ leporinâ, sive seorsim, seu cum spiritu vini, auribus calidè instillatâ. cujus frequentior usus multis opitulatus fuit, & quidem præcipuè, proxenetæ cuidam Amstelredamensi, qui eò surditatis jam devenerat; ut necesse foret, palimpsesto, sive chartæ deletili inscribere, si quid illi verbis communicatum velles.

CAPUT XVII.

Aneurisma premendo sanatum.

SPonsus uxorem ducturus pupugit acutissimâ cultri acie, arteriam manus sinistræ.
in.

inter pollicem, ac indicem. cujus sanguine sub-
sultim profiliente, per adstringens emplastrum,
in tempore, in hibito, coaleuit statim magis ex-
terna, quàm interna arteriæ tunica, quæ mansit
hians, ac à se invicem sejugata. elevatâ pro-
pterea, à vitali sanguine, usque eò externâ
ipsius membranâ; ut degenerarit in verum
aneurisma cum pulsu perenni, ac dolore, in
vicinis nervis, insidente.

Pulsatilem hunc tumorem vix digito de-
presseras, quin sanguis protinus regurgitaret
ad venas, & aneurisma videretur ex toto sub-
latum. quod tamen actutum sub adspectum
iterum venit, ubi vel minimum removeren-
tur digiti. Non deerant chirurgi, qui arteriam
hanc lectam transversim, satagebant ferro igni-
to adurere, ne sanguis plus æque efflueret. sed
crudelior fuisset medicina, quàm morbi na-
tura requireret. ac proinde periculum potius
factum, per adstringens emplastrum, à plum-
bi laminâ, arctioreque vinculo ita depressum:
ut expulso, ex tumore sanguine, & constricto
convenienter vulneris hiatu, faciliùs coiret,
agglutinareturque, interior, laceræ arteriæ
tunica. cujus coalitus etiam sequutus fuit, an-
te mensem quintum; relicto duntaxat prope
cicatricem exiguo nodulô, qui tamen tandem
etiam evanuit, antequam ex toto desineret
aneurisma. vide Fabricii Hildani cent. III.
observ. XLIV.

CAPUT XVIII.

Morpio cuti adnatus.

QUatuor numerantur pediculorum genera, videlicet pediculus, lens, cyro, ac morpio. Pediculus ac lens, ut insident capiti; sic eruitur cyro, vel cyracium, ex cute, subter quam latet. sed morpio durior, compressior ac cæteris latior inhæret extimæ cuti tam firmiter: ut non nisi forfice inde abscindatur. veluti illi vidimus contigisse viro, cui morfu suo, pone aures, morpio aliquandiu summè fuerat molestus.

CAPUT XIX.

Surdus visu verba intelligens.

INtereram aliquando hilariori convivio, ubi casu incidimus in mentionem cujusdam surdi, cui peculiare dicebatur, ex motu labiorum, quemcunque intelligere sermonem, & promptè respondere ad quævis interrogata, sive cominùs, sive eminùs proposita. modò idoneus sub dio caperetur locus, neque labia (ad quæ unicè collineat) effugerent oculorum sensum. quem hominem equidem profectò vidi lubentissimè, tum hoc lubentiùs, quod copia facta sit, coram Francisco Vicquio, Arnoldo Tholingio, aliisque, explorandi ad veritatis

ritatis amissim, inauditæ hujus sagacitatis exemplum. prodiit itaque in scenam, ad diem dictam Simon Didericus, homo minime vœnalis, nedum præstigiator. Sed simplex, ac invitissimus ostendens, quam successu temporis, ex labiorum motu acquisivisset, qualiumcunque verborum notitiam. rogatusque quandiu caruisset audiendi hoc usu, respondit, se prolapsus ex edito Templi Purmerendani culmine, primùm quidem gravius, deinde verò annis ab hinc viginti, culpâ cujusdam agyrtæ, nescio quid olei potentioris auribus instillantis, admodum nihil audivisse. præsertim si compelletur à tergo, atque idcirco contubernales suos, retrò conventuros, projectis lignis, lapidibusve, ipsum commonefacere, quo respiciendo intelligat quæ dicturi sint.

Verùm enim verò negat Cicero surdum varietates vocum, ac modos novisse. at ætas tua Marce Tulli, campum hunc fortè negligentius percoluit, quam noster hic Θεωρητικός, qui quovis lynceo perspicacior, tam acri judicio observat loquentium labra: ut vix ullus inibi concipiatur sermo, sive clarus, sive lenis, cujus proprietas ipsius scientiam fugiat. quid quod ipse alicubi adstruis, vultum esse tacitum mentis sermonem. quid igitur mirum, in labris seu parte illius maxime mobili, sermonis indicium fieri acutissimo huic speculatori. cui

nihil incognitum, nihil non exploratum. ubi constiteris, five propè, five longinquè, par ratio est. ne dixerim ipsum aliquando, in supremâ ædium contignatione, perinde intellexisse verba, quæ fiebant in platea, ac si ibidem loci coràm adfuisset. auditurus concionem templum cum cæteris ingreditur, ac domum reversus, non minùs accuratè singula uxori refert, ac si optimè omnia audivisset. quæque alii auribus ori propè admotis vix exaudiunt, illa ipse etiam longissimè remotus, statim ut dicta sunt, perspicit perniciosissimis suis oculis. uti evidens ejus rei periculum, coram omnibus, non semel à nobis factum.

Sessitat autem tota hæc scientia in solis labris, quæ proinde prout alius alio habet magis glabra, ac pilosa, tenuiora, vel crassiora, pro eo utique vel citiùs, vel tardiùs, capit ipsorum mentem. cum mulieribus verò: omni omninò impedimento circa labia destitutis, audivimus ipsum tam liberum ultro citroque habere sermonem, adeoque prolixè confabulari, ut jurasses nihil vitii ipsi circa auditum fuisse. Cui certè notitiæ meritò dubitandum, utrum ulla par excogitari possit. quippe hujus magnetis usu, quasi super hominem sese effert homo. ecquod enim erit deinceps vel ori frænum? vel linguæ repagulum? vel quis in posterum aurium usus? ubi solius oculi intuitus revelabit quemcunque sermonem mentis, inter-

interpretem? ecquis sub Phalaride aliquo vivens auderet hiscere? aut coram hoc Argo aliquid alicui in aurem dicere? stipulaberis quidem cum aliis jure jurando fidem silentii, ac infusurrabis illis clanculum, quod celato opus erit. at quam vocem, cedo, occultabis illi, qui contra morem aliorum hominum oculis audit; ut triste lupo stabulis, sic formidabile homini talis speculator. qui nulli non præscribit tacendi necessitatem. & coram quo, sub tyrannide constitutis, mussitanda potius qualiscunque injuria, ac precario vivendum, quam submisce loquendo, securitati suæ satis consultum credere.

CAPUT XX.

Palpitatio Cordis.

CORDIS involucrum, pericardium vocatum, continet unum, aut alterum viscidæ, ac rubicundæ alicujus aquæ cochlear, cum ad faciliorem motum visceris nunquam quiescentis; tum ne præ nimio æstu, facile exarescat fons caloris, qui instar Solis, vitam impartitur corpori universo. aquâ autem hac, vel copiâ nimium exuberante, vel calore à naturali statu decidente, exoritur protinus vehemens cordis palpitatio. cujus indefatigabili motu, fatagit nobile hoc viscus excutere, quod quacunque ratione sibi molestum est. cujus

voti nisi reddatur compos, & se, & corpus perdit universum.

Stephanum Jonam juvenem vegeti corporis, defatigatum impensè ex pedestri itinere, corripuit inopinato quasi insultu, acutissimus lateris sinistri dolor. cum spiritu difficili, ac summâ cordis palpitatione, quorum symptomatum impetum quum nec sanguinis detractio, nec roborantia ulla infringerent medicamenta, actum fuit de ipsius salute. Succubuitque sub pondere viribus nimis gravi. Contractâ non tantùm febre hecticâ, verùm etiam hydrope abdomen usque eò extendente; ut necesse habuerit tandem sub sudore frigido, vitam cum morte commutare.

Quorum gravissimorum symptomatum ergo, ubi disseicaretur cadaver, invenimus cor flaccidum, ac justo majus, aquam verò pericardii, exuberantem ad quindecim cochlearia. quæ ipsius copia produxit procul dubio palpitationem cordis. Pulmo totus erat vitia- tus, costisque accretus, venæ ubique tumidæ, omentum putredine infectum, uti venter cum cruribus aquâ citrinâ repletus. Cavendum itaque obnixè à nimîâ defatigatione, quæ tantum mali corpori dat.

CAPUT XXI.

Tussis sanata decocto raparum.

Jurisconsultus delectatus impendio nimis, acri limonum succo, eò processit dementiæ: ut cotidie biberet sex plus minus uncias. excitatâ inde molestiore tussē, quàm ut ullis curationem reciperet remediis, præterquam solo raparum decocto, quod uti omnibus tussientibus ex usu est, ita quoque huic ægro plurimum opis attulit. enavigato feliciter intra mensis curriculum, periculoso hoc fyrtium æquore, in quo facillimè submersus fuisset.

CAPUT XXII.

Calculus venæ thoracicæ.

CAlculum, quem nobis aliquando obtulit arteria aôrta, corpori inclusa, illum nunc demonstratum venit vena Thoracica foris obvia. cujus os, ab interno abscessu reseratum, apertumque novum hunc hospitem non secus complexum fuit, ac scapulæ ille tumor, in quo, teste Joanne Schenkio lib. v. Ferrandiùs senior conspexit simillimum calculum, à sanguine firmiter concretum.

Jano Mulerio, integrum triennium, à suppurata pleuritide divexato, tandem exortus
V 4 fuit,

fuit, circa extimam ulceris oram, prædurus tumor, continens in se, sphæricum, ac inæqualem calculum, infidentem arctè venæ thoracicæ externæ cujus magnitudo ut nuci avellanæ, sic forma fuit simillima racemo uvarum corinthiacarum. quibus calculus hic rotundis, splendentibus, ac atris suis acinis adeò fuit æqualis: ut vix ovum ovo videris similis. exorto procul dubio nigro illo colore, ex adusto venæ sanguine; uti alba, qua inferiùs obducebatur, crusta à candicante puris recremento.

Agedum chirurge, fatigant te interdum inveterata ulcera, ludisque non rarò operam in tumoribus duris, ignarus, loco puris, aliquando calculum inibi maturescere. vis filum Ariadnæum? cujus ductu feliciter ex hoc labyrintho evades. sequere quod proposui exemplum, & considera attentè, num filiceus hic hospes clandestinè alicubi delitescat.

C A P U T XXIII.

Præposterus penicillorum usus.

ORiana Moravilla splendide enutrita, ac clanculùm extra natale solum seducta, à Martino Vincovio Polono (cui per id tempus filium fuerat enixa) vixit aliquandiu, cum novo hoc hospite hospitaliis variis. summè illi semper obsequens, ac morigera in rebus
omni-

omnibus. at ipso non solùm obærato, verùm etiam imparato à pecuniâ in Poloniam cogitante, verita fuit, ne se indotatam peregrè desertum, aliorumque ludibrio prostitutum iret. quod periculum declinata, maluit in tempore, ab ipso discedere, eaque ratione securitati suæ consultum ire. cujus voti quò fieret compos, nil nisi libertatem jam spirans, nullum non movit lapidem partim blanditiis, ac suavi verborum lenocinio, partim verò assiduis querelis, donec impetraret veniam redeundi ad suos. quam tandem, ex sententiâ, assequuta, non destitit, quin permoverit præterea juvenem cottidianarum ærumnarum, lamentorumque jam pertæsum; ut consternatam erigeret, rescissis pactis clandestinò inter ipsos initis, quò ipsa pristinæ libertati restituta, videretur non tam deserta ab invito, quàm dimissa à volenti proximo. quâ tamen abeundi veniâ, precariò obtentâ, nec diu gavisa, nec longè fruita fuit. victus enim amore juvenis, animique sese angens, brevi iterum expetiit dimissam. eamque haud adeptus, desiit quidem mollium querelarum, neque fuit illi ulterius molestus. verùm enimverò, posita personâ amici, induit ficarii. ac jam certus se ulcisci, duxit omnia pericula, præ amore suo, levia. arreptoque pugione, cædi ipsius destinato, processit eò furoris; ut offensâ diffimulatâ, introierit ad ipsam, & dato, acce-

ptoque mutuo osculo, irruerit in inermem, ac imbellem juvenculam, cui res alias agenti, ac nihil ejuscemodi cogitanti, inflixit identidem feriendo, ad sex vulnera. quod profectò enorme, ac detestabile scelus, à præmeditato sicario, intra privatos parietes, sub specie amicitiae, post pacta solemniter rescissa, incautæ juvenculæ, ac nihil mali suspicanti, nefariè, ac crudeliter intentatum, permovit Judicem, ut ipsum in carcerem conjectum, decreverit capite multandum. quo etiam tristi supplicii genere, luctuosa catastrophæ imposita fuit moestissimæ huic tragoediæ.

Sed omisso detestabili hoc flagitio, ingrediamur potiùs campum medicum, inspecturi propiùs vulnera, quæ magis punctim, quàm cæsim fuère inflicta. in quibus id peculiare fuit animadversum, quod ægerrimè tulerint penicilla linea, pro more, interposita. quæ propterea etiam necesse fuit inde, etiam intempestâ nocte, eximere, nisi voluisses vulneratæ omnem impedire somnum. in quem tamen statim procidit, simul ac illis remotis, extrinsecus duntaxat imponderentur lineamenta spiritu vini imbuta. quorum beneficio, ante duodecimum, pleraque omnia hæc vulnera observavimus non minùs feliciter carne repleta, quàm cute firmiter obducta, ipsamque ægram in pristinum valetudinis statum perfectè restitutam.

Quod

Quod experimentum, ex sententiâ Felicis Wirtzii, cottidianus passim quum adprobet usus; subit sanè mirari stolidam quorundam vesaniam, qui ne videantur nihil agere, nugas agunt: repletis enim recentibus vulneribus, maximâ penicillorum copiâ, adeò ea non consolidant, neque promovent disjunctarum partium unionem, ut potiùs, quantum in manu ipsorum est, impedito, per interposita penicilla, mutuo contactu, remorentur summoperè necessarium coalitum. sine quo tamen, quum non persanentur vulnera, mirum certè haudquaquam est, si hac ratione, ab ipsis obligata, maneant non tantùm foèdè lhiantia, verùm priore statu longè etiam deteriora, juxta illud Nasonis, *Curando fieri quædam majora videmus* -- *Vulnera.*

CAPUT XXIV.

Pica plumbum appetens.

Filia Consulis Amstelredamensis, tantùm non delectata, verùm avidè, & ad fatietatem usque, fruita cespite sulphureo, ac plumbi laminis minutatim concisis, adinstar alimenti vel maximè familiaris, incidit tandem in morbum, ut diutinum, ac molestum, sic summè exitialem. cum linguâ asperâ, animi deliquio, præcordiorum angustîâ, ventriculi dolore, liene obstructo, alvo suppressâ,
ute

uteri suffocatione, pallido corporis habitu, aliisque insanabilium, & desperatorum affectuum indiciis. de quorum causa quò diutius Medicum suum celaret virgo pudibunda, hoc plus nocuit suæ fanitati. donec tandem, vi medicamentorum, sub adspèctum caderet plumbum, scalpello concisum, dentibusque tam inæqualiter demorsum: ut cuilibet ipsius particulæ, hini, ternive inhærerent aculei. à quibus ut plurimum doloris percepere intestinalia; sic nocuere plurimum ventriculo, ac mesenterio, cum lutulentum, cespitis sulphurei, coenum; tum cerussa plumbo insidens, quam Medici ficcis venenis annumerant. indeque est, quod Galeno, Vitruvio, Columellæ, Mercuriali, aliisque etiam displiceat aqua, quam plumbei tubuli adducunt. quam credunt adeò non convenire homini, ut etiam animalibus sit inutilis, ac perniciofa. vis plumbi, cerussæque, quæ secundùm Dioscoridem aceto inde elicitur, ulterius periculum facere? vide sis artifices, qui plumbo ac cerussæ operam navant. omnes sunt decolores, & tantis angustis obsessi: ut præ irrequieto corporis motu, summaque spiritus difficultate, vix unquam in cubili quiescere, aut ad reficiendas vires, somnum capere liceat. in quem utique inextricabilem errorem ubi se implicitam animadvertit misera hæc virgo, suppudebat quidem ipsam assumptorum; & ubique præstò erant

erant Medici suppetias laturo, sed jacta erat alea, & jam actum de ipsius salute, antequam potuit expelli, qui ipsam obsederat hostis.

CAPUT XXV.

Singultus duodecim dierum.

Singultus frequens, ac præter consuetudinem, longus, ut arguit jecur inflammatum, teste Celso lib. II. cap. VIII. sic indicat, febre declinante, os ventriculi acri bile, ac aphthis obsideri. qui singultus, quantumvis minus periculi, quam terroris habeat, excurret tamen non raro ad duodecimum, quem terminum ipsi signarunt Marcus Gatinaria prax. cap. XXXVI. & Hercules Saxonia lib. III. cap. IX.

Isaacio Floriano, sub finem febris continuæ, tantum negotii, non minus noctu, quam interdiu faceffivit indefatigabilis singultus, ut piguerit vel loqui, vel moveri, nedum bibere, aut cibum capere, infidente acerrima bile, veto hujus agitationis fomite, penitus in inflammatis ventriculi tunicis, quam ut, vel supra, vel infra expelleretur ante diem duodecimum. In quo tamen, tanquam in præfinito termino, vidimus malum hoc tædii plenissimum, non tantum hunc, verum etiam alios ægros delectum ivisse.

CAPUT XXVI.

Improvidus colocynthidis usus.

Vir inops stimulaturus sibi ventrem suppressum, bibit ex cujusdam consilio decoctum trium pomorum colocynthidis, quæ acrimoniâ sua, deterso prius intestinorum mucosco, tam ingentia excitarunt tormina: ut ad apertis, exilium venarum, osculis, ob vehementis sanguinis profluvium, brevi vitam cum morte commutasset, nisi epoto multo oleo eodemque infra copiosius infuso, dictum ac factum, refrænasset efferam illam erodentis medicamenti vim, eaque ratione evitasset, quod vitæ intentabatur, periculum.

CAPUT XXVII.

Ischuria undecimo sanata.

Ischuria, five omnimoda urinæ suppressio licet interdum excurrat ad duodevigessimum, occidit tamen non rarò octavo, excurrente nihilominus curationis termino, a diem duodecimum. at illum prætegressa quamvis videatur dolor imminui, ac uris denuò profluere, pessundat tamen ægrum. non quòd noceat lotium iterum redditum, sed quod intempestivus hic ipsius reditus, indicium facit, naturali renum calore extincto, eorum

que carne jam emortuâ, urinam demum, non tam excerni à victrice naturâ, quàm devictæ insensibiliter effluere, quod quasi digito demonstrat, ægrum sub sudore frigido moriturum, ac cum nervorum distentione, ob ferum, effero impetu, in cerebrum regurgitans, à lethali sopore oppressum iri.

Uxor Mercatoris Norinbergensis imprægnata, ac nihil omninò lotii reddens, primùm quidem timidè, sed mox audaciùs, admisit remedia urinam moventia, verita ne illis, utero intempestivè referato, prolaberetur in abortum. quem etiam, excretâ satis ingenti molâ, nequaquam visâ fuit evasisse: quantumvis præter suam, medicorumque spem manserit nihilominus prægnans, pepereritque deinceps felicissimè filiam, ut sanissimam, sic matri longè superstitem. quem profectò inopinatum eventum ecquis non miraretur, in muliere prægnante? quæ præter sectam tali, venam, nuda insedit balneo, & cui innoxie potui data fuere, non solum fabarum, ononidis, fucini, ac prunellæ falia; verùm etiam cantharides, aliaque potentissima remedia urinæ provocandæ destinata. quorum usu licet non fœtum, excrevit tamen die undecimo, tum calculum, tum lotium, recuperandæ sanitati summè necessarium, quam etiam, id temporis integrè adepta fuit.

Cave sis tamen quisquis es, gnarus, sciens-
que

que hanc viam ingrediaris, neu subijce prægnantes tam periculosa aleæ. ut molæ partur imposuit, hujus ægrotantis, Medicis, sine famæ jacturâ; secundum illud Senecæ in Herc., cul. act. III. Haud est nocens, quicumque non sponte est nocens; sic vide sis, ne cum majore ignominiâ te decipiat inconsiderata temeritas, promovendo non modò abortum verum ipsam interdum mortem.

C A P U T XXVIII.

Calculus per lumbos excretus.

Juriconsultus natus patre calculoso, eidemque cruciatui, à puero obnoxius, vixit aliquandiu miserè, & tum quidem hoc miserius, quod calculus à rene, per lumbos expulsus reliquerit ibidem ulcus callosum, profluens perpetim urinâ, ac pure, & quidem fluxu tam perenni, ac diutino: ut nec tempore, nec remediis, nedum aquis Spadanis aut thermis Aquigranensibus ullam persentisceret open quin potiùs, occluso per lumbos exitu, ac derivato deorsum sordidissimo pure, inciderit tandem in febrem acutissimam quæ ipsum miserandum in modum occidit.

Cui fortuitæ calculorum per lumbos eruptioni, fortè innixa est sectio illa, quâ Rouffetus fatagit, per scalpellum, calculos ex renibus elicere. sed rectè, an perperam, viderint illi quibus

quibus notus est cùm ipsorum renum, tum calculorum inibi concrefcentium situs. qui ut non semper sunt uniusmodi, sic discrepant interdum evidenter, formâ, loco, numero, ac magnitudine: dispersisq; radicibus per renum carnem, infident nonnulli penitus ipsorum substantiæ; quàm ut sine omnimodâ ipsius dilaceratione inde extraherentur: quid quod, dissectis tubulis, ad papillares processus, five glandulas serum provehentibus, necessario consequatur, perenne illud, quod Jurisconsultum hunc pessundedit, ulcus, quod non minùs molestum arbitror, quàm ipsum calculum, in renibus permanentem, ne quid jam dixerim de lumborum nervis, vicinis venis, ac largâ peritonæi incisione, quorum omnium anceps eventus facilè plus damni quàm emolumenti afflictis daret.

CAPUT XXIX.

Serosa lumborum distentio.

UXorem Senatoris Marini sæpe numero malè habuit, serosa lumborum distentio, orta ex tenui destillatione, à capite, per dorsi longitudinem, versus lienis regionem confer-tim descendente, quo loci biduum, triduum-ve plerumque subsistens, inveniebat tandem viam exonerandi se à renibus per tenuem, crudamque urinam affatim emictam.

X

Quam

Quam lumborum distentionem, à Medicis hæcenus præteritam equidem etiam in aliis, memini me non rarò animadvertisse, quibus vel per dragmam radicis gialappæ, vel per quindecim grana diagridii, ac cremoris tartari, dolorificam hanc distentionem brevi vidimus sublatam. adaperitis procul dubio, capillaribus osculis, venæ sine pari, quæ uti pus ex thorace, & secundùm aphorismum Hippocratis LIV. lib. VII. pituitam expurgatum it, ex cavo illo loco, qui inter diaphragma, ac ventriculum reperitur, sic etiam serolos hosce humores à lumbis per vesicam expellit. At enimverò locum hunc, quem designat hic aphorismus, inveni quidem hæcenus vacuum, nihilominus tamen amplum, ac satis convenientem recipiendis illis humoribus, quos ibidem coacervari, cum Hieronymo ab Aquapendente statuit Anatomicorum cohors. quæ colluvies inibi collecta, sive à capite, ac ventriculo, sive à jecore, liene, ac intestino colo, quo minus deorsum pube tenus descendat, impedit manifestè omentum, membranâ suâ, receptaculum hoc, quasi velamento, omni ex parte ambiens. relicto tamen hiatus, per quem ingrediatur commodè vena sine pari. quæ attenuatam pituitam exsugit, & delatam per glandulas renibus impositas, cum urinâ deinceps expellit, uti hujus loci flatus dissipantur, per insensibilem transpirationem.

nisi

nisi fortè crassiores à frigore redditi, excitent fluctuantes illos rugitus, quorum beneficio videas *ἐν γαστρὶ μύθεσσι*, ad instar Pythiarum, quasi ex ventre loqui.

CAPUT XXX.

Vulnus vesicæ sanatum.

„**V** Erè adstruit Cornelius Celsus, Artem
 „ medicam esse conjecturalem, ejusque
 „ conjecturæ rationem talem; ut cùm sæpius
 „ responderit, interdum tamen fallat nos. vis
 sciti hujus veritatem? vide, quod hîc proponitur, exemplum. in quo ne lynceis quidem oculis perspexisses ossis fragmentum, in vesicâ urinariâ delitescens. ut enim leporem non semper assequitur canis; sic neque attingit ubique Medicus, ad quem collineat, scopum. remorantibus illum sentibus, ac virgultis: hunc verò, cum impervestigabili multijugarum caussarum varietate, tum densissimis veritatibus, quæ non ubique obvia est, involucris.

Miles plumbeâ glande ictus doluit impense in imo ventre, ob effractum pubis os, vesicamque summè dilaceratam. cujus tamen vulnus, præter mentem aphorismi xviii. lib. vi. ad cicatricem cum foret perductum, non minxit propterea liberius, sed reddidit nihilominis urinam cum summâ difficultate. quam credidit à calculo originem trahere. uti

etiam revera traxit. sed præter tres quos in vesicâ habuit calculos, auxit haud parùm ipsius cruciatum, ingens fragmentum, à pubis offe illuc clanculum delatum. quod ab ipso, Medicoque prætermissum, solius anatomes indicio, post mortem, in lucem prodiit. quocirca non immeritò miseret artis nostræ, quæ licet velit, nequit tamen veritatem ubique expiscari, & semper id scire, quod sciri plurimum interest.

C A P U T XXXI.

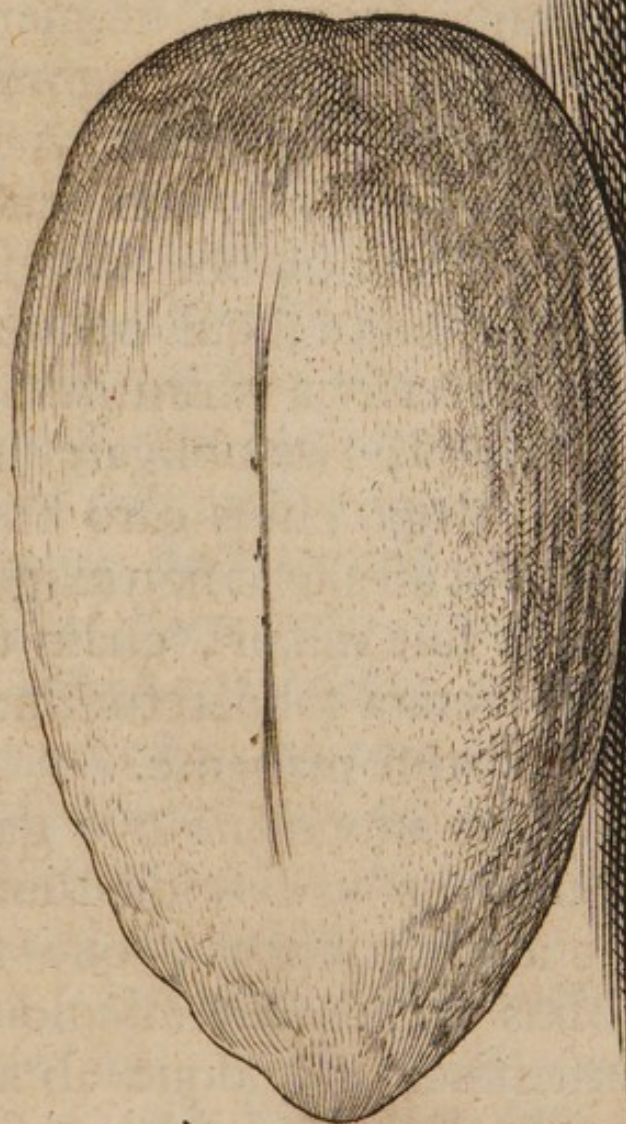
Æger sibi calculum præcîdens.

JOannes Lethæus, Faber ferrarius, vir fidens, atque inauditæ audaciæ, (cui lithotomus bis calculum ademerat) adeo pertæsus fuit cotidianarum ærumnarum, ac sectionis iteratæ: ut maluerit, tertium jam ab eodem carnifice excruciatum, quibuscunque potius periculis objici, quàm denuò experiri lithotomi scalpellum. erecto itaque animo ad spem recuperandæ valetudinis, ac jam certus se ipsum fecare, nullius interventu; ablegavit uxorem nihil sequius cogitantem in forum piscarium, & suspenso à fratre, qui solus operi interfuit, scroto, uti à sinistrâ suâ calculo firmato, præcîdit animosè perinæum, cultro à se clanculum præparato, feriendoque identidem, tertium inflixit ictum antequam vulnus pervenerit

tab. xv
aeger sibi calculum præcicens

quartior

unciarum

rit ad eam longitudinem, quam requireret calculi magnitudo, cujus educationem tamen per angustum vulneris hiatum quo animadvertit difficiliorem, eò impensius fategit illum immixtis utrinque duobus digitis dilatare, iisdemque efficacius urgendo, in quo maximum hujus operis fuit momentum, calculum tandem cum maximo fragore, ac summâ vesicæ dilaceratione, latebris suis propellere. quod audax magis, quàm prudens inceptum ex animi sententiâ ubi successisset, procumbente jam humi, qui bellum ipsi intulisset hoste, accersivit chirurgum, quo confutis vulneris oris, ritè obligaretur quam sibi inflixisset, plaga. cujus caro etiam tam feliciter increvit: ut affulserit non exigua sanitatis spes, at offensa fuit major, quàm ut vesica tantoperè dilacerata solidaretur sine hiatu, five ulcere perpetim manente.

Calculus autem hic ovo gallinaceo major, ac ponderans uncias quatuor, eò majorem movit admirationem, quo felicius prodierit solius manus adminiculo, sine requisitis instrumentis, idque ab ipso ægro, cui omne præsidium duntaxat fuit ab audacia, uti confidentia, à solâ impatientiâ: quâ certè inaccessâ erectioris spiritus fiduciâ, ut nulli cessit, sic etiam inferior nequaquam fuit illis, quorum constantiam speciosè commendant veterum monumenta. adeò inter-

terdum, quos ratio non restituit, adjuvat temeritas.

CAPUT XXXII.

Testis perperam exectus.

TUrgidum, ac prædurum adolescentis testem præcisuri chirurgi, noluere illum amputare, nisi elicitò prius pure, quod sibi imaginabantur inibi contineri, at successu, supra quam cuiquam credibile foret, infelici. adaperthus enim scalpello testis, adeò pus, quod arbitrabantur excretum iri, non effudit, neque detumuit; ut potius plurimum intumuerit, profusâ tantâ sanguinis copiâ; ut necesse fuerit ab incepto desistere; & inchoatum opus in sequentem diem deferre. ante cuius adventum, jam inflammari testis, accendi febris, opprimi præcordia, ac tam acerbè dolere lumbi, latusque incisum: ut æger propè exanimatus, videretur versari, in præsentì vitæ discrimine, nisi actutum obviam ivisset provida exectio, eximendo festinanter testem, involucris suis, quibus seroto adhæret denudatum. qui ut bilanci impositus ponderavit uncias sedecim, sic discessu suo confestim sublatum ivit periculosissima hæc symptomata.

Quibus mitigatis, ac vulnere, myrrhâ, aloë, melle vinoque ritè deterfò, ante duode-

cimum fuere omnia integrè solidata, ac firmâ cicatrice obdncta. unde exemplum sibi capient chirurgi, non identidem, neque interpolatis vicibus, sed simul ac semel execandum, testem amputationi destinatum. in quo hujus curationis summa.

CAPUT XXXIII.

Pancreas suppuratum.

AT videte quæso ulteriorem execti hujus Juvenis fortunam? quem quasi natum ad miseriam, ductâ jam formosissimâ uxore, febris quartana, paucis post annis, in eas, contra morem aliorum hominum, redegit angustias: ut nequiverit unquam in cubili quiescere, nedum, urgente etiam vel maxima dormiendi necessitate, sive nocte, sive die somnum capere nisi vel pronus consideret in sedili, vel caput in lecto haberet sublime. interdctâ ipsi, quasi omni decumbendi copiâ. corpore enim vel minimum, sive retrorsum, sive in alterutrum latus inclinato, dici vix potest, quàm acerbos ilicò persentisceret dolores, cum in lumbis, tum in ventre, quorum cruciatibus, qualibet febris accessione tam miserandum in modum excarnificatus fuit, ut oppressus miseriis, ne dicam enectus, non invitus tandem è vita discesserit, factâ Medicis copiâ inquirendi in naturam luctuosorum symptoma-

matum, quorum effrænatis insultibus ne Hercules quidem par fuisset.

Invenit autem anatome jecur inflammatum, intestina vitellina, ventriculum verò atrâ bile perfusum, eandemque in turgidis omenti, ac multijugis lienis venis, quarum congeriem vas breve perperam vocant, adeò copiosam: ut coram omnibus, digito inde exprimeretur: in varicosis vasorum spermaticorum anfractibus, vesiculisque sub vesicâ positis, ob exectum alterutrum testem, plurimum stabulabatur feminis. sed potissimam admirationem movit Pancreas supra infraque ut extuberans, ac turgidum, sic intus fordido pure, ac viscida pituita, impendio nimis infarctum. cujus pondere depresso occlusisque venæ cavæ, ac arteriæ magnæ tunicis, visceri huic suppositis, ut emarcuit juvenile hoc corpus genio suo defraudatum, sic excitavit contumax ipsius obstructio summas illas præcordiorum angustias, quæ comitabantur quascunque febris accessiones. incalescente proculdubio putridâ hujus visceris proluvie, sive ab incendio febrili, sive à pulvinorum calore. cujus vapores deinde in ventrem, spinalem medullam, cerebrumque delatos, ecquis non videt excitasse dira illa symptomata, quibus corpus hoc cotidie fuit exagitatum.

At enim verò, quamvis inter Medicos necdum convenit, de vero Pancreatis usu, cer-

to tamen cœrtius est, inibi locum invenire diutinos, ac inextricabiles morbos. veluti tabem dorsalem, febres productas, scirrhus, abscessus, steatomata, vomitum, inquietudines, vigiliæ, aliosque perniciosissimos affectus. qui ex hoc fonte, quasi ex Pandoræ pyxide, non infrequenter erumpunt, ad perniciem humani generis. testibus Fernelio morb. lib. VI. cap. VII. Joanne Riolano anthropog. lib. II. cap. XVI. & Fabricio Hildano cent. I. obs. LXXI.

C A P U T XXXIV.

Coles gangrænâ obsessus.

CHirurgi curaturi colem gangræna obsessum, imposuere incisæ cuti, præter myrrham, aloën, extractum absinthii, ac spiritum vini, conveniens cataplasma, quo tamen parùm, aut nihil proficiente, devênere tandem ad ferramenta candentia, quæ latè profundèque bis inusta, adeò vitiosam hanc infregère labem: ut coles, quem verebantur pessum iturum, brevi ad pristinum valetudinis statum sit reversus. disce iccirco quisquis es, non semper blandâ, verùm interdum crudeli etiam medicinâ ægris suppetias ferre, & extremis morbis, exquisitè extrema convenire remedia, secundum aphorismum.

CAPUT XXXV.

Calculus urethræ.

Filio Rectoris Campensis succreverant, ab incunte ætate, in medio urethræ ductu, plurimi calculi, qui illum paulatim distenderunt, adinstar pugni puerilis, adeo ut singuli distinctè manu palparentur; illato tamen ne minimo quidem impedimento urinæ exituræ. quem tumorem sextò demum ætatis annò, ablaturus chirurgus, aperuit scalpello colem, prope lineam intermediam, in musculis urethræ dilatationi dicatis, eductisque inde quinque & viginti calculis, instar maximorum pisorum, perduxit vulnus ad cicatricem, puerumque ad pristinam sanitatem, ante diem sextum, sine ullo alicujus fistulæ metu, nedum pervio hiatu, per quem invito efflueret vel minima urinæ guttula, usque in decimum, post sectionem, annum.

CAPUT XXXVI.

Celes sine urethrâ.

IN formando foetu quantumvis haud immeritò admiremur impervestigabilem Dei omnipotentis sapientiam, occurrunt tamen non rarò, in recens natis, haud levia errantia, ac devix naturæ vitia. quorum nonnulla
li-

licet emendet Ars medica, respuunt tamen alia invicem omnem ipsius opem. sic præciditur quidem facilè sextus digitus, neque gravatè interdum aperitur tunica, colem, anum, ac muliebria, præter naturæ ordinem obturans. at quis quæso corrigit, quod vel negligentius formavit, vel omisit, aut in occulto alicubi abdidit Moderatrix rerum natura? quisquis hîc manum ad movebis, laterem lavabis, neque proficies hilum.

Filio, numularii Britannici, cætera fano, fuit jam inde usque ab incunabulis coles impervius, sine urethrâ, ullove seu lotii, five feminis ductu. cujus tamen lineamenta videbatur quasi adumbrare incurvus aliquis sinus, in colis cute subtus excavatus. fluente interim urinâ per exile aliquod foramen, quod in scroti rugis devia efformaverat natura. quod profectò spectaculum parentibus summè fuit triste, ac miserum. qui propterea nullum non movère lapidem, quo pulchram quidem, sed infœcundam prolem suam vindicatum irent ab inextricabili hoc errore. at ferendum fuit, quod nequirit immutari.

Quam eandem calamitatem, paucis post annis, denuo conspeximus, in juniore quodam hermaphrodito, cui urina profluxit, non tam per colem, nimis teretem; quam per angustum aliquem ductum, qui delituit inter labia sinus pudoris. tunicis undiquaque adeò ob-

obseptus, atque coagmentatus, ut vix videretur pervius, & maturâ ætate, ulli usui ipsi futurus.

Utroque autem infante infelicior fuit ille, qui non ita pridem in lucem prodiit, cum podice planè occluso, ac cole ita formato; ut alvi fæces etiam per illum cotidie excernerentur. quam tamen abominandam deformitatem, nec incidendo, nec proterendo, dilaniandove licet vel obnixè adniterentur, corrigere potuere etiam sagacissimi chirurgi, hærente penitus, insanabilis mali, radice; quam ut humanâ extirparetur industriâ.

CAPUT XXXVII.

Mictus calculorum fractorum.

Nihil Medicis frequentius in ore, quàm medicamentum calculos frangens. at vide sis arenosos, ac molles duntaxat intelligas: filices quippe ut vix comminuunt mallei, sic profectò multò minus acris aliquis humor, qui fortassis aptior foret exedendis, tenuibus vesicæ tunicis, quàm præduris lapidibus. at excogitabit fortè aliquis remedium, quod sine aliarum partium jacturâ, ingenitâ proprietate, solos calculos dissolutum ibit. cujusmodi memini aliquando à locuplete mercatore, multis florenorum millibus obnixè quidem quæ-

quæsitum, at hætenus à nullo mortalium inventum.

Thomas Fontanus, senex summè humanus, exantlatis aliquandiu acerbissimis urgentis urinæ cruciatibus, eminxit tandem plurimos calculos, colore varios, & formâ, moleque dispares. quorum alii in conspectum prodière glabri, ac politi, alii vicissim angulares vel sphærici. imò nonnulli, quasi ferrulâ à se invicem præcisi. quod inusitatum spectaculum eò majorem movit admirationem, quò deinceps excreverit plures, effractorum calculorum, cortices. qui æquantes unguem humanum, seni, septenive singulis interdum prodière diebus,

Attonitis interim, & haud parum suspensis Medicis, quò referrent hanc calculos effringendi, ac poliendi vim. donec ægro, ob urinæ omnimodam suppressionem, ad meliorem vitam translato, anatome veritatem, quasi ex umbrâ, in claram lucem produxerit. fluctuabant enim in vesicæ fundo undecim calculi, quorum maximus fragili cortice tectus; quasi alter Actæon, à continuo inæqualium calculorum occurſu, adeò fuit detritus, ut plurima inde dissilierint fragmenta, quæ deinde cum urinâ emingerentur. præter quem multijugum, lapidum, fragmentorumque acervum, familiæ ibidem ostendimus; tres calculos, satis insignes, qui vesicæ

ficæ tunicis adeò fuere involuti, ut ne lynceis quidem oculis illos perspexisses, nisi scalpellum involucra abstulisset cujus beneficio duos etiam calculos animadvertimus in renibus latitantes.

Ecquid egisses Lithotome in hisce syrtibus? obvios fortè calculos facilè eduxisses, at quæ eruisses tunicis inclusos? vis signem tibi, quam deinceps sequaris, cynosuram? quæ supra hominem, Deo committe, & consule non minus tuæ famæ, quam ægrorum salutis.

Verùm enim verò, quàm latus hîc patuit campus illis, qui nihil non remediis suis acceptum ferunt, sive verè, sive falsò, prædicassent quidem speciosè commentitiam suam gloriam, sed quàm turpiter deinde aliis ludibrio fuissent, veritate ab anatome, è latibus erutâ, næ illi in speciem quidem apparuissent Medici, at revera nugivendi, ac sycophantæ.

CAPUT XXXVIII.

Cancer vesicæ.

Medici æquè loquuntur de externo, ac interno cancro, at quis eorum fecit unquam mentionem carcinomatis vesicæ urinariæ? cujus tamen nobis oblatum fuit dilucidius exemplum, quàm oblivionis velo, ut obli-

obliteraretur. non quo remedium quis expiscetur malo insanabili, quod curationem recipere nequit, verum ut constet, non quodcunque vesicæ tormentum protinus vel calculo vel ulceri, quin potius nonnunquam desperato huic cancro acceptum ferendum.

Mercator Brabantinus, post exectum, in pueritiâ, calculum, nunquam deinceps lotium per colem, verum semper per anum reddidit: relicto ibidem loci, à sectione, hiatu non minus in anum, quam vesicam pervio. quâ inordinatâ urinæ excretionem, cetera sanus, ad quadragesimum ætatis ubi pervenisset annum, incœpere ipsum affligere lumborum dolor, urinæ acrimonia, perpetuus dejiciendi conatus, ac perennis pruritus in cole, è quo tamen, vix atque ne vix quidem vel minima deinceps prodiit guttula. quibus incommodis, præ verecundia, integrum decennium clam habitis, imploravit tandem opem medicam, & quidem feriò, sed serò. ecquid enim ageres malo jam penitus insidente, quàm ut posset radicitus extirpari? urinam nunquam reddebat sine insigni doloris sensu; & quicquid ejus ab ano efflueret id aut arenulis, aut membranis calculosis semper fuit permixtum. brachia continuò erant tremula, & vigiliæ indefatigabiles, cum febre lentâ, anorexiâ ventriculi, ac tam pertinaci alimentorum fastidio: ut vel sola eorundem mentio
sæ-

ſæpenumero naufeam ipſi moverit. in quorum tamen omnium ſymptomatum concurſu, nihil ipſi ſuppetiaſtulit præter Laudanum opiatum; ex cujus duobus duntaxat granis, integrum interdum vixit triduum, ſine evidenti moleſtiâ. donec proſtratis jam viribus, ac corpore fame, doloreque quaſi enecto, ab ipſius uſu conſultum videretur abſtinere, in procinctu jam morte, quæ miſerrimæ ipſius vitæ finem imponeret.

Adaperto autem cadavere, vidimus dextrum latus renis expers. in ſiniſtro verò, eundem pure, ac ſteatomate infectum. at poſtiſſima ærumnoſi huius mali cauſa fuit ſordidum, ac inæquale carcinoma, quod quoque verſum ambiebat, meatum illum, qui digiti latitudine deſcendebat, à veſicâ urinariâ, in inteſtinum rectum, per quod annis plus minus decem, cum intolerabili doloris cruciatu lotium profluxerat, miſerrimo huic ægro. cujus fortunam ne deinceps & alii ſimiliter cogantur ſubire ægroti, obnixè rogatos volumus lithotomos, ut quantum in manu ipſorum fuerit, omnem impendant operam, quo in poſterum firmiter glutinentur vulnera ab ipſis præciſa.

CAPUT XXXIX.

Gangræna partium naturalium.

INnumera in foeminas cadere incommoda, menstruis post partum, minus prospere succedentibus, vel tyroni notum. at cui cognitum, exploratumve? omnem expurgationis uterinæ impetum confertim propelli, in partes naturales, illasque inde, non tantum extrinsecus protuberare, verum gangrænâ etiam obsideri. quorum infelicissimorum eventuum duo nobis oblata fuere exempla, & utrumque puerperis æquè exitiale.

Matrona locuples difficillimè enixa, cui nihil post partum, ex naturæ lege, à vulvâ secederet, doluit impense circa naturalia, præ insigni illorum tumore, quem tamen invitissima quum ostenderet, fategimus quidem cum per clysteres, ac potiones; tum per fomenta ac olea opem adferre. sed oleo ac operâ deperditis, maloque indies invalescente evicit tandem pudorem, factâ copiâ illius tumoris, quem necessitas non sinebat ulterius celare.

At fluxus uterinus tam liberè, tantoque impetu jam tum, se effuderat, in declives hæc partes; ut erosæ, ac distentæ ab acri, ac fervido hoc uteri excremento, jam induissent naturam gangrænæ; cum cute nigrâ, febre ardente,

dente, crebo animi deliquio, imi ventris dolore, ac summis præcordiorum angustiiis. quorum gravissimorum symptomatum vehementiâ, adactus Chirurgus; aperuit non solum scalpello locum, exemitque inde plurimum concreti ac grumosi sanguinis, seu veras infusorum menstruorum reliquias. verum fatigavit quoque loca sincera defendere, & quod induruerat, in pus convertere. cuius voti propemodum compos, conceperat certè non exiguam sanitatis spem.

Sed heu vanas hominum spes! & incerta conceptæ valetudinis argumenta! vix animos fecerat sperata victoria, quin protinus omnia in pejus ruere, atque ante duodevigesimalum intervenire puerperæ inexpectatum vitæ exitium. secundum illud Celsi: adeò in Medicinâ, ubi etiam perpetuum est, quod fieri debet, non tamen perpetuum est id, quod sequi convenit.

CAPUT XL.

Embryo frustulatim per alvum excretus.

M Argareta Cornelia nupta viro, & octo plus minus annis sterilis, nulliusque prægnationis sibi conscia, ubi prolapsa fuit in febrem, doluit acerbè in imo ventre, cum tumore, circa sinistra inguina, foris quidem duro, at intus pulsatili. quem vir experien-

tissimus, Franciscus Vicquius (cui posteritas exemplum acceptum feret) ratus cum utero communicare, partim potionibus, partim cataplasmate eò produxit maturitatis, ante diem sextum decimum: ut per se adaperthus pus suum effuderit parcius quidem ab utero, verum ab alio deinde uberius. unde dolor usque eò remisit, ut affulserit non exigua sanitatis spes. modò ritè detergeretur immunda ulceris proluvies.

At paucis diebus post, invaluerê iterum dolor ac febris, quorum impetus quo infringètur, datum fuit medicamentum alvum stimulans, cujus beneficio cum excernerentur plurima membranosa, putridis vermibus similia. decretum fuit eandem viam insistere, reliquamque illius saburræ colluviem exigere, cum per decoctum detergens, ac catharticum. tum per pulverem oculorum cancri, hieræ picræ, ac radice contrayervæ, sive drahenæ Caroli Clusii. quorum medicamentorum ope, erupere per alvum, pedes embryonis demortui, membraneo involucro inclusi. quos manu suâ educturus chirurgus. extraxit simul inde, quâ fuit diligentia, femora, nates, ventrem, imo quicquid fuit, infra lumbos, cum cute, carne, umbilico, ac evidente sexus foeminei discrimine.

Sequentibus deinde tribus costis, ac postridie, à medicamento purgante, præter plurimâ

rima purulenta, omnibus manus officulis, cum cute ac ligamentis adnexis, duabusque costis haud diu post, similiter excretis. subsistente interim reliquo corpore, non quidem procul ab ano, attamen remotius, ac intricatius: quàm ut digitorum adminiculo, inde extraheretur. quocirca itum fuit ad clysteres detergentes, & decocta alvum moventia. quæ, tertiâ qualibet horâ, exhibita, plurimas quidem putridas membranas, sed nihil expulere solidi. incrementibus interim denuò imi ventris doloribus, & abdomine intra triduum, usque eò iterum elevato, potissimum circa pubem, ac inguina dextra; ut non levis moveretur suspicio, ægram parituram, utrumque excreturum, quod à vitiato embryone ibidem etiamnum resideret. quem naturæ conatum cum cotidie juvarent cum decocta, tum cataplasmata, ac injectiones in uterum, ac alvum, uti & pulveres concinnati ex oculis cancri, ac radice contrayervâ, excrevit tandem præter plurima purulenta, costæ, brachii, scapularum, spinæ dorsi, occipitis, frontis, ac verticis ossa, quorum excretionem finitâ, ac jam cessantibus, quibus aliquandiu, excarnificata fuerat, torminibus, desistere non modò febris, ac dolor verum etiam quicquid ipsi molestum fuisset. injecto nihilominus subinde in uterum, ad conciliandum ipsi robur, decocto, concin-

nato ex rosis, absinthio, cypresso; balauſtiis, plantagine, maſtice, ac olibano. donec deſuncta ex toto periculis, ac ærumnis, quibus per tres menſes fuerat afflicta, priſtinam recuperaverit ſanitatē. quæ certè quam grata fuerit ipſi, tam raro erit Medicis, hiftoriam hanc lecturis.

CAPUT XLI.

Partus inteſtinum lacerans.

Partus difficilis ut inducit deformem claudicationem, ob ſolutam vel offium pubis inter ſe, vel ilei cum ſacro commiſſuram: ſic dilacerat non rarò, ſive ſinum pudoris, ſive anum, aut inteſtinum rectum; cùm propter perverſum infantis exitum, tum ob nimiam ejusdem molem, aut culpam aliquam obſtetricis.

Quod poſtremum vitium ſicuti ægrè curatur, ita degenerat quoque facillimè, in calloſum, ac manans ulcus, ob perennem, in locum declivem, ſordidorum excrementorum decurſum. cujus tamen infortunii quo evites calamitatem, videſis, maturè infundas, antequam inveteraverit ulcus, per anum, ac naturalia, frequentes adſtringentes, ac detergentes clyſteres. quorum aſſiduo uſu, equidem aliquando vidi deformia hæc mala ex toto ſanata. quæ tamen ubi ſemel pedem
fixe-

fixere, in lubricis, ac rugosis harum partium membranis, laterem lavabis, quisquis illis manum admoveris.

CAPUT XLII.

Secundæ post partum retentæ.

Secundæ, five *ὑστέρα* Hippocratis lib. i. morb. mulier. sunt involucra membranæ, quæ in vulvâ fuere velamentum infantis. has expedit, è vestigio sequi præeuntem foetum. tardius enim procedentes, arguunt aliquid monstri ali. pereuntibus inde quidem pluribus prægnantibus, at non omnibus, uti hætenus perperam creditum obstetricum nonnullis.

Uxor Joannis Lonii quantumvis partum feliciter ederet, plurimum tamen molestiarum semper perpeffa fuit, à secundis suppressis. five quod firmiùs adhærerent utero; five ob nimis teretem, gracilemve infantis umbilicum. quo tamen aliquando satis valido, substitere nihilominus, licet satis validè traherentur, à tribus obstetricibus, quas inveni in eodem cum puerperâ cubili. præfagientes ipsi certam vitæ desperationem, quum vix quæpiam mortem evaserit, cui, præter naturæ legem, hæc excretio fuerit impedita. quâ inconsideratâ improvidarum muliercularum prædictione, usque eò perculsus fuit pavidus

puerperæ animus : ut non secus sudoribus difflueret, ac si mors fuisset in procinctu.

Quem perplexum terrorem quo ereptum irem; monui rem quidem esse in difficili, & aîeæ admodum ancipitis, nihilominus aliquibus tamen benè cessisse; iterumque fieri posse, quæ semel facta fuêre. modò erigeret animum labantem, admitteretque requisita remedia. quorum beneficio etiam pristinam sanitatem felicissimè fuit adepta. constabat autem hæc medicandi ratio, præter clysteres, ac detractionem sanguinis ex venâ tali, cùm ex pulvere sequente, tum ex decocto hic præscripto.

℞. Boracis Veneti, succini albi, singulorum scrupulum, croci, cassiæ lignæ, castorei singulorum grana decem.

Misce f. Pulvis.

℞. Radic. graminis, pæoniæ, scorzone-ræ, cichorei singularum unciam, herbarum acetosæ, endiviæ, boraginis, melissæ, singularum manipulum, artemisiæ, carduibenedicti singulorum manipulum medium, boracis Veneti dragmas tres, coque ex aquâ hordei ad libras duas. quibus adde syrupi artemisiæ, ac limonium singulorum, uncias duas.

f. Potio.
qui-

quibus medicamentis non modò hanc ægram,
erùm etiam & alias puerperas vidimus ex-
revisse plurima laceræ membranæ frustra,
nie ac fordibus, undique infecta. iisque ri-
è exoneratis, recuperasse amissam sanitatem,
ne vel minimâ aut virium, aut valetudinis,
acturâ.

CAPUT XLIII.

Penicillum ligneum.

Vir obesus aquâ intercute ad desperatio-
nem Medicorum obsessus, expetiit ob-
ixè, prominentem umbilicum scalpello sibi
ncidi, quo exitum inveniret aqua impendio
imis molesta. at illi operi antequam se accin-
cerent Medici, livere jam tum cutis, perrodi-
eritonæum, ac locus sectioni destinatus, pèr
e, tam latè hiare; ut facilè plus aquæ spontè
ffluxisset, quàm vel Medicis acceptum, vel æ-
ro ex usu fuisset.

Cui incommodo obviam iturus Chirur-
us, excogitavit penicillum ligneum, quo
nihil potuit inveniri ejuscemodi vulneri con-
venientius. interpositum enim hiatu, obtu-
abat illum integrè, adeò ut ne guttula qui-
tem liquoris invito efflueret. quem tamen
quidem placuisset educere, erat penicillum
oc foris quidem convexum, atque obtu-
um, ne læderet vulneris oras, sed intus ex-

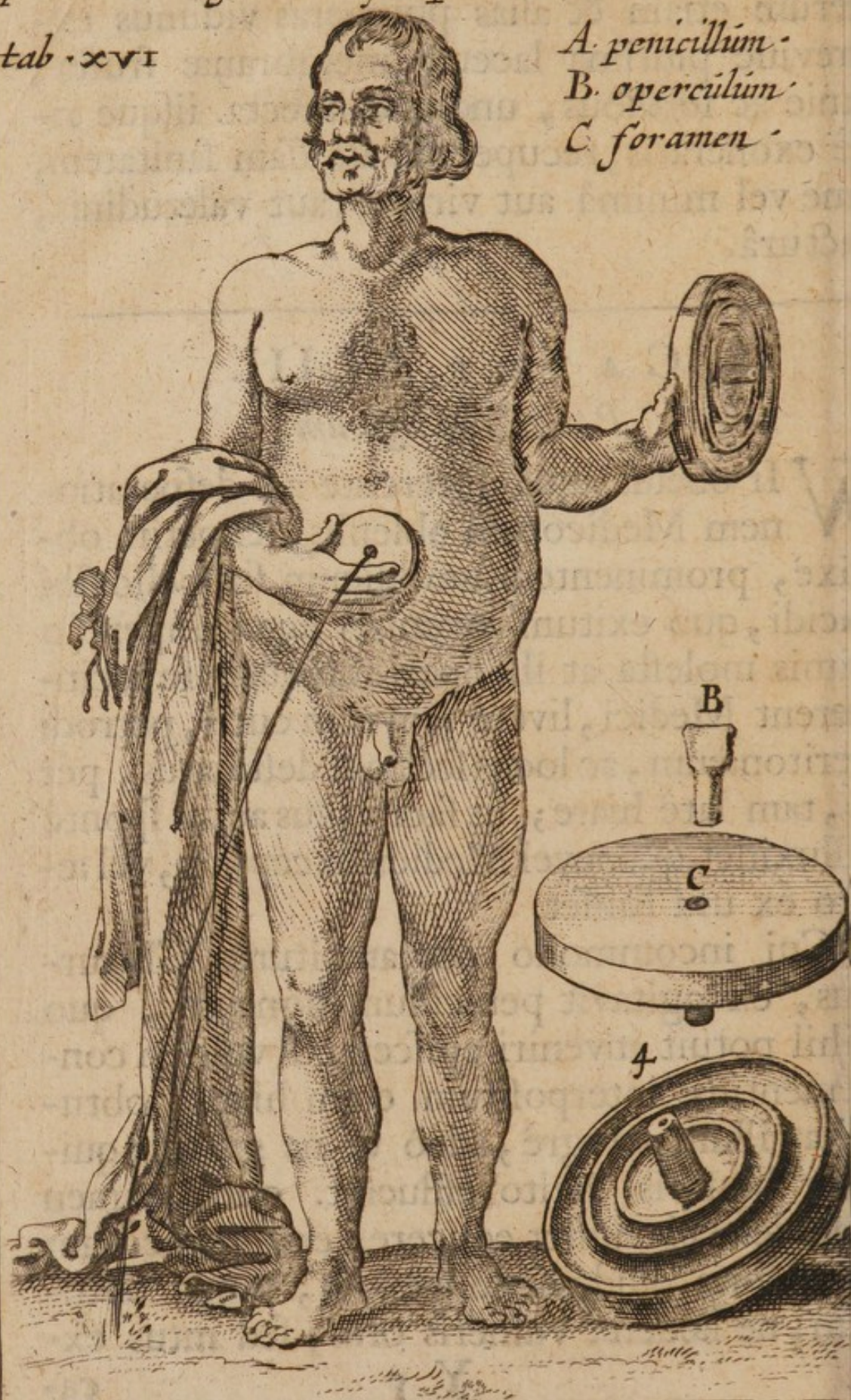

OBSERVATIONUM

penicillium ligneum hydropicis utile

tab. xvi

*A. penicillium -
B. operculum -
C. foramen -*

cavatum, & operculo tectum, quo remoto licebat pro arbitrio, ac voluntate Medicorum tantum aquæ ex abdomine emittere, quantum consultum videretur. protuberabat autem hoc penicillum, instar pinnæ, in medio tornatilis alicujus circuli, qui depresso fasceis linteis, tam arctè occludebat diffitas vulneris oras, ut adimeret omnem profluvii metum.

Quod ligneum instrumentum, dexterimè tornatum, equidem profectò, eò lucentius æri curavi incidendum, quod in paracentesi, coercendis Hydropicorum aquis, nihil illo accommodatius juxta mecum judicaverint Franciscus Vicquius, Arnoldus Thoringius, ac Gulielmus Canterus, Viri in artis operibus experientissimi. ut enim, invitis ænopolis, à musto facilè rumpuntur dolia, sic etiam effundit interdum turgidus venter plus aquæ, quàm ægri sine vitæ jactura sint ferendo. quem ipsius impetum siquidem fatigis solis linamentis, aut impositâ manu duntaxat impedire, facilè pessum eunt ægri. cujus tristissimi eventus, non unum exemplum nobis notum. ac proinde sedulò chirurgis inculcandus necessarius lignei hujus penicilli usus. ubi cogitant de educendis hydropicorum aquis, ne videantur periisse culpâ curantis, quos occidit inevitabilis moriendi necessitas, ad quem scopum utique collimat tubulus argen-

genteus, instar catheteris, pervius, per quem aqua similiter commodissime, sive parce, sive copiose pro libitu educitur.

CAPUT XLIV.

Hydrops peritonæi.

JUgitta, uxor pictoris Flinchii, cui ventris ab ineunte ætate fuerat durus, ac distensus sensit eundem, menstruis minus convenienter fluentibus, cotidie magis magisque elevari paulatimque in eam excrescere molem: ut contineret centum & decem aquæ libræ uti post ipsius obitum, omnium oculis exposuit anatome, verus medicinæ oculi quod tamen exuberans aquarum pondus, firma magna corporis ac virium jactura, tam apte septem plus minus annis, tulit mulier animosa: ut potuerit perinde atque sanissima, ne quocunque tantum deambulare, verum etiam peregrè proficisci, & quod mireris, ascenderet excelsam Clivensium turrim.

Dissecto verò cadavere, ab industrio Chirurgus Jobo Mekerano, coram Sumuele Costero, Gulielmo Pisone, ac Franciscis Vicquio, Sylvio, & Scaga, apparuit omnia hanc aquarum congeriem delituisse inter duas peritonæi tunicas, quæ induerant crassitie digiti annularis. sub quarum infima parte, conspiciebantur pleraque omnia viscera ut fart

tecta, sic etiam ab omni omnino incom-
modo ac detrimento integra, ac tuta. præter
nem finistrum, qui iusto erat major. & cœ-
as uteri venas, sive tubas Fallopii, quas per
peritonæum dispersas quantumvis oculus in
extro latere viderit conspicuè tumidas, ac
otuberantes, intus tamen erant planè im-
ervia, adeoque obturatæ: ut ne minimus
idem fistulæ flatus illas transfiret. in quo
it morbi hujus incertum. latitante in ocul-
illa via, per quam aqua profluxisset in pe-
onæi vacuum.

Quod profectò rarum, atque inauditum
dropis genus, quandoquidem non memi-
rim me legisse, in ullis Medicorum monu-
ntis, sed solo duntaxat auditu intellexisse,
Viro præclaro Guilielmo Stratenò, Principi
aufionensi à Medicinis, qui ibidem loci si-
llimum hydropem sectione deprehende-
in virgine, de cujus pudicitia perperam
bitabatur. operæ fortassis precium facturus
eor, siquidem id ab oblivionis injuriâ as-
terim, non tam ob insolitum aquarum si-
i, quem tamen confido eruditus fore gra-
mum, quàm ob summum quod ægroti
e percepturi sint emolumentum. quibus
rco in hoc peritonæi hydrope, longè se-
us, expeditiusque *παρεγχείν τεστιν* instituent
rurgi, quàm in ullis, aliis ejusdem mor-
eciebus. in quibus viscera naturalia à cir-
cum-

cumfluâ aquâ usque adeo plerumque vitiantur, ut illâ etiam subductâ, nihilominus moriantur ægri. cùm in hac peritonæi aqua, exte-
 maneant illibata, ac planè seclusa ab irriguo
 acrioris humoris, attactu. unde procul dubio
 venit, quòd mulieri huic manserit constans
 ac infractus, valentis corporis, vigor. ad quem
 etiam necesse erit oculum convertere, quisque
 deinde conabitur scalpello elicere, quàm per-
 tonæum continebit, aquam.

C A P U T XLV.

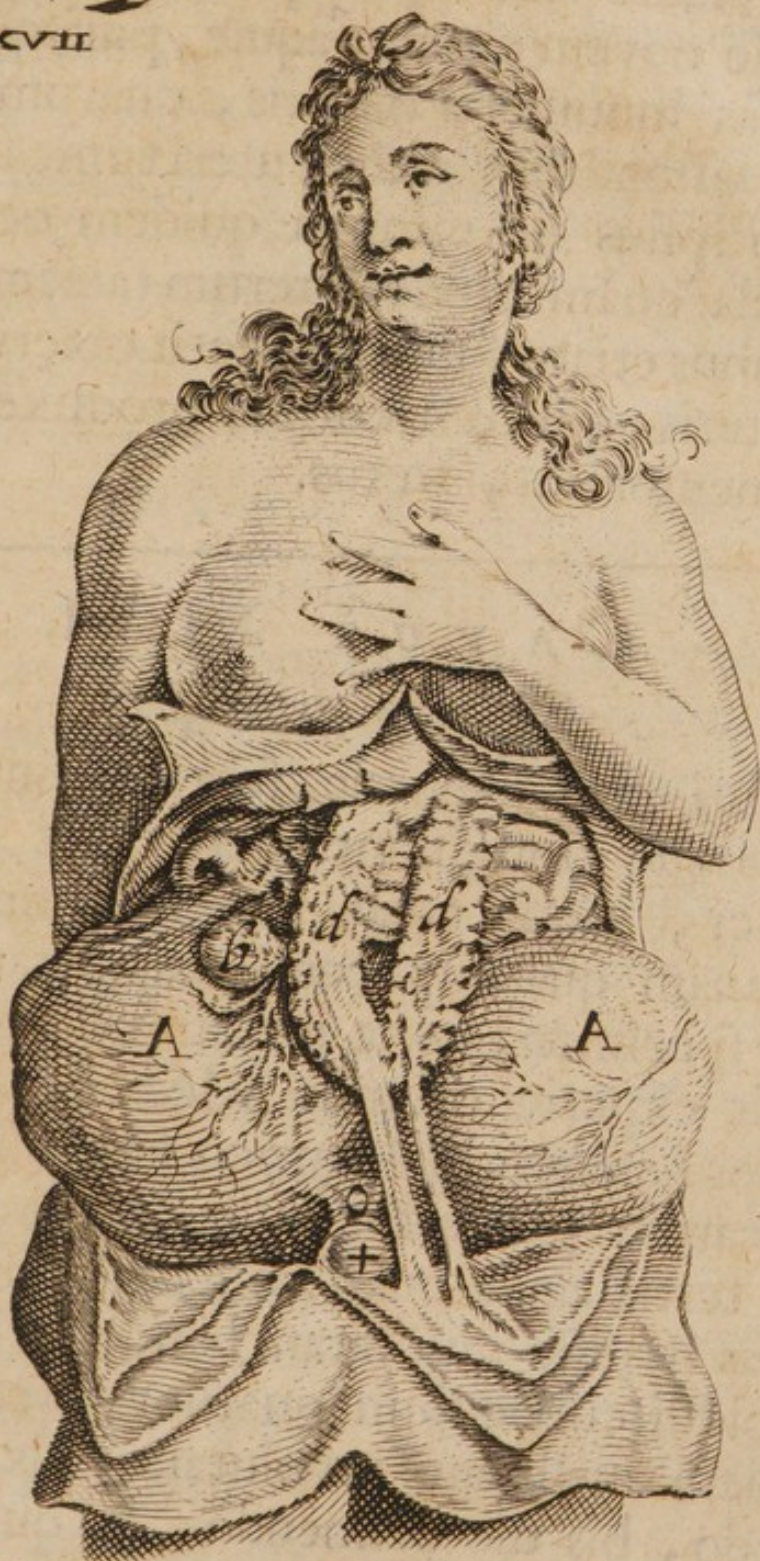
Hydrops in cornubus uteri.

IN cornubus, ac tuba uteri, ut foetum n-
 semel animadvertit Joannes Riolanus, a-
 thropographiæ libro II. cap. xxxiv. sic n-
 bis contigit videre in eadem parte, aquam h-
 dropicorum, utero interim ipso plane vacu-
 ac nullo omnino humore imbuto, uti decla-
 tum ibit, quod sequetur exemplum.

Cathalinæ Bonevalliae, adversa valetu-
 ne, ob suppressa menstrua, aliquandiu ut-
 induruit tandem abdomen, increcendo p-
 latim in eam molem: ut præ pondere ac-
 rum, novem annis molestissimè vixerit,
 tequam aut laborum aut vitæ invenerit fin-
 quem tamen adepta, fecit medicis copiam
 spiciundi miserrimum suum cadaver. in
 præter omentum putridum, jecur pallidum

Hydrops cornuum uteri.
tab. XVII

AA Cornua uteri, aqua referta.
O uterus. + vesica, urinaria.
d intestinum colon. b testis

liënem parvum, ac intestinum colon loco motum, videre fuit utrumque uteri cornu continuisse novem circiter aquæ, purisque libras inclusas innumeris vesicis, quarum aliqua etiam ostendebat extima uteri tunica, licet in vacuo ipsius ne minima quidem occurrere guttula. quàm eandem rerum faciem Joanne Riolanus etiam similiter asserit observatam, in illis uteris, quorum cornua produxêre, quod commemoravit, fœtus.

CAPUT XLVI.

Tertiana quadruplex.

Sicuti rarò occurrit febris quintana, ita quoque longissimè desiderant nonnulli medici, atque adeò vix unquam vident tertianam quadruplicem, cujus tamen evidens specimen, juxta mecum aliquando conspexit experientissimus Medicus Antonii vander Linden, in Henrico Hamelio Rerum Indicarum præfecto. in quem, post duplicem tertianam, quasi concitato impetu, vidimus irruisse inusitatam hancce febrem, intra bidui curriculum quatuor circuitibus eundem ordinem revolutam. bis die incipiendo, bis die desinendo, & quidem singulis accessionibus, tam cum rigore in principio, quàm cum sudore circa finem. cunctante qualibet integritate, horas circiter sex

qu

quod profectò intervallum brevius fuit, quàm ut ægrò licuerit, vel noctu dormire, vel interdiu convenienter cibum capere, nedum Medicis copiam facere, five sanguinem detrahendi, five materiam demendi, aliave, quæ ars requirit, peragendi. quâ de causâ tardius quoque devictum fuit malum hoc tædii plenissimum, in quo licet minimum periculi, plus tamen fuit molestiarum, quàm quantum quis cogitasset.

C A P U T XLVII.

Febris syncopalis.

FEBREM syncopalem producit cum pituita cruda, tum bilis porracea, vellicante utroque humore, usque eo sensibile ventriculi orificium (quod vix latum unguem à cordis apice distat) ut vicinum illud viscus facile in consensum trahatur; excitato animi deliquio, à virulentis, hujus febris, vaporibus: uti lule clarius videre fuit, in Gertrudâ Clouck, quam bilis porracea circa ventriculi ingressum plus æquo exuberans conjecit in febrem hanc syncopalem, cum nausæâ, anorexiâ, ac tam vehementi animi deliquio, qualibet exacerbatione ipsam invadente; ut videretur actutum è vitâ discessura: nisi opem tulisset quod sequitur medicamentum.

℞. Succu azari ℥ ij s. oxymellis simplicis ℥ j.
 aquæ hordei ℥ ij. misce f. potio.
 Z cu

cujus beneficio ventriculus ejecit æruginosam ac porraceam bilem, seu veram angustissimæ hujus febris causam; eâque excretâ, ex morbo planè convaluit.

C A P U T XLVIII.

Calculus vesicæ cervicem deferens.

JOanni Trassato tantum negotii, in senectute, facessivit calculus vesicæ: ut non modò vix unquam mingeret, sine acerbo urgentis urinæ cruciatu, verùm rarissimè quoque deambulet, sive sub dio, sive in porticu, sine evidente doloris sensu, ob calculum vesicæ cervicem, miserandum in modum excarnificantem. donec tandem, doloribus, ac punctiõibus cessantibus, liberè denuo urinam reddiderit, adeptus non solùm copiam agendi iterum negotia, à quibus aliquandiu abstinuerat, verùm etiam quocunque proficiscendi, perinde atque sanissimus.

Quam inopinatam rerum faciem, ut summe admirabatur æger, sic non levem conjecturam movit Medicis, calculum stationem suam, ex quâ tam atrox intulisset bellum, seu remediis, sive tempore deseruisse. indeque turbas resedisse, pacemque corpori tandem concessam. à quâ tamen sententiâ æger adeò fuit alienus; ut potiùs crediderit, se nihil unquam à calculo, verùm omnia ab indurato ali-

aliquo tumore, cujus pondus etiamnum circa
 anum perferentisceret, perpeffum fuiffe. man-
 fitque ipfi hæc opinio ad extremum vitæ ha-
 bitum. Facto vivendi fine, per omnimodam u-
 rinæ fuppreffionem, ubi integrum quinquen-
 nium fatis commodè habuiffet. & productâ,
 ab anatome in lucem, veritate, quæ hæcte-
 nus delituerat fpiſſâ caligne ſepulta. cujus be-
 neficio vidimus durum aliquem tumorem,
 prope veſicæ cervicem fitum, in cauſſâ fuiſſe,
 quò minus profluxerit ipſi lotium, five ſpon-
 tē, five meatu quoque per catheterem reſe-
 rato, idque ex veſicâ, aquâ, id temporis,
 maximè repletâ. quod inuſitatum tumoris
 genus, inſtar carunculæ tunicâ incluſæ, ante
 veſicæ exitum propendens, uti huic ægro exi-
 tio fuit, ſic etiam clanculum aliorum vitis
 fortaffis inſidias ſtruxit, ignorantibus Medi-
 cis, quo referrent exitialem, ſuppreſſæ urinæ,
 cauſſam. ea enim fuit tumoris forma, ut eleva-
 ta à cathetere, illum tamen ita complecteretur,
 ut nihilominus impediretur urinæ effluxus. in
 quo haud leviter admirari licuit imperveti-
 gabilem Dei ſapientiam, cui nunquam deſunt mi-
 niſtri, quibus animam ex hoc ergaſtulo ad me-
 liorem evocet vitam.

Sed quid dicemus de calculis, qui primum
 maximum, deinde verò nullum excitarunt
 cruciatum? erant hi duo, & quidem fatis in-
 gentes, in principio, attritu ſuo veſicæ cer-

vici molesti, mox verò pondere suo adeò extenderunt sequacem visicæ membranam: ut paulatim descenderint, ad quatuor transversos digitos, à priore statione; provoluti quasi in sacculum vesicæ adhærentem, in cujus receptaculo, etiam calculum suum dicitur conclusum habuisse Vir incomparabilis eruditionis Isacius Casaubonus. fuitque hæc loci mutatio, verissima causa illius levaminis, quod æger percepit postremis vitæ annis, deficientibus Deo optimo maximo nunquam auxiliis, quibusetiam sine Medicorum ope, ab intricatissimis morbis vindicet miseram hominis vitam.

C A P U T XLIX.

Præpostera pulsus exploratio.

Consul Amstelredamensis, leviter ægro-
tans, admovit continenter manum car-
po, quasi exploraturus arteriæ motum, ejus-
que indicio deventurus in naturam sui mor-
bi; at ignarus proprietatum pulsantis arteriæ,
adeò non fuit voti sui compos: ut potiùs sum-
mè, inordinato hoc attactu, interturbaverit
naturalem arteriæ concentum, inducta ipsi
evidente pulsus intermissione. quam ubi a-
nimadvertit Medicus, suspicatus fuit nescio
quid monstri intus ali. sed compertâ post-
modùm rei veritate, deterruit ægrum ab in-
con-

considerata hac arteriæ exploratione, quæ facile plus damni, quàm emolumenti adfert. excitato vel panico aliquo terrore, vel imaginariâ ejuscemodi mœstitiâ, ex qua facillimè ægroti in febrem hæcticam præcipitarentur. quibus monitis consul fidem habens, sustulit prudenter manum de carpo, restituendo, hac ratione, non solùm pulsui pristinam harmoniam, verùm etiam corpori sanitatem penè ademptam.

Quam etiam sibi haud parum labefactatum eunt illi Medici, qui ægrotantes, idem jus in propriam arteriam sibi esse credunt, quo sani utuntur in aliorum carpis. ignari ægram manum facile titubare, ne dicam errare, inductoque mœrore imaginario, haud parum dejectare animum, quem in morbis, magis expedit esse alacrem ac erectum, quàm prostratum ac mœstum, secundùm illud Celsi :
 „convenit ægros securos agere, ut corpore
 „tantùm, non etiam animo laborent, & si
 „quæ sint quæ ipsorum animos exasperatura
 „sint, optimum est, ea dum ægrotant, ipsorum
 „notitiæ subtrahere.

C A P U T L.

Mors à luxato pede.

QUantumvis populus rarò Chirurgis committat curam luxatorum ossium, artis

tamen non exiguæ est, operam illam salutari-
ter corpori impendere. ecquid enim quæso
mirum? siquidem is, cui omne præfidium
ab audaciâ, vel non satis exactè noverit posi-
tum figuramque cujuscunque commissuræ
læserit facile tumultuario suo opere, tendines
nervos, venas ac arterias nullibi quàm circa
articulos frequentiores. quibus tamen impro-
vidè dilaceratis, necesse erit actutum insequi
dolores, inflammationes ac ulcera, quæ non
modò carnem, ligamenta, & ossa, verùm
& ipsam depascuntur vitam.

Vir temerarius, magnus tamen in oculis
vulgi, repositurus Adriano Omnimundo,
luxatum tali os, adeò non attigit scopum il-
lum; ut potius, foedum in modum, contor-
serit ipsius articulum, excitatis convulsioni-
bus, febre, delirio, imò ulceribus tam fre-
quentibus, ac sensus adeò exquisiti: ut præ
intolerabili dolorum cruciatu, coactus fuerit,
ante diem vigesimum, diem suum obire. quem
terminum etiam calcis ossi, ob summum cum
universo corpore consensum, designavit olim
locuples auctor Hippocrates lib. de artic. 12.
histor. XLVIII, lib. v. epid.

Acri iccirco, si ullibi, in hoc saltem tali
articulo, circumspeditione opus erit. neque
fortassis minore diligentia, in manibus, ac
pedibus, in quorum mæandris, ac diverti-
culis facilè videas plures à retento acri pure,
obori-

oboriri abscessus, quàm vel natura humana ferendo, vel chirurgorum industria fuerit curando.

CAPUT LI.

Pes spontè à cropore sejugatus.

CONSULI Amstelredamensi septuagenario, consultum à Medicis, ut curaret ferrulâ sibi præcîdi, quæ in curiæ gradibus, minutatim effregerat, circa tali articulum, suræ tibiæque ossa. utpote quæ nullâ aliâ ope possent juvari, miserum quidem id, sed unicum esse auxilium, ac proinde dubiam spem certæ desperationi præferendam. quibus monitis adeò non paruit homo imperio assuetus, ut potiùs sibi indulgendo, miserè perierit. excarnificato non modò corpore à doloribus, verùm etiam tendinibus, ac nervis, ob diutinam moram, ac acri pure adeò perrosi: ut pes vitiatus prius, per se, sedibus suis exciderit, quàm è vitâ excesserit ipse æger, suo arbitrio relictus.

CAPUT LII.

Variolæ epidemicæ.

VARIOLÆ, ac morbili (quos vix quisquam mortalium in perpetuum evadit) rarò cernuntur uniusmodi; nedum faciunt sem-

per, ibidem loci, idem sui indicium. sed quod semel invasere membrum, illi, deinceps, in omnibus propemodum corporibus, imprimuntur plerumque, prima illorum rudimenta. feligentes modo quidem faciem, mentum, jugulum, aut pectus, modò verò manum, aliamve aliquam corporis partem, prout, id temporis, prima hujus eruptionis germina, huic illive membro circa initium, imposuit sagax, ac omnium opportunitatum moderatrix natura.

Prodeunt autem hæ pustulæ fermè in conspectum, tertiò, quartòve febris die, primum quidem rubræ, exiles, ac teretes, deinde verò turgidæ, quæ octavo demum die, dissipato jam rubore ipsas ambiente: ubi maturare, ex toto albicant, & deperdito splendore, brevi corrugantur, inductæ obscuriore crustâ, quâ utique seriùs, ac ociùs decidente, revertitur tandem corpus ad pristinum colorem, decoremque, nisi profundior suppurationis reliquerit in cute, indelebilem aliquam deformitatem, cujus ergò, multi perpetim hunc morbum timent; qui tamen auferendo perniciosam pessimorum humorum colluviem, sanitati semper adeò non nocet, ut interdum etiam plurimum illi profit.

Ipsæ verò pustulæ haud parum inter se discrepant, nunc mites, rubræ, rotundæ, & expertes omni periculo, mox iterum lividæ, depressæ,

pressæ, ac spiritu aquâve distentæ, ne quid in-
cerim dixerim de nigris, purpureisve illis ma-
culis, quæ vel prope, vel in ipsis interdum ap-
parent pustulis, cum manifesto vitæ periculo.
quas easdem pustulas interdum videre est adeo
ævas, ac feroces, ut nulli parcant ætati, seni-
bus juxta ac pueris infestæ. & quos non occi-
dunt, illos saltem destituunt voce, visu, au-
ditu, incessu, aliorumve aliquorum membro-
rum usu.

Qualem efferi hujus morbi rabiem, equi-
dem memini aliquando, tanto impetu in pa-
triam nostram irruisse: ut præter maximam,
quam ederet stragem, ludum dixisses jocum-
que, cæterorum morborum incommoda,
præ ut quæ dedit indomitum ipsius conta-
gium. quod non tantum infecit quemcun-
que obvium, verum etiam interdum quoque
corpora, à morbillis adhuc rubentia. idque
cum febre ardente, ulceribus malignis, ac tam
perenni, acrioris puris, cursu: ut exesis ve-
nis, ac sanguine carnibusque, imò ipsis ossi-
bus vitiatas, consumptisque, membra redde-
rentur non tantum exucca, rigida, ac incur-
va, verum etiam omni omnino motu disti-
nuta. convalescentibus autem, ac jam recrean-
ti causâ in publicum denuo prodeuntibus e-
venit sæpenumerò, (quod etiam pestilentia
familiare) ut nec opinantibus, interveniret
sive ulcus in adnatâ oculi tunicâ, sive caligo

in pupillâ, aut aliud aliquod immedicabile
glaucoma.

Febri incipienti aderant, præter pulsus celeritatem, inquietudo, lancinans lumborum dolor, facies rubra, vomitus, aphonia, nervorum distentio, delirium, animi deliquium. & interdum morbus comitialis, ac nares sanguine stillantes. quorum profluvium plerumque insequiebantur prima hujus eruptionis indicia, sive in facie, sive in manus dorso. alvus cita, ut circa morbi initium minimum habui periculi, sic plurimos occidit sub ejusdem finem. cui periculo fategimus, pro virili, obviam ire, quæ sequuntur, remediis.

℞. Herbarum plantaginis, verbasci, singularum manipulum, florum rosarum rubrarum pugillum, feminum psyllii cydoniorum, singulorum dragmam mediam, coquantur ex lacte ad uncias sex & additis vitelli ovi dimidio, syrapi cerosi ficcis, unciâ cum dimidiâ, cum oleo rosacei dragmis duabus; misceantur & fiat clyster.

℞. Radicis scorfonæræ, hordei mundi singulorum unciam mediam, scabiosæ, veronicæ, singularum manipulum medium, feminum melonum, ac cucumerum, singulorum dragmas duas, gummi laccæ, tragacanthi, singulorum scrupulum medium, coquantur ex aquâ horde

dei ad libram, addendo colaturæ syrupi granatorum acidorum, & rob berberis singulorum unciam mediam;

Misce, fiat potio.

Ne autem augeretur incendium febrile, per se satis magnum, abstinendum fuit ab antidotis calidis, & in ipforum locum substituenda cornua cervina ac monocerotis marini. crocus britannicus, lapis porcinus, radix drahena, sive contrayerva, lapis bezoar, tam orientalis quàm occidentalis, cum syrupo è Carduo benedicto, aliisque malignitati resistantibus, eandemque per cutis spiracula exigentibus, sine evidenti caloris excessu.

Quorum agmen meritò ducit lapis porcinus, sive malacensis, quem Jacobus Bontius lib. 1. Med. Ind. asserit in hystrice, ac apro inveniri, qui quantum formâ, ac colore bezoarticô inferior est, tantum usu eundem exsuperat. quicquid enim emolumenti pulvis bezoarticus semel duntaxat, id ipsum lapis porcinus plus centies corpori impertitur. quoties enim liquori alicui per horam solummodò immaceratur, toties eandem vim illi communicatum it. idque cum tam exiguo ponderis decremento: ut vix animadvertas ipsum minui à frequenti usu. liquor autem ipsius licet aliquantulum amaricet, ingratus tamen nequaquam est, daturque facillimè potui, delicatis corporibus, ac teneræ puerorum ætati.

ti. convenitque maximoperè, (præter febres putridas, palpitationes cordis, flatus, alvi fluxus, choleram & lumbricos) feбри malignæ, morbo comitiali, ac variolis, cum ob sudorem quem elicit, tum quod malignitati adprimè advesetur. idque fortassis meliore cum eventu, quàm ullum aliud, isti operi speciatiim dedicatum.

Non repudiatô interim lapide bezoarticô, cui in simili casu plurimum etiam tribuendum, præsertim si non sit adulteratus, nihil enim frequentius hoc fuco, qui tamen quo detegatur, injiciendus erit lapis in ignem, quo dissolvatur illud gluten, cujus lentore pulveres, ex quibus coagmentatur, videntur concrevisse quasi in solidum corpus.

Sed quid dicemus de radice drahenâ, si-ve contrayervâ Caroli Clusii? cujus pulvis dragmæ pondere exhibitus, sudorem insigniter movet, neque minus fortassis opis adfert morbis malignis, ac febribus putridis, quàm incertus lapis bezoar, qui ut ob pretii magnitudinem locupletibus gratus, sic hæc radix pauperibus, utpote minimè cara, summè utilis.

At enim verò, epidemicæ huic eruptioni, equidem profectô nihil vidi fuisse perniciosius, externo frigore, si-ve aëris, si-ve aquæ egelidæ. quâ conclavium pavimenta à mulierculis improvidè deterfa, excitabant pro-

tinus insignes convulsiones, ne dicam terribiles, morbi comitialis, insultus, cum algido extremorum frigore. cui rerum desperationi, nisi opem actutum tulisset theriaca antiqua; multi profectò amisissent, quâ etiamnum prosperrimè fruuntur, dulcissimam lucis usuram.

Decedentibus interim non paucis ex hac vitâ, cum ob febres, vires continuò atterentes, tum ob erosa pulmonum, jecinoris, ac lienis viscera, quibus addere oportet fœda, partium extremarum, ulcera. quòrum tetro halitu inficiebantur non magis ægri, quàm qui illorum curam gererent. in quorum facie, labiis, ac linguâ, vidisses pessima illa ulcera, quasi infallibilia instantis pestilentiae præfagia, quæ etiam anno insequente, tanto impetu per patriam nostram oppidatim grassata est; & potissimum quidem Harlemi, atque Lugduni Batavorum; ut multa hominum millia trucidaverit.

CAPUT LIII.

Improvida sanguinis detractio.

ADolefcens infractæ ætatis, pertæsus febris quartanæ, ac prodigus suæ salutis, coëgit in Insulâ Cypri, invitum Chirur- gum, plus sanguinis sibi detrahare, quàm vel morbo conveniret, vel vires ipsius fo-
rent

rent ferendo. quo temerario auxilii genere tantum abest ut quartana vel tantulum sit imminuta: ut potius plurimum increverit. exhaustisque vitæ fontibus, privaverit corpus omni suo colore, decoreque, relictis illi duntaxat præcordiis inflatis, cruribus turgidis, stomacho infirmo, ac tam pertinaci ciborum fastidio: ut vel cæco apparuisset quàm atrox bellum sibi intulisset juvenis animi impotens.

Quam corporis ipsius ægritudinem licet paulatim viderentur ademisse remedia, mansit tamen perpetuò viribus adeò effoetis; ut etiam ex levissimis morbis, incideret continuo, in gravissima symptomata. veluti ex pedis inflammatione, in gangrænam, & ex paralyfi, non modò in stuporem mentis, verum etiam in ipsam mortem.

Noli itaque, quisquis es, quartanam, quæ neminem jugulat, temerè irritare. non feres id impune, sed reddes illam facile deteriorem. & præcipitabis te in exitium. in quod non semel vidi delapsos, qui intempestivis remediis interturbassent naturalem, innoxiam hujus febris, ordinem.

CAPUT LIV.

Noxa ex libris medicis.

QUod gladius in manu furiosi, id liber medicus est artis imperitis, qui tam facile legunt, quod nolint, quàm quod velint. imperitia quippe malus thesaurus. quâ imbutus videris capere, quæ te capiunt. concipisque ex malè intellectis, præjudicatam opinionem, quæ ubi peperit pervicaciam, actum est de homine imperito, quem deinceps ne ingeniosissimus quidem mortalium ab sententiâ suâ facile dimoverit.

Bartholomæus Æthiops, delicatè, ac moliter educatus, noluit fractum luxatumque fibulæ os, à chirurgo dexterrimè in talum iterum repositum, convenienter, præ animi impotentia, ut moris est, deligari, atque in canalem deponi, veritus nescio. quem doloris cruciatum, cujus tamen iccirco nequaquam fuit expers. ferulâ enim fracturæ negligentius circumpositâ, fluctuabat non modò os lacertum, verum permansit quoque, ob tardum, inæqualemque ipsius coalitum, totus articulus adeò deformis, ac distortus, ut ipsi deinceps nunquam licuerit incedere sine scipione, ne-
lum acerbissimo doloris sensu.

Quo indies magis ac magis invalescente, vit tandem solatium quæsitum ex libris Me-
di-

dicis Ambrosii Parci. quibus perperam intellectis, accommodavit suræ suæ, infortunia, quæ auctor ille adstruit sequi fracturam ossis femoris, ignarus morborum similitudines, facile imponere etiam optimis Medicis, nedum artis medicæ rudibus, ac planè imperitis.

Quæ certè inconsiderata lectio tantum perturbavit imparatum hunc ægrum: ut animam se angens, confideret certo certius fibulæ suæ eventuras, quas legerat Pareum femoris fracturæ attribuere calamitates. quæ indefessa, in requietæ mentis, cogitatio ipsum tandem præcipitavit primùm quidem in delirium melancholicum, deinde verò in verum furorem, in fidente imaginario hoc infortunio penitus cerebro, quam ut ullis machinis inde denu evelleretur. adeò suos quisque patimur manes, labimurque sæpenumero incii in inextricabilem errorem.

Inter alios autem, devixæ mentis, lapsus credebat, extinctis jam oculorum facibus se nihil ulterius cernere, quod imaginariu glaucoma furtim ipsi quo eriperem, dux ipsum aliquando ad ædium fores, dissimulaturus me non videre lineas horologii è directo illis oppositas. quam visus mei imbecillitatem ubi visus sibi fuit animadvertere, indicavit mihi horam, uti ego illi vicissim, quam oblitus erat, falsam suam cœcitatem. cujus
ima

imaginariam calignem stratagemate hoc actum vidimus sublatam. secundum illud Cel-
 „si : assentiendum sæpiùs quàm repugnandum
 „melancholicis, & paulatim, non evidenter,
 „ab his quæ stultè dicuntur, ad meliora mens
 ipforum abducenda.

CAPUT LV.

Digiti racemosi.

Virginibus, ob suppressa menstrua, uti
 malè cedunt carbonum, picis, cretæ, cal-
 cis, lapidum, aliarumve rerum inusitatarum
 edulia, sic nocent invicem prægnantibus fœ-
 tuique denegata, cui cuimodi fuerint, quæ
 præ malaciâ expetuntur alimenta.

Mulier gravida decerptura ex palmite ra-
 cemum, ægrè tulit, quam patiebatur repul-
 sam. discessitque tantum non mœsta ac ani-
 mi se angens, sed quasi desperanti proxima.
 unde factum, ut conformatrix uteri vis ir-
 ritata, effinxit embryonis digitos, præter
 naturæ ordinem, non tam ex articulis, quàm
 ex acinis, uvisque à tereti pediculo penden-
 tibus, planè adinstar illius racemi, quem ip-
 si denegaverat hortulanus. adeò nihil tam le-
 ve est, quod interdum non faciat magnæ rei
 momentum.

Heu vanas hominum spes! & incertum no-
 stri conceptus eventum! adeone, ob unius

uvæ repulsam deformari hominem, qui omnium animalium exsuperat formas? quid superbimus miseri? & quam incertam concipimus sæpiùs futuræ sobolis certitudinem? Varius profectò, ac mutabilis admodùm est mulierum sexus, penes hunc tamen voluit impervestigabilis Dei omnipotentis providentia consistere sanitatem maximorum Regum, ac formam illarum manuum, quæ sceptris ac potentia suâ territant orbem universum.

CAPUT LVI.

Unguis in tertio digitorum articulo.

UNgues in digitorum apicibus, semel perditos, iterum renasci novum non est, sed rarò id conspicitur fieri, in secundo aut tertio articulo, prioribus amputatis. in quibus tamen, non semel eosdem vidimus non secus progerminare debitamque acquirere formam, ac si in digitorum consisterent apicibus, deponente nunquam sollicitudinem suam officiosâ naturâ.

CAPUT LVII.

Oleum sulphuris arthriticis utile.

PHilippo Leyo arthriticis doloribus sæpius obfesso, nihil prius fuit oleo sulphuris partibus dolentibus illito. quo tamen remedio,
evi-

evitatâ obnixè fanâ cute; adeò non nocuit articulis obsessis; ut potius plurimum illis profuerit. relicto duntaxat in extimâ cute, flavo aliquo colore, quem deinde deterfumibat, per sanguinolentam carnis salitæ muriâ. quam post olei litum, partibus circumposuit. idque tam frequenter; ut nullum ulterius sit dubium, quin cutis id remedii genus sit ferendo sine ullâ vel minimâ corporis offensâ.

CAPUT LVIII.

Curatio obstipi capitis.

PRout varia sunt musculorum paria, quæ simul agendo, caput vel in hanc, vel in illam ordinatè deflectunt partem. Pro eo utique occurrit non unum deformitatis genus, ubi illi ipsi muscoli, non conjunctim, sed separatim moti, caput distorquent in alterutrum humerum: ob induratum, corrugatumque illius lateris musculum. cujus obliqui situs causa potissimum consistit in musculis mastoideis, ac scalenis, quorum illi latiore, hi verò tereti tendine accrescunt claviculæ ossi, prope commissuram illius cum jugulo, ac ossæ sterni, quorum profectò musculorum rigidam, ac callosam duritiem nisi diutinis fomentis, aut instrumentis ferreis ad naturalem positum, figuram que reduxeris, unicum re-

medium est, confugere ad scalpellum. quo tamen etiam, non nisi acri circumspeditione utendum.

Filio Consulis Mittelburgensis, annorum duodecim, ab ineunte ætate, obstipo capite, inclinabat cervix in humerum sinistrum. ob astrictum, curvatumque alterum muscutorum, secundi illius paris, quod cervicem cum capite antrorsum flectit. quâ deformi immobilis, ac transversæ capitis figurâ, nullis auxiliis deinde ad naturalem statum reductâ; consultum visum fuit Gulielmo Stratenio, Principis Araufionensis Medico, ac Francisco Vicquio, qui mecum adolescentulo Medicinam fecêre, ut transversim præcideretur tenacissimum illud vinculum, quod caput tantopere in humerum contorqueret. quam operam Amstelredami deinde dexterrimè navavit, qui etiam aliis in simili affectu opem feliciter tulerat, Isacius Minnius. ob opera Chirurgica multis summè commendatus.

Factum autem fuit curationis initium à crustâ, per lixivium coctum, cuti inustâ. deinde verò directum scalpellum, supra claviculæ os, ab aure versus jugulum. at tardiùs certè ob crustæ lentitudinem, ac timidiùs propter venarum, arteriarumque jugularum viciniam, quàm natura tendinis, ac nervorum requiret. quibus iccirco magis punctim, quàm cæsim læsis, sequabatur protinus vehemens cervici

vicis, faciei, ac brachiorum convulsio, quæ tamen brevi iterum evanuit, adaucto penitiùs scalpello, & præciso animosiùs, integro, qui in vitio erat, musculo. cujus amputatio capiti actutùm restituit integrum erectioris figuræ usum, ac libertate sese quocunque locorum movendi. qua tamen ne abuteretur, circumpositæ capiti fuere variæ fasciæ, quibus deinde, ob vulnus brevi consolidatum, amotis, permansit tamen aliquamdiu invetarata illa inclinatio in latus affectum, adeò difficile est longam corrigere consuetudinem.

Quisquis verò deinceps ancipiti, ac periculosæ huic subjicieris alexæ, ne desperes iterum fieri posse, quæ semel facta sunt. sed scito tria præcipuè vitanda, & primùm quidem; ne crustam cuti inuras, utpote quæ adeò non profuit dolori, ut priùs multum nocuerit cùm visui, tum incidenti scalpello. deinde ne improvidè secando magis jugules, quàm cures ægrum. danda adhæc opera, ne identidem, ac interpolatis vicibus, sed simul ac semel, attamen cautè, integrum musculum præcidas. in quo potissimum hujus curationis momentum. quæ certè animadversio ut Chirurgo ex famâ, sic ægro non parùm ex usu erit.

CAPUT LIX.

Unicornu marinum.

QUantumvis acriter disceptetur, utrum etiamnum alicubi extet unicorne illud animal, cui Sacrae Literæ, præter indomitam ferociam, pretiosum attribuunt cornu, extra tamen omnem controversiæ aleam est, pleraque omnia quæ à magnatibus asservantur cornua, adeò non esse feræ alicujus terrestris, quin potius prodire ex belluâ marinâ, cujus cornu passim reperire est, cum in mari Boreali, tum etiam in Islandiæ, Gronlandiæ, aliarumque vicinarum insularum littoribus; sive sejugatum, à corpe, sive cranii particulis etiam nunc infidens. cujusmodi certè cornua nobis oblata fuisse quàm plurima, vel ex direptis Principum Germaniæ gazis, vel à nautis ceu opima maris spolia Amstelredamum delata.

Inter quæ unum cæteris longè præstabat, colore, ac formâ oculis gratum, capitique tam accuratè adhuc infixum: ut, ad rei memoriam, id æri lubens incidissem, nisi haud diu post, oblatum fuisset integrum monstrum, à chirurgo marino depictum, cujus caput cum unicornu ipsi inhærente, coram conspeximus. cujus speciem propterea malui spectatorum oculis præsentare, sed eâ fide, quâ illam in tabellâ delineavit Chirurgus, id temporis, navi huic à Medicinis.

Erat

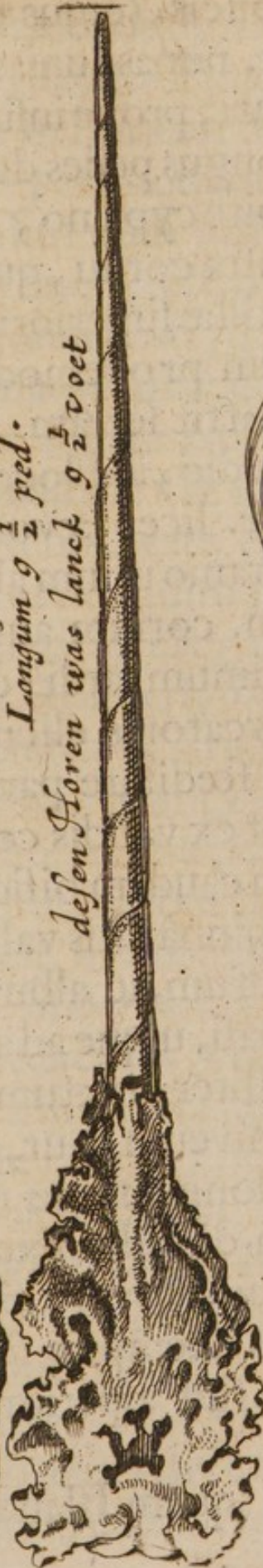
tab. XVIII.

unicornū marinū

Longum $9 \frac{1}{2}$ ped.

desen Horen was lanck $9 \frac{1}{2}$ voet

Longum $8 \frac{1}{2}$ ped.

desen Horen was lanck $8 \frac{1}{2}$ voet

Erat autem hic piscis, (cujus cadaver anno
CLO IO CXLVIII. IV. nonas Junias, inventum
fuit in mari aquilonari, prope insulam Majam)
admodum obesus, longus pedes duo de viginti,
latus duodecim, capite cyprino, five carpioni
simili. os latitabat infra cornu, quod protube-
rabat ex ossibus maxillæ superioribus, inter se
dehiscentibus, ibidem propemodum loci, ubi
Pristis dentatam emittit ferram. non quidem
exactè in maxillæ medio, sed loco aliquatenus
dextrorsum vergente. licet lævorsum in neu-
tro, quod conspexi, cranio ullum alterius cornu
occurrerit vestigium. corium autem erat fuf-
cum, & sub illo plurimum lardi, è quo copio-
sum quidem igne mercatores elicuère oleum,
attamen præ odoris foeditate parum ipsis lu-
crosus. spina dorsi ut ex validis constabat ver-
tebris, sic definebat in caudam bifidam, adhæ-
rente utrique lateri pinnâ satis validâ. Cornu
verò erat rectum, durum, ac album, striisque
profundis, à latiore basi, usque ad acutum mu-
cronem, tam æquabiliter ornatum: ut jurasses
te videre nitidum, ac niveum ebur, exquisitissi-
mâ arte expolitum. longitudinis erat novem
pedum, septem cum dimidio extra cranium
protuberantibus, sesquipede verò eidem etiam-
num insidente, cujus exemptæ superficies e-
tiam reliquo corpore fuit asperior, minusque
splendicans.

Figura hujus piscis (quem Islandi Narhual,
five

five cadaver balænæ indigitant) à Thorlac Sca-
loniæ Holæ in Islandia Episcopo, Legato Gal-
lico la Tuilerie in Daniam transmissa, & Lute-
tiæ Parisiorum postmodum typis in publicum
edita, ad amissim cum nostra convenit tabu-
la, præterquam quod nostro cadaveri, præ flac-
ciditate in se concidenti, defuerint in cervice
duo illa foramina per quæ cum cæteris balænis
monstrum hoc aquam emiserat.

Sed quid dicam de Caio Plinio lib. xi. cap.
xxxviii. afferente, vera cornua solis quadru-
pedibus dari? at non vidisti fortè Plini vel sum-
mam hujus unicornu elegantiam, nitoremque,
vel solidos illos Rosmari, five elephantis Mari-
ni, (quem nostrates Walruffer vocant) dentes;
qui ut pretio non cedunt elephantinis, sic ne-
que marinum hoc cornu, ullis terrestrium ani-
malium cornibus. quibus etiam virtute nequa-
quam inferius est. five in expellendis variolis. ac
morbillis, five in domandis febribus malignis.
quæ alexipharmaca vis, cum pulcherrimâ ip-
sius venustate conjuncta, permovit fortè Re-
ges, ac Principes cornu hoc carè emere, neque
minoris æstimare, quàm gemmas ac lapides
pretiosos, quorum admirabile atque excellens
artificium adeò non hominibus quin etiam ipsi
Deo dignum videtur quî ametur, atque in
honore habeatur.

At negat Casparus Bartholinus Vir limati ju-
dicii Arctoo huic unicornu inesse vim singula-

rem adversus venena, quam tamen nos non semel in ipso evidenter animadvertimus. sed imposuit fortè viro incluto, quod in canibus fecit periculum, sive per arsenicum, sive Mercurium sublimatum, quibus duobus potissimum in ejuscemodi tentamentis utimur. quæ sicca, atque adurentia venena ut maximè temperat lenescit aliquod oleum, sic adeò non refrænât nedum coërcet, quin potiùs exasperat foccus non modò hujus unicornu, verùm etiam quorumcunque cornuum pulvis.

Sed dicat quis: anne igitur nigrum veri monocerotis cornu, à Plinio, Æliano, Solino, aliisque prioris ætatis, memoriæ proditum, venenis tam expressè adversatur, uti constans fama est, ac passim in ore omni populo? vis me veritati litare? nullus è priscis auctoritate suâ id adstruit, nedum cuiquam illius ævi, ejus unquam in mentem venit. quin potius quicquid illius alexipharmacæ virtutis est, id passim acceptum ferunt, non tam monocerotis cornu, (de cujus virtute altum ipsis silentium) quàm asini sylvestris. cujus encomium perperam intellectum, procul dubio ansam dedit spisso illi errori, in quem quidem adeò non delapsi verùm planè immergi nescio quàm gloriosè prædicarunt antiquorum hoc cornu seu præsentissimum ad venena remedium. in quo futili commento equidem profectò non possum ulterius connivere, sed dispudet mundo tamdiu verba data, in
re-

remedio, à nostri seculi hominibus, cogitatione potius, quàm usu, aut eventis deprehensio. uti videre est apud Hieronymum Mercurialem, Ambrosium Pareum, aliosque artis nostræ Coryphæos.

Quo veriloquio antequam tamen orationi huic finem imposuerim, operæ fuerit æquâ animorum bilance explorare impetum illum, quo Olaus Magnus lib. xxi. cap. x. affirmat ferrox, ac fidens hoc monstrum, in Boreali mari efferri in naves obvias. quo illas cornu suo, (quod tamen malè in fronte collocat) perfodiat. quam eandem vim etiam Xiphiæ pisci, sive Gladio Plinii, legimus attributam, ab Ovidio, Oppiano, Paulo Jovio, aut nautis nostratibus, à quibus fragmenta cornuum inventa fuere in navium carinis, rubente undique mari à profuso belluarum sanguine. unde illud Poëtæ:

Ac durus Xiphias, ictu non mitior ensis.

----- à remige læsi

*Cum sint perfossi sua membra tricuspile telo
Sæpè repellentes, hostem mucrone carinam
Irati penetrant.*

Cujus Xiphiæ speciem memini me vidisse captum, ad quatuor millia passuum ab insulâ Texaliâ, circa initium belli intestini Britannici, quasi præfagium illius κατὰ σφοδρῆς, quæ Regem, cum regno pessundedit universo. exprimente hujus piscis ense, ad amussim, illam gladii speciem quam nostrates ceupedarm, indigitant.

CAPUT LX.

Herba Théë.

INdiæ orientali nihil familiarius est, potione decoctâ ex herbâ quam Chinenſes Théë, ac Japonii T'chia vocant. cujus notitiam ab illis, qui cum ſummo imperio illic præfuere, mihi communicatam, equidem lubens poſteritati tradam. ſunt itaque huic herbæ ut folia oblonga, acuminata, & in ambitu crenata; ſic radices fibroſæ, ac in minimas particulas diſperſæ. creſcitque tantùm non in Chinâ, ac Japoniâ, verùm etiam in Chiam. at eo diſcrimine, quòd Chinenſis folia ſint ex nigro viridia, Japonenſis verò colore dilutiore, ac ſapore gratiore. unde quoque fit, quod Japonenſium T'chia longe pluris etiam æſtimetur: quàm Chinenſium Théë; veniatque non rarò una ipſius libra, centum argenti libris.

Quippe creditur hîc paſſim, nihil hac herbâ ſalubrius, cum ad vitam, in extremam ſenectutem, prorogandam; tum ad impedienda quæcunque ſanitatis incommoda. neque ipſam ſolum corpora reddere vegeta, atque larcere calculi dolores, quibus hîc neminem dicunt obnoxium, verùm etiam tollere dolorem capitis, gravedinem, lippitudinem, deſtillationem, ſpiritus difficultatem ventriculi imbecillitatem, inteſtinorum tormina, laſſitudinem,
ac

ac somnum, quem tam evidenter compefcit; ut forbitionem hujus decocti affumentes, videas interdum integras noctes ilucubrando consumere, ac fine ullâ moleftiâ evincere, inexpugnabilem cæteroquin dormiendi neceffitatem. calefacit enim modicè, & adstringendo ventriculi ofculum, refrænat, coërcetque ufque eò vaporum ad fomnum conciliandum neceffariorum adfcenfum: ut nihil impedimenti offeratur illis, qui fcribendo aut meditando fatagunt noctes tranfigere.

Videtur autem hæc planta non longè cognita fuiſſe Chinenſibus, neque admodum diu in uſu. defunt enim ipsis avita, quibus eam designent, nomina; ſive hieroglyphici illi characteres (quales fermè ſunt omnes Chinenſium literæ) quibus exprimant ipſius naturam.

Differuntque etiam haud parum inter ſe diſcrepantes hæ nationes circa utendi rationem. permilcentibus Japoniis pulverem hujus plantæ, in lapide ophitide contritum aquæ calidæ, Chinenſibus verò ipſam plantam cum paucis ſalis, ſaccharive granis, ex liquore aliquo decoquentibus. quod decoctum deinde calefactum officioſiſſimè propinant cum convivis invitatis, tum quibuſcunque honoris cauſſâ ipſos ſalutatum venientibus. idque ea animorum inclinatione, ut Principes etiam viri non detreſcent, quin potiùs honori ducant, ſuis manibus hanc herbam vel amicis decoquere, vel alioquin

quin ei miscendæ, temperandæve operam suam impendere. exstructis propterea in palatiorum suorum interioribus, conclavibus, ac foculis ex pretiosissimis lapidibus, lignisve. isti operi speciatim dicatis in quibus etiam curiosè asservantur ollæ, tripodes, infundibula, calices, cochlearia, aliaque perpolita hujusculinæ instrumenta, quæ aliquot aureorum millibus redempta, ac sericis integumentis involuta intimis solummodò amicis ostendunt, neque minori habent loco, quàm apud nos adamantes, gemmas, ac baccata summi pretii monilia. uti videre est apud Joannem Massæum rerum indicarum lib. vi. & xii. & Ludovicum Almeydam select. epist. lib. iv. & Petrum Jarricum tom. ii. lib. ii. cap. xvi. & Matthæum Ricium de Christian. exped. apud Sinas lib. i. cap. vii. & Aloisium Frois in relat. Japonic. & Jacobum Bontium dialog. vii. Medic. Ind. & Joannem Linscotum cap. xxvi.

Omnibus placere difficile!

FINIS.

MONITA MEDICA.

I.

Satius est Medicum officiis demereri, quam
fordide cum ipso pascisci.

II.

Vir pius æque gratuitam inopi, ac lucrosam
locupleti facit medicinam.

III.

Expedit cautè potiùs imperare, quàm servi-
li obsequio nihil non ægris indulgere.

IV.

Medicus ut pluris fit, cui plures fidunt, sic
contra despiciatui habetur, cui parum solvitur.

V.

Fac sis videant afflicti, propensam animi tui
inclinationem, & non eris laboris irritus.

VI.

Cave repudies medicum cui naturæ tuæ
proprietas adprime nota.

VII.

Plurium medicorum auxilio morbus magis
inter initia, quàm circa finem indiget.

VIII.

In incidenda vena junior chirurgus, senectute
confecto præferendus.

IX.

IX

Artis peritus æque secure arteriam, quàm venam aperit.

X.

Cancer ulceratus juxta ac oculorum inflammatio contagiosus est.

XI.

Valentia medicamenta adeò non profunt convalescentibus, ut etiam summe noceant.

XII.

Ex vino tenui in tempore dato, febricitanti robur, & fudor.

XIII.

Unicum desperati canceri remedium, culter.

XIV.

Erysipelas proserpendo sensim evanescit.

XV.

Crebrius micturienti ut paucus fudor, sic plurimum sudanti invicem, parum profluit lotii.

XVI.

Tempestitiva & exuberans saliva, optimum juxta, ac præsentissimum acutissimarum febrium auxilium.

XVII.

Ex frequenti Mercurii usu, tristis exhalatur Mephitis.

XVIII.

XVIII.

Sanguis è talo missus succurrit non minùs vertigini, capitis, oculorum, pectoris ac jocinoris dolori, quàm affectibus uterinis.

XIX.

Singultus loquendo invalescit, & ut cum febre periculum augetur, sic eâdem decrescente, res in vado est.

XX.

Luridus livor, in contusa effracti ossis cute, indicat intus aliquid monstri ali.

XXI.

Frequens aquæ mulsæ potus bilem impendio nimis auget.

XXII.

Calculosis profunt vina Mosellana, oleum olivarum, & butyrum recens.

XXIII.

Capitis ac pectoris morbi, multis sæpenu-mero nec opinantibus exitio fuêre.

XXIV.

Antimonium præposterè in febre continua potui datum, inemendabile dat damnum.

XXV.

Medicus crebrò vomitum ciens, ægris non tantum horrore, quin & sanitati maximè noxius est.

XXVI.

Sanguis in febre synocho actutum missus morbum dictum ac factum jugulat.

XXVII.

Axillarum abscessus rarò ante mensis curriculum maturescunt.

XXVIII.

Ex confirmato viscerum infarctu, cachexia, atonia, & mors.

XXIX.

Sanguis in pulmone aut cerebro ubi ubi delitescens, inevitabiles vitæ struit insidias.

XXX.

Improvidus theriacæ usus, febrem intermittentem sæpenumero mutat in continuam.

XXXI.

Ne incidas in recidivam, vita salmonem exsuctum, asellum minùs recentem, & quicquid durioris digestionis.

XXXII.

Nutrix ægritudinem suam facilè infanti communicat.

XXXIII.

Olera hyberna ut infirmis flatulenta, sic nulli ætati salubria.

XXXIV.

Aurum ad lapidem Lydium, & lapis Bezoar ad ignem exploratur.

XXXV.

XXXV.

Ex prolapsu cartilaginis ensiformis marcor,
serius aut ocius.

XXXVI.

Uni adolescentiæ datum, ut à morbo corpus fiat procerius.

XXXVII.

A condito zinzibere interdum sanguinis mictus.

XXXVIII.

Ne à sanguine misso animo linquas, os frigidâ colluendum.

XXXIX.

Opium tenellæ ætati, atque angusto pectori juxta perniciosum.

XL.

Optima vivendi lex, propria cujusque naturæ.

XLI.

Lingua ut inficitur ab radice, sic detergetur primùm ab apice.

XLII.

Ex pinguedine oriuntur in quorundam cute, pustulæ, erysipelas, febris, quinimo interdum non minus sudor frigidus, quàm præsens vitæ periculum.

XLIII.

Lateris dolor rarò sine recidiva finitur.

XLIV.

Ut pleuriticorum sanguis ex incisa vena uberius fluat, sæpiùs tuſſiendum ægro.

XLV.

Acutus lateris dolor, requirit etiam in pueris toties ſanguinem detrahi, quoties id extorſerit inevitabilis cruciatus.

XLVI.

Dolor lateris conſeſtim in jecur delatus in præſentiffimum præcipitat exitium.

XLVII.

Liberalis ſeptimi diei ſudor, perducit bilioſam pleuritidem, ad omnimodam ſalutem.

XLVIII.

Calculus tunicâ undiquaque obvolutus haud gravatè emingitur.

XLIX.

Eductio calculi per dilatationem veſicæ non ſemper mulieri ſalutaris.

L.

Calculus & articulorum dolor, morbis hæreditariis annumerandi.

LI.

Circumſpecti lithotomi eſt fluctuantes quidem calculos educere, ſed qui inter utramque tunicam deliteſcunt, prudenter relinquere.

LII.

LII.

Calculorum fragmenta prodire quidem aliquando, ex mutuo eorundem attritu, sed ex acri medicamento ecquis id vidit?

LIII.

Durante asthmate aut quartanâ, cessat quidem articulorum dolor, sed neutiquam in perpetuum.

LIV.

Dolor articulorum nullibi, quàm in cer-vice, ac lumbis gravior.

LV.

Ex febre intermittente non tam frequens juvenibus, quàm senectuti, atque infirmis mors.

LVI.

Urina nigra ut in febribus continuis infirmo præfagit mortem, sic perducit in lienis obstructionibus robustum ad prosperam valetudinem.

LVII.

Post febrem ardentem evadunt pauci, aut pilorum casum, aut cutis excoriationem.

LVIII.

Hydrops quartanæ quidem gravis, at anorexia, & apepsia multo pejores.

LIX.

Surditas ex febre, passim cum ea evanescit.

LX.

Scorbuticis gingivarum ulceribus, nisi maturè unguento Ægyptiaco, oleo vitrioli, aut alumine usto, obviam eatur, præpropere indurescunt malæ, accenditur guttur, proserpit putredo, ac demum consumitur æger.

LXI.

Febris quartana quæ passim oritur circa solstitium autumnale, desinit plerumque intra initia veris.

LXII.

Sed prout hiems mitior, asperior, aut productior, pro eo utique erit quartana minor, major, aut longior. in juvenibus plerumque sanabilis, ut in senectute sæpenumero lethalis.

LXIII.

Pertinaci morbo, ac constantibus viribus non malè interdum convenit exacta, sive antimonii, sive Mercurii, præparatio.

LXIV.

Juventus forte erit ferendo gangrænam post febrem, at provecta ætas quando?

LXV.

LXV.

Sudor universalis, ante febris intermittens accessum morbum ex toto solvit.

LXVI.

Febris intermittens cum mentis stupore, neutiquam periculi expers est.

LXVII.

Duæ tertianæ non simul, sed interpolatis terminantur diebus.

LXVIII.

Hemicrania laborantibus expedit filere.

LXIX.

Rhabarbarum adeò nulli nocet, ut etiam quocunque tempore, & cui cuimodi conveniat ætati.

LXX.

Corallia acri aceto præparata, cane pejus & angue, infirmis, ac teneris pulmonibus vitanda.

LXXI.

Cave sis ex brachio paralytico, ob gangrænæ metum, sanguinem unquam inconsideratè detraxeris.

LXXII.

Qui mentis suæ aliquandiu fuit impos, sub finem vitæ sæpius ad se redit.

LXXIII.

ILLUSTRATIONES.

- Pag. 36. *C. Celsus*, lib. 3. cap. 18. pag. m. 151.
 p. 36. *Fernelius*, lib. 2. de abd. rer. caus. cap. 9.
 p. 39. obs. 20. *Celsus*, lib. v. cap. 27. pag. m. 308.
 p. 39. ibid. *Cal. Aurelianus*, lib. 3. de morb. acut. cap. 9. &c.
 p. 44. obs. 23. *Actuarinus*, lib. 1. Meth. Med. cap. 16. pag. m. 44.
 p. 53. *Caspar. Bauhin.* in Anatomia, lib. 3. cap. 7. de cordis ventricul.
 p. 56. *C. Celsus*, lib. 7. cap. 7. p. m. 431.
 p. 56. ibid. *Viët. Trincavell.* lib. 3. cap. vi. de affectib. par-
 ticul.
 p. 56. ibid. *Fabr. Hildan.* lib. vi. obs. 1.
 p. 57. *C. Cels.* lib. vi. cap. 6. pag. m. 355.
 p. 57. ibid. *Aëtius*, Tetrab. 2. serm. 3. p. m. 340.
 p. 58. obs. 29. *C. Celsus*, lib. 7. cap. 7. p. m. 425.
 p. 58. ibid. *Paul. Aegineta*, lib. 3. cap. 22. p. m. 275.
 p. 58. ibid. *Ruf. Ephesius*, in libr. 1. de corp. Human.
 partium appellatione, cap. 4.
 p. 61. *Hippocrates*, lib. 1. præd. text. xi. n. 2.
 ibidem, in coac. *Hippocr.* text. 3. n. 330.
 ibidem, *Hippocr. in Coac. Præn.* text. 2. n. 194.
 p. 68. obs. 35. *Barthol. Eustachium*, in libro de auditus or-
 gano, p. m. 162 & 163. Venetiis in 4to. Ao. 1563.
 p. 71. obs. 39. *Hippocr. in coac. præn.* text. 1. n. 53. & in
 lib. 3. Epid. sect. 3. ægr. 3.
 p. 77. *Aëtius*, tetrab. secund. serm. 2. cap. 31. 32.
 ibid. *Capivaccius*, lib. 1. cap. 53.
 p. 78. obs. 42. *Oribasius*, collect. lib. 8. cap. 34.
 ibidem, *Celsus*, lib. 3. cap. 19.
 p. 78. obs. 43. *Plinius*, Histor. Natur. lib. 11. cap. 54.
 p. 84. *Auctor Hippocr.* lib. de corde, text. v. n. 12.
 p. 87. obs. 47. *C. Celsus*, lib. v. cap. 28. pag. m. 318.
 ibid. *Aphorism.* 38. lib. vi. in Hippocr.
 p. 90. obs. 8. *C. Celsus*, lib. 2. cap. 10. p. m. 81.
 p. 93. *Hippocr. in progn.* text. 23. n. 3. 4 & 5.
 p. 94. *Hippocr. in coac. præn.* text. 2. n. 194.
 p. 95. Πνεύμαθολέρον in Hippocr. lib. 1. præd. text. 12. n. 3.
 & in coac. præn. text. 1. n. 76.
 ibid. *Hippocr.* lib. 1. præd. text. v. n. 7. 8. & 9.
 p. 98. obs. 54. *Hippocr.* lib. 2. Epid. sect. 2. n. 36.
 p. 99. obs. 55. *Fr. Verulam*, in Historia Vitæ & mortis,
 pag. m. 431.
 p. 104. *Celsus*, lib. 3. cap. 18. pag. m. 180.

T E X T U U M.

- p. 105. obs. 1. *Hippocrates*, lib. de arte text. 13. n. 16. & de loc. in homine text. 55. n. 7. ad 11.
 ibid. *Celsus*, lib. 2. cap. xi. pag. 84.
 p. 108. obs. 5. *Hippocr.* in lib. vi. Epid. sect. vii. n. 63.
 p. 111. obs. 8. *Celsus*, lib. 3. cap. 9. pag. 138. & lib. 2. cap. x. p. 79.
 p. 114. obs. 11. *Aretaus*, lib. 2. de acut. cap. 2.
 p. 124. *Celsus*, lib. v. cap. 26. p. m. 295.
 ibidem, *Hippocr.* in coac. præm. text. 3. n. 245.
 p. 129. obs. 21. ex *Hippocrate*, aphor. 22. sect. 4.
 ibidem, *C. Celsus*, lib. 2. cap. 6. p. m. 55.
 p. 134. *Hippocrates*, lib. v. Epid. text. 12. n. 15.
 ibidem, *Galenus*, de loc. affect. lib. 4. cap. 9.
 ibidem, *Hollerius*, lib. 1. de morb. intern. p. m. 402.
 ibidem, *Trincavellus*, lib. x. de affect. part. cap. vi.
 p. 137. obs. 26. *C. Celsus*, lib. v. cap. 26. pag. m. 283.
 p. 142. *Reald. Columbus*, lib. xv. p. m. 488.
 p. 145. obs. 30. *Hippocrates*, lib. 2. præd. text. 42.
 p. 155. *C. Celsus*, lib. 3. cap. 21. p. m. 164.
 p. 158. obs. 40. *Anton. Beniven.* obs. 81. & *dodonæus*, obs. 38.
 ibidem, obs. 41. *Celsus*, lib. 2. cap. 8. p. m. 74.
 p. 170. *Paul. Aegineta*, lib. 3. cap. 45. p. m. 359.
 ibidem, *Galenus*, lib. vi. de loc. affect. cap. 3.
 ibidem, *Viç. Trincavellus*, lib. x. de aff. particul. cap. xi.
 ibidem, *Alex. Trallian*, lib. 9. cap. 8.
 ibidem, *Aretaus*, lib. 2. de morb. diuturn. cap. 2.
 p. 171. obs. 46. *Dioscorides*, lib. 7. cap. 14.
 ibidem, *Aerius*, tetrab. 4. ferm. 1. cap. 22.
 p. 187. obs. 4. *Joh. Beverovicus*, de calculo, cap. 29.
 p. 189. *Casp. Bauhin.*, & *Volch. Coiter.* in Anatomia.
 p. 204. obs. 17. *Celsus*, lib. 4. cap. 15.
 p. 205. *Hercul. Saxonia* in prælect. pract. parte 2. cap. 20.
 p. 218. obs. 23. *C. Celsus*, lib. 4. cap. 4. p. m. 204.
 p. 219. obs. 24. *Hippocr.* lib. 2. de morb. text. 49. & libr. de Glandul. text. x.
 ibidem, *Baldwin. Ronssens*, in libr. de magnis Lien. pag. m. 83. &c.
 p. 221. *Hippocr.* de Glandul. text. x.
 p. 224. *Hippocrates*, lib. vi. Epid. S. V. n. 38.
 ibid. *Hippocr.* de aëre, locis & aquis, text. 50.
 ibid. *Hippocr.* de loc. in Hom. text. 19.
 p. 226. obs. 26. *Celsus*, lib. v. cap. 26. p. m. 283.

ILLUSTRATIONES TEXTUUM.

- p. 228. *Celsus*, lib. 8. cap. 1. p. m. 503.
 p. 233. *Aretaus* lib. 2. de *Acutis*, cap. xi.
 p. 234. *Celsus*, lib. 2. cap. 6. p. m. 57.
 ibidem, *Celsus*, in *Præfatione*, lib. 1. p. m. 20.
 p. 236. obs. 33. *Hippocr.* in *Coac. præn.* text. 3. n. 200 & 203.
 p. 246. obs. 37. *Hippocr.* lib. 1. de morb. mulier. text. 94
 & 95.
 ibidem, *Celsus*, lib. vi cap. 29.
 p. 252. *Dioscorides*, lib. v. cap. 133.
 p. 256. *Ioann. Langius* in *Epistol.* 32. *Medicin.*, lib. 1.
 p. 261. obs. 49. *Cels.* lib. 2. cap. xi.
 p. 267. obs. 53. *Hippocr.* lib. 1. *Epid.* sect. 3. n. 17.
 ibidem, *Celsus*, lib. 3. cap. xv. p. m. 146.
 p. 284. *Celsus*, lib. 3. cap. 33. p. m. 174.
 ibidem, *Aretaus*, lib. 1. de *Curat. diuturn.* cap. 4. pag.
 m. 361.
 ibidem, *Celsus*, lib. 3. cap. 9. p. m. 138.
 p. 304. obs. 15. *Anton. Beniven.* obs. 47.
 p. 311. obs. 22. *Ioann. Schenck.* lib. v. obs. 1. p. m. 661.
 ibidem, *Ludovic. Ferrandus*, de *nephrit.* pag. 8.
 p. 315. obs. 23. *Felic. VVurtz*, lib. 1. cap. 7.
 p. 316. *Galeno* de *Medicam. comp.* lib. 7.
 ibidem, *Mercurial.* *variar. lect.* lib. 2. cap. 9.
 p. 317. obs. 25. *Cels.* lib. 2. cap. 8. p. m. 62.
 p. 323. obs. 30. *Celsus*, lib. 2. cap. 6. p. m. 57.
 p. 330. obs. 34. *Aphor.* 6. lib. 1. in *Hippocr.*
 p. 339. obs. 39. *Cels.* lib. 1. in *Præfat.* p. m. 17.
 p. 343. obs. 42. *Hippocr.* lib. 1. de morb. mul. text. 70.
 p. 357. obs. 49. *Cels.* lib. 3. cap. 5. p. m. 127.
 p. 363. *Iacob. Bontius* de *Medic. Indor.* lib. 1. cap. 46.
 p. 369. obs. 54. *Celsus*, lib. 3. cap. 18. p. m. 151.

F I N I S.

